

SÁROSPATAKI IFJÚSÁGI KÖZLÖNY.

18⁹²/₉₃.

KILENCZEDIK ÉVFOLYAM.

KIADJA

A „MAGYAR IRODALMI ÖNKÉPZŐ-TÁRSULAT.”

FELELŐS SZERKESZTŐ:

(AZ ELSŐ FÉLÉVBEN).

SZEREMLEY GYULA.

FŐMUNKATÁRSÁK:

KALASSAY SÁNDOR, KÉRCHY PÉTER, KIRILA GYÖRGY.

FELELŐS SZERKESZTŐ:

(A MÁSODIK FÉLÉVBEN)

SZEREMLEY GYULA.

FŐMUNKATÁRSÁK:

KÉRCHY PÉTER, DEMETER BERTALAN.

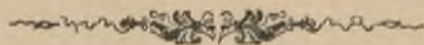
SÁROSPATAK.

NYOMTATTA STEINFELD BÉLA, AZ EV. REF. FŐISKOLA BETŪIVEL.

1893.

TARTALOM.

	Lap		Lap
<i>A szerkesztőség</i> : Előszó és előfizetési felhívás . . .	3	<i>Szuhay Benedek</i> : Kossuth Lajos	1
VEZÉRCZIKKEK.			
<i>Dr Bartha Béla</i> : Elnöki megnyitó beszéd	51	<i>Tóth Lajos</i> : Népdal	136
<i>Demeter Bertalan</i> : A márczius 15-iki ódapályázatról	100	<i>XM</i> : Ha meghalok	80
» » Lethargia és kritikátlanóság	140	TÁRCZACZIKKEK.	
<i>Kalassay Sándor</i> . Molnár Lajos 1849—1892.	26	<i>Demeter Bertalan</i> : A mentő	159
KOMOLYABB IRÁNYÚ CZIKKEK.			
<i>Antiquus</i> : Zempléni Árpád	53	» » A Schvóbok	156
<i>Demeter Bertalan</i> : Deczember	112, 128	<i>E. József</i> : Hétköznapi történet	86
<i>Juhász László</i> : A valóságéről	167	<i>Ifj Kiss Rezső</i> : A szíve halottja	88, 102
<i>Kalassay Sándor</i> : Kemény Zsigmond regényei	42	<i>Janka Károly</i> : A kis mama	185
» » Melyek voltak a galátziai gyülekezetek?	84	<i>Julius</i> : Czigányhistoria	74
<i>Wintner Samu</i> : A felállítandó önálló, magyar jegybankról	11	<i>Kérchy Péter</i> : A pillangó	6
KÖLTEMÉNYEK.			
—a—: Ha néha	121	» » Az utolsó dobás	54
<i>Ifj. Kiss Rezső</i> : Egy temetés után	65	» » A mosolygó menyasszony	65
<i>Janka Kálmán</i> : 1848. márczius 15.	121	» » Dr. Komoly Tamás	122
<i>Janka Károly</i> : Gyermek boldogság	71	» » A kik nem beszéltek együtt	141
<i>Juhász László</i> : Vallomás	87	» » Az utczaí ablak	172
» » Apológia	145	<i>Lieutenant</i> , (Szeremley Gyula): Az élőhalott 29, 58, 64	
» » Széphalmon	158	» » A darázs	96
<i>Kálói</i> : Mélán	80	» » Az ősök	115
<i>Kérchy Péter</i> : Homályos emlék	28	» » Ágota kisasszony	137
<i>Ladányi Endre</i> : Nem feled	53	<i>Páter Gregor</i> , (Kirila György): A hosszúruhás leány 4	
<i>Ó—ry</i> : Végszó	3	» » Viola	27
<i>Retépy</i> : Bálban	101	» » «De szabadíts meg a gonosztól» 121, 146, 160	
<i>Szilva István</i> : A drága vad	41	<i>Szeremley Gyula</i> : A magános sír	14
<i>Szilva Béla</i> : Emléktárgyak	85	» » A mit ők nem tudtak	102
		—y—: 1893. márcz. 15-ike Sárospatakon	134
		EGYLETI ÉLET. } Minden számban.	
		APRÓ HIREK. }	
		GONDOLATOK.	
		SZERKESZTŐI ÜZENETEK.	
		HIRDETÉSEK.	

SÁROSPATAKI IFJÚSÁGI KÖZLÖNY.

MEGJELEN MINDEN HÓNAP 1-ÉN.

— Előfizetési díj: egész évre 2 forint. —

— Kiadja: az „Irodalmi önképző-társulat.” —

— Szerkesztőség: Kovács-útcza 100. szám. —

Felelős szerkesztő:
SZEREMLEY GYULA.

Főmunkatársak:
KALASSAY SÁNDOR, KÉRCHY PÉTER, KIRILA GYÖRGY.

Szavaltatott 1892. szeptember 25-én, az emléktábla leleplezése alkalmával Sárospatakon.

*Zengő kiáltás és menydörgő éljen
Harsogja át Isten szabad egét;
Szívünk a fáklyafénynél jobban égjen,
Hallván az ősz próféta nagy nevét.
Kinek minden szavára lázban égünk,
Név, mely apánk nevénel édesebb;
Melynek minden betűje szent minékünk,
S a koronáknál százszor fényesebb!*

*Borúljatok le honfiak, leányok,
Örömkönnyek közt mondjatok imát!
Hogy a kilenczven év bár sírba szállott,
Le nem döntötte legdicsebb fiát.
Hogy álljon ő, mint lángoló tűzoszlop
Bevilágítva rémes éjjelünk,
Hogy a kinek reménye el nem oszlott,
Imádkozó lelke legyen velünk.*

*Mert bár a szolgaság kizárta innen
Gyáván, hazánk bujdosó Mózesét:
Oltárt emeltünk neki szíveinkben,
Hadd gyújtsa lánggra hamvadó tüzét.
Hadd írja meg fényes csillag-sugárral
A szent szabadság könyvét minékünk.
Hadd lelkesítsen menydörgő szavával,
Ha majd a félvilág tör ellenünk!*

*Távolban is csak a miénk, miénk ő,
Legyen áldott a hely, hol született!
Im itt hirdesse nagy nevét emlékkő,
Ki századokra fényesugárt vetett.
Hogy midőn a szabadság napja támad,
S a Golgothára nem visz rémes út;
Büszkén mondhassa az apa fiának:
Fiam! borúlj le! Itt tanult Kossuth!*

*Oh mert e név nem szó, de örök eszme,
Mely lángoló szabadságot jelent,
Évezredek lapjára följegyezve,
Mely országokat rombol és teremt.
Olykor leszáll bilincsbe verve, árván,
Oda, hol csak szolgaság született.
Majd fölrepül az égre villámszárnján,
S egyet sóhajt e vén világ felett!*

*Örökre él, ki, mint a nap szétszórta,
Égő lelkének drága kincseit,
Ki elnyomott hazájáról leoldta
A szolgaságnak rabbilincseit;
Ki távolban is hön imádja népét,
Bár láthatatlan tenger kínya van.
Ki fel nem adja lelke eszményképét,
Még szebb hazát nem lel a Hontalan.*

*Oh esti szél, mint a madár, szállj délre,
Szállj tiszta szívünk hő érzelmivel!
Híres Rákóczy vára, mázsák fészke
Nem lehet holt, ha lelkesedni kell.
Ő a miénk s a végtelen jövőé,
Mely mint az Isten napja, úgy ragyog.
Viszhangozzák nevét soká, örökké
Az idő bérczei, a századok!*

Szuhay Benedek.

Előszó és előfizetési felhívás.

— Hiszen szívesen előfizetnék, de . . . . .
nincs benne férfiakra való, komoly olvasmány.

Ezt mondták a férfiak.

— Szívesen előfizetnék, de . . . . . nagyon
komoly, rideg, nincs benne hölgyeknek való
olvasmány.

Ezt mondták a hölgyek, valahányszor lapunk
pártfogásáról volt szó.

Kinek van igaza?

Az elsőeknek? Talán.

A hölgyeknek? Lehet.

Mindkettőnek? Ez is lehet.

Most, midőn lapunk életének IX-ik évében
ismét a nagyérdemű olvasó közönség pártfo-
gását kérjük, bátran kijelenthetjük, hogy lapunk
megifjodva lép ki a világ elé.

Szakítunk az eddigi iránynyal, s „Közlö-
nyünket“ gyökeresen reformálva, igyekezünk
megcáfolni a bal véleményt.

Igazat adunk mind a két félnek, s olvas-
mányt akarunk nyújtani mindkettőnek.

Igyekezünk minden számunkat változatossá
tenni. Minden számunk legalább egy-egy hosz-
szabb elbeszélést közöl; állandó tárcza-rova-
tunkban egy-egy tárcza-czikket.

Mindnagyobb tért adunk a szépirodalmi dol-
gozatoknak, de korántsem zárkozunk el az álta-
lános érdekű kérdések elől, s az eszmese-
réknek szívesen helyt adunk.

Eddigi gárdánkat, szerény körünkből tobor-
zottuk, de igyekezünk megnyitni lapunk hasáb-

jait a külvilágnak is. Bírjuk pár jeles tollú írónk
ígéretét, kik lapunknál kezdték meg pályafu-
tásukat, hogy egy-egy czikkel kedveskednek
olvasó közönségünknek.

E pár sorban csak rövid vázlatát rajzoltuk
az alapnak, melyen tovább akarunk építeni.

Kiadó „Irdalmi Önképző-Társulatunk“ elha-
tározta, hogy a jelzett új irányban megindul
lapunkra rendes előfizetést nyit.

A nagyérdemű olvasó közönség áldozat-
készségéhez fordulunk tehát, kérve támogassa
szíves előfizetésével lapunkat, hogy jó szándékú
munkánkat be is fejezhesstük.

A „Sárospataki Ifjúsági Közlöny“ megjelen
pontosan minden hó elsején 1—1½
ívnyi tartalommal.

Előfizetési ára 1 tanévre (10 hó) 2 forint.
Az előfizetési díj 2 részletben is be fizethető.

A t. olvasó közönség kényelmére, utalvány
lapokat mellékelünk. Kérjük a nagyérdemű
közönséget, az előfizetés első részletét legké-
sőbb október hó 25-ig beküldeni szíves-
kedjék, mert előfizetőinknek csak is ezeket
tekinthetjük. Kérjük ezt annál is inkább, hogy
előfizetőink számáról tájékozva lehessünk, s
lapunkat kiadó társulatunk határozatához ké-
pest biztos alapon folytathassuk tovább.

Előfizetési pénzek a szerkesztőség címére
intézendők.

Sárospatak, 1892. október 1 én.

A szerkesztőség.

TÁRCZA.

Végző.

*Megvontad az elválasztó falat,
Saját kezdeddel vontad azt,
Mely számúz keblem edenéből
S szívemtől végkép elszakaszt.*

*Nem úgy, nem úgy szeretlek én,
Mint a bokrot a fülmile,
Hogy csak tavasszal énekeljen,
S ott hagyjon az ősz jöttére.*

*Óh! ha lelkembe láttál volna,
Milyen mély ott az érzélem.
Édes képek, édes remények,
Meddig játszottok még velem?*

*Tudom, és még se tudom hinni,
Hogy lelkemtől elszakadál,
S melynek virága, éke voltál
A kert, e szív, most pusztaságban áll.*

*Tudom és még se tudom hinni,
Mert úgy megszoktam hinni már:
Velem leszesz, míg éjem elközelg,
Mint a nappallal a sugár.*

*Tudom és még se tudom hinni,
Hogy nem én hagylak téged el,
Pedig megtanulhattam volna,
Hogy minden ősznek jöttivel:
Nem a fa hűtlen a virághoz,
Nem a lombhoz a száraz ág,
De a lomb hagyja el az ágat,
És a szegény fát a virág.*

Ö-ry.

A hosszúruhás leány.

Egy bájos alak, ki csak alig lépte át a Rubikont.
Ha kérdené tőlünk valaki: van-e valami különbség
a hosszúruhás és nem hosszúruhás lányka közt, menten
rá felelnők, nincsen.

Szörnyen csalódnánk.

A különbség igen nagy.

Kérelem.

Az „Irodalmi Önképző-Társulat,“ mint lapunk kiadója, tanár-elnök úr indítványára egyhangúlag elhatározta, hogy Tompa Mihály halálának 25-ik évfordulója alkalmakor, egykori nagynevű tagjának mellszobrát elkészítteti; s ezzel szép iskolakertünket díszíti. A hála, és elismerés e szép, de anyagi áldozatokba kerülő jelét az önképző-társulat a maga kebeléből nyilvános felolvasások, műkedvelői előadás által akarja segíteni a kivitelhez és Sárospatak minden szépért és jóért lelkesedő lakosságának áldozatkészségét veszi igénybe és elhatározta, hogy lapunk hasábjain felhívással forduljunk hazafias olvasó közönségünkhöz. A kik figyelemmel kísérnek bennünket, és a nevezetesebb mozzanatokot, mik főiskolánk ifjúsága kebelében történnek, azok tudják, hogy kevés főiskolában ragadtak meg egy-egy eszmét, különösen, ha az eszme hazafias, úgy, mint tesszük mi. A mi ifjuságunk tud lelkesedni, tud adni bőkezűen ott, hol áldozatkészségére szükség van. A felvidéki inségeseknek megszavazott 100 frt adományon kívül más példát is hozhatnánk fel, pedig ez nálunk nagy szó. Irodalmi Önképző-Társulatunk bár anyagi tekintetben kedvező körülmények között van, de végtelen helyes gazdasági szempontot, a takarékossgot tartva szem előtt, tőkéből önmagát akarja erősíteni, gyarapítani, és még ilyen nemes cél előtt sem szabad előbbi szempontjait eltéveszteni. Ott van forgó tőkénk a szellemi munka, az Irodalmi Önképző-Társulat ezt fogja teljes erejéből a Tompa szobor-alap megteremtése érdekében kamatoztatni, végső esetben azonban maga is áldoz e célra. Lapunk nagyérdemű olvasó közönségéhez azzal a hazafias kéréssel fordulunk, hogy tekintve a cél nemességét, a hálás utódok elisme-

rését nagy elődének, bennünket célunk megvalósításában kegyes adományaikkal támogatni szíveskedjenek. Adományokat bármily kis összeg is az, elfogad szerkesztőségünk és nyilvánosan nyugtáz.

A SZERKESZTŐSÉG.

A pillangó.

A szép szőke leány már ott járt-kelt csábosan a kis város felett elterülő sétakert porondján, izgatottan harapdálva piczi piros ajkait.

Meg-megállt s tekintete elmerengett a távoli, sötét viola színű hegylánczolon. Elmosolygott a gyöngye felhők szeszélyes játékán s olykor, mintha büszke lelke tekintetében lenne kifejezve, — megvetéssel nézett alá az elég szélesen kiterjedő völgyre, melyen csak a kigyózó patakot jelző bozótok s itt-ott elszórt falvak fénylő fehér házikói okoztak változatosságot. Néha-néha megfordult a szelid dombokkal szaggatott fensík felé, mintha a halvány alkony-pirt nézné, mely még gyöngén égett a horizont felett, de nyugtalan éles tekintete, azon finom gyorsasággal síklott végig-végig a kerten, mely csak a leányoknak sajátja, elárulva, hogy valakit keres.

Csalatkozott, mert ajka idegesen meg-megrándult. Gyönyörű termete meg-megreszketedett, mint a hab.

Arczát daczos pir önté el s fehér fogait összeszorítá Túrelmetlenül felsziszent.

— El kell jönnie! Ma este velem lesz; be kell bizonyítania, amit mondtam; hogy szerét, s aztán . . . aztán összetiprom, mint a fergeteg a virágot . . .

Sziszegő hangja hirtelen elhalt ajkán, kezét keblére szorítá, mintha önmagának fájtak volna szavai.

Majd véghetlen nyugalmas mosoly szelé át arczát; szemsugára bűvösen megreszketett, mintha már élvezné a diadal dicsőségét, azzal könnyedén megindult érkező barátnői felé.

*

Nézd azt a kedves teremtest, — gyönyörű bimbó, mely alig nyiladozik még — igen de már hosszú ruhás; nézd azt a másikat, csak egy tavasszal virult felette kevesebb, s mégis büszkén tekintenek le rá.

Hasonlít e kicsinylés ahhoz, mit a dicsőséges hadjárat után hazatérő „decorált“ katona érzetet, itthon maradt bajtársával.

Decorált katona s hosszú ruhás lányka! bizarr hasonlat. Bizarr, de igaz.

Mindkettő győzelemre hívatott. Egyiknél a győzelem jel szíve felett: az érem. Másiknál a győzelem szívében; édes szerelem.

Van-e gyönyörűbb, kedvesebb valami, mint egy lányka, ki csak az imént kapott hosszú ruhát.

Semmi bánat, semmi keserűség nem érte még.

Multja bájos idill, jelene rózsás hajnal, s jövője édes ábránd, mely el-el ringatja.

Bár merre tekint, boldogság övezi; úgy dobog, úgy repes szíve, mit tegyen boldogságában? övé az egész világ, övé most még minden, minden . . .

Óh mennyi öröm, s ez a világ olyan kicsi . . . de ragyogó, mint a menny; útja virágos mezőkön, illatos berkeken visz keresztül, hol dalos madár hívogatja párját.

Csillagos éjszakán a szellő is csak neki suttog édes dalt altatóul . . .

Mindenütt, mindenütt édes boldogság.

Szívecskéje úgy dobog, úgy dobog: névtelen érzet, titkos sejtelem lakik csak még ott.

Az eszménynek még nincs neve: táncz, dal és egy édes érzelem — egyedüli vágya.

Nézd az angyali mosolyt, ha tánczol, hallgasd ajkáról a vidám dalt, hallgasd szíve dobbanását, minden, minden boldogságról beszél . . .

Táncz, dal, szerelem! . . . három egyszerű szó, s mégis csodálatos jellemzője ez aranyos kornak.

Vajjon mi a táncz? . . .

Hallgassuk meg, milyen választ kapunk?

Egyszer egy küldöttség érkezett Párisba Kling-ring-ming-iling-bing városából, mely város tudvalevőleg Chinában van. Az udvarias párisiak mindenféle képen szórakoztatni igyekeztek vendégeiket. Tiszteletökre többek között fényes tánczestélyt is rendeztek.

A jó chinaiak a tánczot nagy érdeklődéssel nézték, s úgy látszott mintha egészen elvolnának ragadtatva.

Egy magasrangú diplomata megkérde az érdeklődőket, mint tetszik az európai táncz?

— Szép, nagyon szép — felelék — csak egy dolog lep meg.

— Mi?

— Csodálkozunk, miért végzitek e fáradságos munkát ti magatok, s nem bizzátok szolgáitokra . . .

No hát a chinaiak nagyon prózai emberek, ők nem

— Ez ugyan nem igen kedves monolog reád nézve Zoltán, mert ez jelenlegi udvarlójára vonatkozik, az pedig te vagy. Lásd, lásd jobb lett volna őt nem mellőznöd. Most haragos, mondá az én Bandi barátom, miután váratlan szem és fültanui lettünk e jelenetnek, míg a kert sűrű cserjei mellett észrevétlen haladtunk a bejáró kapu felé.

— Igazad lehet, felelém, mialatt mohón bámultunk a daemónná lett szép leány után.

— Nos, kedves barátom, neked legjobb lenne most visszamenni azon az úton, amelyen idejöttünk, folytatá csipős mosolylyal, hamiskásan rázva meg karomat utógondolatképen.

— Erre nem lesz szükség.

— Óvakodj tőle, jól mondja, hogy ő maga a fergeteg, nem is fog ám kimélni, míg össze nem töri szíved minden reményét, akárcsak a bóra a völgyek virágait. Ha maradsz, győzni fog s neked keserű lesz e győzelem.

— Igen, ő ma győzni fog, — a világ előtt, de ön-maga előtt — talán le lesz győzve.

— Talán túlságos önbizalmad?

— Nem, te nem úgy ismered! Önbizalmam kevés. De tudod, hogy a lányban a szép arcnál a szép lelket jobban szerettem. S tudod mivé lett már e viszony. Ő fel sem vesz, én meg fel sem veszem, ha mellőz, azt hiszem értjük egymást! Ő nem tud könnyen szeretni, én meg tudok könnyen felejteni. Én ugyan azért fel nem megyek az emeletre, hogy leugorjam, vagy el nem megyek a kúthoz, hogy beugorjam miatta a vízbe. Azt hittem, szeretem és neki tudtára adtam, amint csak lehet, pessimisticus nézetekkel. Ő nem könyörült, én meg nem könyörgök. Ő azt hiszi, hogy elbolondított, én meg tudom, hogy el nem bolondítottam. Ő megkísérlette fegyverét rajtam, én ő rajta; úgy hiszem, nem én vagyok csalódva?

Ez alatt a kertben levő hölgytársaság felé közeledtünk. S amint a szép leány tekintete, tekintetemmel találkozott, úgy látszott, mintha a mai nappal meg lenne elégedve. Tagadhatatlan kissé, izgatott lettem, s csak nehezen küzdhettem le magamat.

ismerik a táncz gyönyörét, ne is fektessünk hát nagy súlyt ítéletökre . . .

Kérdezzünk mást.

Igen, de kit?

A zene andalítón szól . . . a táncz hévvel folyik . . . a teremben festői zürzavar . . . a párok repülnek, a chaosban csak alakokat látunk, melyek elsurrannak mellettünk. Folyik a keringő szédítően — en avant!

Nézd ott azt a lánykát . . . szeméből boldogság sugárzik, ajkán édes mosoly; kérdezd tőle mi a táncz?!

Egy szót mond csak: „édes boldogság“

Igaz! a tánc boldogság, gyönyör, telve hódító varázsszal. Tánczolj! s szíveket hódítasz.

Az ítélet kimondásánál, enyhítő körülmény:

„Nem szép, de kitűnően tánczol!“

Táncz az éden útja.

Béla imádja „Ó“-t, „Ő“ szereti Bélát.

De a keserű sors nagy akadályokat emelt közéjük. Nem is láthatják egymást!

De ime egy bál. „Ó“ és Béla találkoznak.

Egy tour . . . s a mi oly kétséges volt, ime édes való. Kéz-kézben, a kar átöleli a karcsú derekat, s repül-

nek — suttogva boldogan.

Nagy hatalom a táncz, daczol egy pillanatra az etikette sok szabályaival.

Lejtsetek boldogan lánykák, égi gyönyör a táncz.

— Kiváncsi vagyok a győzelemre, súgta fülembe Bandi, s megszorítá a kezemet, aztán üdvözölve, beszédbe eredtünk a hölgyekkel.

*

— Jöjjön sétálni Kertessy, szólított fel az egész társaság hallatára a szép leány.

Kimért fejbólintással fogadtam el a meghívást s szó-talanul haladtunk az ovál alakú úton.

Az alkony lassan leszállt. A csillagok millárdjai gyorsan gyúltak ki az égboltozaton. Az ingó lombokon lágyan suttogott az esteli szellő.

Sokáig haladtunk szóltanul. Ő gondolataiba s én a futó csillagok játékának nézésébe voltam elmerülve. S néha-néha arczomon éreztem lángoló tekintetét.

Mindketten harczra készültünk.

— Miért ma oly rossz kedvű, miért oly ábrándozó. Mondja Zoltán? kezdett suttogni lágyan, a hosszú szünet után, — mint az enyelgő szellő vihar előtt.

Röviden válaszoltam valamit, aztán közönyös dologról beszélgettem. Egyikünk sem akarta megkezdeni a harczot, amelynek a gondolata azonban mindig kivetett témánkából. Ismét szünet keletkezett.

— Meséljen valamit Zoltán!?! töré meg ismét a csendet az ő kedvencz szavajárásával.

Hirtelen egy gondolat villant át agyamon s feleltem:

— Mesélek, de úgye nem fog megharagudni, ha tanulság is lesz benne, sőt való lesz maga a mese?!

— Kérem!

Meséltem:

— „Volt egyszer, hol nem volt, talán nem is igaz volt, egy gyermek, kaczagó, mint a csermely, pajzán, mint a vadgalamb. A rét vad virága, mindig mosolyogni, az erdő madara csak futkosni látta. Ha nézte a virág harmatos kelyhét, ha szíta a kehely ömítő illat-árját s hallgatta az erdőn a vadgalamb bűgását, boldog volt a lelke, s nem volt semmi vágya.

„Egyszer a zöld mezőn, künn a természetnek örök templomában, egy szép pillét látott s nem volt többé boldog, hanem álmodozó, szomorú, réveteg. Csak egy

Mennyi édes emlék fűződik ehhez, mennyi ábránd, sóhaj, ki tudná ezt elmondani száraz prózában, legfeljebb egy dal nyújthatna erről tiszta képet.

Ah a dal . . . .

Lapozgatás közben gyakran rá találsz egy dalocskára szép lányka, mely talán senkit sem érdekel már, el-elolvasod újra, meg újra, elmondod, eldallod sokszor, igen sokszor, önkéntelenül jó ajkadra, akaratlanul csupán.

S szívecskéd milyen könnyű lesz, a dal könnyített terhén.

Dalolj lányka, dalolj — a dal oly isteni!

A hosszúruhás lányka sejtí már, hogy szívében él valami édes, kimondhatlan fájó érzet, de nevét még nem tudja.

Nincs gyönyörűbb szerelem ennél, s a hölgyek minden szerelme között a legérdekesebb. Ez az első igazi szerelem. Szerelme eszményi, s még sem fantastikus, ábrándos a nélkül, hogy földön túli lenne, realis s még sem prózai. Szerelme forró, habár el sem árulja, igaz, bár nem állítja azt, s ha a szerelem örök, szerelme örök is.

Szerelme . . . .

De csitt. Nyilik az ajtó.

Belép valaki.

Ki az? „Komoly szándékú fiatal ember“. . . .

Ah! . . . el innen, el-el, menjünk.

Csitt . . . csitt . . .

Páter Gregor.
(Kirila György.)

eszméje volt: birni azt a pillét! Hiába intette a mosolygó rózsza: „Oh ne fuss utánna, artalan jó gyermek, hisz megcsal az téged, — megcsókolt engemet, a lilomot is, mind a rét virágát, aztán messze szállott, most meg vedled űzi a csalfa játékát!” Hiába volt minden. Csak futott utánna, reggeltől napestig.

„Sárguló levelét a fa már lerázta, még sem volt nyugalma. S amint a kikelet a fára s mezőre új virágot hinte, csalfa játékát csak megint újra kezdte. A pillangó szállott virágról virágra, a gyermek meg bohón futkosott utánna.

„Egy szép nyári reggel aztán messze szállott be a rengetegbe, tövises bozótba s a fiú botorúl oda is követte. A bozót tövis ruháját megtépte, kezét megvérezte tüskés szederinda. De nem gondolt véle. „Pillangó, pillangó aranyos pillangó, ne játszal már vélem. Szállj le a kezemre, hadd vigyelek haza drága kis kertembe, oly jó lesz ott néked. Virágaim kelyhébe édes mézet teszek, csupán szekfűt, rózsát, violát ültetek, csak te légy az enyém aranyos pillangóm!” Így esdett a gyermek. Gúnyosan kaczagott rá a szép pillangó, aztán gyorsan messze, nagyon messze szállott. A gyermek könyezett, fájt a szive nagyon, mert ragyogó álma a pillével szállt el. Megbocsátott neki. De hogy kikaczagta, vérzett a lelke. .

„Sokáig bolyongott benn a rengetegben, míg egy szelid csermely apró nefelettszel szegett partjához ért. „Kékszemű nefeletts”, szólalt meg a gyermek, „vérzik az én kezem, úgy fáj az én lelkem, mondd hol lelem én felvesztett nyugalmamat?” „Ne mond tovább, tudom aranyos pillangó rabolt meg tégedet! Menj e csermely partján s s himes mezőre lelsz!” felelt a nefeletts. — A gyermek rátalált. S ha nézi a virág harmatos kelyhét, ha issza a kehely ömlő illatárját s hallgatja az erdő vadgalamb bűgását, boldog már a lelke, s nincsen semmi vágya. . .“

— Megértette? kérdém hosszas hallgatás után.

— Meg, felelte lassú vontatott hangon, bizonyos keserű cinismussal, a mely míg fáj a szívnek, s nem akarja, hogy ezt észrevegyék, gúnyba ömlik el.

Arcának lázas pirja, mint a kelő hajnal gyöngén átört az esteli homályon.

— Bocsásson meg őszinteségemért. Ezt meg kellett tennem. Kiért űztük volna tovább a csalfa játékot? S mondja akarja-e, hogy megmaradjak jövőre jó barátjának, vagy teljesen idegenek legyünk egymásra nézve?

— Nem, nem. Legyen jó barátom, mondá mohón, tördelve a szavakat, mialatt megszorítá kezemet. — De mondja, ugy-e csak ma volt hozzám őszinte? Mindaz az érzélem, melylyel viseltetett irántam, hazudott volt!?

— Feltételezte ezt rólam?

— És maga feltételezte rólam, hogy játszani akartam vele? Akkor miért, . . . miért árulta el, hogy szeret? S csak e szavaiban annyi gúny, annyi panasz, vád és fájdalom volt, amennyi csak az ő egyes mondataiban lehet.

— Nem, én semmit sem tételeztem fel róla, míg önmaga nem mondá másoknak a valót, mely messze űzte azt a tiszta ideális álmot, melynek minden percze olyan kedves, olyan szent volt előttem. De hagyjuk ezt, vége . . . vége . . .

Szavaimra szerfelett izgatott lett. Hangja elfogúlt, remegő ajkai susogva is alig birták kiejteni a szavakat:

— Jól van! Gondoljon rólam, amit akar! De ne feledje: „Nem mindig mondanak igazat a kékszemű nefelettsék!” — Zoltán . . . Zoltán . . . ezt . . . talán nem érde . . .

A szó elhalt ajkán.

Gyönyörű termete meg-megreszketett, mint a hab.

Szemébe köny lopózott, — két nefelettsre két harmatcsepp.

S a könnyű könyecseppen fájdalmasan nyilalt át a reszkető szemsugár szemembe.

Miért?

Kérchy Péter.

Arnyék.

*Bolyongtam zordon déli ködben,
Bánat ruhádba öltözötten.
A játszi zajt is elkerültem,
Nem láttak engemet derülten.*

*Miként az őszi lomb, fakullan
Állottam és korán tanultam,
Hogy e világ nem is teremhet
Számomra fényt, derűt szerelmet.*

*Magamban és az emberekben
Nem volt hitem; — nem is kerestem;
Lézengetem, mint az ősz fuvalma:
— Ekkor hozott a sors utamba. —*

*S te megszeretted árva lelkem. —
Nem tétovázom már leverten;
Fürdöm sugárban, fényzőnben,
Mosoly, derű enyélg közötttem.*

*Oh van hitem, van már reményem!
Napom vagy! és e tiszta fényen
Borongó lelkem újra éled:
Imádlak, üdvözöllek élet!*

*Boldog vagyok. — De ime mozdúl
A kétkedés orozva zordúl,
Sápadt, gonosz felém közelget,
Meglopja a hitet, szerelmet.*

*Mellém simúl és úgy kiáltja:
Miért örülsz, te balga, kába,
Elvesztheted, kiért rajongsz ma,
Állasz szegény, koldus, kifosztva.*

*Megismeréd a boldogságot,
Hogy zordonabb legyen világod,
Nyugtót keresve s nem találva,
Ha elszáll lelked fénye, álma.*

*Boldogságot azért adott az ég,
Hogy jobban fájjon majd a veszteség.
Tanúld meg azt szegény, boldogtalan:
A boldogságnak szörnnyű ára van.*

Szilva Béla.

Sokan úgy gondolkoznak, hogy a legjobb nem gondolkozni.

Némely ember hiába mossa kezeit, még sem lesz „tiszta kezű.”
Jules.

A felállítandó önálló, magyar jegybankról.

(Részlet egy már készen levő nagyobb műből.)

Mielőtt a kitűzött tárgyat exsstatte tárgyalnám, szükségesnek vélem a jelenlegi viszonyokat kissé megvilágítani. Tudjuk, hogy Ausztriával jelenleg közös jegybankunk van. hogy ezt megérthessük, s kellőleg méltányolhassuk, valamint, hogy végconclusionnk annál jobban indokolva legyen, okvetlen szükségesnek tartom a jelenlegi »osztrák-magyar bankot« megelőző bankokat is ismertetni. Habár elég érdemes volna alaposan fejtegetni a bankügyet, illetve ennek a történetét hazánkban, melynek bankügye Ausztriáéval még jelenleg is össze van kötve, de tárgyam természete, valamint terjedelme nem engedik ezt tennem. Csupán főbb vonásaiban fogom ezt jelezni:

1703. június 3-án megjelent császári pátenssel alapított az első bank az osztrák-magyar birodalomban, melyhez Ausztria $\frac{1}{2}$, Magyarország $1\frac{1}{2}$; Csehország s a többi melléktartományok 4 millióval járultak, de a mely rossz intézés folytán 1707-ben átadatik Bécs városának, de a legkiterjesztettebb állami beavatkozási joggal, s így nemsokára, 1712-ben, meg is szűnik. 1714-ben VI. Károly egy pátenssel egy általános bankot létesített, melynek számos, s egymástól teljesen elütő rendeltetései, feladatai közül 1738-ban már csak az adó-s pénztári kezelés marad fenn. Az államadosságokból 25 millió frt törlesztését a »Bécs városi bank« vállalja magára, a minek fejében bizonyos államjövodelemek lesznek neki átadva. 1783-ban azonban a hatalmi túlsúlynál fogva ez is occupáltatik a kormány által. — Midőn másutt már világosság kezdett derengeni a jegybankügy terén, nálunk éppen leszállt a nap, s úgy látszott, hogy a teljes sötétség csakhamar beáll. -- Csak 27 év múlva, 1816-ban, tettek lépéseket egy újabb bank alapításra. Juliusban adatik ki a pátens az u. n. »osztrák nemzeti bank« felállítására, felruházttván 25 évre kizárólagossággal a bankjegy kibocsátására, a leszámítolási kézizálog, letét — giro — s jelzálog üzletre. — 1841-ben újabb 25 évre nyer szabadalmat. Kizárólagossága a leszámítolási üzletre megszünttetetik. A jelzálog üzlet pedig teljesen kivétetik a banküzletek közül.

Jegyei — habár kényszerfolyammal nem is bírtak — egyedül voltak felruházva azon tulajdonsággal, hogy fizetéseknel törvényes eszközül szolgálhattak. 1848-ban daczára a bank aránylag kedvező állapotának — bankjegy forgalma kitett: 214.146 millió frtot, és a fedezete: 65.058 milliót — a Franciaországban kiütött februári forradalom, valamint az Ausztriában felülkerekedett belzavarok, a mikhez még a sardiniai hadjárat is járult, csakhamar a bank megrendülését okozták. A banknak a közönség körében lassan megszilárdult jó híre csökkenni kezdett, mely bizalmatlanság a bank jegyeinek beváltására vezetvén, a bank kénytelen ugyanezen év május havában korlátozni a bankjegy beváltást, majd néhány nappal később a bankjegy kényszerfolyama is elrendeltek. 1858-ban majd 1866-ban sikertelenül tettek kísérletet a valuta helyre állításával. 1862-ben 10 évre nyert szabadalmat (1876 ig) még pedig — s ez a legfontosabb újítás — a Peel-féle contingentálási rendszert fogadja el az országgyűlés. 200 millióig csak bankszerű fedezet igényeltek, ezen felül pedig minden krajczár teljes értékig fedezendő. Midőn már-már ott állott a bank, hogy a készfizetéseket fölveszi — az állam tartozásait szorgalmasan törlesztvén, s a bank ércztartalékát szaporítván — bekövetkezik a porosz- és olasz- osztrákháború 1866-ban. Az állami szükségletek fedezésére állami papírpénz bocsátatik ki.

1867-ben megtörtént a kiegyezés Magyarországgal. A kigyentitendő kérdések közt volt a bankügy is. Ez azonban a kiegyezés elé tornyosult egyéb bonyodalmak nehéz megoldása miatt csak ideiglenesen volt rendezhető, mert Ausztria keze 76-ig meg volt kötve. A bankkal megállapodások jöttek létre, hogy egy önálló jegybank felállításának jogát fentartva bizonyos provisorius elismerés mellett, a bank kötelezi magát Magyarországon fiokokat, a szükséglethez megfelelő számban felállítani, s ezeket a forgalom igényeihez mért dotatioval ellátni.

Azonban a bank nem tartotta meg szavát. Legelső alkalommal, mikor éreztethette velünk hatalmát, meg is mutatta azt. 1870-ben, a forgalom megélnkülésével különösen érezni kezdték a magyarországi fiokok dotációjuk csekély voltát. A bank azonban egyrészt mentegetőzvé — hogy mennyit ér védekezésük, látható a Wahrenn és Lucam közt lefolyt érdekes cszmecseréből, melyet annak idejében e tárgyban tartottak, — másrészt kitartóan ragaszkodott azon kívánságához, hogy Magyarországon szabadalma törvénybe igtattassék. — Hogy mennyire jogos volt azok panasza, kik már akkor az önálló magyar jegybank felállítása mellett érveltek, s küzdöttek, mutatják azon alkudozások, s jegyzék-váltások, melyeket e tárgyban a magyar pénzügyminiszter a bankkal folytatott. Egy jegybank, mely alkudozik azon, hogy a forgalmat kielégítse-e vagy nem? ! Nem világosan bizonyítja-e ez azon tendenciát, hogy közgazdaságilag akarta elnyomni Magyarországot, megvonván tőle a hitelt.

»Csodálatos egy nyilatkozat — mondja Lónyay¹ a bank azon kijelentésére, hogy a bankkérdés megoldása nem történhetik egyedül Ausztria rovására — miután a tények azt bizonyítják, hogy 1870-től fogva a banknak összes működése a mai napig a magyarországi érdekek mellőzésével leginkább Ausztria érdekeit tartotta szem előtt.«

Daczára a szükkeblúségnek, melylyel a bank irányunkban az első pillanattól kezdve viseltetett, a magyar kormány a viszonyok által kényszerítve megindította a tárgyalást a bankkal; hosszas alkudozások, valamint a Tisza-Széll kabinetnek ideiglenes lemondása után 1878-ban megkötöttek a szerződés a bank s a magyar állam közt, átalakítatván a paritás elvei szerint az előbb »osztrák-nemzeti bank« »osztrák-magyar bankká«, szabadalma 10 évre meghosszabbítottatott (1887.) Ilyen szervezet mellett működött aztán a bank szabadalma lejártáig. 1886-ban másodsor megújítatik újabb 10 évre; a legnevezetesebb változás, mi a bank szervezetében beállott: a Peel-féle rendszer mellőzésével az indirect contingentálási rendszerrendelet fogadtatik el. 200 millióig $\frac{2}{5}$ része (40%) a bankjegyeknek arannyal s ezüsttel fedeztetik, 60%-ja pedig bankszerűleg; ha pedig a jegyforgalom a 200 milliót meghaladja, ettől 5% adót fizet a bank, melyből 70% Ausztriának, 30% Magyarországnak jut. Jegyfordalma ezüsttartalékához viszonyítva, az utolsó három évtizedben a következő képet tünteti föl:

Rendszer	Év	Jegyfor- galom	Érczfedezet		össze- sen	%-ben
			arany	ezüst		
Millió forint o. é.						
Peel rendsz.	1868.	247,0	2,0	106,3	108,3	43,9
	1878.	282,3	67,4	70,1	137,5	48,7
Indirect conting.	1888.	388,3	79,2 ²⁾	145,1	224,3	57,3

¹ Lónyay M. Bankügy 297. l. 2) ebben 8.20 millió frt arany váltó.

Sokkal ismertebb tény, mintsem bővebb bizonyításra szorulna, hogy Magyarország közgazdasági szükséglete legkevésbé elégtételt ki úgy, a mint az nekünk érdekünkben állana a jelenlegi osztrák-magyar bank által. Hogy egyebet ne említsék pl. a budapesti főintézet dotációja még mindig van egy csekély eltérés, ha Budapesten vagy Bécsben nyújtatik az bc, s a mi a legfőbb: a bank mindig olyan disconto-politikát követ, mely reánk nézve kedvezőtlen. (A leszámítolási perczentet akkor emeli fel, midőn tudja, hogy Magyarországnak pénzre van szüksége). Ha a bank részletes statisztikai kimutatása a kamatláb-hullámlásáról kezeim közt volna, világosan kimutathatnám ezt.

Ezért bizonyára nem mondok sem indokolatlan, sem új dolgot akkor, mikor kinyilvánítom, hogy részemről egy felállítandó, önálló magyar jegybanknak vagyok híve, mely kizárólag a mi gazdasági helyzetünket fogja javítani, mely soha olyan helyzetbe nem juthat, mint a jelenleg közös osztrák-magyar bank, mely legjobb esetben is, ha tudniillik föltétlenül egyenlően volna keresztül vive a paritás, sokszor két szék közé esnék, mert bizony sokszor előfordul az az eset, hogy Magyarországnak — agronom állam lévén — nem az az érdeke, mint Ausztriának, mely iparos állam. Gyakran, sőt legtöbbször megesik, hogy míg Ausztria érdeke úgy hozza magával, hogy a kamatláb felemeltessék, addig Magyarországé az ellenkező. Melyiket kövessék hát a bank? Bármelyiket követi is, a másik fél által egészen jogosan lesz kárhóztatva, nem teljesítvén azon kötelességét, mit egy nemzeti intézménynek, ha valóban az, okvetlen meg kell tenni. Sajnos, még jelenleg is úgy áll a dolog, hogy mi vagyunk azok, kik «egészen jogosan» kárhóztathatjuk a bankot. S ezen helyzeten másképp nem segíthetünk, mint egy önálló magyar jegybank felállításával. Arra csak nem akarunk várni, míg az Osztrák-Magyar bank a mi érdekeinket előtérbe tolva, Ausztriáét fogja elhanyagolni, mert eltekintve attól, hogy ezt nagyon hosszadalmas, s kissé unalmas volna bevárni, még ha tényleg bekövetkeznék is, mi, kik mindig az őszinte s az igazi paritás hívei voltunk s vagyunk, valamint igazságérzetünk nem engedné ezt, mert ekkor meg Ausztria panaszkodhatnék méltán. Az első — mondhatom eddig utolsó — magyar államférfiú, ki magyar jegybank felállítására gondolt, sőt erre összes erejéből törekedett: gróf Lónyay Menyhért. Lássuk, miként contemplálja ő ezt: «Beismerem, hogy az általam felállított terv merész volt, de valamely nagy czélt alkalmas időben csupán gyökeres rendszabályok merész alkalmazása által lehet csak elérni. E czél pedig volt a monarchia mindkét fele pénzügyeinck gyökeres orvoslása, az állam háztartás egyensúlyának biztosítása által, mi együtt járt volna egy új pénzláb megállapításával, a valuta rendezésével, s a bécsi nemzeti bank liquidációjával, s a hitelintézményeknek hazánkban egy alkotandó törvény korlátai közt szabad fejlődésével.»¹⁾

Ezek az ő általános elvei; a részletekben a következőleg vélekedik: »A több bankrendszer elvei szerint a birodalom különböző kereskedelmi központjain, mint Bécsben, Budapesten, Prágában, Brünnben, Grätzban, Triestben s az ország más fontosabb városaiban jegybankok lettek volna engedélyezendők... a bécsi bank részvénytökéjének egy részével a bankrendszer decentralisatiója folytán Bécsben felállítandó, új, hatalmas bankká alakulhatott volna.»²⁾

¹⁾ Lónyay i. m. 178. oldal.

²⁾ Lónyay i. m. 193—194. oldal.

Lássuk tehát, mik hiányoznak még a Lónyay által kívánt előfeltételekből? Három ilyet állít fel:

1. Az államháztartás rendezését.
2. Új pénzláb megállapítását.
3. A valuta rendezését.

Hála az isteni gondviselésnek, s Tisza Kálmán volt, s főleg Wekerle Sándor jelenlegi pénzügyminiszterek sikeres tevékenységének, jelenleg már mindháromnak birtokában vagyunk, sőt büszkén állíthatjuk, hogy a valuta helyreállítva még ma sem volna, ha nem magyar ember kezdeményezte volna. S ime mégis, dacára pénzügyminiszterünk genialitásának, nem hajlandó önálló magyar jegybankot felállítani, holott már az 1869-ben kiküldött pénzügyi bizottság, valamint a szakértők egyhangúan az önálló magyar jegybank felállítását sürgették; az eltérés a többség s a kisebbség közt csak az idő tekintetében volt. Míg ugyanis a többség csak a bankszabadalom lejártával, 1876 ban, óhajtotta ezt létesíteni, addig a kisebbség a jó alkalmat nem akarván elszalasztani, azonnali felállítását kérte.

Nem szándékozom, de nem is feladatom bővebben kifejteni azon bankrendszert, melyet legjobbnak vélek hazánk viszonyaihoz, csupán rámutatok erre.

Nem vagyok a föltétlen centralisatio híve, mert úgy tartom, hogy az ily egyedüli central-bankot a kormány túlságosan befolyásolja, s egyedül lévén, ha ennek alapjai meginognak, vele együtt krízis jár; a decentralisatio sem föltétlenül utánczandó, mert ekkor nagyon elforgácsolódna az erők; nincs egy központ, mely dominálva, s vezetné a pénz alakulásait. Úgy gondolom tehát, hogy legalkalmasabb volna nálunk a németországi rendszer, hol a centralisatio sikeresen van keresztül vive, anélkül, hogy ennek kizárólagossága mondatnék ki. Van egy központ, mely vezeti az összes jegybankokat, de viszont vannak vidéki intézetek, melyek mint levezető csatornák működnek, s a melyek — hogy úgy mondjam — ellenőrzik a központ működését.

WINTNER SAMU.

A magános sír.

Ismertem egy kis sírt, a melynek egyszerű kövén egyszerű felírás volt. Rácsozat vette körül, igénytelen ugyan, de jó karban tartva. Kicsiny halom emelkedett belül, védve két reá hajló öreg szomorú-fűzfától, melyek a napsugarat is csak szűrődve engedték át fűrtös lombjaikon. Ilyen félreeső helyen, a temető legelhagyatottabb helyén, mintegy különös kívánság folytán lehetett ásva. A milyen igénytelen a hely, olyan volt a sír is. Nem volt rajta soha koszorú, nem tette le rá a hálás emlékezet külső jelét soha, csupán hantja volt mindig beültetve tarka-barka árvácskakkal, kora tavasztól, késő őszig, a legélénkebb sárgától egész a legsötétebb kékig, ezernyi különféleségben, mint ha csak az itt letörött élet változásait mutatták volna.

Kedvenc helyem volt ez nékem. — Sokszor van az embernek szüksége arra, hogy a város zajából csendesebb helyre meneküljön, távol az emberektől, hol nem kell mosolyogni akkor, mikor várják tőlünk, nem kell szomorú arcot csinálni, ha lelkünkben talán örömet rejtegetünk, mely kitörne, ha a társadalmi korlátok nem kötnék le maguk számára még érzéseinket is. A magányban nincs tettetés, nincs a léleknek semmi békója, itt érez az ember úgy, a milyen jelleme, mint a fogságból kiszabadult madár lengeti a szabadság érzetere lelkünk szárnyait. Előbb körülrepül egy nagy vidéket, mind ismerős helyeket, hol annyi időt eltöltött: a múltat; majd

egy helyen megállapodik, hogy élvezze szabadságát: a jelent; s végre bejár egy ködös, ismeretlen tájat: a jövőt.

Kényelmes fa-pad volt az árvácskákkal behintett sír közelében, csaknem eldugva az orgona és jázmin bokrok közé; körülfolyták a gondozatlan növények a közeli fákat s bekerítették ezt a padot, csaknem minden oldalról.

Nem láttam soha senkit a sír körül, sem semmi változást rajta. Az egyhangú, de nekem mégis olyan változatos csendben (míg gondolataim karöltve az emlékezettel, múltam egy-egy kedvesebb pontjánál időztek) boldog voltam; (de midőn szemeim előtt a jövő, örökös „memento mori“-jával, bizonytalan csalo reménységével állott, lelkemre soha nem érzett kétkedés, valami a fájó közönyösségből súlyosodott) éreztem, hogy valamely cél valamely boldogság biztos tudata nélkül sívárnak, kietlennek tetszik a jövő.

Egyike volt azon juniusi estéknek, melyeket a poeták olyan rosszul szoktak megénekelni, midőn a sorok között úgy keresünk valami hiányzót, midőn a szép szavak olyanok, mint az illat nélküli virág. Nem mozdult egy levél sem a fán, a nap leáldozóban volt, s bíborveres köpenyegét lassan vonta magára az alkony.

Kedvencz helyemen ültem ismét, nem sokat dolgoztam egész nap, mégis olyan fáradtnak, lehangoltnak éreztem magamat. — A csendes magány csak fokozta bennem ez ok nélküli szomorúságot, nyomott kedélyt. Elnéztem hosszan, a mint a vadkacsa az illatos levegőben fürödve húzott nyugot felé, hangos gágogással követték V betű alakban a ludak, s a vadgalamb pajzán bűgással simúlt párjához. Nyugodni készült minden, csendesen suttozta az altató dalt a lágy esti szellő.

Kiesett a könyv kezeimből, s lapja ott nyílt fel, hol olvasását elhagytam; a rideg paragraphus komoly számaival, rövid kikezdéseivel, ma egy pillanatra sem bírta lekötni figyelmemet, csak gondolkodtam hosszan, mélyen. — Pedig e napon úgy, mint a következőkön, szorgalmasan kellett volna tanulnom, a vizsgálat küszöbön, a büntető-jog előttem s én gondolkodom egész más dolgokról, egész más eszmékről, mint a törvény szelleme. Bejártam egy óriási világot, a kedély világát, az érzelmek rejtett útait, a szív csalékony ösvényeit, s ha elfáradtan az emberi küzdelmek, a tudomány, a haladás végcélját kerestem, akkor tekintetem ráesett a kicsiny sírra, tarka árvácskáival, lelkem merész szárnyalását szegte e két szó: memento mori. Ez lenne a cél, ez lenne az ok, melyért küzdve utóljára, ide viszünk el mindent magunkkal? a gyűjtött vagyont anyagit úgy, mint szellemit ide zárja be végzetünk? Emlékünknek életünkkel vége van? A szerető szív azért dobogott, hogy örök éjbe borúlva kioltsa lángját a halál? Az utódok véreben fenntartva van-e fajunk, vagy lelkünk, szellemünk testünkkel együtt elhantoltatik? S ha rápillantottam a kőre, mely egy kialudt szív üres hüvelyét jelezte, egy parányi tényezőjét fedje a társadalomnak, akkor lelkemben azt mondtam: igen. — Bűnös volt, ki itt nyugszik, vagy erényekben bővölködött-e élete, az most már úgy reá, mint az utókorra nézve is mindegy; de hát ekkor nem volna semmi célja életünknek, akkor nem volna miért küzdeni, dolgozni, erényeket gyakorolni, becsületesnek lenni?... S ekkor elértem gondolatomnak végét, ahoz a merev, de mégis boldogító tanhoz kellett fordulni, mely mindezt megmagyarázza, mely lelkünkbe csepegteti a megnyugvást, a hitet, ekkor elértem a valáshoz, s azt mondtam: nem.

Erősen alkonyodott már, mikor elfáradva gondolataimban, vettem a könyvemet, s indulásra készen állottam fel helyemről, kevés büntetőjogi ismerettel, tele két-

kedéssel, melybe csak olykor sugárzott belé a bizalom fénye. — Mintegy megrendülve, megijedve, mint kinek gondolatait lesték el, titkát leplezték le. tekintetemet ijedten a sír felé. Hosszú fekete ruhában karcsú iljú hölgy állott háttal felém, egyszerűen öltözve, de magatartása, alakja előkelő származást árultak el. — Féloldalt fordult, s könyökével a kerítés párkányára támaszkodott; arcának nemességét, hófehér színét és erős akaratot eláruló metszésű ajkait így bátran szemlélhettem. — Annyira lekötött e látvány, oly hirtelen jött a meglepetés, hogy mintegy lelánczolva állottam meg, s igyekeztem csendesen lenni.

A hölgy merőn nézett a sírkőre, az árvácskákra s csaknem hangosan suttozta: junius 19. Ma is ez a nap volt, s a sírkövön hasonló felírás.

Tehát mégis van emlékezés, mégis van hála, és a szerető szívet, bár melege kihűlt, mégis csak felkeresik az itt maradt kedvesek? Tehát csakugyan élünk halálunk után, s az itthagytak gondolnak reánk, mikor a föld fölénk nehezedik?

Igen! Még könnyet is törölt szemeiből a nő, egy pár lelki harmat cseppet az élő a halottnak. — Fehér kendőjét arcához emelte, s karjaira hajtva fejét, keservesen kezdett zokogni.

Az ég ha felhős, boruját eloszlatja az eső, felhőtlenből nem hull alá. Csak az sír, kinek szívében igaz fájdalom dül, s csak az érez igazán fájdalmat. ki, hogy bánatát elzokogja, a magányt keresi fel.

A nő elsírta könyzeit, még egy pillantást vetett a hant felé s fejét felemelve nézett arra, hol a nap leszálolt, nézett hosszan, mereven.

Hazafelé szólított volna már az idő, de e látvány, egy tiszta, igaz szív bánatának látása egész figyelmemet lekötötte. Nem zavarhattam csendes magányát a nőnek, nem fedhettem fel, hogy tanuja voltam kegyeletének. Csendben maradtam tehát, úgy gondoltam, vétket követek el, ha háborgatom.

Ott állt egy darabig háttal a sírnak, nézte a tájat, mely lassan-lassan szürkés kék fátyolt vont maga fölé, a távoli hegyek ormait, még aranyozta egy kicsit, a leáldozott nap, de csendes volt minden, még a szellő is pihenni tért.

Kezemben tartám még mindig a könyvet, melyet tanulnom olyan nehezen esett. Előttem voltak betűi, de szelleme messze tőlem.

A nő igen elmerülni látszott gondolataiban s fehér kendőjét sokszor emelte szép szemeihez. A társadalom mennyire követ hajít arra, ki halottai iránt legalább nem mutatja, ha nem érzi is a kegyeletet s e nő mégis soha fel nem kereste e sirt olyankor, mikor láthaták volna áldozatát, soha sem tette le a kőre az emlékezet külső jelét, csak könyzeit hullatta le rája, hogy egyesülve az esti harmattal, hajnal hasadáskor az első napsugár felvigye az égbe S jutalma mi? A meggyugvás, hit és bizalom.

Igy vagyunk a földön mindennel, a hiba rovása kettős, s mindég nagyobb a kárhozat, a megvetés a büntetés arra, ki bűnt, vétket követ el, mint az elismerés és jutalom annak, a ki erényt gyakorol, vagy jót tesz. Kezemben száz és száz paragraphussal, melyek mind büntetni vannak hívatva, önkénytelen híjját érzem egy hasonló könyvnek, mely jutalmazná a jókat. Van az igaz korunkban is kitüntetés, jutalom, csak hogy ez többnyire egy kielégíthetetlen zsarnok: a hiúság tarsolyába vándorol. Miért büntetünk mi, s jutalmaz az Isten, miért nem jutalmazunk itt a földön, s büntetne fenn a Mindenható? Nagy kérdés, melynek kivitelére, nem az ember van hívatva.

Lassú nesz zavart fel álmodozásomból, a nő néhány lépést tett előre, s kezét nyujtá egy ifjúnak, ki levett kalappal közeledett felé. Meglepett arczczal fordult a nő a közelgőhöz.

— Ön itt? Hogyan tudta, hogy kijövök ma atyám sírjához, s miért zavar?

— Nem teszem, ha kellemetlen önnek Margit, de láttam ide jönni s csak arra vártam, hogy fájdalma csillapultával, egy kevésben én is osztozhassam. Megengedi hát, hogy itt legyek? — Maradhat, különben is haza kell már mennem, anyám nemsokára otthon lesz, azt pedig hogy itt voltam, nem szabad megtudnia. —

— Hogyan? Atyja sírjánál?

— Igen itt. Ön ismeri szüleim boldogtalan családi életének végét, szegény atyámat sirba kergette a sok viszálykodás és a fájdalom, pedig utolsó szava is az volt, mikor a halál előtti ködös szürkeségen réveteg szemekkel nézett anyámra, hogy: „szerettelek“.

— Es anyja?

— Anyám! mondá fájdalmas arczczal a leány, ő sokkal jobban el volt foglalva saját magával, neki nem volt szíve soha.

— De önt szereti?

— Mi az ő szeretete szegény atyáméhoz képest, a ki beszélni tanított, a ki megtanított arra a szóra is, hogy anya, erre az édes, szép szóra, de szívébe nem tudta e fogalomnak valódi mélységét beoltani, óh én nem ismertem anyát soha. — Görcsös zokogással szíve mélyéből sírt. Az ifjú lassan megfogta a reszkető kis kezét s ajkához vonta. — A leány nem húzta vissza.

— Anya helyett majd lesz szerető férje, ki pótolja önnek mindazt, a mit eddig a sors oly kegyetlenül megtagadott.

Felemelte könyes szemét a leány s szemébe nézett az ifjúnak, mint mikor napsütéskor szívárvány mosolyog az égbolton.

— Férjem?

— Igen férje, a ki lehozza önnek kívánságára akár a csillagot is az égről, a ki szeretni fogja majd mindörökké, soha nem múló édes szerelemmel. Margit, édes Margit, itt atyja sírjánál, az ő emlékére esküdjék és ismételje, a mit fogadott, a mit már elmondtunk egymásnak, itt mondja azt, hogy szeret.

— Zoltán! Ön tudja már ezt, hányszor mondtam, hogy szeretem, s az egy év alatt, mely idő óta ismerjük egymást nem számtalanszor ismételtem-e?

— Mondta, mondta, de szavain mindig ott rezgett egy bizonytalan hang, mintha nem bízna bennem, s mindég valahányszor a jövőről beszéltem, s mikor örök változatlan szerelmemről biztosítottam, ön rendesen olyan sóhajtással felelt szavaimra, mintha szerelmünkről s boldogságunkról kételkednék s mintha nem bíznék jövőnkben.

— Tettem Zoltán igaz, de az sohasem volt kételkedés az ön szavaiban, hanem bizalmatlanság a jövőre. Ideje, hogy egyet-mást elmondjak önnek, anyámról, nagyra-vágyó terveiről, melyekkel szüntelenül el van foglalva. Ne szomorkodjék, veszve azért nincs minden. Haza felé elkísérhet a városig s ez alatt mindent elmondok.

— Édes Margit! szólt az ifjú, megfogva a leány kezét, mered itt, atyád sírján ismételni, hogy szeretsz.

Az alakokat már alig lehetett kivenni, az estszürkület elzárta szemeim elől mindkettőt, őket pedig egymás karjaiba vezette a szívükben égő szerelem. Átkarolták egymást és a hosszú boldogtalanságért e percz gyönyörét élvezték, hosszú édes csókban forrt össze a múlt s jelen. — „Szeretlek.“

Lassan bandukoltam haza felé. Fejemben tarka gondolatok, lelkemben zavaros érzelmek keringtek. A nagy

eszmék, rejtett kérdések után, két nyitott lap az élet nagy könyvéből. — Az érdekek találkoznak, egyik után más lapra fordít a sors, s mindennek vége az: hogy vége mindennek.

Memento mori.

* * *

Nagyot halad egy év alatt az idő kereke s vele fordul az ember is. Kedélye, lelkülete, mind megváltozhatik a nagy gondolkodóból, gondatlan, a gondatlanból gondterheltet farag; serényet a lustából; szegényynyé teszi a gazdagot, a nőtlent házassá.

Magam is az egy év alatt alaposan megváltoztam, a nagy eszméket, melyekkel azelőtt szívesen foglalkoztam, a mindennapi élet apró gondjai kiszorították fejből s a helyett, hogy a lélek halhatatlansága felett törtem volna fejemet, inkább oda fordultam az én kis feleségemhez és miközben az asztal terítés körül forgolódott, megkérdeztem tőle:

— Mit főztél Mókuska?

Mert bizony nekünk, szegény aljegyzőknek, még ha hozott is valamit a feleség a házhoz, igen meg kell nézni, hogy hova tesszük a garast. Ebben segítségemre van a feleségem, mindig perel, ha őt krajezárnál többet adok egy szivarért, megcsalni pedig nem lehet, mert úgy megtanulta a szivarokat ismerni, hogy sokszor rám szól:

„Fiam te megint trabuccot szívsz?”

Csak az a jó, hogy ilyenkor, ha csókkal engesztelem, rendesen azt mondja:

— „Te, még is csak jobb ennek a trabucconak az illata?”

Akkor azután lehet trabuccot szívni egy hétig. — Isten veled lélek halhatatlanság.

* * *

A kis feleségemmel nagyokat szoktunk sétálni, miközben egymáshoz simulva újra meg újra elbeszéljük a múlt idők eseményeit egymásnak. Elmondta már legalább tizszer, hogy mint mehetett volna ő nőül egy gazdag báróhoz, a ki őt megkérte és el is vette volna, csak hogy már akkor ismert engem, és a bárót kikoszarozta. És azért én tizenegyedszer is szíves örömet hallgatom.

És én meg elbeszélem neki, hogy ha nem tanultam volna olyan szorgalmasan a büntető jogot, soha nem lehettünk volna egymáséi, mert a vizsgán megbukom, és az anyja sohasem adta volna hozzám feleségül. Most pedig milyen boldogok vagyunk kicsiny lakásunkban, ha ilyen dolgokat nem éreznénk, mint a múltkor:

Kati kitette a vasalót a folyosóra, mert igen tüzes volt és valami sehonnai ellopta. Ellopni tőlünk a vasalót, az ilyen embert a ki másnak a vagyonához nyúl, legalább is halálra kellene és pedig itt a földön ítélni, mit érne nekem az isteni igazságszolgáltatás, ha a 4 frt 75 krt (a feleségem az Isten áldja meg, ebből is lealkudott 25 krt) nem térítené meg nekem senki. Ezért most már vagy valami hangversenynek kell elmaradni, vagy egy hétig eszünk egy tál étellel kevesebbet. A multkor szintén kettecskén, elindultunk a városból egy kis sétára, egyike volt azon szép juniusi estéknek, a melyeket a poeták olyan szépen énekelnek meg. Kettecskén, bizalmasan, kart karba öltve jártunk már egy óra óta, mindkettőnknek szívét a boldogság és szerelem töltötte el, s igazán élveztük a kellemes estvét.

A temető rácsozata mellett haladtunk el, a kövek, mindmegannyi emberélet példázói fehérlettek ki a zöld háttérből.

— Menjünk be, szólt hozzám Mókuska olyan hangon, a melynek soha sem tudtam ellenállani.

Beléptünk, szóltanúl mentünk a halmok között, hallgatva a vadgalamb kaczagó bűgását.

Eszembe jutott az egy év előtti dolog, eszembe, akkori lelkiállapotom, a gondolatok, melyek sok tekintetben félrecsavarták elmémet. Ni ni, ma éppen június 19-ike van, mint akkor volt. Önkénytelen erősebben szorítám karját s lépteimet az ismerős helyeken át az emlékezetes hely felé irányozám.

Már messziről látszottak a tarka árvácskák olyan üdén, olyan szépen, mint akkor. Feleségem meglepetve tekintett rám, a mint lépteimet egyre gyorsabban irányoztam az árvácskás sír felé.

Meglepetve állottam meg az egyszerű kerítés előtt és fájdalmasan olvastam a második dombocská felett álló követ, melyre ez volt írva: Zoltán, meghalt június 19-én.

Még mindig javíthatatlan vagyok érzékenység dolgaiban, mert, nem tudtam megállani, hogy egy könyvcseppet, ne töröljek ki szemeimből. Kicsiny hely, de tarka színvájozatú árvácskái alatt ez is egy boldogságot takar. Ismét fordított egy lapot a sors a nagy könyvben, melynek tartalmát nem olvashatja többé senki.

Feleségem szintén meghatottan nézett rám és a kis árvácskás sírra.

— Gyerünk haza azóta talán fel is ébredt Pistike.

— Bizony, bizony, memento puero.

Szeremley Gyula.

EGYLETI ÉLET.

Újult erővel, szép reményekkel ismét megkezdődött a tanév.

Lassan-lassan régi kerékvágásba tér minden s zajtanulni folyik a munka tovább. Még csak az egyesületek életében van némi forrongás. Alakulás, választás, kapacitálás, de csakhamar megszűnik halad kiki ezé felé. Már majdnem minden egyesület megalakult kisebb-nagyobb küzdelem, kapacitálás után, következő eredménnyel:

1. Theologiai segély-egylet. Elnök: *Kalassay Sándor* III. é., alelnök: *Kirila György* II. é., pénztáros: *Róthe Lajos* III. é., jegyző: *Bertók Béla* II. é., bizottsági tagok: *Molnár József* IV. é., *Botka Bertalan* IV. é., *Szentmártoni Dániel* III. é., *Sárkány Kálmán* III. é., *Tomory Pál* II. é., *Czecz András* II. é., *Horkai Barna* I. é., *Putnok Pál* I. é.

2. Jogász-egylet. Elnök: *Peterdy Károly* IV. é., alelnök: *Eperjessy Lajos* III. é., pénztáros: *Kovács László* II. é., jegyző: *Benda Béla* I. é., könyvtáros: *Mikecz István* III. é., bizottsági tagok: *Bajusz József* IV. é., *Nagy László* IV. é., *Szeremley Gyula* III. é., *Zombory Zoltán* III. é., *Füsti Molnár Antal* II. é., *Kérchy Péter* II. é., *Mezőssy László* I. é., *Németh Kálmán* I. é.

3. Magyar Irodalmi Önképző-Társulat. Tanárelnök: *dr Bartha Béla*, alelnök: *Szeremley Gyula* III. é. jh., titkár: *Eperjessy Lajos* III. é. jh., főjegyző: *Kalassay Sándor* III. é. th., aljegyző: *Bertók Béla* II. é. th., pénztáros: *Bajusz József* IV. é. jh., ellenőr: *Kérchy Péter* II. é. jh. Lapszerkesztőség: *Szeremley Gyula* főszerkesztő, *Kalassay Sándor*, *Kérchy Péter*, *Kirila György* főmunkatársak.

4. Ifjúsági énekkar. Elnök: *Tóth Béla* IV. é. th., hangvezér: *Szentmártoni Dániel* III. é. th., alhangvezér és jegyző: *Czecz András* II. é. th., főénekesek: tenor I. *Tomory Pál* II. é. th., tenor II. *Abaházy Lajos* III. é. th., bass I. *Füry Lajos* IV. é. th., bass II. *Nagy László* IV. é. jh.

5. Olvasó kör. Elnök: *Molnár József* IV. é. th., pénztáros: *Mikecz István* III. é. jh., jegyző: *Tóth Béla* IV. th., bizottsági tagok: *Beregszászy Ferencz* IV. é. th., *Bajusz József* IV. é. jh., *Szeremley Gyula* III. é. jh., *Borsos István* III. é. th., *Bertók Béla* II. é. th., *Tóth Lajos* II. é. jh., *Horkai Barna* I. é. th., *Németh Kálmán* I. é. jh.

6. Torna-egylet. Elnök: *Keresztúry József*, alelnök: *Pédery Bertalan*, jegyző: *Kalassay Sándor*, előtornász: *Bertók Béla*, *Nagy Ernő*, bizottsági tagok: *Horkai Barna*, *Eperjessy Lajos*.

7. Gyorsíró-egylet, kezdők és haladók tanfolyamával. Elnök és pénztáros: *Vas János* II. é. th., alelnök: *Görgey János* III. é. th., jegyző és könyvtáros: *Közseggy Dániel* II. é. th.

8. Akadémiai ifjúsági könyvtár. Tanárelnök: *Radácsi György*, könyvtáros: *Sikó Endre* IV. é. jh., alelnök ellenőr: *Juhász László* IV. é. th., jegyző: *Kalassay Sándor* III. é. th., bizottsági tagok: *Nagy László* IV. é. jh., *Eperjessy Lajos* III. é. jh., *Fodor Géza* II. é. th., *Füsti Molnár Antal* II. é. jh., *Horkai Barna* I. é. th., *Sinka Endre* I. é. jh.

9. Főgimnáziumi „Erdélyi“ önképző kör. Tanárelnök: *Kovácsi Sándor*, alelnök: *Debreczeni Barna* VIII. o., titkár *R. Nagy Károly* VIII. o., pénztáros: *Gönczy Gábor* VIII. o., könyvtáros: *Éles István* VIII. o., alkönyvtáros: *Berzeviczi József* VII. o., főjegyző: *Nagy Béla* VII. o., aljegyző: *R. Papp Pál* VII. o., ellenőr: *Dudás Béla* VII. o.

KÜLÖNFÉLÉK.

— Igen kérjük lapunk t. olvasóit, hogy a kényelmükre mellékelt postautalványon, méltóztatassanak az előfizetési díjat lapunk szerkesztőségéhez legkésőbb folyó hó 25-ig beküldeni. Szakítottunk az ezelőtti rendszerrel és lapunk 2-ik számát csak azon esetben küldjük, ha legalább az I. félévi előfizetési díj október 25-ig lapunk szerkesztőségébe beküldetik.

— Nagylelkű adomány. Főiskolánk világi főgondnoka báró *Vay Miklós* ő excellenciája, ki annyiszor adta már tanujelét igazán atyai gondoskodásának, a közelebbi napokban következő levelet intézte *Mitrovics Gyula* közgazgató úrhoz: „Budapest 15/IX 92. Igen tisztelt közgazgató úr; Jóra törekvő tanuló ifjaink egyleteinek némi gyarapításához hármily csekéllyel is járulni

kívánván, kérem nagytiszteletű urat, szíveskedjék a mellékelt 770 frtnyi összeget azok között a túlsó oldalon látható sorrend szerint, lehető legjobb kívánságaim kíséretében szélyelosztani. Szíves üdvözléssel B. VAY MIKLÓS. — A nagylelkű adományból „Irodalmi Önképző-Társulatunk“ 100 frtot kapott. Őszinte, igaz hálaánk kifejezésére szavakat nem találunk, csak szívünkben hangzik folyton egy hang: „Áldás reá!“

— **A főiskola szépművészeti muzeuma feletti felügyeletet** mult hó 25-én vette át hivatalosan Dr Székely György, a bölcsészeti szakban, a bölcsészet, művelődés történet és aesthetika tanára. Kívánatos volna, ha ez a szép, tanulságos gyűjtemény, meghatározandó napokon, hetenként vagy havonként a tanuló ifjúság által megtekinthető lenne s ez alkalommal a tárgyak szakzerű magyarázatát is hallhatnók.

— **Új doctor philosophiae.** Legközelebb hallottuk az örvendetes hírt, hogy Rácz Lajos főgimnáziumunk rendkívüli tanára, a szorosabb értelemben vett bölcsészeti tantárgyakból „cum laude“ a doctoratust letette. Fogadja legszívesebb üdvözlésünket.

— **Magyarország politikai és művelődési története dióhéjban** a címe Tarnóczy Tivadar sárospataki tanár legújabb művének, melyet gr. Csáky Albinnának ajánlva ad ki Budapesten. Célja e művel az, hogy Magyarország ezer éves multjának méltó megünneplésére előkészítse minden írni és olvasni tudó honfi és honleány lelkét, alkalmat adván nekik arra, hogy a jelzett mű segítségével ezer éves hazájuk sokszor nehéz, de mindig dicső emlékű multját legalább általános vonásokban megismerjék. A csinos zsebkiadású könyvecskét szívesen ajánljuk megrendelésre. Előfizetési ára 1 frt. Gyűjtők 10 előfizető után tiszteletpéldányt kapnak.

— **A mi ünnepünk.** Mondhatjuk, hogy egész szűk családi körben, de annál meghatóbban folyt le mult hó 25-én a sárospataki főiskola ifjúságának az az ünnepélye, melyet nagy hazánkfia Kossuth Lajos 90-ik születésnapja alkalmából kissé megkésve, de nem későn rendezett.

A lelkes ifjúság ugyanis azt a házat, melyben Kossuth pataki jurista korában lakott, emléktáblával jelöltette meg.

Este 7 órakor indult az impozáns menet a főiskola udvarából, száz fáklya fénye ragyogta a hosszú Kovács-útcát, melynek minden háza ki volt világítva, felhangzott a Kossuth-nóta s vonult a tömeg a megjelölt ház elé. Az emelvényre először Eperjessy Lajos állott fel s szavalt nagy lelkesedés kísérete mellett, Szuhay Benedek lapunk élén közölt költeményét. Majd az ifjúsági énekharang éneke után Gasko Gyula főiskolai szenior, az ifjúság elnöke lépett az emelvényre, kinek remek beszéde után, lehullott a lepel, hogy hirdesse a késő utókornak: „E házban lakott mint a főiskola növendéke KOSSUTH LAJOS 1819/20. évben 90-ik születésnapjának emlékére, a főiskola ifjúsága. 1892.“ Az ünnepélyt ifj. Bajusz József szavallata zárta be, melyre

aztán hangos „Éljen Kossuth Lajos“ kiáltásba tört ki a lelkesedés.

A kegyeletes emléktábla magasztos leleplezéséhez, mindenben méltó volt az azt követő *táncmulatság*.

A húr, mely még az imént fohászokodva zengett végig az utcán, mintha minden rezgésével áldón sóhajtoznék a „szent idegen“ után, most a táncsterem karzatáról ömledezett, merengő melódiákban üdvözölve a szépen érkező honleányokat. S csakhamar, kiket kevés-előbb összehozott a kegyelet, ismét együtt láttuk a hölgyeket és férfiakat, az öregeket és ifjakat a táncsterem fényárjában.

S mintha csak érezte volna a húr, hogy nincsen ma oka édes-bús melódiákban zokogni sokáig, egyszerre kigyúlt rajta a tüzes magyar dal, tánczra tüzelte az ifjúságot s kezdődött a legszebb táncz: a csárdás, s a legkedvesebb táncz: az első csárdás, kitűnő jó kedvvel. Kar karba fonódott, a szem összenézett, a szív egyet dobant s repültek a párok a cigány elébe. Aztán összeolvadt a tánczolók serege kavargó örvénynyé, amelyben a hullám, könnyű báliruha, amelyben az ember arcza csak mosolygó, csepegtől gyöngyözve.

Majd tourba ömlött át azután a csárdás, azután a négyes megint csak csárdásba, s folyton váltakozva így tüzes magyar jó kedvvel folyt a táncz reggeli 4 óráig.

Jelen voltak, asszonyok: Buza Jánosné, Czinke Istvánné, Hodinka Ágostonné, Hodossy Béláné, Kapitány Jánosné, Katona Zsigmondné, Kérészy Istvánné, Láczy Lászlóné, Maklári Pap Miklósné, Mester Istvánné, Nemes Ferenczné, Radácsi Györgyné, Somlyódyné, Somogyiné, Steinfeld Jenőné, Szabó Pálné, Szinyei Endréné, Szuhay Benedekné, Zsindely Istvánné.

Leányok: Árvai Ilona, Hodinka Vilma, Kapitány Bella, Katona Mariska, Kérészy Emma, Láczy Olga és Irén, Maklári Ilonka, Marikovszky Margit, Mester Anna és Ilona, Nemes Sarolta, Radácsi Erzsike, Szakácsy Anna, Ida, Jolán, Szent-Imrey Margitka, Szinyei Mariska, Szinyei Emma, Vass Gizella, Zsindely Mariska.

Szóval a táncmulatság is, dacára, hogy csak az utolsó napok rögtönzése volt, igen jól sikerült. A jó kedv megmaradt hajnal hasadásig. A négyeseket 26 pár tánczolta. S a jövedelemből a „Kossuth-alap“ létesítésére, mint tiszta jövedelmet, körülbelül 100 frtot lehetünk.

Idem.

Az 1892. szeptember 25-én, a Kossuth Lajos születésének 90-ik évfordulója alkalmából rendezett táncmulatságra felülfizettek:

Dr. Bartha Béla 1 frt, Bálint Dezső 1 frt, Dr. Finkey Ferencz 1 frt, Katona Zsigmondné 1 frt, Dr. Láczy László 8 frt, Dr. Lengyel Endre 9 frt, Maklári Pap Miklós 1 frt, Nagy Gusztáv 1 frt, Radácsi György 1 frt, Dr. Székely György 2 frt, Szinyei Gerzson 1 frt, Dr. Zsindely István 3 frt, Dr. Kun Zoltán 3 frt; összesen 34 frtot.

Fogadják a nemes czél érdekében tett felülfizetésükért legszivesebb köszönetünket.

Sárospatak, 1892. szeptember 26.

Tóth Lajos,
ellenőr.

Mezőssy László,
pénztárnok.

— Huszonöt év! Önkéntelenül megállunk e gondolatnál. Nagy idő ez, egy negyed század! Ime azok a pelyhes állú „maturusok“, kik ezelőtt 25 évvel hagyták el főiskolánkat, most mint meglett korú férfiak tértek vissza mult hó 24-én, huszonötéves találkozóra.

Mennyi minden változott azóta!

Megváltoztak ők magok is, s sokan alig ismernek egymásra.

Megérkezik a vonat. A vonatnál a házigazdák az itt lakó „huszonötösök“: Radácsi György theologiai tanár, Végh Bertalan ügyvéd és Dezső Lajos állami tanítóképezdei igazgató várják az érkezőket, s a találkozó közlők közül még mások is, kik előbb érkeztek.

Az érkezők tévetegen néznek körül, nincs-e valamire egy ismerős arc? Nincs senki.

Itt egy magas barna férfi, ott egy őszhajú szemüveges úr, amott egy másik, harmadik, negyedik, de hát ez egyszem irmerős!

Dehogynem, dehogynem! lám köny csillog szemökben s mily örömmel borúl kebledre mindenik. „Isten hozott!“ „Ki vagy te?“ „Hát nem ismered? hangzanak, s megcsókolják, megölelik egymást a testvérek! Oly furcsa jelenet ez, hogy könyvem csordul ki láttára.

Aztán elindúlnak s útközben nem győzik elbeszélni a multak eseményeit. „Emlékszel még, mikor . . .“ „Hogyne emlékeznék . . .“

Beszélgetés közben egyszer csak összenéznek. „Hát ő hol van? „Meghalt szegény“ a válasz rá, s egy-egy könyvet törölnek szemökből. De a megjelentek még

mindig szép számmal vannak, s hála az égnek! mind oly jó erőben, hogy egy 50 éves találkozó reményét is nyújtják. Adja Isten, hogy úgy legyen!

Délben a találkozó tiszteletére fényes banket volt a főiskolában, Este pedig Végh Bertalan ügyvédnél volt fényes vacsora.

Szeptember 26-án eloszlott a szép társaság. Széjjel mentek ismét a haza minden tája felé, hogy híven betöltsék azt a helyet, melyet végezetők jelölt ki számokra.

Könyvek között búcsúztak el egymástól, egy bánatos gondolattal szívökben: „látjuk-e még egymást valaha?“

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

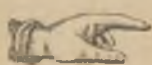
W. F. úrnak Rimaszombat. A beküldött cikkekért nem közölhetjük, nem lévén lapunknak megfelelő rovata. — *Sz. B. Budapest.* Mint látod, versed jön. Köszönjük. Magán levél megy. — *K. P. úrnak S.-a.-Ujhely.* Igaz, hogy Pestik a rablő vidékünkön garázdálkodik, de mi nem félünk, sőt sokan a diák-szobák lakói közül, így sohajtunk fel: — hátha hozna nekünk valamit. — *A himzöminta csarnok. Pécs.* Jövő számban szívesen, annál is inkább, mivel lapunknak sok szép fiatal hölgy olvasója van, de most térszűke miatt lehetetlen. — *„Sötétben“ K. G. Debrecen.* A tárcza nem jó, kérjük világosabban. — *T. S. . . . Gy. . . a Bodrogyköz.* Igen hízeleg, hogy ön feltételezte rólunk, hogy mi verseket díjazhatunk. Erre mindig halás önérettel fogunk gondolni, de arra már nem, hogy ön azt hitte, hogy versét színtén díjazhatónak tartanók, még ha hausse volna is az irodalmi tőzsdén. — *S. J. úrnak Miskolcz.* A lap előfizetési ára mint méltóztatik látni egész évre 2 frt. Cikkekért ingyen példányt csak kivételes esetben adunk. — *K. Z. kisasszonynak Szirma.* Versikéjének gyengesége gyengébb nemére vall. Egyébként kézsők és tisztelet. — *K. K. Miskolcz.* A Tompa-szobrot még nem határozta el az irodalmi társulat, hogy kivel készítteti, tessék megnyugodni, a társulat és tisztelt tanári elnökének választásában, külföldben ez még korai dolog — *Sz. István Helyben.* Sorát ejtjük. — *„X. y. — Z.“* Tökéletlenség. — *K. S. Kassa.* Tessék ide figyelni, verse így szól:

»Szomorú volt életem minden pillanata
Talán életem malmát halotti szél hajtja.
Nem szeretett senki, elfordult elhagyott,
Mint házórzó ebet gazda, ha elaggott.

Gratulálunk!

— *I. K. Helyben.* Csak később tudtuk meg, hogy személyes vonatkozása van, e miatt természetesen nem közöljük.

H I R D E T É S.

Kizárólagos Cognac-raktár.

A tokaji Cognac-gyár

kizárólagos raktárát

sikerült megnyernem S á r o s p a t a k r a.

Midőn erről a n. é. közönséget értesítem,

fölvívom b. figyelmét

a tisztán borból készült

k i t ű n ő m i n ő s é g ű C o g n a c r a,

mely eredeti palackokban

nagyban kapható nálam

Tíz üvegnek egyszerre való vételénél 10% engedmény adatik.

WINTNER ÁBRAHÁM.

T O K A J I C O G N A C.

SÁROSPATAKI IFJÚSÁGI KÖZLÖNY.

MEGJELEN MINDEN HÓNAP 1-ÉN.

— Előfizetési díj: egész évre 2 forint. —

— Kiadja: az „Irodalmi önképző-társulat.” —

— Szerkesztőség: Kovács-úteza 100. szám. —

Felelős szerkesztő:
SZEREMLEY GYULA.

Főmunkatársak:
KALASSAY SÁNDOR, KÉRCHY PÉTER, KIRILA GYÖRGY.

MOLNÁR LAJOS.

1849—1892.

Megnehezült az idők járása felettünk. Szeretett főiskolánk egén sötét felhők tornyosúlnak, a melyekből villámok csapnak le szüntelen, s mindenik villám csapása egy életet olt ki azok közül, a kik kézen fogva vezetnek bennünket a tudomány mezején, mint szerető édes atyák gyermekeiket.

Rövid pár év alatt már négy halottat sírattunk el. Három koporsó felett mi is hullathattuk könyeinket, de a negyedik férfiút a messze idegenbe ragadta el tőlünk a kegyetlen halál. Valóban kegyetlen a sors! Elragadta őt tőlünk, s hogy fájdalomunk nagyobb legyen, nem engedte meg azt sem, hogy könyeinket hullassuk koporsója felett, pedig:

„Az emberi szív a felhővel rokon,
Mégkönnyebűl, ha esője hull!”

Megtagadta tőlünk azt is, hogy ide kíséressük ki, a mi csendes temetőnkbe, hogy valahányszor sírjánál megállunk, visszaidezzük szellemét, hogy tőle tanuljuk meg, miként lehetünk igazi emberré, hogyan juthatunk küzdések, nélkülözések útján is oda, a hol tisztelve, szeretve és becsülve állhatunk meg.

Oh kegyetlen halál nagy a te hatalmad! Ki hitte volna még csak egy éve is, hogy azt a férfiút, ki maga a megtestesült erő volt, ki arra volt teremtve, hogy éljen és munkálkodjék, zord kezeddél egy rövid év alatt kivágod az élők sorából, mint a villám csapása földre dönti az erős tölgyet?! Senki, bizonyára senki! Azt hittük, hogy elég már

az áldozat, de nem volt elég, több kellett még s talán még kell is...!

A gyász, a melyet főiskolánk öltött, a mi gyászunk is. Hiszen, ha az édes anya gyászol, hogyne gyászolnának a gyermekek. Főiskolánk egy hű munkást, egy kitartó szorgalmú férfiút veszített az elhunyt MOLNÁR LAJOS-ban; ki híven betöltte helyét azon az órállomáson, a hová őt az előljáróság tapintata állítá. Mi síratjuk az elhunytban a jó tanárt, a hű tanácsadót, az ifjúságnak igaz barátját.

Halála nem jött váratlanúl. Elvultunk már arra készülve... de mégis éles fájdalom nyilalt szívünkön keresztül, midőn hallottuk, hogy már ő is megszűnt élni. Csaknem egy éve már élő-halott volt. Kétszeresen fáj szívünknek, hogy ő neki kétszer kellett meghalni. Kétszer fakadt fel szemünkben a könnyek árja, de az első könnyáport megszünteté a remény, hogy újra láthatjuk őt ép testtel, s az ép testben ép lélekkel; de reményünkben csalatkoztunk, s most az emlékezet maradt számunkra vigasztalóul.

Az emlékezet oltárán áldozunk már neked jobb hazába költözött szelleme a boldogultnak! Oh nézz le ránk égi lakodból s enyhítsd meg szívünk mély keservét; szüntesd meg a könnyeket, melyeket a te halálad fakaszt szemünkben. Oh te nem érzed a halál kínjait, nem a fájdalmakat, neked nem fáj a meghalásnak gondolata, de nekünk épen ezért fáj nagyon!

Jöjj el hozzánk néha-néha dicsőült szellem s ihless meg bennünket, a kiket te oly nagyon és forrón szerettél. Mi nem feledünk el téged soha, míg el nem költözünk mi is oda. a hol mint neked, nekünk sem fáj már semmi. Nem sokan vagyunk már itt, ez örök ifjúság körében, a kiket egy évtizeddel ezelőtt te vezettél be a tudomány csarnokába, s lánggra keltéd szívünkben azt a Vesta-lángot, mely folytonosan ég, előre serkent, óh ennek a kis maradék csapatnak még inkább fáj a te elvesztésed, mert benned találtuk fel második édes atyánkat.

Távol van a sírdomb, mely a drága halott porrészeit fedi, talán soha sem fogjuk azt meglátni, hogy előtte sírhatnók ki bánatunk égető könyeit... Téged kérünk azért zugó őszi szél, vidd el ahhoz a sírhoz a mi panaszunkat! Mondd el az ő szellemének, hogy a panasz, mely ajkunkon fakad, ő érte támad szívünkben, hogy könyeinket ő érte hullatjuk. Mondd el, hogy nem feledjük el őt soha, mert ő nagy és igaz vala!"

Életnek és halálnak Ura, jó Istenünk, drága halottunk emlékének áldozva, megrendült szívvel állunk meg te előtted, mert hiszen nehéz megpróbáltatásokat bocsátottál reánk. Szívünk mélyéből esedezünk hozzád, hogy oszlasd el a fellegeket, melyek főiskolánk egére gyűjtött, s ne sújts kezeddal erőnkön felül, mert a kisértetek között elbukni, oly könnyű a gyöngé embernek. Támasz új napfényt főiskolánk egén. Erre kérünk, ezért imádkozunk hozzád, mint hű gyermekei a főiskolának.

Homályos emlék.

Zord szél dühöngött künn a légben,
Csapkodta a hópolyheket:
Az áldozó nap méla fénye
Bucsuzó pillantást vetett...
Kicsiny szobánkban kórós ágyán
Édes apám lázban beszélt,
Mellette, titkon jó anyám sirt,
Sűrűen ontva könnyűjét.
Az alkony, a mint szállni készült
Eszmélni kezdett a beteg.
Szólt fájdalomtól rezgő hangon,
„Ágyamhoz jertek gyermekek!”
Oda menénk nővérem és én.
Kezébe vette kis kezünk,
Beszélt sokat, beszélt sokáig,
Talán, hogy jók, csak jók legyünk?!
A többire már nem emlékszem;
Hogy mit beszélt, azt nem tudom,
A miként nem, hogy bucsuképen
Hagyott-e csókot ajkamon?...
És ez nekem azóta úgy fáj,
Mióta már nagyobb vagyok.
Miért nem érthetem meg ekkor
Az áldva intő szöveget?!...
... A mint atyám végzé beszédét,
Hogy mi történt, azt sem tudom.

TÁRCZA.

Violka.

Még egész piczi volt Viola mikor árván maradt, azóta nagynénje nevelte, ki úgy gondoza, mint saját édes gyermekét.

Csinos és dolgos leány Viola, párja nincs az egész Olt völgyén.

* * *

Gyönyörű verőfényes nap van. A nap aranyos sugara megpihen fenn a hegyek ormain, míg lenn a siető Olt száguld tova fehér medrében. A hegység napos lejtőjén letarolt rét nyúlik el, hol Viola forgatja az illatos széna-barázdákat s míg lelke elesapong messze, ki tudja hová, ajkáról kél a méla dal.

Sándor a szomszéd legény fia, hallja a dalt, szerét ejti, hogy arra fordulhasson egyet. Észrevétlenül közelít Violkához s hirtelen megragadja karját.

— Jó napot Viola.

— Adjon Isten Sándor, felel vidáman a leány.

— Nem is tudtam, hogy ilyen dalos vagy, bizony valami búbajod van Viola, hogy úgy a szívhez tudsz szólani. Ugyan mondjad már, hol vetted ezt a búbajt?

— Hát hol vettem volna? nincs nekem semmi búbajam.

— Kell hogy legyen! hisz egyszer sem hallottalak még ilyen gyönyörűen dalolni.

— Csak te fogod ezt rám Sándor, csak neked tetszik az máskép, hisz most is csak úgy dalolok, mint máskor.

— Az bizony meglehet. Isten áldjon meg Viola.

— Isten áldjon Sándor.

A legény elment a dülön lefelé, a lány pedig tovább dolgozott.

Sándor eltávozott, de Viola nem folytatja nótáját. El-el tűnődik. Ezt a Sándort sohasem látta még ilyennek. „Mióta ismerem, mintha sohasem beszélt volna ily édesen; vajjon miért is távozott olyan hamar, vajjon miért nem beszélgetett még tovább is? — Olyasmit mondtam volna, a miért megharagudott?” Úgy nyomta valami szívét s este bágyadtan tért haza, mint máskor. Az étel nem izlik; most korábban keresi fel nyugovó helyét s nem beszélget nénjével, mint szokott más estéken. Fáradt, úgy mond s másnap korán a réten kell lenni. Lefekszik, de nem jó álom szemére, karjára támasztja fejét, úgy néz bele a sötétségbe, mely körül veszi.

Milyen sötét van! hát az a rózsás kép, mit az imént látott, csak az ő lelkében él?! Ott látta magát

*Csak anyám, a csendes szobában
Úgy zokogott nagyon . . . nagyon . . .
Aztán mi is csak sírtunk véle,
Bár nem tudtuk miért, minnek?
Kigyúlt a mécs, de halvány fénye
Olyan bús volt, olyan rideg . . .*

Kérchy Péter.

Elz élő halott.

(Elbeszélés).

I.

A somlyai kastély tornáczos előrézset sűrűn befutotta a vadszölő sötét zöldje. Czakkos levelei egymásra borúlva áthatatlan függőnyt alkottak a nap leáldozó sugarai ellen. A Balaton felőli részen szabadon enyelgett az esti szellő a gyengébb hajtásokkal, s a víztükör sima felületén suhanva tova, a túldoldali falucska esti harangszavát hozta magával. Kékellő hegyek aranyozott ormai látszottak a víztükörbe merülve, a mint a nap utolsót pillanta rájuk. Mielőtt lehanyatlik, a természet összes varázsával, a tavaszi alkony nagyszerűségével temeti el életadóját. Az esti szél susogja az altató dalt s a harmat siratja meg az elmúlt napot. Estharangszó dicsőíti az egek urát, a fölmile csodaszép éneke zengi a hymnust e pompás színjátékához a természetnek. Ha ilyen a halál is, úgy nincs attól mit félnünk, bár a múlandóság örök törvénye következetes.

Az említett terrasszon idősebb nő ül, szemeit bágyadt merevséggel jártatja végig a tájon. Ölébe hanyatlott kezében könyv, az imént még olvasott lapokat a szél hajtogatja. A nő arcán a fájdalomnak, csendes lemondásnak kifejezése látszott, olyan vonás, melyet ritkán mulaszt el a sors azoknak arczára írni, kiket egy egész életen üldöztek csapásai; szemei be vannak esve bár, de régi fényüknek, szépségüknek romjait mutatják, a fehér finom arc hajdan hamvas simaságát néhány barázda vette el, az egykor korom-

fekete hajat megezüstözte az idő, mely elborította a homlok nyílt, derült egét. Gróf Somlyainé ez. Hajdan híres szépség, a környék elkényeztetett kedvencze; a férfiak csodálatának, a nők irigységének tárgya; született Cserháthy baronesse. E kastélyba hozta őt imádott férje, ez előtt harmincz esztendővel, e kastély legnagyobb boldogságának, szerelmének, de legiszonyúbb fájdalmának, szomorúságának is emléke. Mikor egymásé lettek, a helyett, hogy főuraknál szokásos nászútazásra indultak volna, mely előbb a szülők kívánsága volt, a gróf óhajlására e kis fészket rendezték be tanyául, hogy elvonultan a világ zajától, a hon e legszebb vidékén, a Balaton partján töltsék el a mézes-heteket, hogy egyedül egymásnak s szerelmüknek élhessenek. A gróf e kicsiny birtokán töltének aztán teljes két esztendőt, hiába volt a szülők hívása, az ismerősök zaklatása, hiába állt a fővárosi palota, pompás fényével, kényelmével rendelkezésükre, hiába volt a téli saison minden kecségető szórakozása: az estélyek, színház, hangversenyek, sem a grófot, sem a grófnét nem bírta arra, hogy csendes, mondhatni rideg magányukat felcseréljék a nagyvárosi élet zajával.

Vendégeket sohasem hívtak, sem a fürdő évad, sem a vadászatok idején; nem is kereste fel őket az öreg Cserháthy baronessen kívül senki, ez is egy-két heti időzés után, igyekezett megszökni az unalom elől; bármennyire szeretete is leányát, s annak férjét, a somlyai napok mégis végtelen hosszúak voltak neki.

E csendes életet, nemsokára örvendetes esemény zavarta meg. A grófnének fia született, mely esemény azonban a grófnéra csaknem végzetessé vált. Hosszú súlyos betegség követte a nagy örömet. A folytonos láz annyira elgyengítette a beteget, hogy a legrosszabbtól kellett tartani. Két orvos felváltva virasztott a grófné ágyánál, de tudományuk erőtlenség bizonyult a baj komolyságával szemben. A legborzasztóbb napokat azonban a férj élte át, tehetetlenül hallani az orvosok jelentéseit a beteg állapotról, remélni és mégis rettegni egy óriási csapás lehetőségétől, ez majdnem több volt, mint a mit emberi erő megbír, olvasni akart, de a betűk összefolytak szemei előtt,

a rét közepén illatos széna rendek között! mellette Sándor állt. Az ő hangját hallja most is, a mint mondja: „Jó napot Viola.”

Lehunynya szemét aludni akar, de bármint erőködik is elúzni magától a csalfa képet, mind jobban feltűnik az, s im az eperfa lombja is csak azt suttogja: Sándor, Sándor.

Alig virradt, már a réten van. A felkelő nap egyszer sem találta még oly korán ott.

Dolgozik, s meg-meg áll. Minden pillanatban Sándort várja, s mégis retteg, hogy arra talál jönni. Dalolni kezd, de elakad; ez sem megy úgy, mint máskor.

A tücsök czirpelése nem gyönyörködteti, a madarak éneke nem ragadja most meg lelkét, az ő lelke mással van eltelve most, más vágya van, de hiába, hiába; im alkonyodik, a nap alászáll, a kit ő várt még sem jött.

A nap utolsó sugarait löveli vissza a hegy háta mögül, körül csendes lesz minden, a réten senki sincs, csak Viola vár még. „De hát mondta ő csak egy szóval is, hogy erre jó?” Nem. Miért várja hát még most is?

Ma szomorúbban tér haza mint tegnap. Oly fáradt ma ismét, kifárasztotta lelkét a bánat.

Másnap vasárnap van. A mezőn szünetel a munka. Az ifjak a táncznál felejtik el heti fáradalmaikat, míg az öregek a kapu előtt üldögélve intézik a világ sorját.

A táncznál Viola is megjelent. A míg oda ment, úgy dobogott a szive, hisz jól tudta, hogy Sándor is ott lesz.

Viola csak irúlt-pirúlt, s földre szegezte szemeit, mint valami nagy bűnös.

Kerülni akarták egymást, s mind gyakrabban találkoztak, alig szóltak egy-két szót egymáshoz s mégis sokat mondtak egymásnak.

Egy este a forráshoz vizért ment Viola. Megmerítette korsóját, maga mellé helyezte egy köre, melyre ő is leült.

Igy ült ott, arcját kezébe rejtve. Egyszer csak érzi, hogy valaki elvonja kezét. Sándor volt.

— Te sírsz Viola — szolt ez — miért sírsz?

— Nem tudom, de olyan nehéz a szívem.

Sándor lehajolt hozzá, oda vont a lány fejét keblére s ajkára forró csókot nyomott.

— Szeretlek Viola, nem élhetek nélküled. Nem válok el tőled sohasem, mondd, akarod-e Violkám?

— Akarom, mond a lány, könyein keresztül mosolyogva.

Eljött az ős, s az egész falu népe ott volt a szép pár esküvőjén.

II.

Nehéz az élet. Nehéz különösen ott a hegyek közt, hol a sziklás talajon alig terem valami. Sándor

szivarozott, de a füstkarikák bosszantották, járkálni próbált, de félt, hogy zajt üt. Rettegve várta, vajjon mit hoz a következő percz s ha sohasem imádkozott, úgy ekkor önkéntelen is összekulcsolódtak kezei s hő imában hívta segélyül az isteni gondviselést.

Két hétig tartott ez így, de ez idő évekre nyúlt azoknak, kik várva lesték az élet megjelenését. a láz alábbhagyását. Végre is győzött a természet. A forróság szünni kezdett, s a grófné az önkívületi állapotból gyakran magához tért, de a végzetetlen gyengeség erőtlenné tette s egy mosolygása is, melyet arczára csalt az élet visszatérő sugallata, megerőltetésbe került. Gondos ápolás után beállott a teljes javulás. Elhagyhatta ágyát s teljesíthette legszentebb anyai köteleességeit.

A gróf is felkereshette régen gyakorolt kedvteléseit. Újra bejárhatta erdeit. űzve a vadakat. Társul rendesen főerdészét Richter urat vette maga mellé. Richter úr, művelt férfiú volt. Mondhatjuk inkább bizalmas barátja volt a grófnak, mint alárendeltje. E viszonyt az is erősítette, hogy a napoleoni hadjáratban Richter úr is annál az ezrednél volt hadnagy. melynél a gróf, mint kapitány szolgált; családi ember volt a főerdész is s kicsi lánya egy-idős lehetett a gróf csemetéjével.

Egy reggel a főerdész jelenté a grófnak, hogy a vad-disznók nagy pusztítást visznek véghez a kukoriczásban. A gróf a jelentés vétele után, nyomban intézkedett, hogy másnap vadászat tartassék. Kocsin mentek ki a jelzett helyre, hogy lessék az eltörő dűvadat.

Rég beesteledett már, s a grófné nem győzte férjét várni, de meg rosszat is sejtve, a terasseról nézett a poros orszagútra. Nagy volt az öröme, a mint a távolból a kocsi zörgését hallotta. Eleibe futott a lépcsőn a nagy körönd rózsaíaihoz. Elles sikolylyal ájultan rogyott le, a mint a hold világánál a gróf élettelen testét pillantá meg. feje összeverezve, lehuny szemekkel volt a kocsipárnák közé támasztva.

A gróf meghalt. Véletlenségből lőtte meg az, ki pedig már egyszer életét áldozta érte, a főerdész Richter. Ő is

és Viola megse érezték az élet terhét: fiatal, vidám mind a kettő; erős hittel munkálkodnak, s bíznak a jövőben. Pedig ros idők járnak, már két hónapja csep eső sem esett, s az Olt olyan, mint egy kis patak, nem bírja el a tutajokat, mik szállításra várnak.

Végre megjött a várva várt eső. Óriási záporok dagasztják meg a hegyi patakokat, az Olt is csakhamar alig fért medrébe. Nagy lón a kis falucska öröme; végre elszállíthatták a ledöntött fenyő szájakat, mely egyedüli kereset forrásukat képezte.

Sándor is útra készül, messze útra az Olton lefelé, hogy megszerezhesse kisdéd családjának az élelemre valót.

Szokás szerint egyik szomszédjával „fogott össze.“ Áron apó társaságában indult el, ki már 40 esztendeje járja ezt az utat, s a legtapasztaltabb tutajos volt.

Gondosan eligazítanak mindent, körül nézik a tutajt, fűrnak, faragnak, végre kész minden az elindulásra. Viola is lehozza az elemózsinyás tarisznyát; még egy búcsú szó, s Isten nevében elindulnak.

Sokáig áll még a parton Viola, nézi-nézi, a tutaj csak egy kis pont már, végre egy szeszélyes kanyarulatnál az is eltűnik. „Isten vezérelje őket,“ sóhajt fel Viola, aztán dolga után lát ő is, mert a nap jó magasan van már.

szegény, a mint végzetes tettét látta, önmaga ellen fordítá a gyilkos fegyvert s szörnyet halt.

Bármily nagy legyen is a veszteség, a fájdalom, mely szerető szívet ér, az idő enyhíti, azt megnyugtítja látszólag, de eltörölhetlen jeleit ott hagyja a szíven, hogy rágja azt, hogy megmutassa, mily kicsinyek, tehetlenek vagyunk a természet végzeteivel szemben. A most már özvegy gróf Somlyainé boldogságának színhelyét, a somlyai kastélyt. hová pedig utóbb lelkének legnagyobb fájdalma kötötte, elhagyni semmi szín alatt sem akarta. Az ellentéteknek meg van a maguk kiegyenlítő hatása. de a Somlyainé lelkének, nagy veszteségét nem enyhítette, a mézes „évekre“ való visszaemlékezés, valamint boldogságának eltörölhetetlen nyomait viselte szívében mit a felejthetetlen férj váratlan halálának leverő csapása, csak meg-meg újuló sebként elevenített fel. Fiát, ki végzetetlen gyenge, beteges s fejletlen volt, teljes odaadással ápolta, ráhalmozta mind azt a szeretetet, mit a gyermek s férj között osztott volna meg. Fiatal volt, úgyszólván élete tavaszát élte, de e tavasz, jobban hasonlított a hanyatló őszhöz; szemei a folytonos sírástól elvesztették egykori bűvös fényüket, a szomorúság, a sors s az élet elleni elkeseredés az arcra ült; annak rózsás üdeségét fehéren hagyta a soha vissza nem térő boldogság emlékezete. Búró Cserhátynének férje, a grófné atyja szintén meghalt. Lenóra, bár szerette atyját, de az hideg volt családja iránt, hogy a veszteség a köteles gyász, s egy-két könycesseppen kívül az engesztelő szent mise alkalmával, egyéb jelekben nem igen nyilvánult. Lenóra anyja tehát szintén leánya örökébe, a somlyai kastélyba költözött, együtt éltek itt egyszerűen, elvonultan. lesték a kis Leó szellemi ébredését s aggódtak miatta, mert bár 6 éves volt. értelmi fejlettsége arányosan lassan haladt testi gyengeségével. Arcza halvány, viaszurga volt, finom vonásokkal, orrának szép metszése, ajkának domborúsága, atyjára emlékeztettek, oly gyenge volt, hogy bár hasonlóképpen gyermekek iskolába járnak, s futkosnak, őt egy karszékben éttették, járni csak úgy tudott, ha vezették s egypár érthetetlen szótagon kívül nem is beszélt semmit. Ha anyja gyöngéden szerető gondoskodása, dédelgetése vette körül

Az első nap kedvezett útasainknak. Az égen egyetlen felhő sem látható. Néha-néha tompa moraj hallatszik, mely mintha a föld mélyéből kelne, olyan. A hegy népe rá ismer a hangra. Vihar lesz mondák.

Másnap reggel ködbe burkolva kelt fel a nap. Mindinkább, mindinkább borúlt, egy-egy szél-roham jelezte a közeli vihart. Egy dörgés, egy villámlás, s azután sötét lett körül minden.

Az Olt hullámai ide-oda hányták a tutajt, de a tapasztalt tutajosok ismerik az utat, biztosan haladnak előre a sebes árban.

Néhányszor rábukkannak egy-egy tutajra, a mint valamelyik homok torlaszon fennakadt; Sándor és Áron apó nem segíthetnek rajtok, s csak pár jó tanácsot kiálthatnak oda, mert az ár sebesen ragadja tutajukat tovább.

A „Zuhogó“ rémes döreje oly közel hallatszik, mintha csak pár lépésnyire lenne előttük, pedig még fél mértföldnyire van.

— Hallja Áron apó, hogy zúg a „Zuhogó?“

— Nagy vihar lesz.

— Én Istenem csak most szabadíts meg bennünket!

— Balra tarts! folyvást csak a bal part mentén haladjunk! A zúgás mind erősebben, mind közelebb hallatszott. Egyszer csak felbukkan a tutaj előtt a „Zuhogó,“ mely két ölnyi magasból zuhog bele az Olta.

olyankor mosolygott, de ha olyas valamit tettek, a mi neki nem tetszett. hangos sivitásban tiltakozott. s ilyenkor, hogy elhallgattassák. az egész háznép kedviben igyekezett járni. Zsarnok volt a szó legszorosabb értelmében.

Végtelen sok szomorúságot okozott Lenórának, hogy fia, kibem reményét, vigaszát látta volt születésekor, az értelmi képesség legcsekélyebb adományával áldatott meg, már taníttatni kellett volna. imádságra, betűre s a gyermek még a saját énjét sem tudta megkülönböztetni a körülte levő tárgyaktól, sem tettekben, sem beszédben.

Beszélt Lenóra híres orvosokkal, de mindeniknek véleménye abban, hogy a kis gróf hülye marad egész életére. Kettős gondossággal, szeretettel ápolta. nevelte most a grófné fiát, hogy pótolja neki azt a veszteséget, a mit a természet hidegen megtagadott a gyermektől. Angyali türelme kivitte azt az emberfeletti munkát, hogy gyermekét 10 éves korára beszélni. aztán olvasni is megtanította. Később gondolkodni kényszerítette a gyermeket, ügyes mondatokat adva fel neki; modort igyekezett vele elsajátítani, a társalgás elemeibe vezette be; úgy, hogy 18 éves korában sápadt beteges színén s szemeinek csodálatos révedezésén. csak a figyelmes szemlélő vette észre a bajt. Az embereket kerülte, s a kit nem szeretett, attól félt s bujt előle csodálatos ijedelemmel arcán. A gazdaság körül néha érdeklődést mutatott s gyakran lóháton bejárta az egész határt. A cselédségnek bálványja volt, mert határtalan jó-sága mindenkit lekötelezett részére, s a szájalom inkább gerjeszt szeretetet, mint a félelem.

Igy telt az idő. Egyik tavaszra jött a másik, egyik tére ismét a tavasz, minden évben újra ébredt a természet, csak a Leó gróf szellemét borította homály, melybe csak néha világosított az érzelmek fénye. A grófné lassan-lassan átadta magát annak a lelki fásúltságnak, mely azokat jellemzi, kiknek az élet nem képes kárpótolni azt, a mit idáig elszakított tőlük. Leó gróf, a hatalmas Somlyai család utolsó férfi tagja, az óriási uradalmak kizárólagos örököse pedig idegbeteg, olyan, mint a virág, melynek nincs illata, olyan, mint az elhagyott fészek.

Mintha óriási üstben forna, kavargó siketítő zúgással a víz fehér tajtékot verve, szédítő sebességű örvényekben körül-körül.

A roppant zajban alig hallatszák Áron apó rendelkező szava:

— A part felé tarts, közel a parthoz!

Mindhiába, erejüket felül múlja a víz ereje, mely a kitört vihar folytán még egyszer oly hatalmas, — nem küzdhetnek tovább, a „Zuhogó“ örvénye teljes erővel kapja el a tutajt megforgatja örületes sebességgel. Nincs mentség! A két ember segítségért kiált, de hangjokat elnyeli a borzasztó zúgás.

Valahol egy hidat sodort el a Zuhogó. Az is ott kavargó a tutaj mellett, most egy szélroham óriási erővel kergeti a roncsot neki a tutajnak s oda csapja azt egy sziklához, hogy izré-porrá török. A tutajosok vízbe esnek. Felveti a víz még egyszer őket, s ekkor Áron apónak sikerült egy lehajló fűz-ágot megragadva, partra jutni.

Sándor is felbukik egyszer-kétszer, felnyújtja kezét, de hiába, az ár elsodorja. . .

Áron apó ott ül a parton, átázva, kimerülve didereg; nem tudja összeszedni gondolatait, néz, bámul maga elé, majd arcát tenyerébe temeti s sir mint valami gyermek.

Siratja Sándort, siratja, Viola elveszett boldogságát, siratja önön magát, hogy ezt kellett neki megélni, hogy neki kell ezt a szomorú híru megvinni.

Ilyen volt a somlyai kastély. A családi sírbolt hosszú folyosóján, ismét újabb márványlap jelölé özv. báró Cserháthy né nyughelyét.

Mint a kalitkába zárt madár, élt a kastélyban a grófné által örökre fogadva, egyik tisztjének leánya: Anna. Gyönyörű széke leány. Hat éves korától volt már a család körében, s élt itt egy búskomor nő egy idegbeteg társaságában. Olyan volt, mint az éjféli nap, sötét környezetben. melynek ragyogása bár van, de melege nem elég arra, hogy felvidítsa, felköltse álmából a természetet. Lelke volt a háznak. kit a szükség tanított arra is, hogy a grófi ház nevében a hosszú évszázadok számadásokat átvizsgálja. Tárgyalt a gazdasági tisztekkel, referáltatott magának egy vagy más ügyben, s bejárta a székvárosba, hogy a család jogi tanácsosával értekezzen. E foglalkozása közben szelíd, finom modora által oly tiszteletet és szeretetet vívott ki, hogy válságos pillanatokban is siker koronázta erélyes fellépését.

Ha elfáradva a napi munkában, melyben a grófné csak igen keveset segített kimerült: olyankor még felolvasott Lenóra grófnénak, mit Leó is igen szívesen hallgatott. Egy sötét sarokba ült, s onnan nézte Annát, hosszan. mereven. Értette-e a felolvasott, rendszeren angol regényeket azt nem mondta senkinek, s észre sem lehetett venni rajta, mert mozdulatlanul ült helyén mindaddig. míg a grófné jelt nem adott, hogy pihenésre térjenek. Egy alkalmat sem mulasztott el, hogy ezen felolvasásokon jelen ne legyen. Ült s hallgatott.

A grófné leányaként szerette Annát, s nem is tudott volna megválni tőle.

II.

A teraszeon hagyott volt a grófnét, a mint elmerengve gyönyörködött a kora tavaszi alkony nagyszerűségében. A poros kerti út egyik kanyarulatánál, a bokrok mögül egymás mellett haladva tünt fel Leó karcsú magas alakja, s Anna derült bájos, szép arca. A grófné keserű mosolygással nézte őket. Leó élénken magyarázott a maga módja szerint valamit Annának, kezében kicsiny, repülni alig tudó madárkát tartott. Úgy látszott, hogy a kis fogoly menekülni igyekezett.

— Bocsássá el szegényt Leó!

III.

A komor fellegek elvonultak, s a merre tekint a szem verőfényes, napsugaras vidék terül el. A nap délponton áll s forrón tűz le a földre.

Viola egy vég fonállal karján, a ház elé ül. Ráhelyezi fonalat a „gombolyítóra,“ körül forgatja néhány-szor, hogy a szálát megtalálja. Egy kavicsot vesz fel, melyre rágombolyítja a fonalat. Egyhangúan foly a munka, ez alatt lelke elkalandozik messze az Ott vízén, Sándornál, számitja magában, hol lehet, merre járhat most. Vihar volt, eső esett, vajjon nem érte-e valami baj? Arcán olykor-olykor derű honol, szeme boldogságtól ragyog; vajjon mi lehet az a nagy öröm? Oh mért nincs itthon Sándor, hogy elmondhatná neki a legszen-tebb örömet, a mi nőt érhet valaha.

A „gombolyító“ meg-meg akad néha, a fonal szá-lak össze kúszálódnak; Viola ilyenkor figyelmesen vizsgálja a fonalat, nézi a hibát, kibonyolítja a szá-lakat, tovább forgatja a „gombolyító“ s ez alatt lelke messze elrepül, messze, egész Sándorig.

— Uram Isten, vezérelj haza békében, sohajt fel. De hát nem is jöhet még vissza, tűnődik magában, hisz alig négy napja, hogy hazulról elindult.

Ismét összekúszálódtak a szálak, Viola ráhajol a „gombolyítóra,“ hogy eligazítsa azt.

De hallga! mintha lépteket hallana. Feltekint,

— Nem bocsátom, felelé a gróf, mert felrepülne oda abba a kék égbe, s a naptól megégetné magát.

— Adja ide, én megmutatom, hogy a kis bohó egyenesen annak a toronynak fog tartani.

— Éppen azért nem adom, mert az a torony már túl van az égen, ott már nincs levegő, s akkor a kis madár kővé válnék. A madarat még jobban szorítá kezében, úgy hogy szegény már alig pihegett.

A grófné is leérkezett időközben a terasseról s a sétálókhöz csatlakozott.

— Min vitatkoztok gyermekeim? Kérdé, gyengéden nézve Leóra, kivel úgy bánt, mint kis gyermekkel.

Leó bosszúsán felelt: Anna azt akarja, hogy én ezt a kis madart megöljem, pedig nem ölöm meg.

— De úgy meg öldöd fiam, ha ennyire szorítod, szólt a grófné végtelen gyöngédséggel, mert tudta, hogy Leó a legkisebb ellenkezésre dühös lesz, a mit aztán pár heti ki-merültség követ.

— Nem ölöm meg, mond a gróf mérges hangon, miközben a madarat teljes erejéből vágta egy közeli fához úgy, hogy a kis állat meg sem mozdult többet.

Ilyen volt. Néha egyes fogalmakkal oly kevésé volt tisztában, hogy éppen éppen az ellenkezőt tette, mint a mit mondott, vagy akart. Tovább sétáltak együtt, nem szóltak egymáshoz. Egy helyen az úton, sár s pocsolya volt. Most meg oly gyöngéd figyelemnek adta tanújelét Leó, mely előbbi zavaros tettével s beszédével nagyon is ellenkezett. Karját nyújtá Annának, miközben mosolygva nézett annak szép szemébe,

— Kapaszkodjék kérem karomba — szólt — én átsegítem, s a legnagyobb ügyességgel vezette Annát a sáros helyre át.

Hűvösödni kezdett az idő, a grófné menni készült s hívta be fiát és a lányt. Leó kérte, hogy maradjon még, de a grófné annyira fázott, hogy ott hagyta őket, s a kastélyba ment.

A gróf s a leány folytatták útjukat. A nyárfák ezüstös leveleivel lágyan játszott az esti szél. A mint egy magasabb helyre értek, hol a bokrok nyílásán át látszott a mint a tó

nyugoti oldala elveszett a leáldozott naptól piruló égbolt ívezetében, e látvány annyira lekötötte a Leó figyelmét, hogy megállt. nézve a habok lágy ringását, teljes tudóval szívta be a friss léget, mely már virág illattal volt tele. Annához fordult ki szintén elmerülve látszék lenni a pompás táj nézésében.

— Mily szép est ez Anna! — szólt Leó — ha azt a kis madarat ki nem végeztem volna, mily szépen énekelne most szegény, úgy-e megöltem? Maga is sajnálja?

— Sajnálom Leó.

— Úgy engedjen meg érte, többet nem teszek ilyen. Néha olyan vagyok, mint egy rossz fiú, de azért nem haragszik rám?

— Nem, nem, szólt Anna, még mindig a szép látványt nézve.

— Ülünk le a padra itt, s várjuk meg a vacsorához hívó csengő szavát. Akarja?

— Nem bánom Leó, de az est hűvös, s maga is én is megfázunk. E perczben azonban egy inas jött felöltökkel karján, mit a grófné küldött.

— Ah! most már maradhatunk, szólt Anna.

Az inas tiszteletteljes távolban megállt, esetleges parancsot várva.

— Elmehet Ferencz, szólt a gróf.

Leültek a kényelmes padra, Leó az Anna kezét megfogva, mereven nézett szemei közzé, arczán csudálatos gyöngédséggel, megcsókolta Anna kezét.

— Senki sem oly jó, figyelmes irántam, mint maga, anyám szeret ugyan, de nem tudom miért néz mindig oly szomorúan reám, nagy hálával tartozom magának Anna, maga engem bizonyosan szeret, mert végezi mindazt, a mi az én kötelességem volna, s ha vendégeink vannak, maga ment ki engem rendesen, ha gyengeségem miatt a beszélgetésbe belefáradok.

— Ne dicsérjen úgy Leó.

— Dicsérem, mert megérdemli, szeretem. mert ön olyan szép, hogy lehetetlen nem szeretnem. Mikor tegnap este azt a szép könyvet olvasta, s arról az ifjúról volt írva

kezeiből ellenzöt csinál, úgy néz maga elé. Ni! mintha Áron apót látná közeledni. Lehetetlen! nem hisz szemének. De ő az, jól ismeri. De hogy lehet az, hogy csak Áron apó jön? Hideg borzadály fut végig testén s szívébe bele nyilalik valami. Egy pillanat alatt Áron apó mellé szökik. Az öreg megáll, mint valami nagy bűnös szomorúan lehajtja fejét.

— Áron apó! hol maradt Sándor?

— Nem jött meg.

— De hát hol maradt?

— Elmaradt.

— Hogy lehet az?! hogy jöhetett Áron apó olyan sebesen? hol maradt Sándor, mi történt vele? kérdé Viola reszketve, mint a levél.

— Csillapodjál csak, semmi baj sincs, el fog jönni nem sokára.

— De hát hol maradt, mikor jön, óh mondja édes Áron apó.

— Hát — hiszen jól láthattad te is — vihar ért bennünket, az Olt megáradt és . . . a Zuhogónál tuta-junk elromlott, a küzködésben Sándor a lábát úgy meg-ütötte, hogy útra kelni nem bírt, kénytelen volt egy jó embernél hátra maradni.

Viola szeméből, patakzott a köny. Kezét tördelve panaszkodott az éghez, miért nem kegyelmez annak, ki soha senkinek sem vétett.

— Uram Isten mit tegyek?! Kiáltja fel Viola. Mondja édes Áron apó hol van megütve . . . nagyon fáj neki?

— Bizony nagyon meg van ütve, nem hiszem, hogy járhat még valaha! Mondá fájdalmasan Áron apó.

— Én Istenem teremtem! Hol van, menjünk hozzuk haza. Dorka néninek van olyan orvossága, melytől a béna is meggyógyul, Sándort is meggyógyítja. Jerünk Áron apó, óh csak éljen, csak szememmel láthassam, ha béna is mindkettőnkért dolgozom én.

— Hová menjünk Viola?

— Hová? hát Sándorhoz!

— Sándorhoz? . . . De hát én Istenem hol van Sándor? Isten tudja hová sodorta azóta el az ár . . . mondá tompán az öreg.

— Sándor? . . . nincs többé . . . meghalt . . . a víz sodorta el? . . . óh . . .

Viola előre görnyedt, arczán rémülettel borzadva lesi a választ.

Áron apó hallgat, nem jó egy szó ajkára, csak fejével int szomorúan.

Egy sikoltás, Viola mint valami örült homlokához kap s aztán szótlánul terül el a földön.

ott, a ki hogy kedvesét bírhasssa, mennyit küzdött, akkor nekem is eszembe jutott hogy milyen boldog volnék én is, ha maga engem úgy szeretne, mint azt az ifjút szeretted.

— Hiszen ön tudja hogy szeretem.

Szeret, szeret, szólt a gróf fájdalmas arcczal. mert sajnál, hogy oly gyenge, tehetetlen vagyok, hogy néha, ha főfájásom van, bolondokat teszek, de ha ilyenkor látva lelkembe, mikor semmi bajom, mondaná-e azt, hogy szeret?

A leány megütődve e hangon, melyen a gróf beszélt, ez értelmes szép mondatokon, csodálkozással nézett Leóra.

— Anna, ön azt gondolja ugy-e, hogy engem félrevezethetni bármikor óh nem. eszemnél vagyok mindég, látom, tudom, mi körülöttem történik. de néha az átkozott főfájás vesz elő. nyomást érzek, mely lelkemet s agyvelőmet ilyenkor nyögbe szorítja. de nyáron ismét fürdőre megyek, el-el a tengerpartra s egészen meggyógyulok.

— Méltóságos gróf! a vacsorához csengettek, s a grófné nyugtalanodik, szólalt meg az inas hátuk mögött.

A gróf összeresztent s a meglepetés hatása oly nagy volt reá. hogy karon fogva kellett a kastélyba vezetni, nem volt képes a saját lábán állani, egész testében reszketett.

Anna gyönyörű kék szemével nézte Leót annak szép halvány, szabályos arczát.

Sajnálta.

Csodálatos felfoghatatlanság a lélek, mely az embert uralja. Mindenkinél másképen nyilatkozik, s e nyilatkozása beszédben, tettekben unnyiféle, a hányféle az egyén. Örök rejtélyű talány, mit megfejteni csak a természet urának adatott. Leó gróf anyja Lenóra grófné hiába leste fia szellemének olyan világos állapotát, mint az Annával való beszélgetéskor nyilvánult, pedig születésétől együtt volt vele, figyelte, várta, hogy majdszak megvilágosodik értelme, de semmi-semmi. Remélt mint remélnék azok, kik bíznak a sorsban, s nem hitte, hogy oly óriási, rideg következetességgel viszi keresztül fájdalmas életén csapásait.

De úgy látszott hogy végleg befejezi rettentő játékát s a megpróbáltatásoknak csak a halál vetend véget.

Egy gyermek, a ki nem tud beszélni, egy férfi, a ki

IV.

Violka egyedül árván maradt. Múlik egyik nap a másik után telve keserűséggel. Éjt éj után virraszt s annak a viruló szépségnek árnyéka van még csak.

Négy s fél hónap multán Violkának fia született. Új boldogsággal telik meg szíve.

Hát számára is terem még boldogság?

Eldédelgeti a kicsit, s erős szándéka, hogy Sándornak fogják hívni kis fiát. De a vén asszonyok lebeszélrik, — mert nem jó ám a meghalt apja nevére keresztelni, — így hát Palikának keresztelték.

Eldédelgeti, órák hosszat lesi gyermekének mosolyát, selyem hajacsáját megsimogatja s a halvány, hervatag arczocskát esók-özönnel árasztja el.

Ha Palika néha felriad álmában, oda szövik a kis bölesőhöz, addig csicsijgatja, míg ismét nyugodtan alszik tovább.

Gyakran felsír álmában a kis fiú. Violka ilyenkor kétségbe esik. Ha ekkor aztán valamelyik tapasztalt vén asszonyt kérdez meg, az bölesen megnyugtatta, hogy a halált látja álmában, attól fél.

Szegény Violka, mintha kést döfnének ilyenkor szívébe.

Néha-néha mosoly játszadozik a kis fiú ajkán Violka olyan boldog. „Istenem, Istenem, ha az én jó uram élne most s látná milyen kedves“ sóhajt fel gyakran Violka.

nem tud akarni, gondolkodni, kiben az isteni szikra fel nem lobbant, hogy világot vessen az agyra, a szellemre, szervezetre, ez volt fia. S ő nem tudta, az anya, hogy e fő gondolkodik, s e szív érez. Igaz, hogy csak percznyi volt az ébredés, de nem volna e elég csak egy pillanatnyi is, hogy a reményt, s a javulás iránti bizalmat fölkeltsse az anyában.

III.

A tenger mellékére Olaszhon déli részének egyik világhírű vidékére kell követnünk szereplőinket. Anna, az emlékezetes est történetét, s a gróf szavait elmondta a grófnénak, ki is azonnal elhatározta, hogy birtokait berbeadva, fia javulásának érdekében azonnal Olaszországba költöznek. Magukhoz vettek egy jónevű orvost, a ki mindig Leó gróf mellett legyen, s bár igen nehezen vált meg Lenóra a somlyai kastélytól, melyet harmincz év óta el nem hagyott, mégis útra keltek.

A napok változatosan múltak, s a grófnénak kedélyére, Olaszhon örök derült ege, a pompás flóra. igen jól hatottak. órák hosszágig elsétált Annával a tengerparton kagylókat szedve, s hallgatva a hatalmas víztömeg lágy moraját, a mint a sziklák oldalán törtek meg hullámai.

Az orvos Róbert Rudolf úr, igen jól bánt Leó gróffal, speciálista levén, figyelme a legapróbb részletekig mindenre kiterjedt, a mi betegét illetve. folytonosan szórakoztatta s óvakodott attól hogy a gróf magára legyen hagyatva. A grófné, s az Anna rokonszenveit is csakhamar megnyerte, ügyes társalgó volt, s széleskörű ismeretei igen érdekessé tették előadását. Magas nyulánk ember volt, szép fekete, ápolt bajusz s szakállal, kissé merészen hajló orra, s mély fekete szemei vasakaratról tanúskodtak. és egészben véve arca megnyerő volt, hosszabb szemlélés után még csinosnak is lehetett mondani. Így tehát négyen, olyan kellemesen töltötték idejüket, hogy a hazamenetelre nem is gondoltak. Ismeretséget nem kötöttek a többi vendégekkel, s a table d'hôte-on kívül idegenekkel nem érintkeztek.

A gróf szemlátomást javult, bár a tökéletes felépülésig még sok türelemmel kellett ápolni. Igen szerette Rudolf doctort, s annak érdekes magyarázatait a világról, egyes

Ilyenkor elfogja a bánat. az ő kicsije senkinek sem fogja mondani: apám!

Alig bírja zokogását visszatartani. Ha ez a fiú nem volna, rég elemésztette volna magát. Ez, ez a kis jószág ez köti még az élethez. Lám milyen szépen növekszik, milyen nagy már, már jární, már beszélni is tud. Óh a mindenható könyörületes, im neki is elküldte vigaszát.

De mi ez?! Palikának oly forró az arca. Bágyadt, alig bír jární. Violka lefekteti kicsi fiát, hisz múló baj csak, holnapra nem lesz belőle semmi.

A kis fiú nem szól semmit. Kis teste végig, mint a tűz oly forró. Nem halvány. már kis arca, piros mint a láng, szemei oly sajátságosan ragyognak.

Nem szól a kis fiú semmit. Melle zihál, hörög, óh hogy szorítja valami ott-ott a torkát.

Violka nézi, nézi s mint valami örült jár, kél. Segítség, segítség!

Kétségbe esve szalad Dorka nénőhöz, hisz ez nagy tudós, senki más nem segít rajta.

Elpróbálja ez minden tudományát, mind hasztalan — Istennél a kegyelem.

A vén asszonyok körül állják a kis beteget, Violka lesi őket, hisz üdvét várja tőlök.

Nincs remény. Az egyik vén asszony már meggyújtja a gyertyát, nehogy úgy haljon meg szegényke, mint valami pogány.

dolgok s tárgyakról nagy érdeklődéssel, órák hosszaiig hallgatta. A ki beszélgetéseiket megfigyelte, inkább hitte volna, hogy tanár és tanítvány mint hogy orvos és beteg vannak együtt. Hálás is volt Lenóra grófné Rudolf doctornak szép sikerű működéséért. s bizalmával, családi körülményeinek elbeszéléseivel is jutalmazá fáradozását.

Az orvos Annával szemben lehetőleg tartózkodó volt, habár titokban csodálva nézte a lány üde szépségét, szöke nagy haját s ártatlan kék szemeit.

Kirándulásokat tettek a tengeren, majd fel a hegyekbe. Így történt egy alkalommal, a mint épen hazatérőben voltak, hogy Anna a szép erdei útról letért virágokat szedni s hátra maradt. Jó darabon haladt már a kis társaság, midő észre vették, hogy Anna nincs közelükben. A grófné kérte Rudolfot, menne vissza az úton, s a leányt hívja, nehogy eltévedjen, ők azalatt leülnek a zöld füre s várják. Rudolf doctor azonnal sietett a grófné parancsának eleget tenni, Annát egy csomó virággal kezében találta meg.

— Miért maradt el Anna kisasszony: a grófné nyugtalanodik ön miatt?

— Láthatja fáradozásom eredményét, szólt mosolygva a leány, miközben kecses mozdulattal az orvos felé tartá csokrát — Ugyebár szép, s milyen illata van?

Rudolf megszagolta s igenlőleg bólintott fejével.

— Csupán azt nem értem, hogy a virág minek szed virágot?

— Ön nagyon udvarias doctor, hanem ez egyszer bókja nem sikerült.

— Ha bókot akarnék mondani kisasszony, úgy azt hiszem, sikerülne, de én az igazat mondám.

A leány leejté csokrát, s a virágok szerte hullottak. Rudolf udvariasan kezdé szedegetni a szálakat.

— Hagyja kérem, nem viszem magammal, nehogy miattuk még egyszer csúfolódjék

— Kisasszony, kegyed nagyon szerény.

— Szerény nem vagyok, de hiú sem.

Ezalatt az elhagyott társakhoz értek s mentek hazáig. Midőn haza értek el búcsúztak, hogy ki ki lakosztálya társján, Rudolf doctor az Anna kezére forró csókot nyomott.

Violka látja, hogy nincs remény, de azért bízik, még mindig bízik. Oh nem is lehet az, hogy ezt is elveszítse, vigaszát, utolsó reményét, mindenét . . . leborult a földre, zokogva kéri a mindenhatót, csak most, csak most könyörüljön.

A kis fiú kínosan vergődik, hörgése oly borzasztó! Mindjobban, mindjobban fojtogatja az a láthatatlan kéz. Küzdök szegényke a rémmel, a vén asszonyok közönyös arccal nézik. „Jól jár a kis árva“. „Marad még elég ilyen apróság“.

Egyik vén asszony, a párnát igyekszik kihúzni a haldokló feje alól.

— Mit csinálsz? kérli rémülten az egyik.

— Mit csinálók? suttogja a vén mámi, hát nem látod hogy kinlódik szegényke, nem bír addig meghalni, míg párnáját meg nem fordítjuk.

— Szegényke, mond a másik, ugyancsak kinlódik, visszatartja lelkét az anyja sírása.

A gyermek hörgése sivitőbb, majd el-el csendesül. Kis lábai elkékülnek, testét elhagyja a forróság. Kis szemei megüvegesednek, egy hörgés még, száját még egyszer felnyitja, mintha mondani akarna valamit, egy rándulás, s aztán elalszik örökre.

Violka kerekre nyílt szemekkel bámulja a vívódást, aztán ráborul a kicsi halottra . . .

A lány megrettenve húzta vissza kezét s szemrehányással nézett az orvosra.

Ötödik hónapja voltak már távol. S az eredmény, mely ez idő alatt mutatkozott, igen kedvező volt. A Leó gróf magaviselete s állapota a teljes javulásra adhatott reménységet. A grófné kedélye a körülményekhez képest sokat változott. Az elkeseredésnek, helyet adott szívében a reménység, hogy talán lehet még életének egy derült pillanata, hogy fiát teljesen felépülve ölelheti keblére. mielőtt ő is férje után költöznék.

Olyan a reménység, mint a tóba dobott kő, előbb kisebb, majd folyton nagyobbodó hullámgyűrűket ver. A grófné is, már látta képzeletében, midőn fia teljesen hasonló lesz szellemileg más emberekhez, midőn Annát nőül veheti s . . . de már itt maga is megrettent merész gondolatától: unokáit is megláthatja még, s a Somlyai család felmarad, olyan sokáig, mint idág fennállott eredetétől.

Anna, kinek eddigi élete a gond között s a rideg környezetben nem valami változatos volt, ártatlan szívének egész melegével közeledett Rudolffhoz. Gyakran találkoztak úgy, hogy bizalmasan beszélhettek egymással, s ez örízetlen percek mindkettőjüknek oly édesek voltak, hogy maguk is igyekeztek alkalmat találni a találkozásra. Leó gróf, mikor így kettőjüket beszélgetni látta, s mindenkinél élesebb megfigyelésével észrevette, hogy bizonyos melegséggel, el nem titkolható örömmel vannak együtt, lehajtá fejét s szomorúan távozott köriükből, óráig nem szólva senkihez.

A grófné sokkal jobban el volt foglalva gondolataival, mint sem az Anna és Rudolf vonzódásából észre vett volna valamit.

Az évszak előrehaladt, s már a somlyai levegő is elég enyhe volt arra, hogy a Leó gróf állapotában beállott kedvező változást elősegíthesse elhatározta tehát Lenóra grófné, hogy egy hét múlva haza költözködjék, habár a maga szempontjából jobbnak tartotta volna a maradást, mert félt, hogy a kastély ismét csüggesztő hatással lesz kedélyére, a mit pedig az olaszországi kellemes élet határozottan megjavított. Ezen, még hátralevő időt mindenki igyekezett felhasználni, hogy kigyönyörködhesse magát a vidék nagy-

Elhangzik az utolsó „Amen“ is, a kis koporsót felemelik hogy elvigyék örök nyugvó helyére. Violka mint egy örült rohan oda, felsikolt s élettelenül terül el a földön.

A jó emberek felemelik s a pitvarba helyezik el. Jó idő telt el, még feleszmélt Violka. Első gondolata gyermekénél van. Nem tudja mi történt vele, felszökik, kifut az udvarra, nincs ott senki. Az udvar közepén asztal, körülte földre borított székek. A szobába rohan, üres az is, az ablakok tárva nyitva. Mint egy örült fut ki az útczára, nem lát, nem hall semmit, csak rohan, mint az eszevesztett ki a temetőbe. Ott sincs már senki, csak egy friss sírdomb emelkedik, melyet most fejez be a sírásó. Egy hang nélkül veti magát a kised dombra, megcsókolja a drága hantokat. Lehajtja fejét a sírra, milyen jó lenne ott elpihenni örökre.

Isten nem hallgatja meg fohászszát, élni kell még, élni hogy egy egész életen át zokogja elvesztett boldogságát.

* * *

Azóta, valahány halott van a kis faluban, Violka mindhez ellátogat, oda ül fejtől, suttogva kéri őket, hogy vigyék el üzenetét az ő jó urához és kicsi fiahoz.

szerúségében. Leó gróf egy fürdés után erősen áthűlt, sőt néhány napig az ágyat volt kénytelen őrizni. A grófné, Rudolf ápolták, Anna pedig egyedül szintén nem mehetett a szabadba. Kisebbszerű baj volt, minek a gondos, figyelmes ápolás, s a Rudolf ügyes gyógykezelése csakhamar elejét vette.

A grófné az ágy mellett órák hosszaiig elüldögélt, vagy beszélgetve fiával, vagy ha az elfáradt s álmos lett, saját gondolataival elfoglalva. Az eszme hogy fiát Annával összeházasítsa, nem hagyta nyugodni, folytonosan arra gondolt, hogy a hatalmas Somlyai család ősrégi, óriási birtokai, semmi néven nevezendő, sem egyenes, sem oldalági rokonok hiányában a kincstárra szállandnak. Ez bántotta, de meg hivatást is érzett magában arra, hogy mindent elkövessen, a mit csak lehetők s e czél érdekében állónak tart. Azt tudta, hogy ha Anna megteszi is háládatosságából a család iránti — mondhatni — kötelességből azt, hogy Leó neje lesz, egész élete boldogtalanná, egy hülye férj oldala mellett irtóztató lesz.

Míg én élek — gondolá — s összetartom azt a kapcsolatot, mely Leót Annához köti, addig biztosítva látom mindkettőt, de mi lesz, ha én meghalok, nem erősödik-e a Leó baja, nem rosszabbul-e állapota?

Mindez olyan kérdés volt, melyben ő maga határozott, megállapodásra nem juthatott. Annának utóvégre is bele kell egyeznie a dologba, a mit a grófné nehezen hitt keresztül vihetni. Beszélnie kellett Rudolfal, kiben feltétlenül bizott, s körülményesen felvilágosításokat kérni, hogy egy ily házasság mily következményekkel járna a grófra?

Annának a grófné végredelelileg tekintélyes összeget akart hagyni férjhezmenetele esetére, s ezt tudatta is a leánynyal. Rudolfnak alapos készülségén, orvosi diplomáján, s egy fényes jövőre való kilátáson kívül egyebe nem volt. Annával megegyeztek, hogy a mint Somlyára érkeznek, a doctor megkéri a grófnétól Anna kezét. Ebben állapodtak meg, s örömmel tekintettek a boldog jövőre. Gyakran ha együtt voltak, kéz a kezében, szem a szembe nézve, Rudolf oly szépen tudta leírni a lány előtt jövőre életüknek képét, hogy Anna szinte már beleképzelte magát a helyzetbe, s örült annak, hogy eddigi rideg élete után egy szerető férj oldala mellett boldogan élnek majd, gondtalanul, egymást szeretve. Elképzelte a kicsiny fészket, melyet egyszerűnek, lakályosnak látott, a férj szerelmét, hírnévre jutását — szóval boldog volt.

Eljött a nap, melyen el kellett válniuk Olaszhontól, oda kellett hagyniuk a tenger zöld, mérhetetlen síkját, s a kék hegyek pompás levegőjét.

Elhúztak.

(Folyt. köv.)

Lieutenant

A drága vad.

*Jöjj édesem, az estnek csendje hív;
Jer ungyalom, gyerünk a hegyre fel!
Vadat lesünk, míg lenn a völgy ölén,
Zöld lomb alól pintyöke énekel!
Szólt a vadász, s ifjú neje megyen,
Vadat lesni, a néma éjjelen!
Éjfél a férj; hajnal arcú a nő;
Szilárd amaz, lengő nádszál emez;
Az estének lassú magányában
Mindkettőnek szíve úgy éledez,
Mindkettőnek szíve meg-meg dobban;
Nem mint szokott, sokkal hangosabban!*

*Nincs semmi nesz, a nap zaja elült,
Még a levél sem suttog fenn a fán;
Mely megrázná a szellő nem lebeg...
Pihenni tért, csendes minden, — csupán
Fülmile csattogja szerteszt
Szerelmesek örömtelt énekét!*

*Csöndes estén a vadász lesbe állt,
Es várja, hogy majd csak megjő a vad...
De hasztalan tekintget szerteszt,
A vadász rá sokáig nem akad...
Mignem egyszer a szíve feldobog:
Nöstény farkas feléje sompolyog!*

*Fegyver dördült, s a vad tovább rohan!
Sűrű bozót közé veté magát!
Üvöltés helyt a rengetegbe most
A gyenge nő kiáltja jajsavát,
Túlharsogva a büszke bérceket...
A vadásznak golyója tévedett!*

Szilva István.

Kemény Zsigmond regényei.

(Részlet egy nagyobb tanulmányból.)

Kemény Zsigmond négy történeti, egy társadalmi regényt és több elbeszélést írt, a melyek közül első helyen a „Ködképek a kedély láthatarán“ és „A szív örvényei“ állanak.

Hogy ítéletünk igazságos legyen, ki kell fejtenünk azon elveket, a melyeknek nyomány ítéletünket fogjuk ki-mondani. Meg kell felelnünk arra a kérdésre, hogy mi a történeti regény, és mik annak fő kellékei?!

A regény, mint tudjuk, oly elbeszélő mű, melynek tárgyát egyes személyeknek egész életére, vagy életének egyes részére vonatkozó érdekesítő események képezik. Helyet foglal a regényben a kor és a nép jellemzése. Azon koré, a melyből a tárgyat meríti, s azon népé, a melynek köréhez folyamodott tárgyért. Ki kell fejtenie a regény-írónak a szereplő személyek jellemét, világot kell vetnie azok szív és érzelm világára, s az eseményeket, mint logikailag összefüggőket kell előadnia. Ehez képest a történeti regény vagy olyan, hogy személyi valósággal szerepelt történeti személyek, az események vagy tisztán történetiek, vagy költött eseményekkel vegyítettek, vagy a személyek egészen költöttek, s maga az esemény igaz történeti. Innen csak az az igaz történeti regény, a melyben a történet nem pusztán háttér, hanem a történet a személyekkel a legszorosabban összefügg, úgyszólván a személyek alakítják a történetet s a történet szüli a személyeket.

Kemény történeti regényeiről igazán elmondhatjuk, hogy igazi történeti regények. Sőt azt is bátran kimondhatjuk, hogy a történetet személyeiben egyenesítve adja elő.

Igazi történelmi regényíróvá tették őt történelmi tanulmányai, a melyet a bécsi egyetemen megszerzett boncz-tani és orvostani ismereteivel öregbített. Nem pusztán tárgyért fordul ő a történethez, hanem azért, hogy oly személyeknek adjon szerepet, a kiket a történetírók vagy mellőznek, vagy csupán felemlítenek; de a kik, habár kis pontok voltak is az események alakulásai, drámaságuk az egyetemes ellen folytatott küzdelmeik által oly személyek gondolkodására s életeményeire is befolytak, a kik egyszer-másszor a politikai élet kormánypálcáját tartották.

Hogy tárgyválasztása mindig sikeres volt hogy a történelemtől soha sem tért el, hanem megmarad azon alapon, a melyből kiindult egészen természetes.

Kemény nem szereti a költői hazugságot sehol és semmiben. "A mint az emberben két ember élt benne, a költő és bölcsész, épenúgy a regényíróban e kettő uralkodott. Ha a költő el akart térni az igaz útról, ha a képzelem zománczával akarta bevonni az eseményeket, a melyek különben sem úgy jönnek elő az ő regényeiben, mint egyszerű események, előállott a bölcsész tiltó szava, s a kettő együtt mindig oly képet alkotott, melyből, mint tükörből ismerjük meg az események legfinomabb szárait is.

Ki tagadná, hogy Gyulai Pál nem a legszebb, legigazabb története Rákóczy Zsigmond korának?! Ki ne látná, hogy minő igazság vonúl végig az egészen?! Vagy ki állítaná hogy a „Rajongók“ nem a legszebb története az u. n. szombatosoknak? De viszont ki ne látna ebben I. Rákóczy György uralkodásának hű képét, a vallásos viták, üldözések történeteit...?

Azt hiszem, ezt senki sem vonhatja kétségbe. Pedig mint a részleteknél ki fogjuk tüntetni, történeti regényeiben nem azok a nagy emberek, a fő hősök, a kiknek neve fel van jegyezve a történet lapjain, hanem sokkal csekélyebb személyek de azért mind igazi regény-hősök.

Ha tárgyában sem tér el a történettől, személyei mennyivel inkább megfelelnek az igazságnak. A történeti igazságot a legszebben látjuk végig húzódni személyeinek jellemén. A személyek bukása épen azért hat ránk megdöbbenéssel, de a megdöbbenésben is megnyugtatólag, mert az egy bajszálnyit sem tér el az igazságtól. Az ő személyei nem a véletlen behatása alatt cselekednek hanem maguk alakítják az eseményeket, így saját maguk okai úgy bukásuknak, mint emelkedéseiknek. De mind e mellett is van Kemény hőseinek egy hibájuk. Ezt a szerző-képzelemnek erős játéka szüli, melyből származik, hogy jellemei bár igazi hősök, néha nagyon érzékenyek, mert nem tudnak a képzelem alkotta körben igazán mozogni. Ezért igaznak kell tartanunk, a mit egyik bírálója megjegyez: „Kemény jellemei főleg a hangulat emberei.“¹⁾

De ez a hiba Keménynek erényéből származik. Ő úgy szeretné megteremteni hőseit, a hogy azok lelkében élnek; de kivitele nem mindig sikerül.

Nem tekintve e hibát, sehol sem találunk regény irodalmunkban oly jellemekre, a melyek kitünőbbben lennének rajzolva. Nem nyújt ő, mint az a férfiú, kiről magyar Scott Valternek nevezték. jellemeiről aprólékosáig menő rajzot; sőt néha egy pár szóval oly meglepően tudja személyeinek szellemét, lelki állapotát rajzolni, hogy megdöbbenünk az iszonyú valóság látására. Így pl. nem írja ő le Eleonóra jellemét, de ki ne ismerné fel a kint, az égő szenvedélyt e kevés szavakban is: „Vérpadra küldöttem férjemet oh ég!... a pallos piroslik, orköcsöm hófehér!... Igen, én neked ördög a sárga arcczal és ijesztő szemekkel kéjhölgyed akarok lenni, bujaságban oh ég! veled versenyző... Kéjhölgy bomlott észszel, undorral. Mit sem tesz.“²⁾

Vagy mint vet világot Martinuzzi egész politikájára néhány rövid sorban: „Nem az én politikám-e a valódi, hazafias, az igazán magyar? Mi becsesel bírhat előttem az a cél, hogy a szétdarabolt és a szomszéd hatalmak között felosztott országból egy hulladék 15 vagy 20 megyéből összeférczeltessék magyar születésű herczeg számára, s hogy kegyelemből tengjen addig, míg valamelyik szomszéd

a kezét ráteenni veszélytelennek nem tartja!“³⁾ Nem egy életnek sorsa van-e kimondva szavakban: „El vagyok itélve!“⁴⁾

Vagy ki tudna szebb, találóbb jellemzést adni, mint a minő a két Deáké, a Barnabásé. Az egyik kép maga a megtestesült jóság, a másik a gonoszság. Tökéletes kép mind a kettő.

Fő hősei mellett azonban nem szabad megfeledkezünk mellékszerveiről sem. Ezek is mind egytől-egyig a legsikerültebb alakok. A legélesebb kritika sem emel kifogást ellenük; hiszen ez annyi volna, mint az igazságot megtagadni.

Különösen megkapóan festi a nőket. Nem egyszerű mozgatható bábok azok, hanem Keménynél él a nő, s az a delejes viszony, mely az életben a két nemet egymáshoz vonzza, csak az ő regényeiben ébred újra föl.⁵⁾

Hogy regényeiről tiszta képet nyerhessünk, miután megismertük tárgyválasztását, megvilágosítottuk jellemző erajét, szólanunk kell még a kidolgozásáról, az irályról, és a formáról.

Hogy Kemény Zsigmond regényei nem találtak olvasókra, annak oka — véleményem szerint — nem csupán az eszme-bőség, a melyet csak nehezen lehet érteni és felfogni, hanem lényegesen befoly a körülményre az is, hogy tárgyat át meg átszövi epizódokkal. Ezen epizódok, bár azok a legtöbbször a tárggyal a legszorosabb összefüggésben vannak, gátolják az események gyors fejlődését. Magában véve az epizód nem hogy hiba volna, sőt erény, ha ezek oly nyugvópontok, a hol az olvasó felizgatott képzelme megpihen és felüdül; de ha túlságos mértékben jönnek elő az epizódok, akkor azok többé nem (epizódok) nyugvópontok, hanem úgy tűnnek fel, mintha az író az azokban előadott eseményekkel akarván megvilágosítani a történet szárait. Ez az oka annak — mint mondám — hogy Keményt nagyon nehéz olvasni. Ehez járul még különösen első regényében „Gyulai Pál“ ban a különös forma, melybe regényét önté, mely egy fejezetben több kisebb részt tüntet fel. Ez kétségtelenül nehézkes. Ebből származik az a hibája, hogy semmit sem akar indokolatlanul hagyni. Okát adja, hogy személyei miért cselekednek most így, majd amúgy. Ezért tűnik ő fel regényeiben nagy történészeknek, politikusként, mert ő előre megállapítja regénye meséjét, ismeri annak legparányibb részletét is; ő nem nézi a hatást, mit azok tehetnének, s igen sok esetben tesznek is, hanem úgy adja elő a mint az lelkében él, a mint az az igazságtól sohasem tér el. Ezért nehézkes technikája, mert a lélektani indokolással, a leírásokkal és elmélkedésekkel, amannak hiányait igyekszik elfedni.

Igaz, hogy forma értéke későbbi regényeiben teljesen megváltozott, és pedig előnyére. Technikája ügyesebb, az események gyorsabban haladnak a végkifejződés felé, s az epizódok kevesebbszer szakítják meg az elbeszélés fonalát. Sokat hallottam már emlegetni, hogy Kemény unalmas. Sokszor kérdém magamtól, hogy ugyan miért mondják ezt? S ime most megtaláltam a nyitját. Azért unalmas Kemény némelyeknek, mert tárgyában, személyeiben két világot rajzol: a realist és a képzelem által alkotott világot. „Hősei így nagyobbára kétlaki emberek, kik csak pillanatokra élnek a külső, a tények világában, hazájok inkább a lelkiismeret.“⁶⁾ Ehez járúlnak még a megkapó leírások, a melyeket méltányolni az olvasó közönség legnagyobb része nem tud. Nem, mert nem tud azokban gyönyörködni. Jobban szereti, ha a hősök szívódnak, vagy ha a hős szerelmet vall a hősnőnek. Kemény alakjai nem olyanok, mint a manapság divatozó regényeké. Ő igen kevésszer nyújt alkalmat a pár-

³⁾ Zord idő III. k. 24—25. l.

⁴⁾ Özvegy és leánya II. k. 114. l.

⁵⁾ Budapesti szemle I. évf. 172. l.

⁶⁾ Budapesti szemle I. évf. 175. l.

¹⁾ Budapesti szemle 1881. 174. lap.

²⁾ Gyulai Pál IV. k. 110—111. l.

beszédre. Személyei inkább maguknak, mint másnak beszélnek. Ha ez nem is áll kizárólag minden regényhősére, de mindenikben van alak, a ki akkor is magával beszél, akkor is saját eszméivel tépelődik, a mikor másokhoz szól.

Talán épen ez okozza azt, hogy ezen személyei mind megőrülnek.

Ez okozza azt, hogy regényeiben sehol sem találunk két nagy jellemnek erős harczával. Ha egyik megjelenik, a másik visszahúzódik, mint Pécsi Simon és Kassai István.

Ki tudná megfejtetni, honnan származik ez?! Lehet ez a képzelem játéka, vagy a benső meggyőződés eredménye, s lehet a kettő együtt.

Nemcsak a tárgy kidolgozásában, a jellemnek festésében kitűnő Kemény; a külső világot is oly művészi ecsettel rajzolja, mint egy regényírónk sem. Érdeklí őt a külvilágnak minden eseménye, a természetnek minden tünete. Erős képzelme, finom műérzéke, kitűnő megfigyelő képessége oly képeket nyújtanak, a melyek méltók volnának a leghíresebb festők ecsetjére.

Fölkeresi az éledni kezdő természetet. Örül a tavasznak; a zöldülni kezdő pázsitot, a fészlő ibolyát, a lombosodni kezdő fákat épen úgy szereti, mint a komor, erdőkoszorúzza hegyeket, a mohos kősziklákat. Szereti a napot, a mint az fényét hinti szerteszt, de szereti az éjjelt is, midőn a csendet nem zavarja semmi, midőn megelevenülnek előtte mindazok az alakok, a melyek lelkében élnek.

Es ő, ki ily szépen tud megfigyelni, nem pusztá képek gyanánt szerepelteti leírásait, hanem a legszebb összefüggésbe hozza személyeinek hangulatával. Így, bár némelyek épen ezt találják unalmasnak, azt kell mondanunk, hogy képei sohasem feleslegeseek és mindig gyönyörködtetők.

A minő az ő kedélyvilága, borongós, sötét: olyanok regényei is. Sehol sem érezzük a napfényt, mindenütt csak sötét éj van, midőn az ég felhőkkel takart, a hold nem mosolyog, a csillagok fénye nem sziporkázik. Pedig ki szereti a sötét éjjelt?! Ki ne vágyódnék a napfény után? De ezt, ha Keményt olvassuk, nélkülözünk kell. Sötét éjbe vezet, a melyben még zordonabbul tűnnek fel jellemei. Nem látunk fényt, és nem érezzük a szeretet, a szerelem melegét. Mindenütt gyűlölet, mindenütt égő szenvedély táruel élénk. Ezen gyűlöletnek lángját magunk is érezzük, a szenvedély tüzét magasan lobogni látjuk.

Sehol sem látjuk a boldogságot, mindenütt csak fozlányait. E ködös világban mindenütt komorság, sehol egy jóízű kaczagás, csak néha látszik egy-egy mosoly a korán hervadásnak indult ajkakon. Regényeinek alakjai saját boldogságukért küzdenek a sorssal de céljukat soha sem érik el, mert a sors hatalmasabb mint az egyén.

Ha elfogulatlanul nem akarunk ítélni, ki kell mondanunk, hogy ez hiba. Keménynél a főhatalom a sors, az egyén csak rabszolga, ezért nem is igazi drámai hősök azok. Nem tudnak büszkén megállani a sors csapásai alatt, nem tudják oda mondani a sorsnak is: „én vagyok én.” Ezért mindig csak szenvednek, de sohasem támadnak. Kemény világnézetétől a praedestinatit fogadta el; erkölcs elve ez: „tűrj.” Ehez járul meg az, hogy a legrosszabb, a leggonoszabb alakban is van valami jó; a lelkiismeret, melynek hangjára a bűnös megrendül, összeroskad a vétkek súlya alatt. Csodálatos, hogy Keménynél az szenved legtöbbet, a kiben a legtöbb jószág van, s a gonosz is épen jószágáért. Ugyanis nem csupán a bűn ok a szenvedésre, hanem egy tévedés, egy hiba is kihívajtja ellenünk a sort; s Keménynél épen ebből fejlik ki a tragikum.

EGYELETI ÉLET.

1. **A „Magyar Irodalmi Önképző-Társulat“** ez évre a következő pályakérdéseket tűzte ki: I. *Költői beszély*, díjja 12 frt. beadási határidő: november 16-án. II. *Műfordítás* (németből) díjja 12 frt. beadási határidő: deczember 3. III. *Beszély*, díjja 12 frt. beadási határidő 1893. február 14. IV. *Tompa Mihály monda és rege költészetének jellemzése*, díjja 3 arany, beadási határidő: 1893. márczius 1. V. *Kazinczy óda*, díjja 2 arany, beadási határidő: husvét utáni első társulati gyűlés. VI. *Br. Főtövös József regényeinek széptani méltatása*, díjja 18 frt. Beadási határidő 1893. április 29-én.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Bocsánatot körünk** t. előfizetőinktől a késedelemért. Lapunk pontos megjelenését azon körülmény gátolta, hogy kiadó társulatunknak a kibocsájtott előfizetési felhívások eredményéről, későn tehetünk jelentést, mely miatt társulatunk csak most határozhatott a lap további sorsa felett, s a mint ezen szám megjelenése is mutatja, tekintettel szép számú előfizetőinkre, lapunkat fentartani kívánja.

— **Felelős szerkesztőnk**et hivatalos teendői eltávozásra kényszerítvén, ezen lap szám szerkesztéseért Kirila György főmunkatárs felelős.

— **Október 6-át** egyszerűségében is megható ünnepilyel ülte meg akadémiánk ifjúsága. Nagyob szabású ünnepélyt ugyanis nem rendezhetvén, a gyásznapon testületileg jelent meg az akadémiái ifjúság a reggeli isteni tiszteleten, hol Gasko Gyula főiskolai szénior mondott megható alkalmi inát.

— **Részvétellel** értesülünk, hogy főiskolánk két tanára Kun Béla akadémiái és Tarnóczy Tivadar gimnáziumi tanár beteg, Tarnóczy Tivadart részben Maklári Pap Miklós s Csontos József gimnáziumi tanárok, részben pedig Kiss Zsigmond akadémiái segédtanár helyettesíti.

— **A „Magyar Irodalmi Önképző-Társulat“** elhatározta, hogy koronként felolvasó estélyeket rendez. Ez estélyekre külön meghívókat nem bocsát ki, hanem Sárospatak és vidéke művelt közönségét lapok útján hívja meg egyszer s mindenkorra. A legközelebbi estély idejét szintén hirdal útján fogja tudni az előkészítő bizottság.

— **Zempléni Árpád** főiskolánk egykori növendéke költeményei második kiadására hirdet előfizetést. Ára a csinos kötetnek 50 kr, diszkötésben 1 frt 50 kr. Előfizethetni a széniori hivatalban. A költemények bővebb ismertetését jövő számban hozzuk.

— **Himző minta csarnok** cím alatt jelenik meg Pécssett egy új lap, melyet fiatal leányoknak ajánlunk. Az első szám igen változatosan van egybe állítva. — Sok szép himzős melléklettel és érdekes szépirodalmi részzel.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

Krly. Apaga satanas. . ily choleras világban ilyen choleras czikkal beállítani! Nem tudja ön, hogy mi szörnyen féltünk a cholerától?! Azért hát csak vesztegár alá vele a papirkosárba. — *Sz. J.* Nem tudtuk ki-sütni, miért «Czimzetes tiszteletes?» Különben járt úton halad, s hajna! Melyen oly sokan jártak már ön előtt! A másikat szívesen veszszük, küldje mielőbb, s ha jó, sorát ejtjük. — *A drága vad.* Bocsáson meg, hogy levelét így értelmeztük s a küldött dolgot itt használjuk fel. — *Isten veled.* Nagyon meghatna bennünket, ez a poema ha csak egyetlen igaz gondolatot találnánk benne, de így mi is azt mondjuk «Isten veled!» — *K. B. Miskolcz.* A nyílt levél elmarad. Veled e tárgyban nem érdemes vitatkozni. — *B. B.* Jelen számból kiszorult. Némi simitással jövő számba jönni fog. — *L. E. Visk.* A jövő számban. Versünk különben van elég, kérünk egy kis prózát is.

H I R D E T É S E K.

 Kizárólagos Cognac-raktár.

A tokaji Cognac-gyár

kizárólagos raktárát

sikerült megnyernem S á r o s p a t a k r a.

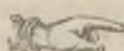
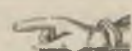
Midőn erről a n. é. közönséget értesítem,

fölvívom b. figyelmét

a tisztán borból készült

k i t ű n ő m i n ő s é g ű C o g n a c r a,

mely eredeti palachokban

 nagyban kapható nálam

Tíz üvegnek egyszerre való vételénél 10% engedmény adatik.

WINTNER ÁBRAHÁM.

T O K A J I C O G N A C.

T O K A J I C O G N A C.

2-3

T O K A J I C O G N A C.

Szép, jó és olcsó férfi ruhák

egyedül csak

KLEIN FERENCZ szabó üzletében

kaphatók Sárospatakon,

kinek sikerült üzletét úgy berendeznie, hogy minden igényeknek megfelelhessen.

A közelgő téli saisonra, finom téli kabátokat készít

a legdivatosabb szabás szerint,

nemkülönböztetve mindenféle öltönyöket

a legolcsóbb árban, megállapodás szerint,

részletfizetésre is.

SÁROSPATAKI IFJÚSÁGI KÖZLÖNY.

MEGJELEN MINDEN HÓNAP 1-ÉN.

— Előfizetési díj: egész évre 2 forint. —

— Kiadja: az „Irodalmi önképző-társulat.” —

— Szerkesztőség: Kovács-útcza 100. szám. —

Felelős szerkesztő:
SZEREMLEY GYULA.

Főmunkatársak:
KALASSAY SÁNDOR, KÉRCHY PÉTER, KIRILA GYÖRGY.

Elnöki megnyitó beszéd.

Tartotta Dr. Bartha Béla az 1892. évi nov. 26-iki felolvasó- és zeneestélyen.

Mélyen tisztelt hölgyeim és uraim!

Mint a magyar irodalmi önképzőtársulat elnöke, mely társulat a jelen estélyeket kezdeményezte, megnyitoul néhány perczre leszek bátor nagybecsű figyelmüket igénybe venni, röviden jellemezvén az ily összejövetelek természetét s a célát, melyet velük el akartunk érni.

A felolvasó- és zeneestélyek célja tulajdonképen hármias: egyrészt a tudományt népszerű felolvasások alakjában terjeszteni, oly közérthetővé s vonzóvá tenni, hogy vívmányai legalább jobb vonásokban minden művelt emberhez eljussanak s jelentősebb eszméit s elveit, hogy úgy mondjam a levegővel szívjuk magunkba; másrészt, mintegy a lélek egyensúlyának megőrzése végett áldozni az irodalom, különösen a szépirodalom oltárán, midőn bírálatos ismertetésekben igyekezzünk majd bemutatni mindkettőnek, különösen a szépirodalomnak jelentékesebb alakjait s nevezetesebb jelenségeit, eredeti s fordított munkák felolvasásával szárnyakat próbálni, más részt szórakoztatni ohajtunk; harmadsorban a szavalt, dal és zene művelése által hódolni kívánunk a szépművészeteknek is. Az ily estélyek a társadalmi élet nemesebb törekvésből születnek, az általános művelődési váagnak gyermekei. Össze gyűlnek itt az emberek, kiknek lelke az ideálisabb törekvések iránt fogékony, hogy pár órára feledjék az élet nehéz küzdelmeit, bántó ellentéteit, számító pártoskodását s nemes összhangban egyesüljenek a szép, jó s igaz, a művészet, az irodalom s a tudomány szolgálatában.

Szórakoztatóan szórakozva tanulni, s tanúlva szórakozni. Talán ezzel a jelmonddal lehetne törekvésünket legrövidebben kifejezni.

A felolvasó s zeneestélyek mindenütt, hol meghonosultak a kultura szolgálatában állanak s talán egyéb más jelenségek mellett az is fokmérője az általános műveltségnek, érez-e a társadalom ilye-

nek iránt szükségletet, vagy nem s képes-e azt a szükségletet kielégíteni, vagy nem?

Alig van hazánban műveltebb város, ahol ily természetű összejövetelekkel ne találkoznánk, sőt néhol valóságos tényezővé emelkedtek. Igen sok helyen a mellett a szolgálat mellett, melyet a kulturának s társadalmi életnek tesznek, még külön, kiszámíthatlan jelentőségük van a magyarosodás, a nemzetiség terjesztésében is. E szempontból csak Kassa, Pozsony, Sopron, Temesvár, Eperjes hasonló intézményeit emelem ki s amelyek sok követ hordottak már a nemzeti eszme nagy templomához. Sokszor ellenségeinktől is tanulunk kell. A magyar állam ádáz gyűlölői, a dákrománok, panszlávok, pangermánok végzetes eszméiket a társadalmi érintkezés összejövetelek, a társulás jó földjébe vetik és nevelik nagyra, a nemzetiségi kultura tág köpenyegével fedik, óvják minden vért ellen. A magyar társadalomba is lelket kell önteni, lelket, mely megelevenítsen.

Még oly kis helyeken is, hol a megkívántató szellemi tőke a miénkhez képest csekély, látjuk az ez iránti őszinte, törekvést, a jóindulat és összetartás folytán nem ritkán meglepően szép sikerrel.

Azt is kimondhatjuk, hogy nem igen van egy-egy Sárospatakhoz hasonló kisebb város hazánban, melyben nagyobb szellemi tőke volna felhalmozva, mint nálunk, hasonló nemes célokra bőségesen kamatoztatható. Két tanintézet nagy tanári karral, melynek tagjai a tudományoknak már hivataluknál s bizonyára hivatottságuknál fogva is művelői s tanuló ifjuság, mely a szavalt, ének és zeneművészetében nem mindennapi sikert képes felmutatni, az irodalom különféle ágaival sikeresen foglalkozó férfiak, szemléltetésre szolgáló gazdag gyűjtemények, a művészetek különféle ágaiban jeleskedő műkedvelők: mindezek mintegy önként kínálkoznak a felolvasó- és zeneestélyek sikeres meghonosítására.

S van a városban s környékén valóban művelt közönségünk, mely szívből-lelékből érdeklődik a hasonló mozgalmak iránt megérti s élvezi. Hogy szükségét is érzi ennek a kezdeménynek, bizonyítják az ez irányban folyt megbeszélések s tervezések, de melyek valóságra, fájdalom, eddig még nem válhattak. Csak egy ízben, több, mint másfél évtizeddel ezelőtt, látszott az eszme gyökeret verni, akadémiánk két akkori jeles ifju tanárának lelkesedése folytán, de a fellobogott tűz csakhamar elaludt.

S mi az oka annak, hogy városunk közéletében ez az országszerte elterjedt szükséges és szép intézmény mindeddig nem volt képes meghonosodni? Egyedül és kizárólag a kitartó kezdeményezés hiánya. Kétségtelenül akadályok, nehézségek, félreértések fenyegetik a tervezetet, az előleges nehézségek szigorú bírálat helyett jóindulatot, sőt elnézést kívánnak s kérdés, megnyerhetik-e ezt, mert aki a közélet porondjára lép ki, az legyen elkészülve a leglesújtóbb kritikára is.

Azonban egyszer valakinek kezdeni kell s minden kezdet nehéz.

Az irodalmi önképző-társulat érezte, hogy hatvankét éves multja s nem dísztelen múltja, ama körülmény, hogy épen az általános kultúra a szép, jó s igaz eszméinek szolgálatában áll, az a hála, melylyel jóakaró érdeklődéseért, sőt meleg szeretetéért a főiskolának és Sárospatak közönségének tartozik: nagy, nemes és elodázhatatlan kötelességet hárít reá. Hogy iskolai hatóságának engedélyével kilépjen a tanintézet szűkebb világából a pataki társadalmi élet körébe, melynek, különböző versenyeivel s ünnepéyeivel egyik szerény részese volt is: s megalkossa s a tudományok népszerűsítésére, az irodalom és szépművészetek szolgálatára a nyilvános felolvasó- és zeneestélyeket.

Hála iskolai felsőbbségünk, a főiskolai tanári kar jóindulatának, tervünk egyhangu helyeslésével találkozott; mert senki nálunk nem becsüli nagyobbra a főiskolai testvér társulatokat, az ének- és zenekart, s mert tudjuk, hogy a kitűzött nagy feladatokat csakis az ő segélyükkel oldhatjuk meg méltóképen, azzal a kéréssel fordultunk hozzájuk, hogy egyesüljenek velünk iskolánk, a város és a közművelődés javára s kérelmünket, amint vártuk s ohajtottak, lelkesedve fogadták el, úgy, hogy már a mai estélynek is három szellemi szerzője van, a főiskola három testvéregyesülete: a magyar irodalmi önképzőtársulat, az énekkar s a zeneegyesület, mely fájdalom, az első estélyen még részt nem vehetett s ezért mai programmunk némi egyoldalúságban szenved.

Fogadja a nagytiszteletű s tekintetes főiskolai tanári kar kegyes és bölcs engedélyeért, fogadják a testvéregyesületek önfeláldozó csatlakozásukért hálás köszönetünket.

Azonban reméljük, hogy a tényleges szereplők közé sikerült csakhamar megnyernünk a mélyen tisztelt tanári kar több tagját s a városi élet előkelő alakjait, minthogy már többek ígéretével dicsekedhetünk s így az hisszük, a felolvasások mindig a méltán megkívánt színvonalon fognak állni; hiszszük, hogy város zene- s énekkedvelő urai s hölgyei szíves közreműködésükkel segítenek ama célunk megvalósításában, hogy általános érdeklődést keltsünk kezdeményünk iránt s begyökereztessek azt kissé talán egyhangú társadalmi életünkbe.

A változatosság kedvéért kétféle estélyek tartását határoztuk el: a maihoz hasonló felolvasó, ének- és zeneestélyek tartoznak az első zsánerhez, ezek csekély belépti díj mellett, jótékony célra, havonkint egyszer a városháza nagytermében fognak megtartatni; s felolvasó és szavaló-estélyek valamely főiskolai tantermében, ének- s zeneelőadás nélkül, melyek időpontja nincs meghatározva s esetről-esetre tudatjuk a nagy érdemű közönséggel. Ez utóbbiak belépti díjmentesek, s főkép a kísérletekkel összekötött népszerű tudományos felolvasásokra lesznek alkalmasak.

S a közérdeket, emez estékkal kapcsolatban, még másként is szolgálni ohajtjuk. A magyar irodalmi önképző-társulat érzi azt a hálát s kegyelet, melylyel nagyjainak tartozik. Ezek közt a nagyok közt első Tompa, kinek emlékét Patakon semmi látható nyom, a kegyelet semmi külső nyilvánulása nem őrzi. Pótolja a jelen a múlt mulasztását. Társulatunk elhatározta, hogy nagy költőnk halálának negyedszázados fordulóján szerény mellszobrárt a főiskolai kertben fogja felállítani s erre országos gyűjtést rendez. A felolvasó- és zeneestélyek tiszta jövedelméből befolyó filléreket is e szent célra áldozza. Mélyen tisztelt hölgyeim s uraim! kik ezt a szerény, estélyt megjelenésükkel szerencsétlítették, nemcsak a mi ifjuságunkat tisztelték meg, nemcsak a társadalmi együttélés és a közművelődés oltárán áldoztak, hanem részesekké lettek a kegyelet eme nagy, nemes művének megalkotásában is. Tompa szobra a főiskola kertjében! A népregék a virágok, az ősz, a nemzeti érzések halhatatlan költőjéé! Oltár lesz az, hova szebb napjainkban, az élet salakjától tisztultan imádkozni járunk majd s jár a jövő nemzedék. S ha Isten megsegít, s az elsőt megalkothatjuk, mért ne jöhetnének sorban a jelesek jelesei? Tóth Endre, Szemere, Erdélyi és mások? Oh mily dicső volna ha az a remek park, a muzsák igazi lakóhelye

ily nagy alakokkal népesülne meg, kik hozzá a mieink. Ha a főiskola történetét, valódi jelentőségét, egyházunk nagyságát híven, minden szónál ékesebben akarnók kimutatni, csak oda kellene majd tanítványainkat s gyermekeinket kivezetni: ott lelkesítve szívhez szólva beszéléneek hozzánk néma ajkukkal e dicső alakok.

A szekptikus lélek talán gunyosan mosolyog ez ábrándképen. De mi ne csüggedjünk. Gutta cavat lapidem non vii sed saepe adendo. A kitartó, bár lassu, szerény munka, a lelkesedés cseppjei lassankint elmosják a közöny és kételkedés kőszikláját. Talán unokáink vagy azok unokái fogják a mi kezdeményünk teljes sikerét élvezni, talán mi már régen porladozunk akkor: de kihült szívünk még ott lenn is meg fogja érezni azt az édes gyönyörűséget, mit az igaz emberi, a valóban nemes cél valósulása okoz. Mi száz évek gyümölcseit élvezzük, kötelességünk, hogy mi is erőnk s tehetségünk szerint alkossunk az utódok számára.

És most, mélyen tisztelt közönség engedje meg kegyesen, hogy hálával köszönjem meg kitüntető bizalmát s szeretetét melyet ifjuságunk kezdeménye iránt tanusított. Jó szívvel, elnézéssel méltóztassanak a hiányok felett itélni, mert hiszen bevalljuk, hogy a kezdet nehézségeivel küzdünk, sikert csak úgy remélünk, ha a tisztelt közönség velünk érez, velünk lelkesedik, ha jóindulata s érdeklődése lesz az a termő talaj, melyben eszménk gyökeret ver, hogy teremje a közművelődés, az izlés és az összetartó társadalmi érintkezés gyümölcseit gazdagon, hat-

vanszorosan, százszorosan, mint a bibliás magvető jó földbe esett magvai.

Ezzel első felolvasó- s zeneestélyünket megnyitottnak nyilvánítom.

Zempléni Árpád.

Valamelyik híres mű bíráló Irásaiban olvastam, hogy az alanyi költőt csak úgy lehet teljesen megérteni, ha életkörülményeit legalább nagyjában ismerjük. Nem irhatom ugyan alá ezt a nyilatkozatot akkor, ha elveimmel békeségben akarok élni, de minthogy az ár ellen való uszás nagyon háládatlan foglalkozás, inkább engedek valamit irányelveimből, s hódolva a divatnak, megpróbálom Zempléni életkörülményeit nagy vonásokban lerajzolni, jólehet mi a sárospataki főiskola növendékei, Zemplén vármegyének legalább ideiglenes lakosai, megyénk szülöttjéről, iskolánk nem is oly régi növendékéről mindenestre tudunk annyit, a mennyi épen elégséges arra, hogy költeményeinek még homályosabb célzatait is a megérthessük. Minthogy pedig Zempléni Árpád „Mari” című költeményében igen sok vonatkozás van az ő életviszonyaira, életrajzát olyanformán adom, hogy a jelzett költeményt eleitől végéig ideiglatom annyival inkább, mert ezzel úgy gondolom kettős célt érek el, nevezetesen megismerjük életfolyását és egyuttal egy minden ízében felfogásban és kivitelben gyönyörű költeményét:

*Csöndes szobámban üldögélek.
A lámpa seregeg hallgatag.
Az esti lárma, esti élet
Behajt esodás tört hangokat.
Távolban a kocsik robognak,
Szél bug a kémény öblin át,
S még messzebről egy vig toroknak
Behallom elnyújtott dalát.*

TÁRCZA.

Nem feled...

*Mondják leányka, hogy te csalfa vagy.
Olyan miként a csalfa délibáb.
Őlel karod bár, mégis cserbe hagy;
Enyelgsz, de aztán futva még tovább.*

*Hazudva suttogsz lány szerelmi dalt
S a balga ifju szentül hisz neked...?!
Syrén dalod már hányat törbe csalt,
Azért, hogy aztán őket elfeled!*

*Miért dalolsz, ha másként érezel?
Őlve forrón titkon mást szeretsz...?
Őrülsz a szív ha fájón vérzik el?
Őrülsz, ha sirba sziveket temetsz?*

*De bár hazudva suttogj dalt nekem;
Beám tekintve törbe csal szemed:
Te vagy leányka nekem mindenem,
Kihül szívem bár, téged nem feled...!*

Radányi Endre.

Az utolsó dobás.

— Csak még egy dobást mamácskám! esengett a kis Melin, dobásra készen tartva piczi kezében a nagy tarka gummi labdát.

— Nem, kis leányom elég volt! Késő lesz mire haza érünk, különben is az est hűvös s egészen ki van melegedve, áthűl. Menjünk, felelt gyöngéden, de parancsolólag a mama.

— De mamácskám, folytatá esdőleg nézve a kis szőke leány.

— Ugyan engedd azt a dobást, hadd töltse kedvét, mig mi felöltőinkért megyünk, szólt közbe a pártfogó Erzsí néni, hiszen látod, hogy várja Pista, tevé hozzá halkan, hamiskás mosolylyal egy távolabb álló, mintegy 20 éves csinos, barna ifjú felé tekintve.

— Ha már te is pártjára állsz, ám legyen. De csak egyetlenegy. Adta beleegyezését a mama. Aztán siesenek kis leányom a nyárfához, hol egy keveset pihenni fogunk.

Azzal megindultak a tér északi része felé, hol a nyárfák alatt csoportosult már a játszótársaság és fesztelenül heverészett a természet bársony szőnyegén az uzsonna maradékainak kellemes rendetlenségei körül. Vidám beszélgetésüktől visszhangzott a tér, melyet a nyárfáktól kétoldalt, félköralakulag szegélyeztek a Tisza-

S e tompa zugáson keresztül
Füllembe most egy név susog.
Kremben a vér újra pezsdül,
A régi bánat felbuzog.
Mint erdők árnyán, szikla-élen
A vadriasztó hallalí
Ugy zeng, agyamba hatra mélyen
E büvös női név: Mari.

A tétovázó csend elillant.
Számomra megszűnt a jelen.
Lelkem a múltba visszapillant
És ott maradni kénytelen.
Ott tartja egy homályos drom,
Mely fűdte akkor szívemet, —
Bolyongok újra a kopáron,
Atkozra feldult életemet.

Gyümölcstelen nagy közködésem
Atélem újra kinosan.
Fejem fölött kétségbesésem
Sötét hollója elsuhan.
Szaggatva tombol újra bennem
Az a lenyügzött akarát,
Gyilkot segít magamra fennem
S úd teli méregpoharat.

Ó volt e kínzó gyötrelmemnek
E bírnak istennője ő!
Világtalan ködös szememnek
Az egyedül szép földi nő
Mit öngyilkos lel a halálban,
Barát az önkorbács alatt, —
Ó benne én úgy feltaláltam
Gyötrelmes boldogságomat.

Testvérem volt bírám, vezérem,
Mely tetterre ihletést adott,
Ha őt segít a bu elérnem,
Átszenvedem a kispadot.
Lelkemből az, s csak annyi éljen,
Mi bennem véle egybezáj,
S inkább, mint szívem ne reméljen,
Legyen koldussá a világ.

Bábványimádként emeltem
Számára méltó templomot,

Mint trónt királynak az erőtlen,
Istennek oltárt a nyomor.
Mikért a vértanuk elégték,
Hősök kimultak, trón ledőlt,
Mind e nemesnek, mind e szépnék
Oltára benne tündökölt.

De óh, az eszmék fénye mellett
Megnőtt körültem a nyomor.
S nem bírja, kettő azt a terhet,
Mely könnyű egynek annyiszor.
Felhőimet a szél lefujta
Magas légréám földre hullt,
O mást talált s én porba sújtva
Magam maradtam nyomorult.

E név maradt a szerelemből
S köröskörül sebek, romok.
Ódon sírtábla, mely fölül rég
Lerombolák a templomot,
Kicsillog a nagy pusztulásból
A régi arany felirat,
Melyet a szív talán szokásból,
De még sokáig megsírat.

Zempléni Árpád.

Minthogy Zempléni költészetének egyik alapeleme — a valóság, jelen költeményéből is, de kötetének csaknem mindenik darabjából az világlik ki, hogy élete nem volt eddig egyéb, mint a roppant eszméssel való bibelődés, sok olvasmány s a nyomorral szünetlenül folytatott nehéz harc.

Epen ebből a nehéz küzdelemből magyarázható ki, hogy egész lénye szenvedélyt és vihart lehel, hogy nem érzeleg sehol, de mélyen érez mindenütt, hogy költeményeit nyugtalanság és láz jellemzi s minthogy nyomoruságában és csalódásai közben gyűjti költeményeinek tárgyait fordulatait, szellemszíkrait és egész anyagát, minthogy belemarkol a szenvedélybe és igazságba, s minthogy tűzes szenvedélyével versenyt halad könnyű szárnyalása s minthogy minden költeményét, még a legigénytelenebbet is könyeinek omló harmatában, s lelkesedésének meleg sugarában fűrészi meg — csoda-e, ha neve, bár még csak egy néhány éve

parti fűzek ingó lombjai, melyek között itt-ott, miként ordas medve, egy-egy ágaitól sokszor megfosztott fűz görcsös, odvas törzse kandikált ki.

Az utolsó labda elrepült s rendes ívből kiszökve, irányt tévesztett s nagyokat szökellve a lankás pázsiton, gyorsan tűnt el a fűzesben.

Mindketten versengve futottak utána s ujongva siklottak a lombok mögé. Az egyik pajzánul kacagva, mint a vadgalamb, a másik fűrgén, mint a könnyű őz.

— Az enyém, kiáltott a leány, meglátva a labdát.

— Mégis az enyém, kiáltott örömmel az ifjú, gyorsan kapván fel Melin elől a bokorból.

— Adja, adja vissza, szólt követelőleg és hevesen a leány, az enyém, én dobtam.

— De nekem dobtá.

— Akkor miért nem kapta meg?

— De hisz épen megkaptam, úgy — a mint maga dobtá.

— Menjen maga . . . maga . . . adja vissza!

— És ha nem adom?

— Maga csúnya . . .

— Most már azért sem adom.

— Ej maga . . . bolondos . . . szólt haragosan topantva a kis Melin.

— Melin, Melin! . . .

Az ifjú mosolya hirtelen elhalt ajkán. Komoly, nemes arcza elborult.

A leány megdöbbsent.

Elhallgattak.

— Ime, töré meg a csendet búsan az ifjú, átadva a labdát.

A leány meglepetve, kelleetlenül, önkéntelen vevé át, s kérdőleg nézett az ifjura.

— Melin, Melin mit vétettem, miért gyűlöl, hogy ilyen rossz hozzám? Miért nem beszél egy idő óta velem s ha szól, akkor is úgy, hogy az fájjon nekem? mondá keserűen, de gyöngéden az ifjú, mialatt egy levágva fekvő vaskos fatörzsrre ült.

A serdülő leány lesüté szemét, mintha heveskedését szégyenlené; hosszú selyem szempillái beárnyalák az alattuk ragyogó sötétkék szempárt s egy ismeretlen hatalom által lebilincselve, öntudatlanul ült a vén törzs végére, izgatottan forgatva kicsi kezében a nagy labdát.

Nem felelt.

Egyike volt azon késő nyári estéknek, melyek sokban hasonlítanak az őszihez.

Az áldozni készülő nap kíváncsian leselkedett be a lombok alatt. Vörös sugarai a fatörzsek között átnyilallva, hosszú sávokban ömöltek a leányra, aranyos

van forgalomban, máris a jobb hangzásuak közé tartozik?

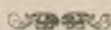
Jóllehet költészetének alapvonása a borongás, ezáltal mégsem válik egyhanguvá. Borulatos szemmel néz ugyan, de sokat lát, sok tárgya van. Barátság, haza, vallás, szerelem, nemes törekvés, fiúi szeretet, a természet szépségei mind megtalálják benne a hivatott magyarázót, az andalító kellemmel, a bájos árnyalattal, a gyöngéd, finom szinekkel dolgozó festőt. Talán csak a „Késő bánat“ s a „Láz“ című versiben keveri erőse a festéket, a hol a keserű lázongások, az erőszakos és szakgatott szavak és a kicsapongó érzések kerítik hatalmába. Nem mondjuk ugyan, hogy a Byron által kigúnyolt félszeg társadalom már kiveszett, hogy a kényszer és képmutatás már megszűnt, nem mondjuk, hogy nem időszerű az emberi gazságok és hazugságok ellen való hadüzenés, de már Schopenhauernek azon hitvallása, hogy a világ rosz volt, gonosz ma, és kiálthatatlan lesz mindíg, hogy

Az Isten megteremti a juhot,
Juhnak mezőt, s legeld a hogy tudod!

ez az elv, melynek Zempléni is hive, talán mégis több a soknál, talán még is tullövés a czélon?! S talán az effélék költői feldolgozásra nem is elég alkalmasak!? Ennél mindenestre jobb „Az ember“ című tankölteménye, melyet azonban a harmadik bővített kiadásban nem találunk. Azonban a 10 sűrűn nyomtatott iven mégis találunk sok ujat, melyben a szellem mozgalmassága, a tartalom magvas volta oly pazar pompával jelenik meg, mely a káprázattal határos. Altalan véve a tiszta, ügyes verselés egyik rendkívüli előnye.

A ki a nyelv művészetének mélységeit, kimeríthetetlen termékenységét tanulmányozni és élvezni akarja annak őszinte jó akarattal s szívünk igaz melegségével ajánljuk Zempléni Árpád költeményeit.

Antikvus.

zománczba vonva a játék hevétől kipirult kedves gyermek-arczot s habzó, sötét szőke haját, melynek egyes arczára hulló szálai csintalanul játszottak a reszkető sugárral.

A fák hosszú árnyai lomhán terültek el a földön mindenféle ákumbákumokat rajzolva. A korhadtt törzsek bambán meredeztek a bucsuzó nap e sajtáságos világtásában.

— Nem felel most sem, folytatá az ifjú, pedig volt idő, midőn nem hagyta szavamat felelet nélkül. Midőn beszélt sokat, nagyon sokat. Igaz, hisz az régen volt, nagyon régen, midőn még egészen gyermek volt, egészen gyermek.

— Emlékszik még, de nem, nem emlékszik ugye, midőn, ha hozzájuk mentem, újjongva kiáltá: «itt van Pista,» s örömmel futott elém, mosolylyal üdvözölt, pedig még egészen gyermek volt, vagy talán azért, mert csak gyermek volt? S ha távoztam, ha nem szólt is, szeme úgy beszélt, úgy marasztalt.

A leány merőn nézett okos szemcivel az ifjúra, de nem felelt. S az ifjú folytatta:

— Emlékszik még azokra a bohókás mesékre, amelyek csak úgy találtam ki hamarjába, s amelyekben olyan sokat, olyan kedvesen kaczagott, s ha bevégeztem, hogy tudott kérni, meséljek még egyet. Maga mondá, milyen rövid volt ilyenkor a hosszú est.

Az élő halott.

(Elbeszélés).

(Folytatás).

A somlyai kastély Balaton felőli részét, a jobb szárnyat lakta az új pár.

Kényelmes, de egyszerű fényvel bútorozott szobában, melynek falait díszes tölgyfa burkolat borítá, vigan lobogott a kandalló tüze. A terem közepén kis asztal állott, két személyre, finom sevrési porcellán terítéssel. Leó gróf a kandalló melletti kereveten ült, szemei a lobogó lángok furcsa alakzatait nézték, Anna fekete pongyolában, gyönyörű hullámos szőke haját leeresztve, szemben a gróffal. Hőföhér arca, szelíd kék szemei szánakozva nézték férjét. Kin az Olaszthoni gyógymód nagyban segített. Összefüggés-telenül soha nem beszélt, szavain nem lehetett baját észre venni. De minél jobban javult, annál kevesebbet beszélt s annál inkább kerülte az embereket. Az inas behozta a vacsorát. A gróf felkelt helyéről, s nejjével szemben foglalt helyet. Eleinte keveset beszéltek, de a mint az inas a terítékeket elszedte, s távozott, Leó gróf beszédessé lett.

— Anna, kegyedet soha sem láttam ily szépnék, mint ma. Igazán jól néz ki ön.

— Köszönöm a bókot Leó.

— Úgy, úgy, csak hogy már tetszik önnek valami, a mit én mondok, mert mióta nőm, ön o'y szomorú. Mindig elgondolkodik, ha egyedül képzeli magát s ez fáj nekem. Lássa én azért esengtem úgy anyámnak, hogy Kegyed nőmmé legyen, hogy boldoggá tegyem. Igyekezem is kedvében járni, de hiába, ön folyton szomorú. Igaz, hogy nem vagyok megáldva olyan tőkelyekkel, mint más ember, nem vagyok szellemes, nem tudom mulattatni, nyomorult vagyok, a természet mostohája, de lelkemből imádom önt, s talán ez egyetlen érzés az, mely éltet, folyton uralva lényemet. S könyek ragyogtak e szavaknál szemében.

— Ne beszéljen így, kedves Leó, szolt Anna gyönyörű arcán a fájdalom s a szánakozás kifejezésével.

— Gondolkodásom késztet e szavakra, mert ha ön boldog lenne oldalom mellett, úgy nem szomorkodnék.

Emlékszik még azokra a kedves játékokra, amelyekben én is, mint nagy fiú, gyermekké lettem. Buvócskát játszottunk a játékszobában, s a legkedvesebb buvó helye az én ölemben volt. Hozzám simúlt, körül ölelt, behúnyta szemét s megvolt győződve, hogy láthatatlan, mert én takartam be. Vagy midőn az esti homályt a szobából még nem üzte ki a lámpa világa, a szürkességben oly jól éreztük magunkat. Ugy elcsevegtünk, úgy elkaczagtunk. S ha ekkor azt mondá valaki: «jön a mokus,» hozzám futott, ölembé ugorva belém csimpalkozott, nyakam köré kulcsolta kis karjait, fejét vállamra hajtva, szőke haja arcomra hullt s ha ilyenkor arcom arczát érinté, odaadóbban simult hozzám, erősebben ölelt magához fülembé sugva: «nem félek»; mert én voltam az oltalmazó. Nem emlékszik erre Melin?

E szavakra a leány mélyen elpirult s nem volt bátorsága többé feltekinteni.

— Igaz, hisz ez régen volt, folytatá tovább az ifjú, észrevehetőleg gyönyörködve a szép leány zavarán, maga már nem emlékszik erre, csak nekem ez olyan, mintha tegnap történt volna. S azt hittem a játszótárs oly kedves lesz a serdülő leánynak, mint volt a gyermeknek. Tévedtem. Azt hittem az idő mit sem változtat a multon, de ma tudom, hogy kába volt e hit, tudom, hogy csalódtam. Ma már másképen van minden. A ki, mint gyermek szerette, ha játszom véle, ma haragszik érte.

Mindene van, a mit kívánhat. Gazdag, szép; ha akarja, ma elköltözünk innen a fővárosba, hol szórakozhatik, mindent megteszek, szava, óhajta parancs, csak bánatos arcát ne lássam.

— Nem kívánok semmit, boldog vagyok.

— Mondja, de nem érzi.

— Ne beszéljen így, hát panaszkodtam csak egy szóval is önnek; nem szabad akarattól lettem-e nejevé . . . . ?

— Szerelemből? kérdé Leó felugorva helyéről s az Anna kezét megragadta.

— Szerelemből!

Leó lehajlott, hogy megcsókolja a szüzi homlokot. Anna ráhajta fejét a gróf vállára s így maradtak néhány percig. Melyiknek dobogott jobban a szíve?

— Így hát nyugodtabb leszek, szolt Leó, mert semmi sem fájna nekem jobban, mint ha önt boldogtalannak tudnám. Most pedig magára hagyom, hogy pihenésre hajthassa szép fejét s álmódjon szépeket.

Még egy csók a tiszta homlokra, s elváltak, a gróf jobbra, a tulsó szárnyon levő lakosztályba, Anna grófné pedig a szomszédos hálóterembe. Az ajtóból még visszanezített Leó s búcsúcsókot intett ifjú neje felé.

Szomorú mézes hetek! Az Anna szép szemeit kerülte az álom. Eltűnődött a múlton, a mikor még szabad volt szíve s meg-meg nyilhatott Rudolf előtt, kit most is forrón szeret. Hová tűntek e szép idők? Lelánczolva szent esküvel egy férfihez, ki iránt szájalommal viseltetik, mert arra méltó; közelében lenni egy másiknak, kihez lelkének első, végtelen szerelmével vonzódik, ez csaknem több volt, mint amit ifjú szíve megbírt. Sokáig nézte az éjjeli lámpa halvány sugarait s ha képzelmet a lélekemésztő gondolatok kifárasztották, mint levegő után kapdosó nyitotta fel ablakait, hogy tüzes, forró homlokán kaczerán játszó a Balaton felől jövő hűvös szél: arany fürteivel.

A grófné a Rudolf tervét, hogy a Somlyóra való megérkezés után megkérje az Anna kezét, megelőzte, habár e dologról sejteltse sem volt. Magához kéréte Annát, s nem titkolva előtte semmit, őszintén elmondá neki tervét. Anna oly kevéssé volt elkészülve a grófné kérésére, hogy nem

tudott válaszolni. Borzasztónak tűnt fel neki a jövő, mit a grófné elibe rajzolt, épen akkor, mikor lelke egyetlen ábrándjával, a Rudolfal való házasság édes eszméjével, volt eltelve. Mint villámcsapás hatott reá a grófné kérése, ki elmondotta Annának mindazt, a mit magában gondolt; leleplezetlenül, az örökösödés megszakitását, a család kihalását, a Leó gróf állapotát, az ő halála után. Előbb könyörgött a leánynak, azután könyezett előtte, csókolta majd rimázkodott, még a jótéteményeket is felemlítette, mikben Annát s boldogult szülőit a grófi ház részesítette, szóval mindent felhasznált, teljes erejéből azon igyekezett, hogy terve sikerüljön s Anna beleegyezzen a természetellenes házasságba.

Ezek voltak Annának a legszomorúbb napjai. Leó gróf igaz, hogy sokat javult az utóbbi időben, de ki tudja, meddig tart lelkében e világosság, ki tudja nem fordul-e állapotára még rosszabbra, mint a milyen eddig volt? Szíve titkát pedig nem akarta a grófnéval tudatni, mert félt, hogy ezzel háládatlanságot követ el. Hiszen mindent a grófnénak köszönhet annyi jóssággal, szeretettel gondoskodott mindig róla, hogy azzal, mert ő mást szeret, visszautasítani a grófné ajánlatát, kérését nem lehetett, de viszont kérhette-e őt a grófné arra hogy olyan tette határozza el magát, mely egész életére boldogtalanná teszi? Tudva, hogy Leó gróf könyörgött anyjának e házasság létrehozataláért, s tudta azt is, hogy ez anya fiáért, s annak kedvéért lelkét is feláldozná. Mindezeket egybevetve a mint zavaros gondolatai engedték, határtalan jó szíve borzasztó lelki küzdelmek után végre is megállapodásra jutott.

— Neje leszek a grófnak, — mondá Lenora grófnénak s ez örömeben össze vissza csókolá az áldott teremést.

Hátra volt még, hogy Rudolfal tudassa ez elhatározást, — ettől félt Anna a legjobban. — De az is megtörtént. — Az orvos, szintén mit sem sejtett, e hír hallatára csaknem esztét veszté. — Előbb szemrehányásokat tett a leánynak, de utóbb meggyőzte őt is az Anna nemes szívének elszántasága. Fájó szívvel igyekezett szerelméről lemondani, a boldog reményeket szomorún temette lelkébe s egy napon a grófnéhoz ment, hogy elbocsátását kérje. Az anya, ki most

— Hanem legyen még egyszer gyermek, legyen még egyszer a régi, kedves játszótársam s őszinte hozám s mondja, ugy-e a leghelyesebb tesz, ha e labdajáték volt utolsó köztünk, s megkezdjük újra a buvácskát, de másképen, mint hajdan, most majd én búvom el elmenve messzire, hogy sohse találjon meg, hogy sohse játszunk többet . . .

— Nem, nem, hanem inkább úgy, mint . . . vágott közbe gyorsan a leány, felszökve a fekvő fatörzsről, majd hirtelen elhallgatott.

— Mint?

— Mint . . . régen, mondá szemérmes mosolylyal. Bocsásson meg! Ugy-e már nem neheztel? Ugy-e elfogadja a labdát? kérdé esengve, mialatt visszaadá.

— De hisz nekem kell kérdenem, hogy miért haragszik?

— Én?

— Igen, mondja mit vétettem? Hiszen, ha hozzájuk megyek, elfut előlem; köszöntésem hidegen, vagy épen nem fogadja, mondja miért van ez?

— Pedig én úgy örülök a jövetelének!

— Azt hiszem, inkább a távozásomnak.

— Nem szép tőle, hogy ilyeket mond Pista.

— Akkor mért nem felel?

— De hát mire feleljek?

— Hogy miért nem akar hozzám szólni?

— Hisz én úgy szeretnék, de ha olyankor sohasem jut eszembe semmi.

— És miért kerül?

— Mert . . . mert . . . Én magam se tudom, de . . .

— Nos?

— De olyankor úgy . . . szégyenlem magam . . .

Az arca bíboros lángot vetett.

Azzal mindketten mosolyogva, gyorsan siettek ki a füzesből.

A nap lesiklott az égről. A pázsit már nedvesedett a hulló harmattól.

A leány ragyogó arccal futott a társaság felé, mely már útra készült; az ifjú derült, gondolkodó arccal lassan követte.

— Hol voltak oly sokáig kis leányom? — kérdé a mama.

— A labdát kerestük, felelt Melin.

— Mamácskám — tette hozzá gyorsan — holnap is kijövünk labdázni — mindnyájan — Pista is?

— Ha jó idő lesz, mindenesetre.

— Ugy-e édes mamácskám, akkor megint fog nekem engedni egy — utolsó dobást?

Kérechy Péter.

a nagy esemény feletti örömeiben, csaknem újongott, halálni sem akart a Rudolf elmeneteléről, okokat kért, melyek miatt az orvos távozni akart.

— Fiatal orvos vagyok, méltóságos asszonyom, felelé a doctor, s miután a Leó gróf állapota sokat javult, talán már szükség sincs reám, s ideje, hogy jövőm megvalósításához s biztosításához lássak s valahol felülsem a sátorfámat.

— Ön nem hagyhat el minket, nemcsak, hogy örök halálával tartozunk áldásos tudományáért, hanem a fiam érdeke is megkivánja, hogy nálunk maradjon. Kényelme, mindene van, mit parancsol, megfizethetetlen fáradozását bőven megjutalmazom halálom után. Ha tudományának akar élni úgy felkeresheti a szomszéd falvak betegeit s gyógyíthatja őket.

Az igazi okot, hogy nem akart az Anna boldogtalanságának, önfeláldozó életének tanuja lenni, elhallgatta; végre is annyira hatott reá a grófné kérése, hogy maradt.

Erre gondolt mindig szívszorongva Anna. Közéleben lenni imádoztjának, mint egy másik férfi törvényes hitvese míg közöttük, mint tilalomfa, örökké emlékeztető akadály képen, ott lesz a hitvesi eskü, a hűség esküje. Látni fogja kedvesét, de nem szeretheti, legalább nyíltan nem, legfeljebb a szív egy kicsiny, elrejtett zugában; vajjon elfér-e ott? elrejtetheti-e magába majd érzelmeit? Házaselete ugyan előbbi életén mit sem változtatott, mert az étkezésen kívül alig látta férjét, de nem kellett-e tisztelnie Rudolfnak is azokat a korlátokat, melyek Annától most már elváltak?!

(Vége köv.)

Lieutenant.

Az első felolvasó estély.

Önképző társulatunk már régebben kimondta, hogy egyrészt az ifjuságnak és közönségnek szorosabb összekapcsolása, más felől egy tervbe vett kisebb szerű „Tompá szobor“ költségeinek fedezésére havonként egy felolvasó estélyt rendez.

November 26-án végre sikerült az első estélyt összehoznunk, mely kezdetnek nagyon szépen sikerült. Szépen sikerült egy felől a szereplők részéről, de szépen sikerült a közönség részéről, mert daczára a kellemetlen hideg időnek — oly szép számmal jött össze városunk közönsége, hogy méltán mondhatjuk már azt most, miszerint a felolvasó estélyekhez kötött reményeink teljesedni fognak.

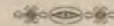
Köszönetünket kell itt kifejeznünk a testvér „Ének karnak“, mely szabatosan s művésziesszen előadott ének számaival méltán kiérdemelte a közönség tetszését, mely viharos éljenekkel jutalmazta a dalosokat s szünni nem akaró „hogy voltjaival“ kivitte azt, hogy három ének szám helyett ötöt hallottunk a százados múltú egyesület ifjú tagjainak ajakairól. Míg az énekar szépen járult hozzá az estély sikeréhez, addig Eperjessy Lajos III. é. j. h. *Kiss Józsefnek: „Gedővár asszonya“* című költeményének elszavalásával aratott tapsokat, mit valóban meg is érdemelt a jó nevű szavaló, ki, újabb babérokat szerzett ez estén babérjaihoz. Szeremley Gyula társulatunk alelnöke „Utazás Szenegambiába“ című humoros elbeszéléseivel kacagattatta meg s tartotta derült hangulatban a közönséget, a mi bizonyára a legnagyobb jutalom volt reá nézve. Végül, s mit talán legelőbb kellett volna tennem köszönetünket kell kifejezni Dr. Bartha Béla tanár elnökünknek. Ha a szereplőknek köszönetet mondunk, mennyivel nagyobb köszönet illeti meg őt, a kitől származott maga az indítvány, a ki keresztül tudta vinni azt, hogy az az indítvány, a melyet társulatunk egyhangulag magáévá tőn, a közönség által is elfogadtassék.

Tollunk gyenge ahhoz, hogy köszönetünket ki tudjuk fejezni a fáradhatlan, szeretett tanár-elnöknek, hiszen, a köszönet a szívben fakad s azt szavakkal igazán kifejezni nem lehet. Hogy az estély sikere teljes legyen, ifjuságunk az első estély sikere fölötti örömeiben, röktönzött táncmulatságot rendezett, mely méltó folytatása volt a megkezdett dolognak. Rövid szünet után felhangzott a zene magyar tánczra készítő hangja, s a jó kedv csak hamar magas fokra hágott s nem lankadt le csak a késő reggeli órákban.

Ott voltak városunkból és vidékéről asszonyok: Debreczeni Bertalané, Gagyí Józsefné, Katona Zsigmondné, Korocz Dánielné, Lácza Lászlóné, Maklári Miklósné, Nagy Gáborné, Radácsi Györgyné, Pozsgay Miklósné, (O-Liszka) Steinfeld Jenőné, Zsindely Istvánné. Leányok: Abaházy nővérek (Liszka), Árvay Ilon, Básthy Boriska (Liszka) Debreczeni nővérek, Katona Mariska, Kerészy Emma, Maklárny Ilonka, Nagy Erzsike, Lácza nővérek, Pallos Veronka, Pozsgay Aranka (Liszka), Radácsi Erzsike, Szentimrey Margit (M. Sziget) Szinyei nővérek, Trócsányi Juliska, Vass Gizella, Zsindely Mariska.

Azt hiszem éppen oly jó kedvvel mulattak, mint az a szerény Reporter, ki bájos neveiket már nem egyszer írta be naplójába, ki már többször kívánta „Viszontlátásra.“

Reporter.

EGYLETI ÉLET.

1. A „Magyar Irodalmi Önképző-Társulat“ a szokott buzgalommal folytatja működését. A kitűzött pályakérdések közül eddig már kettő járt le u. m. „A költői beszély“ és a „Német műfordítás“. Mind a két pályakérdésre 3—3 mű érkezett, a melyek jelenleg bírálat alatt vannak. A társulat gyűlésein felolvasott munkák közül megdicsértetett *Kérchy Péter II. jh. „Az utolsó dobás“* című dolgozata, melyet lapunk jelen számában közlünk; továbbá *Janka Károly II. th. „Gyermek szerelem“* című költeménye. A társulat által a városháza nagytermében rendezett felolvasó-estélyről lapunk más helyén szólunk.

2. A „Jogász-egylet“-ben szintén élénk munkálkodás folyik. Az egylet november 24-iki gyűlésén *Füsti Antal II. jh. szónoklatot* tartott „A zsidó vallás recepcziójáról.“ A szónoklat 5 frttal díjaztatott. A gyűlést Dr. Ballagi Géza és Dr. Finkey József tanár urak is megtisztelték látogatásukkal. *Kocsis Endre IV. jh. a november 29-iki gyűlésen dolgozatot* olvasott fel. A munka jelenleg bírálat alatt van. Legközelebb pedig *Wintner Samu III. jh. a következő vitatételt* jelentette be: „Melyik a leghelyesebb jegybankrendszer.“

3. Az „Erdélyi önképzőkör“ november 13-án Katona József születésének százados évfordulóján nyílt ülést tartott. A beérkezett 3 alkalmi óda közül a fel-emelt díjat (8 frt) egyenlő részben az 1. és 2. szám nyerte el; amannak szerzője ifj. *Zsoldos Benő*, emezé *Finkey Pál*. A műfordítási pályakérdés határideje nov. 5-én járt le; a 4 pályamű közül a 6 frt díjat a 2. sz. nyerte el, melynek szerzője *Nagy Béla*; az 1. sz. pedig megdicsértetett; szerzője *Finkey Pál*. — A beszély pályakérdésre 6 mű érkezett, melyek most vannak bírálat alatt.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **A Lipcsében, Dr Lidhardt tanár** szerkesztése alatt megjelenő «Theologisches Literaturblatt» november 18-iki száma Dr Tüdös István ev. ref. s.-lelkész, főiskolánk nem régi növendéke és lapunk volt főszerkesztője «Zwingli mint dogmatikus» című munkáját ismerteti. Ismertetését, melyben a mű tartalmát s a szerző főbb szempontjait adja elő — következő szavakkal végzi: «Igen becses adalék ez a munka, szükkörű újabb dogmatikai irodalmunkhoz».

— **Nagytisztelendő Szentpéteri Sámuel** pelsüci lelkész kiérd. esperes 5 forintot adományozott, az «Irodalmi Önképző Társulat által felolvasó-estélyek jövedelméből emelendő «Tompa szoborra», — következő meleg sorok kíséretében: «Mélyen tisztelt tanár Úr! Nagy örömmel üdvözlőlvén a már is lelkesen felkarolt indítványt, hogy Tompa Mihálynak sárospataki főiskolánkban hozzá méltó szobor-émlék állíttassék: midőn e célra az itt utalványozott összeget küldöm: alázatosan kérem önt, mint a főiskolai ifjúság önképző társulatának mostani buzgó vezérét, hogy ezt tőlem elfogadni s az illető helyre beadni — e mai felolvasó zeneestély alkalmából — méltóztassék. Pelsücz, 1892 november 26-án. Szentpéteri Sámuel, ref. lelkész. — Az a gondos figyelem, melyet a nagylelkű adományozó még gyermekkorát élő ügyünk iránt tanúsított, hitet, bizalmat ad lelkünknek, s szívünket igazi hála alá készíti. Fogadja a kegyes ado-

mányozó a nemes cél nevében ez uton is legforróbb köszönetünket.

— **A „Tompa-szobor alap“** létesítése végett rendezett felolvasó-estélyen való közreműködésökért a főiskolai ének- és zenekarnak jegyzőkönyvileg köszönetet szavazott az «Irodalmi Önképző Társulat.» Engedjék meg, hogy ehhez mi is a legőszintebben hozzájáruljunk.

Gondolatok.

A közöny a tudatlanság első jele.

*

Az érzelem az értelem felfrisítője, viszont az értelem az érzelem szabályozója.

*

A jó és rossz közötti választásnál keletkező benső harc, csakis kicsinyes gyöngye lelkek sajátja.

*

A sziv jósága, önzetlensége, a lélek nemessége és szépsége a valódi embernek főismervei.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

— *R. A. Hamva*, köszönjük, jönni fog. — A hiányzó példányok januárig kiegészíthetők, azért ujjal iri össze, hogy végre én is eleget tehessek ígéretemnek. (expeditor.)

— *J. K. Dalok.* Előbb gondolatot s azután fogjon tollat, s úgy mi is üzenünk jobbat.

H I R D E T É S.

 Kizárólagos Cognac-raktár.

A tokaji Cognac-gyár

kizárólagos raktárát

sikerült megnyernem **S á r o s p a t a k r a.**

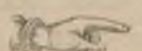

Midőn erről a n. é. közönséget értesítem,

fölvívom b. figyelmét

a tisztán borból készült

k i t ű n ő m i n ő s é g ű C o g n a c r a,

mely eredeti palackokban

 nagyban kapható nálam

Tíz üvegnek egyszerre való vételénél 10% engedmény adatik.

WINTNER ABRAHÁM.

T O K A J I C O G N A C.

SÁROSPATAKI IFJÚSÁGI KÖZLÖNY.

MEGJELEN MINDEN HÓNAP 1-ÉN.

— Előfizetési díj: egész évre 2 forint. —

— Kiadja: az „Irodalmi önképző-társulat.” —

— Szerkesztőség: Kovács-úteza 100. szám. —

Felelős szerkesztő:
SZEREMLEY GYULA.

Főmunkatársak:
KALASSAY SÁNDOR, KÉRCHY PÉTER, KIRILA GYÖRGY.

Tisztelt Olvasóközönség.

Lapunk késedelmes megjelenésének oka az, hogy a Karácsonyi szünidők után az előadások csupán f. hó 3-án kezdődtek meg s így mi is, a szerkesztőség és dolgozótársaink is, csak ekkor gyűltünk össze ismét, az alma mater kebelébe. Pontos megjelenését lapunknak azonban ezután mi sem fogja gátolni s így ígérhetjük, hogy a következő lapszámok lehetőleg rendes időben fognak szétküldetni.

Későn ugyan, de olvasóinknak ezúttal kívánunk boldog új évet!

A szerkesztőség.

Az élő halott.

(Vége.)

Írta: **Lieutenant.**

V.

Egy levél sem rendült meg a fán.

A forró nyári nap után a természet kipihenni igyekezett magát, s az áldásos harmat cseppjeit várta kicsiny virágjainak kelyhére, fűszálaira. A leáldozott nap bíbor veres útja még mutatá helyét az égen. A Balaton fölébe gőzpárák emelkedtek, mik a távoli hegyeknek bámulatosan szép szürkés-kék színt kölcsönöztek. A víztükör sima volt, egyetlen hullámfodor sem látszott felületén. A kastély körül elterülő óriási angolkert százas hársai lomhán nyújtóztatták lombjaikat; a tekervényes utakat üde zöld pázsit szegélyezé, mit nem égettek ki a nap forró sugarai. A főutat csacsogó patak szelte át, melyen fehérre festett karsú vashidacska nyugodott, mind négy oszlopán fehér szobrokkal, melyek élesen tűntek szembe, a háttér sötét zöldjének mélyéből. Az út e hidon túl elágazik, s jobbra vezető része simára nyesett orgona bokrok között a Balatonhoz vezet. Egy kis földnyelven, mely a tó vizébe nyúlt, gloriette állott sűrűn fedve felfutott borostyánnal, csak a víz felé

cső része volt szabadon hagyva, mely a hon e legsebbe panorámáját mutatta. Ez volt kedvencz helye Annának, hová az alkonyt eltölteni naponként lejárt, könyvvel kezében, de a melynek soha sem olvasá lapjait. Három hónapja volt már a Leó neje, s ez idő nem volt elég neki arra, hogy sorsába törődjék. Midőn Rudolfal megismerkedett, akkor kezdett fiatal szíve megnyilni a szerelem előtt. Egy egész új világot láttak szemei, melybe a szerelem sugára iénylett belé, s ez ábrándjai közepette érte a grófné kérelme, melyre utóbb, nagy lelki küzdelmek után elhatározá magát.

Most is ott ült kedvencz helyén, szemei egy pontot kerestek, melyen megnyugodhassanak; hosszú fekete egyszerű ruhájához jól illett szomorú, halavány arc.

Zajt hallott s hátranézett, Rudolf jött az úton, lecsüggesztett fővel, karjait összefonva, a kavicsokat nézte. Anna feléje mosolygott. Szomorúságában is szép volt, de mosolylyal arcán még szászorta sebb.

— Jöjjön, jöjjön, rég várom már.

— A gróft kelle mulattatnom, ki fenn van a kastélyban, s épp egy madár kitömésével foglalkozik.

— Szegény!

— Önnek oly jó szíve van Anna, hogy szanja férjét, holott utálnia kellene.

— Ne beszéljen ily hangon, ki ne sajnálná őt, látva tehetetlenségét, együgyü szellemét.

— Ez még kevés arra, hogy szerethesse őt.

— Nem is beszéltem én szeretetről, felelé Anna keserű mosolylyal, van-e erre jogom?

Volna, mert a gróf imádja önt.

— Imád az ő módja szerint, örül, ha közelemben van, mint maga is tudja, de ez imádat nem terjed túl a tiszteleten, a mit én is megakadályozni akarok, s a minek lehetőségét is kizárja helyzetünk.

Mily boldogok volnánk most, ha egymáséi lehetnénk, mily szerelemmel egyesülnének szíveink. Óh Anna, Anna, miért tette ezt? Megfogta a nő kezét s kérően nézett szemébe.

— Késő a megbánás, jóvá tenni lépésemet már nem lehet; pedig érzem, tudom, hogy ez élet mellett, ily körülmények között, el kell vesznem . . .

— Elhervadnia, mint a virágnak, a helyett, hogy mint megérdemelné, szeretve lenne forró, igaz szerelemmel, nem pedig egy beteges kedély rajongásának tárgya lenni. Én ismerem a gróft, tudom, hogy ő egy tárgyat, egy állatot, gyermekek szívével épen oly forró tud szeretni, mint imádja Önt. Neki nincs fogalma arról, hogy mi az a szerelem, az ő lelkéből ki van zárva ennek az ismerete.

— Anna, ne e hangon szóljon hozzám, mióta neje a grófnak, egy szerető szavát nem hallottam, egy gyöngéd nézése sem volt reám.

— Tehetek-e másképen Rudolf, nem tiltja-e minden, hogy önt tovább szeressem, s bár bevallom, érzelmeim ön iránt nem változtak, szabad-e ezt nekem, a törvényes szent eskü után, mit a grófnak tettem, nyilvánítanom. Nem ott van-e lelkiismeretem, mely örök vádként emelné fel reám sujtoló kezét, ha vétenék önmagam s a grófi család ellen.

— Eskü, eskü, szólt az orvos keserű gúnynyal, szent eskü egy betegnek, egy hülyének, — nem volt az gyöngébb Anna, mint egy ápolónői fogadalom.

— Vétkezik, ha így beszél.

— Önért mindenre képes vagyok, mert tudom, hogy szeret, s azt is tudom, hogy szerelmünket nem gátolja semmi. Ön neje lehet a grófnak, s szerethet engem háborítlanul, ki les meg itt, ha egy csókot váltunk, melyre jogunk van, Anna! szólt s átölelé a nő karcsú derekát, ön szabad, szabaddá teszi a természet, mely nem nézheti, hogy így hervadjon napról-napra, én imádom önt, szeretem, s karjaimból nem taszíthatja el semmi hatalom.

A nő reá hajtotta lágy puha, selymes haj koronázta fejét a Rudolf vállára. Nem volt képes ellenállani szíve vonzalmának. Feledett mindent, csak szíve verését érezte. Eltörpült a hitvesi eskü szent, tiltó akadályá, a férj tisztelete, a grófné tekintélye, mind, mind semmivé vált a legnagyobb hatalom, a szerelem előtt, melynek most ujólag megnyitá szívét. Egymásra borultak, s a csókok özönébe folytották boldogtalanságukat.

* * *

A gróf szintén lejött a kertbe. Roszúl érezte magát, óriási főfájása vette elő, s a szabad levegő csillapítólag hatott bajára.

A gloriette felé tartott. Lehorgasztott fővel morgogva valamit, haladt, nem is ügyelve maga körül; egyszerre megrezzent, mintha nője hangját hallotta volna. Alattomos természete volt, mely az ily fajta betegeket jellemzi, meglapúlva a bokrok mellett, leselkedve ment előre. Már látszott a kis dicsőke ólmos fedele, az esthomály daczára. Arcza félelem gerjesztő volt, a mint vállai közé húzta fejét s meggörnyedt testtel, alattomosan kémkedett.

Hirtelen megállt, miközben még jobban a bokrok közé húzódott, szeméit mereven függesztette a gloriettere, hol neje s az orvos alakját látta, egészen közel ment, lassan, óvatosan, mint egy hiúz, — bizonyosat akart. Felkapaszkodott a párkányra, s minden világos volt előtte: neje az orvos karjaiban. Hirtelen fejéhez kapott, s lélekfagyasztó kiáltással a földre bukott.

Mint a felriasztott gerlepár rémültek meg Anna s Rudolf. Az ismerős hangra hirtelen taszítá el magától a nő az orvost, s egy percz alatt a párkányon termett, hogy beletemesse szégyenét a Balaton mély tenekére. Rudolfnak alig volt ideje átkarolni Annát s megakadályozni a végzetes tettet. Ölébe fogva vitte a lépcsőn le az alélt nőt, szőke haja kibomolva omlott az orvos karjára. A mint a glorietteből kiértek, ott feküdt a földön Leó gróf, mintegy útjokat akadályozva. Anna magához tért, együtt nézték az orvossal a Leó halál-sápadt arcát s lehúnyt szeméit. Elájúlt.

Az orvos vízért szaladt s élesztették a grótot. Oda érkezett Lenóra grófné is, ki szájalommal értesült az esetről, mit az orvos úgy adott elő, hogy sétaközben érte a grótot az ajulás. Csakhamar felnyitotta szeméit, s mint a ki semmiről sem tud, semmire sem emlékezik, mereven bámúlt maga elé.

Karonfogva kellett a kastélyba vezetni. A grófné Annát vigasztalta, hogy ne féljen, s ne aggódjék a Leó állapota miatt. Leó gróf igen nagy beteg lett, hóna-

TÁRCZA.

Egy temetés után.

Elfáradtam, a taps, az „éljen” untat . . .
Lelkem magasra törni képtelen,
Ha visszaidézem a kedves multat,
Annál jobban fáj a sivár jelen!

Mit ér a taps, mit ér a zúgó „éljen?”
Ha szívem, lelkem árva és kihalt,
Ha sírba szállott üdvöm és reményem,
Miért daloljam még tovább a dalt?!

Elég a tapsból, hagyjátok már abba!
Öröm, vidámság úgy fáj én nekem . . .
Ha úgy szerettek, mint a taps mutatta,
Ez egyszer mostan sirjatok velem.

ifj. Kiss Rezső.

A mosolygó mennyasszony.

— Irtá: RETÉPY PÉTER. —

Csörgő, száraz februári fagy volt.
A nap gyöngé tüzü sugára remegve tört át a metsző hideg levegőn.

Ott ültem a Nyiregyháza felé futó vonat egyik szakaszában, zsebemben egy levéllel és távirattal, szívemben ezer, édesen röpkedő gondolattal.

Szemben velem csinos, barna piros arcú leány ült, kit utitársra, egy esetlen kinézésű fiatal ember minden áron szórakoztatni igyekezett az ő ügyetlen modorával. A lány néha megvetőleg nem felelt, néha szánakozólag szelíden válaszolt.

Végtelenül bosszantott e jelenet. Miért fecseg összevissza az egyik, és miért hallgat a másik s miért nem ujjong mind a kettő, mint az én lelkem?! Majd látva, hogy az egyiknek a beszéd terhére van, a másikkal a hallgatás fáj, beláttam, e két egyén azok közül való, kiket összehozott a sors, hogy mert szívők van, gyötörjék egymást.

Bizonyos szánakozással tekintettem végig rajtok, s hogy bosszúságomat előljem, a zárka távolabbi szögletébe vettem magam a *ringó ülésen*; kivettem a táviratot és édes élvezettel olvastam át újra, a mely önkéntelen mosolyt, derűt von az arczra.

Majd összehajtogattam, majd ismét kibontva, olvastam:

Édes Pistám! Sietek veled tudatni, hogy menyegzőnk végre ki van tűzve, február 5-ére. Tegnap lett elhatározva, valamint az is, hogy neked okvetlen el kell jönnöd reá, mert részt kell venned az örömben, a mely az enyém. De kérdelek talán, hogy boldog vagyok-e? Te, a ki a szívem minden titkát bírod, kérdelek felejtettem-e? Természetesen. Szüleim örülnek. Völegényem, ez a derék jó fiú Lévay Laci, boldog, tehát én is az vagyok.

pokig kellett feküdnie. Nem is csodálkozott ezen sem az orvos, sem Anna. Ők tudták, hogy ha e szunyadozó lélek kevés világos perczeknek egyikében oly nagy megrázkódtatásoknak van kitéve, mint a múltkori volt, úgy azt nagy visszaesésnek kell követni a javulásban.

Mindnyájan a gróf ágya körül állottak rendesen, a homályos, tágas hálószobában. Mikor a gróf eszmélt, vagy lázában félrebeszélte, Anna s Rudolf félelemmel lesték a Leó szavait, vajjon nem árulja-e el titkukat, s így Lenóra grófné nem jön-e a dologra. De hála az orvos ügyességének, ki a beteget, ha félre beszélt, megfordította ágyában, vagy csillapítót adott be neki, semmi olyat nem tudott meg a grófné, a miből a történeteket illetőleg csak gyanúja is támadhatott volna.

Mikor a gróf jobban lett, soha szavát sem hallották, kerülte az embereket, különösen Rudolf doctor iránt viseltetett csodálatos félelemmel. Az ezelőtti bizalmaságot a gróf s az orvos közt az előbbi részéről, a grófné szerint engesztelhetetlen gyűlölet váltotta fel. Tudta ennek okát Rudolf doctor s ajánlotta a grófnénak, hogy Leót télire ismét Olaszországba kell vinni, egészségének helyreállítása végett. A grófné bele is egyezett a tervbe, s rendeletet adott ki az utazási előkészületek megtételére.

Rudolf igen nehezen tudott megválni Annától, az édes perczek, miket együtt töltöttek, a gróf betegsége alatt is, maradásra készítették volna, ha Anna nem sürgeti a saját érdekében, s a botrány elkerülése miatt. Hasztalan volt az orvos minden beszéde.

Higye el Anna, a grófnak nem lesz már életében oly világos pillanata, a melyben ránk vallhatna, én mondom önnek ezt, az orvos, ki ismerem azt a kegyetlen játékot, melyet a természet a Leó gróf lelkében véghezvisz. Mindhiába, a fiatal grófné következetesen megmaradt szándéka mellett. Szerette Rudolfot

az örülésig, s épen e szeretet parancsolta neki, hogy esetleges veszélynek az orvost s viszonyukat ki ne tegye.

Elmentek tehát Rudolf s a gróf Olaszhonba, Lenóra grófné, mivel már az ő kora, hosszabb utazást, esetleges veszély nélkül meg nem tehetett, honn maradt Annával.

VI.

Fiú! szolt örvendve Lenóra grófné, karján egy picziny jószágot tartva, oly végtelen örömmel, melyet csak ez esemény tudott rég nem élvezett boldogságként arczaira csalni.

Volt nagy sürgés-forgás az egész kastélyban, a cselédek egymásnak adták át az örvendetes hirt.

Anna grófnénak fia született, egy új Somlyai gróf.

A grófné kegypénzeket osztogattatott ki a személyzet közt s gyermekes örömét nem tudta titkolni.

Hetek, hónapok múltak el, anya és gyermek jól érezték magukat. A Rudolf jelentései szerint a gróf állapota, nem hogy nem javult Olaszországban, hanem még igen sokat hanyatlott. Soha nem szolt, s a kérdésekre is csak alig, vagy éppen nem válaszol. Kinézése s egészsége is igen rossz, úgy, hogy félni lehetett a katasztrófától. Anyját, nejét soha nem említi, s ha Rudolf ezekről beszél neki, ép oly közönyös arczzal hallgatja azt, mint bármi más tárgyat.

Igen aggasztották e hírek Lenóra grófnét, s egy este, midőn a kandalló tűzénél ültek, így szolt Annához:

— Kedves gyermekem, ezen végtelen öröm daczára is, melyet te okoztál nekem, igen bánt szegény fiam állapota, ma kaptam levelet az orvostól, melyben nem a legjobb híreket írja Leóról . . .

— Szegény Leó!

— Idegen földön Annám, szeretteitől távol . . .

— Beteg?

Hanem boldogságomhoz egy okvetlen szükséges, hogy te vezess az oltár elé, te gyámolíts mint leányt utoljára. 23-án táviratot küldünk, 24-én jöjj. Eljössz ugy-e? Nem tagadod meg egyetlen kérését igaz unokatesvérednek. Mariskának.

A táviraton csak ennyi áll:

•Jöjj rögtön, febr. 25. Bátyád.

Hosszasan tartottam kezemben a levelet, a melynek minden sora olyan őszinte, olyan bizalmas volt; egyszerű, de szívből eredő melegségét s kedvességét csak emelte az itt-ott ejtett helyesírási hiba.

Majd zsebembe rejtve, merőn bámúltam ki az ablakon, a míg a vonat gyorsan futott előre a síkon; gondolkoztam.

Nyílt, őszinte volt e levél, mint a minő volt hozzám mindig aszive és még sem tudtam menekülni a gondolatától, hogy e leány, a kivel minden titkunk, minden gondolatunk közös volt mindig, e levélben rejt előlem valamit. Valami olyan homályos volt benne. Vidám volt és mégis borongós, őszinte volt és mégis titokzatosnak tetszett előttem; és különösnek az, hogy ezt csak most vettem észre. Önkéntelen eszembe jutott Dobovay Marzi az a szép, könnyelmű barna fiú, a kinek a legfőbb erénye volt: a játék és udvarlás, a ki, mint mérnök, hosszabb ideig falujokban tartózkodott. Sokáig udvarolt neki, aztán midőn a lány tiszta szívének egész hevével megszerette, megcsalta, s elment a faluból más vidékre, hogy sohasem térjen többé vissza. Tudtam, hogy a lány szerette, tudtam, hogy életfeltétele e szerelem, hisz önmaga vallá be ezt nekem szemérmesen;

de később vigasztalódott, régi kedélye teljesen visszatért, legkevésbé volt sentimentális, ellenkezőleg, vidám volt és szives mindenkihez. Úgy, hogy bár nehezen, be kellett látnom, hogy teljesen feledett. És most mégis megingott ebbeli hitem. Tudtam, hogy eleven kedélyű, okos leány, de be kellett vallanom, hogy olyannak ismertem, a ki csak egyszer tud szeretni igazán. Boldog lenne tehát csakugyan? Úgy szerettem, úgy óhajtottam volna hinni. És nem tudtam.

Igy voltam gondolataimban mélyen elmerülve, a mint a vonat élesen füttyentett. Hirtelen magamhoz tértem s mosolyogva kába gondolataim felett, sietve kiszálltam a coupéból, magukra hagyva ismeretlen utitársaimat.

Köpenyegemet szoroson magamra húztam s bolyongva járkáltam a siető utasok között a perronon, várva annak a kicsi mozdonynak az indulását, mely megfordult lassúsággal Máté-Szalka felé viszi az utasokat.

Esteledett. A hideg levegő mind élesebbé vált. A tiszta égen sűrűn kigyúló csillagok, reszkető lánggal égtek.

Végre indult a vonat.

Vidám kedvvel szálltam fel, a viszontlátás öröme csiklandozta a lelkemet.

A vonat szokott lassúságával haladt. A hideg mindinkább több jégvirágot rajzolt az ablak-táblára, a melynek tisztán maradt részén át, kinéztem a szép holdvilágos éjbe, hogy lehetőleg öljem az időt. A barna szántófoldeken itt-ott, mint ráhullatott fehér lepedők fénylőtek, a hófuvatagok csonttá fagyott maradványai. Itt-ott,

— Nagyon, állapota rosszabúl, de én nekem egy gondolatom jött kedvesem, melyet te is bizonyosan megteszel szeretett férjedért, úgy-e?

— Igen, de mi az?

— Most már te is egészen meggyógyúltál, fiad is, kire mint Somlyaira büszkén nézek, olyan nagyocska, hogy semmi akadály nem áll útunkban, hogy meg ne kísértjük, nem volna-e szegény Leóra jó hatással, ha karjaiba tennék fiát? . . .

Anna elsápadt ezen szavaknál, de a beszűrődő világozás oly csekély volt, hogy Lenóra semmit sem vett észre.

— Mit gondolsz gyermekem, az apai öröm; az, hogy Leóm utódjában láthatja magát, egy piros kövér anygalkában, nem lesz-e végtelen boldogság reá?

— Nem tudom.

— Megpróbáljuk Annám. Én bár törődött vagyok, de fiamért, ha még életembe kerülne is ez út, megtenném és megteszem. Különben most már meghalni is nyugodtan halok meg, hogy ősrégi családkat megmentettem a kihalástól. S ezért csupán neked tartozom kedves Annám, véghetetlen hálával. Az Anna nyakába borult s hosszan csókolta az ő tiszta homlokát, szőke fűrtéit.

E csókok égették az Anna szép arcát.

VII.

Olasz földre térjünk ismét, a szép derült égbolt alá, a pompás növényzet illatos levegőjéhez, míg Magyarország, a Balaton partján, a Somlyai kastély vidékén, talán már zimankós is az idő.

Az országúton két nő, s egy idősebb dajka féle, karján piczi gyermekkel, kényelmes kocsin hajtattak a tengerparti fürdő helyre. Csomagjuk kevés volt s a kocsis zivatartól tartva, mit egy kicsiny felhőből gyanított, ugyancsak ösztökélte lovait az ügetésre.

az utakat jelző akáczfák, lomhán meredező ágaikkal, álmosan suhantak el mellettünk.

Végre erős zakatolások között beérkezett a kicsi mozdony a p . . . i kis állomásra. Hét óra lehetett.

Dobogó szívvel ugrottam le, siettem az indóház felé, hol már messziről megismertem a sógorom két almás szürkéjét. Örömem növekedett; hisz annyira megszoktam már, hogy e két szép állaton várjon rám a sógor ez állomáson, hogy nélkülök talán a viszontlátás öröme sem lett volna teljes. S egész természetesnek tartottam, hogy most is a sógorom üdvözöljön elsőben, ki ugyanazon faluban lakott s a kit elég gyakran meglátogattam. Ugy volt. Alig tekinték körül az ezüstös félhomályban, az ő természetes körvonalai rajzolódtak elem: a másik pillanatban már egymás nyakába borúltunk.

Azután kocsi ülve, gyorsan hajtattunk a megverődött fagyos úton.

Gyönyörű hideg éjszaka volt.

A homokos nyárség tündéri bájában ragyogott. A fagyos, párával telt levegő habos fátyollal omlott reá, a melybe ezüstös sziporkákat szórt a magasan álló telehold. Míg az ég halvány kék palástján reszketve tört át a lobogó csillagok fénye.

Sűrű párafelhőket képezett lélegzetünk.

Elmondva, hogy a legközelebbi rokonok már megérkeztek a holnapi menyegzőre, közöttük jó anyám is, s mindnyájan Mariskáéknál töltik az estét.

Én kérdezgettem, ő felelt.

Fél óra múlva otthon voltunk, jó étvágy, még jobb kedvvel töltöttük ketten a vacsorát.

Elérkeztek a pompás nyári lakok s angol kertek közé s egy különösen szép villa előtt megálltak. Rudolf értesítve volt jövetelükről, szomorú arcczal jött eleikbe s mialatt a grófnét lesegítette a kocsiról s kezét csókolt neki, Annával jelentős pillantást váltott.

— Hogy van fiam? volt a grófné első kérdése.

— Rosszúl, felelé az orvos megilletődve, egy hete már az ágyban fekszik.

— Menjünk, menjünk — kiáltá a grófné — szegény Leóhoz. Anna s az orvos hátramaradtak.

— Semmitől sincs tartania Annám, a gróf eszméletén kívül van. A nő egy könnyecppet törült szeméből.

— Mily jó vagy Annám, hogy enynyire szereted fiamat, szólt a grófné, hátramenve az elmaradtak után.

Bementek a szobába mindnyájan. Kényelmesen bútorozott terem volt, az ajtóval szemben feküdt Leó. Sárga, kiaszott arcán oly nagy volt a romboló kór hatása, hogy a grófné felsikoltott.

— Fiam, fiam, szegény Leóm, így kell-e téged viszont látni, s odaborúlt a beteg ágyára, miközben záporként hullottak könnyei.

A beteg felemelé fejét, de látszott, hogy neheze esik ez is.

— Nézd, itt vagyok én is, nőd Anna is, eljöttünk hozzád, hogy meglátogassunk, ápoljunk.

A gróf mosolygott, száraz kezével homlokát simította, mintha emlékezetét akarná visszaidézni, ajkát beszédre erőltette, de egy hang sem jött ki azon.

Anna a beteg fejénél állott, a doctor hátrább nézte Annát, kedvesét, ki sokkal szebb volt most így sápadtan, mint midőn elhagyta.

— Fiadat is elhoztuk Leó, nézd! az ajtóban álló dajkájától elvette a kisedet, s fia ágyához vitte. Anna alig bírt állani lábán, egy székre kapaszkodott, s szép fejét a falhoz szorítá.

— Most pedig, szólalt, miközben felkeltünk az asztaltól, csináljunk egy kis tréfát a rokonokkal, legalább megtudod, ki hogy várt. Elnegyünk Mariskáékhoz. Én majd előre belépek s korholva előadom, hogy rászédteél, nem jöttél el.

— Nagyon jó lesz, felelém gyereünk.

Azzal megindultunk a falu másik végére, a kapunál én megcsendesedtem, ő pedig sietve bement.

Kevés vártatva hallottam a horkoló hangokat az ebédlő ablaka alatt: „Mondtam úgy-e, hogy el nem jön az a rossz fiú!” hallatszott a néném erős, férfias hangja. „Ugyan, ugyan ne vádoljátok, bizonyosan kötelességei nem engedik; de ha teheti, meglássátok holnap itt lesz, mentegetett az anyám. Én meg nem tudom elhinni, hogy el ne jött volna,“ veté közbe Mariska.

A következő pillanatban felesattant az előszoba zárja s Mariska lépett ki hajadonfón a terrasszra, a melynek egyik oszlopához dőlve hallgatóztam. Futó tekintete reám siklott s felkiáltott:

— Mondtam . . . Pista . . . Isten hozott . . .

Aztán mielőtt köszönhettem volna, egy szökéssel, mely nagy örömeinek egész őszinteségét elárulta, nyakamban termett, puha karjaival körül ölelt s összevissza csókolt.

— Tudtam, hogy eljössz, tudtam, hogy eljössz, köszönöm . . . susogta, mialatt nagy fekete szemével örömmel nézett arcomba.

Az öröm e megkapó nyílvánulása annyira elfogott, hogy alig tudtam viszonzni, ajkam alig rebegett néhány szót; hogy ugyan hogy is tudtam volna elmaradni.

A gróf ajakán anyjának szavaira, s a gyermek láttára megfagyott a mosoly. Szemeit borzasztó tágra nyitva, bámult a kis jószágra, kezeit görcsösen szorította ökökre, beszélni akart, de nem jött hang torkából. Megvilágosodott előtte egy pillanatra az egész múlt, felemelkedett, az ég felé nyújtá karjait s egy iszonyú sikoltással párnáira hanyatlott vissza. A szünnnyadó lélek felébredt benne, hogy megölje testét.

Anna s Rudolf ismerték e sikoltást, s az orvos tudta, hogy e percz a gróf halálának percze, olyan ideg, mint a Leóé, nem bírhat ki ilyen megrázkódtatást.

Halálos csend követte e jelenetet, mindnyájan feszült várakozással néztek a grófra. Kis szünet után az orvos szívét, majd üterét tapogatta s a grófnéhoz fordult:

— Meghalt!

A grófné görcsös zokogással borúlt szeretett fia holttestére, fuldokolva mondá:

— Szegény Leóm, megölt az öröm. Aztán Annára emelte könnyes szemeit, ki lesütötte az övét s nem mert szeme közzé nézni a grófnénak.

Gyermek boldogság.

Zöld pázsiton forrás körül,
Arnyas lombok cserjék között
Báránysereg ugrál, örül;
A hegyre jó kedv költözött.

A lég meleg, a fű ropog,
Pásztorfiú a hegy fokán
Hallgatja, hogy miként zokog
Párja után a kis madár.

Szemében tűz, ajkán mosoly,
A völgyre büszkén szerte néz:
Körötte néma csend honol;
Nem háborítja semmi vész.

Merően néz, majd megrepeg;
Lefut, rohan, miként a szél.
A göndörfürtű kis gyerek
Megáll, elérve im a cél.

Picinyke lányka áll alatt.
Gyönyör ránézni oly kecses;
Íly szépről nem zengett a lant
Mosolyg, nevet a kis „becses.”

Misi a kis pásztorfiú
Borzolja göndör fürtéit;
Olyan bohó, olyan hiú,
A mint úgy büszkén szettekiat.

Te Miska mondd szeretsz-e még?!
Beszél a lány, szökell elé
Ritult a nap kékült az ég,
A kis fiút irigyelé.

Ránéz Misi, susog... beszél...
Leülnek. Kis bárányai
Szélylyel mennek, hisz nincs veszély,
Örködnek Isten karjai.

Bementünk.

Itt aztán kaptam még őszinte csókot, de kaptam egyebet is, kapott különösen pedig a sógor, mert hát illik is az. úgy rászedni az embert.

* * *

Gavallér ember volt Petry Gáspár, a menyasszony atyja az egész életében, a nélkül, hogy könnyelműnek mondhatta volna valaki. Szerette a cigányt, nem sajnálta tőle a pénzt. Sokat mulatott, sokat költött, de sohasem többet, mint a mennyit megbirt. Átmenetet képezett a régi öregek és a mai ifjak között, meg volt benne a régi csapongó vig kedély mellett a komoly szorgalom.

Volt neki egy Öreg Károly nevű kedves cigányja, a kivel sokat mulattak együtt fiatalon, s a kivel együtt deresedtek meg. Ugy, hogy inkább két barátnak, mint úrnak és cigánynak lehetett őket mondani. Mostanában már csak néha játszott, hanem két fiának vezetése alatt kitűnően szervezett bandája volt a közeleső kis nyíri mezővárosban. Hanem az öreg cigány sem a maiak közül való volt, sok volt benne a gavallériából.

Négy héttel a menyegző előtt azt mondá az én Gásbár bátyámnak az öreg:

— Én fogok a lányod lakadalmán játszani Gáspár, másat ne hívj! Sokat fizetél nekem egyszer-másszor, most kikötöm, hogy semmit ne ígérj, ingyen fogok játszani.

Az öreg megtartotta szavát. Másnap délben már kinn volt egész bandájával.

Nem akarok az öreg cigány gavallériájából levonni,

de körülbelől tudta, hogy mit cselekszik, mikor amaz ígérését beváltotta.

Alig foglalták el helyüket a barna fiúk, kiknél szebb és csinosabb cigány fiukat sohasem láttam, — midőn magához szólított bátyám.

— Pista öcsém, úgymond, — én sokfele el leszek foglalva ma és az éjjel, gondod legyen ezekre a fiúkra, hogy mindenük legyen, a mit csak kívánnak, Károlyt kivéve, ő velünk fog mulatni az éjjel. Jó házigazda légy!

— Meg lesz bátyám, feleltem, mialatt a szomszéd szobában felzokogott a hegedű, azon régi kedves nóták egyikén, a melyeknek őszinte akkordjai oly édesen tudják méglopni a szívet.

Ígéretemhez képest siettem kiadni a szükséges intézkedéseket, hogy megemlegessenek ezek a jó barna fiúk. Sürögtem, forogtam vidáman, bizonyos büszkeséggel, hogy tetszésem szerint rendelkezhettem.

A zene majd bánatosan, majd vigan kaczagva ömledezett.

A vendégek mind sűrűbben érkeztek.

A nyoszolyó leányok mosolygó arczezal, szebbnél-szebb ruhában forgolódtak a menyasszony körül. Olykor-olykor egyet-egyet fordultunk a csárdás dallamára.

Majd a vőlegény is megérkezett, Lévay Laci.

Magas, csinos termetű barna fiú, komoly nemes arczezal, hosszú barna bajúszszal. Arcza gondolkozó volt e fontos lépés előtt, de sugárzott a boldogságtól.

Vidáman szorítottunk kezét, mint a kik rég nem láttuk egymást. S alig beszélgettünk egyről-másról, midőn a menyasszony lépett a társalgóba fehér, habos

*Csermely csobog, madár dalát ;
Ketten hallgatják énekét.
Mély víz-esés zuhog alól,
Boldogság árad szerteszét.*

*A kis leány rózsás kezét
Ölébe rakja játszian.
Hallgatja a szellő nesztét,
A mely felettök átsuhan.*

*Előveszi a szép kosárt,
A melyet kis karján hozott ;
Ülőhelyet a vizmosás,
Asztalt pedig ad a bozót.*

*Előkerül kenyér, kalács.
A kis kosár mit rejteget ;
Miczi megosolja önmagát
Misinek ad nagyobb felet,*

*Feláll Misi, elfut hamar.
Kalapjába merit vizet
A forásból, mit lomb takar
S kiáltja: „Néked is viszek !“*

*S ez napról napra úgy megyen,
Jár, kél e két bohó gyerek
Cserjék között, magas hegyen ;
S a boldogság van ő velek.*

Janka Károly.

Czigány-história.

Elfelejtették a vén Nácit, hiába megöregedett. A vén embernek pedig már ott van a helye a suton. Bándája is csak olykor-olykor volt, mikor a csáthi vagy kövesdi vásáron össze tudott szedni két vagy három kontrást, azután ezekkel járt helységről-helysére, sokszor a leghidegebb télen hónuk alá vették kis szerszámukat és úgy mentek keresni azt a keserves kenyeret, a melyből sokszor napokig sem jutott egy falat sem. De hát hiába, már az ő öreg arca nem volt kedvére a mulatozó fiatal uraknak, sokszor kiáltották oda neki:

— Vigabbat húzz Náczi !

De ő egy friss után, mindig csak azokat a régi kesergőket vette elő, a melyek neki boldog idejéről beszéltek és mikor rozzant hegedűjére rátette hangfogóját, nem egy vidám társaságot tudott megrikatni azokkal a régi jó nótákkal. Lehajtotta fejét kis fájára, kiegyenesedett már-már görbülő háta, a szenvedésektől fénytelené lett szemeibe ismét visszatért a régi élet; a dologtól megdurvult ujjai ismét a régi bájjal csalták ki a hangokat, s' ilyenkor nem nézte, vagy nem kérdezte lesz é a ki megfizet ezekért a nótákért, hanem húzta szépen, keservesen, nem a társaságnak, nem a mulatozó víg compániának, hanem húzta magának; rikatta öreg szívét, s' ha hosszasan nézte az ember átszellemlült ősz fejét, meglátszott, hogy Náczi messze kalandozik.

Sokszor, ha jól beütött a vásár, egyik-másik vidéki fiatal úrnak; jól elkelt a régi négyesből az utolsó szür-

selyem ruhában, hosszú, lengő fátyollal, mely ártatlan keretbe foglalta szép fejét, melyen a szőke és barna vegyülék oly bámulatos összhangot képezett, a minőt természetes varázsszal csak a homokos Nyírség tud egyesíteni szép gyermekein. Hamvas szökének mondható arcán vidám mosoly ömlött el, dús barna haja lágyan omlott hajlékony, ringó termetére, míg mély tűzű fekete szemeiben örök kedélye csillogott.

Fürkészve tekintettem arczára, de az a habozás legkisebb jele nélkül nyugodtan mosolygott. És nem tudom miért, nekem különösnek tetszett, hogy mosolyog e perczen. Hiába akartam, nem tudtam hinni e mosoly-nak. Mintha csak valami gonosz szellem üldözne, mindig felecsengett egy hang: igaz lenne ez ?!

Ugy volt tervezve, hogy a templomban lesz az esküvő. Kocsira ültünk tehát úgy három órákor, s megindult a díszes kocsisor, végig a falun a templom felé. A kíváncsi falusi nép mohón bámúlt reánk. A nap enyhén ragyogott. Én nem tudtam szabadulni előbbi gondolataimtól. Hallgattam. A mennyasszony mellett, percze mintha elgondolkozott volna.

— Beh jó fiú is vagy te Pista, mondá mintegy gondolatait követve, eljöttél most is, eljöttél mindig, ha én hívtalak, hogy megoszd mindenemet, most meg örömemet is.

— De hát lehetne ez máskép? felelém, én volnék-e Pista, a te unokatestvéred? De Mariskám, mond, folytattam szabad utat engedve zaklató gondolataimnak, mond igazán boldog vagy-e? Ládd én úgy óhajtom, hogy boldog, nagyon boldog légy, mert megérdemled; s úgy remegtek boldogságodért, felelj, csakugyan elfelejtetted,

és szereted Laczit, ezt a nemeslelkű, derék embert, mert habár a templomba megyünk, boldogságodért képes volnék. . .

— Köszönöm. Te bohó jó fiú, válaszolt mosolygva, boldog vagyok! Nem felejtettem el azt a rosz fiút, de Létay Laczit véghetetlen becsülöm, igyekezni fogok, s hiszem nemsokára nagyon . . . nagyon fogom szeretni. S hogy kétséged elűzd, s hogy meggyőződjél, mennyire őszinték és igazak szavaim, hallgasd, hogy nem fog remegni ajkam, hogy bátran fogja mondani az esküt, mely örökre leköt.

Ugy volt! Sohasem hallottam bátrabb és szilárdabb hangon mondani esküt. A mint az utolsó szót is elrebegette, megihletődve, szinte szégyeltem, hogy percze is kételkedem őszinteségében. S midőn holdogan mosolygva ültek a kocsira, kétségem teljesen eloszlott, s azzal a kitörő jókedvvel, mely jellemzi azokat, kik a legkedvesebben csalódnak, segítém nyoszolyo leánytársnémat a második kocsiba.

Vigan beszélgetve érkeztünk haza.

A cigány a terraszon várt, hogy őszinte dallal üdvözölve élénkítse lelkünket.

Alkonyodott.

Következett a multság, a tulajdonképeni lakadalom, a mely minden tekintetben méltó volt Petry Gáspárhoz. A termekben előkelő vendégsereg hullámozott. A gazdagon terített asztal fényét, még fényesebb, s gazdagabb tartalmú tósztok emelték, a melyek mindenikére őszinteségében vetelkedő *tusst zokogott* a hegedű, olyan őszinte szívből jöve, olyan igazán szívebe lopózva, mint talán

kéje, vagy a régi családi birtok ismét egy kis kölcsönrel lett megterhelve, olyankor érte küldtek Nácziért.

Hej sok embert kimuzsikált már ő a vagyonából, sokszor kapott ettől, vagy attól a gróftól nem egy száz bankót. Sokat keresett. Meg voltak neki is a maga gavallér szokásai, úri hajlamai, s' ha itt vagy amott jókora pénzt összehegedült, akkor nem látták két hétig. Elment az Isten tudja hova, itt hagyta magára a bandát, és úgy került vissza, hogy megint a csáthi szolgabírónak kellett őt felruházni; a szép és értékes óráját, gyűrűjét pedig ott hagyta, a hol járt, a mit nem tudott senki. Nem ösmerte Náczi a pénz értékét, látta, hogy az urak a kiknek muzsikált, milyen könnyen válnak meg vagyonuktól, így tett hát ő is könnyű keresményével, s' most nem volt egy krajczár sem zsebében neki, a ki pedig régen a Győry grófokkal ott a »Vörös Biká«-ban százakba kártyázott. Egy-egy instelláció után olyan fenn hordta Náczi az orrát, hogy a kiknek tegnap hegedült, másnap még a kalapját is alig emelte meg. Mikor meg a berzéki bérlőtől elnyerte egy éjt szaka a fogatját, másnap mellette kocsikázva, nagyot suhintott az ostorral a két pej közzé 's oda kiáltott hetyke hangon:

— Ki az úr hé!?

Bezzeg most már, se száz bankó, se fogat nem volt, de még száraz kenyér is ritkán, a nagy gavallér ma csavargó volt, a ki faluról-falura járt, néhol meg-meg állva egy-egy napig. Kijutott néha egy lakodalom, vagy névnap, de biz ez ritkán volt.

* * *

még soha. Mindenki vidám volt, mindenki mosolygott, de talán legjobban a menyasszony. Nagyon boldog voltam.

Majd megoszlott a társaság a termekben. A fiatalok a nagy ebédlőben maradtak.

Táncz következett.

Az öreg cigány felállott, odalépett a két fia elé és letette a hegedűt.

— Fiúk, mondá az öreg felegyenesedve, Gáspár úr megtisztelt, hogy az éjjel az ő asztalánál legyenek; elmegyek, mulatni fogok én is, mert ma nekem is örömöm van, hanem haj ne legyen!? Ugy játszatok, a hogy Petry Gáspárnak és nekem meg itt az uramöcsémnek kell játszani. Bocssáson meg a tekintetes úr, mondá felém fordulva, hogy így szölyitottam. Tudjátok ugy-e mit mondtam? szölyt ismét a cigányokhoz, jó éjszakát!

Azzal megindult a másik szobába.

A barna fiuk hallgattak, villogó fekete szemük fénye végig futott az öregben, aztán összenéztek s hegedűjök felelt reszketve, zokogva.

Az ajtóból a hangra visszanézett az öreg, egyet bólintott a fejével, mintha azt mondta volna: így, így.

Kezdetét vette a táncz. Én kezdtem a menyasszonnyal az első csárdást. Kitért a jó kedv, s tombolt úgy szabolesiasan, magyarosan, másnap reggeli tíz óráig. A társaság kissé megfogyott, de a kedv kiolthatatlan maradt, mint fáradhatlanok a cigányok.

A vőlegény menni készült, hogy mint mondá: »haza vigye az ő aranyos kis madarát kedves tanyájára, hol egyedül csak az övé lesz,« midőn Mariska azzal a ki-magyarázhatatlan ragaszkodással, melylyel viseltetett irán-

Szép, magas szál legény volt Náczi ezelőtt 30 esztendővel, karcsú alak, fekete koromszín bajuszszal, mély tűzű szemekkel 's göndör haja csak úgy fénylett, mint a bogár háta. Sok leány és menyecskének megakadt rajta a szeme. Mikor megyebálon elegáns tartással a dallam szerint hajlongva a »Palotást« húzta, szívesen tánczolt volna vele akárhány.

Balaton-Füreden történt, az akkoriban még oly híres »Anna-bál«-on, — mert abban az időben, ha valamelyik lány, parthiet akart csinálni, még a hetedik vármegyéből is felkereste ezt, hogy a leghíresebb cigányt: Náczit hívta el Debreczenből a rendező-bizottság muzsikálni. Csupa gróf meg gentri járta az ő hegedűje mellett, az akkor még kétségkívül szebb csárdást. Sok ismerősnek találkozó helye volt az Anna-bál s az egész környékből itt adtak találkozózt egymásnak a nemes családok.

Náczival abban az időben ösmérés volt mindenki, nevét pedig minden gyerek tudta.

Megkezdődött a bál, a fényes termekben tarkán hullámozott a sokaság, ösmérésök ösmereitlenek keveredtek össze, 's újították meg az ismeretségeket. Az urak, az öreg jó táblabírák, az egyik sarokban beszélgettek, némelyik igen nem jól érezte magát a feszes atillában, összehordtak mindenféle tárgyat, a mi csak a megbeszélésre érdemes volt.

A másik sarokban fiatal emberek hódításra kész tömege sorakozott, a kiknek házassulandó szándékuk volt, azok az első sorba igyekeztek jutni, s mindegyik éles tekintettel nézte a leányok tarka sorait.

tam mindig, azzal a kedves kérésével, a melyet sohasem tudtam volna megtagadni, hívott, hogy kísérjem el őket a tanyáig.

Kocsira ültünk tehát két legkedvesebb nyoszolyó leánynyal s elkísértük a mintegy másfél órai úton. Aztán elbúcsúztunk. De nekem úgy tetszett, mintha a búcsúzásnál könnyben úszott volna a szeme, de mosolygott...

Másnap visszautaztam eltörődve, de vidám kedélylyel, mint a ki jól mulatott.

* * *

Négy hó múlva, június elején levelet kaptam Létay Laczitól

»Édes Sógorkám Pista!« írja levelében, »sokat álmódostam a boldogságról, de sohasem hittem, hogy ilyen édes, igaz boldogságot találhatnék valaha e földön, mint az enyém. Mariska valóságos angyal, mert, ha valaha szépnek és jónak hittem, most azt százzoroson lelem fel benne. És a mellett, ha látnád, milyen ügyes kis gazdasszony!? Lakásunk kedves, puha fészek, tanyánk tiszta paradicsom. Alig megyünk valahová, Mariska sem vágyik, maga mondja, hogy olyan jó itten, de oly jó is! Kettőnknek énekel a kis madár, kettőnknek hódol mindenki, ketten nézzük az áldozó napot, s az megint csak kettőnknek jön fel s mi egymásnak vagyunk minden.

És lásd Pista, azért sokat beszélünk rólad. Sokszor úgy óhajtnak, hogy itt volnál velünk boldogságunkban. Jöjj is el a nyáron egy kissé pihenni hozzánk, szökjél meg hivatalodból, nézd meg ezt a mi kedves fészket, nézd meg ezt az én aranyos kis feleségemet, ki úgy vár, mint én, ölelő sógorod Laczi.

A mamák hárman, négyen egy csoportba verődve, dicsérték barátnőjük leányának szépségét, toilletjét, csak azért, hogy az övéké is hasonlóan dicsértessék.

Náczi stimelni kezdett, ő is végignézte a leányse-reget, mert jól tudta, hogy nincs itt olyan legény mint ő.

Megkezdődött a táncz. járta a csárdás, majd a ke-ringő, négyes; mindenkinek arczáról az öröm és bol-dogság sugárzott. Egyszer csak Náczi magához intette második primását 's táncz közben letette hegedűjét 's a banda vezetést a második primásra bízta s az emel-vényről leszállt. Azután pedig olyan előkelő tartással, a melyet bármely gavallér megirigyelhetett volna, a tánczoló párokon keresztül a terem másik vége felé lépdelt. Azok, kik nem látták az emelvényről lejönni, csodálkozással nézték a szép férfit s feltűnő alakja előtt utat engedve állottak félre a párok.

A fényes csillár apró üvegfüggőivel százsorozva törte meg a fényt s könnyed lépésekkel egy gyönyörű hölgy felé tartott a ki anyja mellől nézte a mozgó párok hullámzását s a kit még eddig a közönség figye-lemre sem méltatott.

Gyönyörű fekete nő volt. Egyszerű ruhájában is sebb, valamennyi jelenlévő hölgnél, de ösmeretlen. Felcsillámlott szeme az a két fekete gyémánt, a mint Náczi feléje közeledni látta. Arczát el nem rejthető pír futotta be s a mint előtte meghajolt, legyezőjét készült letenni, hogy a felhívásra felálljon. Ekkor követ-kezett olyan izgalmas jelenet, a melyet soká emleget-

Véghetetlen tiszta örömmel olvastam át a kedves levelet, feltéve magamban, hogy mihelyt hivatalos dol-gaim engedik, hozzájuk megyek oda a homokos buczkák közé, abba a kis boldog Kanaánba.

Meg is irtam tüstént, az olvasás hatása alatt, egész lángoló lelkemet öntve a levélbe, hogy vágyom boldog-ságukat látni, hogy megyek, hogyne mennék, mihelyt kötelességeim engednek.

De nem engedtek. Utam maradt, mindig maradt.

Egy év múlva aztán ismét ott ültem azon a kis törpe mozdonyú nyíri vonaton.

Gyönyörű júniusi nap volt. A lángoló nap meleg sugarai egész örömmel törtek az ablakon át a coupéba. Az út melletti ingó lombokat lágyan borítá egymásra a vonat természetes szele. Itt-ott egy-egy felreppent madár csicseregve szelte át a tiszta levegőt.

A vonat most is szokott lassúságával haladt. De ezúttal nem is óhajtottam, hogy gyorsabban fusson. Gondolataim mélyen foglalkoztattak. . . . Koszorút vittem a Mariska sírjára. . . . El-elgondolkoztam hosszan, mélyen mint igen sokan, hogy hogy is lehetett annak a szép, fiatal asszonynak meghalni. . . . Majd lassan kivettem a zsebemből, 3 halvány rózsaszín selyem szállal gondosan átkötött kis levélsomagot; leveleim voltak, melyeket Mariskának irtam, s melyeket pár hét előtt vissza-kaptam. Kibontottam, egyenként elmerengve nézegettem, a legfehérebbnek, a legutolsónak háttára czeruzával ne-hány szó volt írva, s könnyektől elfátyolozott szemmel olvastam: . . . »mindent megtettem, de nem tudtam elfelejteni azt a rossz fiut!« . . . . .

tek azután, nem csak Somogyban, hanem az egész or-szágbán.

A rendezők látták Náczinak ezt a tettét s ép abban a pillanatban értek hozzá, midőn a szép ismeretlen előtt meghajtotta magát. Egész kis kör támadt Náczi körül s az urak erélyesen tiltakoztak az ilyen viselet ellen s visszavezették az emelvényre. Nácziiban forrt a vér. Czigány önérzete mélyen érezte magát sértve s hátatfordítva a közönségnek, muzsikált, mert fizették.

A szép hölgy természetesen közérdekelttség tárgya lett s minden szem feléje irányult. Hasonló körülmé-nyek közt más anya talán haza vitte volna leányát, de ők maradtak s csakhamar a bemutatások után több tánczosa volt, mint bármely, más leánynak. Kecsesen tánczolt, előkelő tartása melylyel minden mozdulatát kí-sérte, csakhamar igen kapóssá tették s társnői irigy-kedve nézték, hogy mennyire körül van rajongva. So-kan kérdezősködtek felőle, de kilétét megtudni senki-nek sem sikerült.

Jött a hölgyválasz. A hölgyek félénken keresték fel tánczosaikat, az urak pedig igyekeztek magukat látha-tókká tenni.

Az ismeretlen hölgy udvara, hozzája közel foglalt helyet s epedő pillantásokkal nézték s várták minden mozdulatát. Most fog kitűnni, hogy melyikünk a válasz-tott gondolák, és mint minden eredmény előtt, itt is mindenki magát gondolta annak. A hölgy nyugodtan legyezte magát, tollas legyezője kellemesen hajtotta rá a friss levegőt. Felállt.

Az urak serege izgatottan várta első lépését. A hölgy azonban egy mosolygással hajolva feléjük az emel-vény felé ment s a legbájosabban hívta tánczra Náczi-t. Náczi elfogadta a felhívást s a közönség bámulása köz-ben a termet kétszer körül keringőzték.

Volt mama a ki elájúlt, volt a ki leányát magá-hoz parancsolta, volt a ki nagyot nézett, de a legtöbb volt olyan, a ki hazament.

Ez volt a története az Anna-bálnak, soká beszéltek az esetet, a mely méltán kelthetett ily nagy feltűnést.

* * *

Összeszedett valahonnan Náczi nyolcz embert és elment egy bereghi kis fürdőbe, nyárra muzsikálni koszt-ért. Nagyokat ivott, hogy aztán vajjon az igazságot kereste-é benne vagy nem, azt nem tudjuk, csakhogy igen lejárta magát. Nem volt itt mulató társaság a ki-nek húzhatta volna, az étteremben is, csak vasárnap este kellett a zene. Így volt egy vasárnap is. A tányér-csörgés mellett nagyokat ásitott a banda a sarokban, más szóval nem volt kilátás. A ki ide jött, annak nem kellett zene, csak a köszvényre orvosság. Tudta ezt jól Náczi, nem is igyekezett hát, de ha játszott, akkor mintha lelkét öntötte volna a száraz fába s ha felsírt húrjain a »Temetésre szól az ének« vagy »Kitették a

holttestet az udvarra, akkor még az öreg tanácsos úr is megfélekedett fájdalmairól, melyek a lábát hasgatták s reszkető kézzel istápolta Náczi egy forint erejéig.

Idegen vendégek jöttek be, egy előkelő úr, karján egy nem fiatal, de igen szép nővel: feleségével. Előttük egy bachfisch leányka jött s egy asztal mellé leülve, vacsorát rendeltek.

Náczi hallgatott, bámuló szemekkel nézett a belépőkre, fejéhez kapott, mintha mámoros állapotában talán álmoképet látna s mintha emlékeit akarná felidézni, merőn nézett maga elé.

A nő szintén észrevette őt, a hirtelen meglepetés s a csodálkozás kifejezése látszott arcán, férje nem vett észre semmit, nyugodtan, mint megelégedett ember, csak arra gondolt, a mi most legjobban érdekelte, a vacsorára. Felesége szembe ült Náczival s szánakozva nézte annak szegényes öltözetét, dúlt vonásait. Náczi erőt vett magán. Hegedűlni kezdtek. Szemeit le nem vette az idegen nőről s mikor szemeik találkoztak, Náczi mintha minden ujját megmeredni érezné, alig bírt bánni hangszerével. Hátra nézett a bandára, a cigányok egykedvűen, álmosan, csaknem bóbiskoltak. Náczi elővette a hangfogót. Tudták mit jelent ez. Tudták, hogy most magának játszik, annyira szerették őt, hogy kedvéért ők is megerőltették magukat, de meg mindegyiknek volt egy kis bújja, baja, közösen szokták elsírni dalban, hisz ez oly közel van a szívhez, szíve meg még tán a cigánynak is van, ha nem is a maga helyén. Elkezdtek muzsikálni, úgy a hogy ők szoktak, nem nézni, hogy mi a fizetés, csak játszani, mert egyik oly igen beteg a lelke. Lent kezdte Náczi egészen, ujjai reszkettek a húrokon, szemével alig látott könnyein keresztül s a mit látott is, az sem itt volt a hegyek közt elzárt kis helyen, hanem fényes bálteremben, csupa ragyogás, csupa pompa közt, mikor ő is úr volt, hacsak egy percze is, mikor irigyelte egy csomó vármegye fiatalsága.

A közönyös vendégek, a kik Nácziiban csak a korhely cigányprímást láttak, a ki néha jól is muzsikál, meglepve csendesedtek el. A beszéd megszakadt, a tányérok s poharak nem csörömpöltek, csengtek, néma volt minden ajk s Nácziira függesztve minden szem. Be sem végezte az egyik nótát, már is másba kezdett, talán nem is dal volt, a mit ő játszott, talán nem írta le azt soha senki, csak onnan szakadt a szívéből, talán nem is volt kottája, csak a múlt emléke súgta neki s azt játszotta le.

A nő bámulva hallgatta s férje is meglepetve fordult hátra, csodálkozott ugyan kissé, hogy nejét a sírásig meghatja a zene, de hát a nőnek mindig gyenge szíve volt.

Náczi játszott, játszott már egy félórája, szeméből csak úgy hulltak könnyei, mint a záporosó. Mikor azt játszotta hogy:

»Te csaltál meg, nem én téged,
Déliháb volt a hűséged«

akkor magasra fogta fel a hegedűt s odavágta a nő lábai elé, a hol darabokra tört, hogy ne sírhassa el még egyszer mindazt a mi oly nagyon fáj Náczinak.

Julius.

◆◆◆◆◆

Mélán . . . .

Mélán bolyongok szerte-szélylyel
Titkos erő hűz, vonz, ragad,
Álmomban hosszan sírok éjjel,
Könnyezve lel a virradat!

Remény, kétség felváltva vannak
Keblemben, mint virág a fán,
Zaj és vidámság úgy untatnak . . .
S rémes előttem a magány!

Ritkán látlak, de annál többet
Álmodik véled hű szívem,
Mindig csak azt, hogy én szeretlek
Forrón, és engemet te nem!

Mélán bolyongok szerte-szélylyel
Titkos erő hűz, vonz, ragad,
Álmomban hosszan sírok éjjel,
Könnyezve lel a virradat!

Kálói.

◆◆◆◆◆

Ha meghalok . . . .

Ha meghalok, csak azt kérem tőled:
Fel ne nyissad fehér szemfedőmet;
Ne borúlj rám, ne sirass meg engem,
Ide üztél, hagyj hát itt pihennem.

Ha siratnál, sirhalmomra dőlve,
Kihűlt szívem feltámadna tőle.
Dobogva és csak vádolna téged,
Mikor én már megbocsátám vétked.

Felfogadna a szerelmem s égne:
Szívedbe is világítva fénye;
Könnyhullásod nem oltaná a lángot,
Késő volna, minden bánkódásod. —

X M.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Az ideai theologiai alapvizsgálatra** következő tételek tűzettek ki:

1. *Ószövetségi isagógikából*: összehasonlítandó az eredeti szöveg alapján az ú. n. tíz parancsolatnak mindkét kiadása az Exodusból és Deutoroniumból, s meghatározandó a hasonlóságok és különbségek isagógikai jelentősége.

2. *Az új-szövetségi isagógikából*: A Neró féle üldözés és Pál apostol vértanúi halála.

3. *A keresztyén egyház történelméből*: Adassék elő a pápai szakadás története és ezzel kapcsolatban fejtesék ki, hogy a nagy reformáló zsinatok (a pisai, cous-tauzi és baseli) elérték-e kitűzött céljokat.

A munkálatok beadási határideje az *1892/93-ik tanév II-ik felében a husvét előtti szorgalomszak utolsó napja*. A forrásművek idézése egész részletesen megkívántatik.

— **Özv. Rik Gusztávné úrnő** a sárospataki gyógyszer-tár tulajdonosa és Herepei Károly úr a gyógyszer-tár vezetője saját szívességükből a főiskolai kórház és gyógyszer-tár közt telefon vezetékét létesítettek. — Ezen helyen is fogadják az ifjúság hálás köszönetét.

— **Juhász László** IV. éves theologus «Deczember» cím alatt sajtó alá rendezi költeményeit. Előfizetési felhívást már régebben küldözött szélylyel, s februárban hagyja el műve a sajtót. Ajánljuk olvasóinknak e kis kötetet, melynek előfizetési ára fűzve 1 frt, díszkötésben 1 frt 50 kr. A Deczember című költemény-kötetről különben közelebbi lapunkban megemlékezünk.

— **A colloquiumok** beállta, miatt az egyleti élet megcsendesedett. Nincs elevenség sehol, s mindenféle ülések szünetelnek.

— **Kis Elek** főiskolai torna-tanár úrnak, Szilárdka nevű kis fia halt meg a napokban. Ragályos kór áldozata lett szegényke. Az eset városszerte mély részvétet keltett.

— **Néhai Zsindely István** főiskolai tanár felett Maklári Pap Miklós tanár úr által a gyászünnepélyen felolvasott emlékbeszéd megjelent külön lenyomatban, s szerzőnél kapható. A füzet ára 30 kr. A tiszta jövedelem a «Zsindely-emlék-alap» javára lesz fordítva. — Mely célra felülfizetések is elfogadtatnak s hirdapilag nyugtáztatnak. —

— **Múlti lapszámunkban** sajnálatos véletlen folytán Dr. Kondor Miksáné úrnő ő nagysága neve a felolvasó estélyről hozott referadánk s névsorunkból kimaradt, mit ezennel, szívesen igazítunk helyre.

— **Az egyházbálra**, mely *Meczner Béláné* védnökkése alatt a megrongált templom helyre állításának költségeire lesz tartva folyó hó 14-én, nagyban folynak az előkészületek. A rendező bizottság, melynek élén Bálint Dezső helybeli ref. lelkes úr áll, mindent megtesz a siker érdekében s előre látjuk, hogy úgy erkölcsi, mint anyagi tekintetben a farsang legsikerültebb mulatsága lesz. ....

— **Ellend József** fizika-tanár úr e hó 21 vagy 22-én a főiskolai fizikai tanterem helyiségében mutatványokkal egybekötött felolvasást tart. A falragaszok bővebb felvilágosítással fognak szolgálni.

— **A Baross szoborra** az ifjúság 10 forintot szavazott meg.

— **Kérelem.** Az „Irod. Önképző Társulat,” mint már jeleztük is, elhatározta, hogy *Tompa Mihály* halálának 25 éves évfordulója alkalmakor mellszobrát elkészíteti s azt a főiskola kertjében helyezi el. Lapunk nagyérdemű olvasó közönségét ujjal felkérjük, hogy az Irod. Önk. Társulatnak eme dicséretre méltó célját, adományokkal támogatni sziveskedjenek. Adományokat, bármily kis összeg is az, elfogad és nyugtáz

a szerkesztőség.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

K. P. Nincs.

B. J. Nem közölhető silány feldolgozása miatt *Somogyi*. Régen várjuk s mielőbb kérjük.

L. Visk. Az Ifjúsági Közlöny néhány évfolyamával még rendelkezik expeditor, ha még szándéka volna megrendelni, tudósítsa a szerkesztőséget.

Sz. Béla Budapest. Leveledet régen várom, s valami költeményt is igen szívesen veszünk.

Ifj. K. R. Üdvözet! Mint látja jön.

Dr. T. I. Miskolcz. Kaptam sorait. Kívánsága szerint intézkedtem Üdvözet!

R. A. Hanva, Végre sikerült keresés alá vennem. Filónak nincs közönséges egyházi beszédei című munkája

S. A. Forró Jó későn érkezett, levél megy!

S. P. Szerencs Kaptam-e a küldeményt s a szóbeli üzenetet?

St. B. Költeményeit megkaptuk, de őszintén szólva, egyrészt gyengesége miatt, másrészt, mert verssel úgy is el vagyunk látva, félretettük a — papirkosárba. Próbálja meg a prózát, talán jobban sikerül — A könyvet, minden utánjárásunk dacára sem kerithettük meg. Így a kútforrás keresésében, sajnálatunkra, nem lehetünk segítségére.

K. S. Szathmárhegy. Még kiegészíthetők.

Többeknek Juhász L. költeményei sajtó alatt vannak. Az előfizetők száma, úgy tudjuk, 300 körül lehet. Kiállításuk csakugyan meg fog felelni a várakozásnak.

J. S. Helyben Talán a jövő számban.

M. I. Sztropkó. Rád ismertem, Köszönet a küldeményért.

S. B. Miskolcz. Magán levél megy. A többiekre vonatkozólag, csak személyesen szerezhet felvilágosítást.

SÁROSPATAKI IFJÚSÁGI KÖZLÖNY.

MEGJELEN MINDEN HÓNAP 1-EN.

— Előfizetési díj: egész évre 2 forint. —

— Kiadja: az „Irodalmi önképző-társulat.” —

— Szerkesztőség: Kovács-úteza 100. szám. —

Felelős szerkesztő:
SZEREMLEY GYULA.

Főmunkatársak:
KALASSAY SÁNDOR, KÉRCHY PÉTER, KIRILA GYÖRGY.

Melyek voltak a galatziai gyülekezetek?

Baur Ferdinánd Keresztély tübingai theologus felépéséig mély homály borította az új-szövetség könyveit. Történtek ugyan vizsgálódások már régi időkől fogva az új-szövetség egyes könyvei és azoknak egyes adatai felett, de ezek a vizsgálódások téves alapokon nyugodtak s így végeredményükben is tévesek voltak. Nem is volt más az ilyen irányú tanulmányozás, mint tapogatódzás egy homályos világban, melyben a Cselekedet könyvét tartották olyan vezér szövétneknek, a melynek fénye mellett igazi világításban láttak mindent. Azonban Baur fellépése után teljesen megváltozott a tudományos vizsgálódás képe. Századok véleményét döntötte ő meg, midőn a kritika bonczoló asztalára vonta a Cselekedetek könyvét s levonta a téves magyarázástól a leplet. Századok véleménye hajlott meg a kritika előtt, midőn Baur kimutatta, hogy ez a könyv nem lehet helyes útmutató, mert épen legfontosabb adatai, a melyek a leghomályosabb helyekre vonatkoznak, ellenkeznek oly iratokkal, a melyeknek hitelessége kétségtelen.

Baur azonban, nem pusztán a negatív vizsgálódás útján állott, hanem midőn megdöntötte az uralkodó véleményt, egyszersmind ki mutatta azt is, minő alapa kell helyezkednünk, ha azt akarjuk, hogy vizsgálódásunk ne legyen egyszerű tapogatódzás.

Ezen elfogadható alapot Pálnak azon levelei képezik, a melyek az apostol élettörténetébe, működésének körébe beillenek s megfelelnek azon tannak, melyet Pál állított fel és hirdetett. Ilyenekül fogadta ő el a római, a két korinthusi és galatziai leveleket. Ezekből a levelekből és a Cselekedetek könyvének ezekkel egyező adataiból teljesen és igazi világításban ismerhetjük meg az apostoli kort.

A galatziai gyülekezetek meghatározásánál is ezen levelekre, főleg magára a galatziai levélre kell támaszkodnunk, összehasonlítani ennek adatait a Cselekedet könyveinek adataival.

Pál működése úgy a Cselekedet könyvében, mint a hiteles levelekben van elbeszélve. A Cselekedet könyvének adatai szerint, Pál, megtérése után, Damaskusban üldöztetvén, Jeruzsálemba menekül, hol az apostolokhoz akar csatlakozni; de ezek nem akarják őt magukhoz fogadni, mert azt hiszik, hogy ő csak képmutató s kételkednek abban, hogy ő igazán megtért. Barnabás közbenjárására azonban elfogadják őt, de innen is mene-

külnie kell, s előbb Caesareaba, majd Tarsusba megy.¹ Míg Pál Tarsusban tartózkodott, addig Péter a pogányok között is hirdeti az evangéliumot s körülmetéletleneket is vesz fel az egyházba s Antiochiában népes gyülekezetet alapít s ide Barnabást küldik el, a ki először felkeresi Pált Tarsusban s őt is magával viszi Antiochiába.²

Pál az antiochiai gyülekezetet rendezvén, tűzhelye lőn ez a térítéseknek s a szűk látkörű jeruzsálemi egyház mellett, második bölcsője a keresztyénségnek s hívei veszik fel először a „christianus” keresztyén nevet. A Cselekedetek könyvének adatai szerint Pál és Barnabás Antiochiából is felmennek Jeruzsálemba, hogy átadják az itt gyűjtött segélyt, a szűkölködő jeruzsálemi egyháznak.

Ha a Cselekedetek könyvének adatait összehasonlíthatjuk a galatziai levéllel, azokat téveseknek kell vallanunk.

A galatziai levelében Pál határozottan kimondja, hogy »nem tértem vissza Jeruzsálemba azokhoz, a kik én előttem való apostolok voltak, hanem elmentem Arábiába és ismét megtértem Damaskusba. Azután három esztendő múlva megtértem Jeruzsálemba, hogy Pétert meglátogatnám és vele voltam 15 napig. Többet az apostolok közül nem is láttam egyet is, hanem Jakabot az Ur atyafiát.«³

A két ellentétes előadás közül, melyik az igaz?

Ha nem volna is kétségtelen, hogy a galatziai levél hiteles, hogy az Pálnak tollából került ki, akkor is az utóbbi adatot kellene elfogadnunk. Nem csak az utal erre bennünket hogy Pál esküvel erősíti meg lemondását, hanem főleg az a körülmény, hogy a Csel. könyvének írója olyan szerepet ad Pálnak, a mi az ő egyéniségével, törekvéseivel s tanfogalmával ellenkezik.

A Csel. könyvének ide vonatkozó adatai közül csak az fogadható el, hogy Pál Barnabással megy Antiochiába.

Innen indul el Pál első, térítői útjára, s azon 14 év alatt, mely után újra fel megy Jeruzsálemba az apostoli értekezletre több nagy, népes gyülekezetet alapít. Pál Barnabással és Márk Jánossal Seleucából, Antiochia kikötő városából indul el az első térítői útra; áthajózik Cyprusba; innen Pamphiliának városába, Pergébe; Pergéből pisidiai Antiochiába; innen kiűzetvén, Ikoniumba megy, hol egy ideig hirdeti az evangéliumot; de végre innen is menekülnie kell, s Likaonia városaiban, Lystrá-

¹ Csel. IX. 24—30.

² Csel. XI. 25.

³ Gal. lev. I. 17—20.

ban és Derbében talál hallgatókra. Innen tért vissza a gyülekezetek meglátogatása után Antiochiába.

A Csel. könyve szerint ez a térítési működés egy évig tartott. De ez lehetetlen. Bizonyára nagy szükség volt arra a 14 évre, mely a galatziai levélből világosan kitűnik, a fentebb említett gyülekezetek megalapítására. Ugyanis a gyülekezetek alapítása nem volt könnyű dolog. Az evangéliumot, a feltámadt Krisztust hirdető apostolnak óriási nehézségekkel kellett megküzdenie. Itt a zsidók üldözték, bántalmazták; amott a pogányok gúnymosolya, filozófiai ismeretei gördítettek akadályt útjába. Most vad vidékeken éhséggel, fáradsággal küzdve kellett előre hatolnia; majd mint lázítónak kellett odahagynia azon helyet, a hol az igének magvait hintgetni kezdte. Ha később is évck kellettek egy egy gyülekezet alapítására, mennyivel inkább szüksége volt most, a kezdetkor arra a 14 évre, vagy annak legnagyobb részére, midőn öt helyen alapít népes gyülekezetet.

Pál ezen gyülekezetekhez u. m. *piszdiái Antiochiához, Lystrához, Derbéhez, Ikoniumhoz és Pergéhez* írja a galatziai levelet. S épen ez képezi a kérdés súlypontját, ezek-e valóban a galatziai gyülekezetek?

A tárgyalt kérdésben két táborra oszlottak az exegeták. Tekintélyes férfiak védik mind a két álláspontot. Egyik vélemény az, hogy a galatziai gyülekezetek a tulajdonképeni Galatziában voltak; a másik az, hogy a galatziai gyülekezetek alatt a fentebb említett gyülekezetek értendők.

Hogy melyiket fogadjuk el, és miért, a két vélemény közül, annak kimutatása célja e szerény igényű tanulmánynak.

A tulajdonképeni Galatzia északi Kis-Ázsiában, Nagy Phrigia és Pontus között, a Halys folyó két oldalán feküdt. Uralkodói hűséges alattvalói voltak a római császároknak már Augusztus idejében is. Lakói bevándorlott Celták voltak, a kik, a mint elveszték nemzeti önállóságukat, békével s nyugodtan túrték a rómaiak fenhatóságát. E tartomány távol esett a kereskedelmi

útvonalától, s nincs utalás reá, hogy Pál első térítői útjában itt járt volna, annál kevésbbé, hogy gyülekezetet alapított volna.

Később, midőn az egyes provinciák a római iga lerázására fegyvert fogtak, — s a felkelés mindig a felkelők leverésével végződött — az egyes provinciák a helyett, hogy szabadságukat visszanyerték volna, a mindig hű Galatziához csatoltattak, s annak proconsulságait képezték. Így csatoltatott Galatziához Pisidia, Phrigia, Lycaonia. Ezek csak Galatzia provincia név alatt voltak ismeretesek Rómában, s Galatzia eképen a fekete tengertől a földközi tengerig terjedt.

Így magyarázható meg azoknak véleménye, a kik a Gal. levelet a tulajdonképeni Galatziába írottak hiszik, az által, hogy a proconsulságokat egynek veszik a provinciával, s a rész helyett az egészet teszik.

Ezt a véleményt azonban nem fogadhatjuk el, hanem azon véleményt kell magunkévá tenniünk, mely tisztán csak az említett gyülekezeteket tartja azoknak, a melyekhez a Galatziai levél íratott.

De hát miért?

1. Mert az apostol az új-szövetségi iratok bizonyága szerint első térítői útjában nem volt a tulajdonképeni Galatziában. Ez a tartomány már földrajzi fekvésénél fogva sem volt alkalmas arra, hogy ott Pál gyülekezetet alapítson. Tenger nem övezte partjait; kereskedelmi útvonalak nem szeldelték határait, s így Pál nem is gondolt arra, hogy ott az evangéliumot hirdesse, mert Pál — mint tudjuk — mindig azokat a helyeket kereste fel, a melyek vagy a tengerhez feküdtek közel, vagy a kereskedelmi útvonalak mentén épültek.

2. Ha Pál első térítői útjában nem volt Galatziában, s ott gyülekezetet nem alapított: nem létező gyülekezetnek nem írhatott.

3. Ha nem ezen városok lettek volna galatziai gyülekezetek, bizonyára ezeket is felemlítette volna a galatziai levélben, melyben nagy vonásokkal egész élet-történetét rajzolja. Lám, Syriát és Ciliciát felemlíti (Gal. I. I. 21.), mint a melyek nem tartoznak Galatziá-

TÁRCZA.

Emléktárgyak.

Mennyi kedves régi tárgy
All előtttem egy halomban,
Szívem újra, újra dobban
S lángra gyúl a régi vágy.

Mit nekem csak ő adott,
Elmerengve, önfeledten
Mind kiraktam, rejtegettem
Sok virágot, szalagot.

Messze vitt a képzelem,
Fény lövelt át a sötéten,
Újra hallom, újra érzem:
Itt csevegsz te én velem,

Egy Vasárnap adtad át
Ezt a kis csokor virágot.
Lám azóta szerte mállott,
Vesztve színét, illatát.

Porlik, mint a régi rom,
Mit a szél is össze morzsol
S nem marad meg a csokorból
Egy levélke, egy szírom.

Mit csak adtál kedvesem:
Szétfoszolva, összetörve
Elenyészik mindörökre,
Épen, mint te énnekem.

Szilva Béla.

hoz, pedig Pál ezen tartományokban is akkor járt, mikor a galatziai gyülekezeteket alapította. Az fel sem tehető, hogy Pál fel ne említette volna e gyülekezeteket, ha a tulajdonképeni Galatziába ír, mert épen apostoli tekintélyét s eddigi munkásságát védi. Már pedig mi legszebb bizonyítéka egy térítő munkásságának, ha nem az általa alapított gyülekezetek?

4. Pál, mint korának egyik legműveltebb embere, mindig a római elnevezést használta. Ezért címezi levelét Galatziába s ezért szól az általa alapított gyülekezetek tagjaihoz úgy, mint Galatákhoz, mert Rómában csak Galatzia provinciát ismertek.

Végül 5. Pál ezen gyülekezeteket csak első térítő útja alkalmával alapíthatta s később nem, tehát 39—53-ig, mert már 53—54 ig meg volt az apostoli értekezlet is s épen itteni magaviseletét írja le e levélben, hogy az oszlop-apostolok semmiféle feltételt nem szabtak elébe, mint mondja: »Csak arra intének, hogy a szegényekről megemlékezzem, a melyre igyekeztem is, hogy cselekedjem.« (Gal. II. 10.)

Ezen okok azok, a melyek miatt az említett gyülekezeteket tartjuk a galatziai gyülekezeteknek.

Kalassay Sándor.

Vallomás.

Mutatvány, szerzőnek sajtó alatt levő, »Deczember« című művéből.

Ki ha botlom, felkelt; ha csüggedek, biztat,
Fájó kebelemre megenyhítő irt ad,
Ki, ha kételkedem, a kétségből kiment,
Fenséges ihlettel szeretem az Istent.

Melyet a bösz vihar oly sokszor megtámadt,
Lelkes szeretettel szeretem hazámat.
Testestől lelkestől csupán magyar vagyok,
Nemzetemért munkát s — ha kell — vért áldozok.

Hétköznapi történet.

Messze innen délre, hol az Olt két ország folyója lesz, van egy átjáró hegyesoros, egy természeti szépségekben gazdag vidék. Köröskörül sugár hegyek nyúlnak az ég felé, fent kéklő csúcsokkal és alant bő lombú erdőkkel. Szegény és kifáradt oláh nép lakja e gyönyörű vidéket, melynek egyedüli boldogsága: szívének véghefetlen nyugalma.

Sűrű bükkössel körülzárt üreghen épült fel egy kicsiny falu: pár fehérle faház a hegyoldalakon árnyékos lomb között, bedüledezett deszkatetőkkel, meggörbült oldalaikkal és tán semmi más ltt laknak az élők.

Lenn a falu aljában magas fűtől felvert domboldal, behopadt sírhalmain éppen semmi disz, csak néhol mered ki egy-egy bárdolatlan fejfa és azt körülöleli a fel-futó virág. Ez a meghaltak nyughelye.

Gyakran eljártam e tájra, gyermekeveim sok szép emléke kötnek ide. Napsugaras helyein himbáló pillangót nem egyszer üldözék s benn ott a híves vadonban, hol csak a kavicsos patak lármázza fel a csendet, órákig üztem el a piczi, villogó halakat.

Dombtetőkről hegyesúcsokra hágtam és mikor megmásztam a legmagasabb bérzet is, honnan szédülve nézel a homályos mélységbe alá, dőbbenve álltam meg: felhantolt sír mezei virággal. Honnan itt e jelenség, hová

Tiszteletteljesen szeretem apámat,
Gyermekdeden édes, kedves jó anyámat.
Gondos aggódással kicsiny testvérimet.
Szeretetért szívem szeretettel fizet.

De észbontó hévvel, lángzó szenvedélylyel,
Mely úgy töri-zúzza a szívemet szélylyel.
Őrjöngő féltéssel, határtalan mélyen
Csak téged szeretlek, édes Üdvösségem.

Juhász László.

A szíve halottja.

I.

A nap utolsó sugarait vetette a tájra. A csöndes kis falut csak a mezőről haza jövő munkás emberek vidám dala, meg a lovak csengettyűje tette hangossá. A szerény estebéd után az emberek kiültek a ház elibe a kis lóczára, ott pihenték ki a nap fáradaimait. A hold melán sütött le, az útca világos volt, hogy szinte tisztán lehetett látni a piros, pozsgás arcokat.

Volt nevetés, kacázóság meg nótázás minden kis kapuba', csak a Bonczi János kapujában ültek kaczagás, meg nóta nélkül.

A Bonczi kapujában két fiatal nő ült egymás mellett: a Bonczi leánya Klári, meg a fiának, Ferencznek a felesége, Mariska.

Halkan beszélgettek, s tekintetüket a velök szemben levő Iczik korcsmáros ablakaira vetették. Mariska igen izgatott volt, már-már oda akart menni az ablak alá, hogy benézzen, de Klára visszatartotta.

Ha az ablaknál egy árnyék húzódott végig, Mariska rögtön felugrott ülő helyéből.

ember is csak eltévedve jut? A nap már alkonyulóban volt, körülöttem csak az erdőség zuhog... anyám háza messzi még innen.

Megborzadtam.

* * *

Íves, fekete szemöldökök öleltek be mély tűzü szemeit, barna arcát szép szabású orr és fehér fogsoros ajkak ékíték. Alakja sugár volt és dereka karcsú, akár a tavi nádé. Elhanyagolt egyszerű öltözetét, melyre bodrokban folyt le fénylő, fekete haja, divatját elvesztett ezüstpénné és talmi arany tették csillogóvá.

Ott nőtt is fel öreg anyja mellett a hegyi patak virágos partjain, a síró gerle és a futó özike társaságában és szabad volt, mint bármelyik ezek közül. Nap-hosszig játszadozott folyton csak egymagán és gyakorta eprészett a napsugaros helyeken s ha vihar kergette meg, vagy ha leborult az est, fáradtan tért meg öreg anyja oldalához, ki ölebe ragadta gyönyörű, árva gyermekét, csókjaival fűröszte be annak híves arcát és dalolta fülébe azt az egyhangú nótákat, melyekben örökös bú és fájdalom vagyon.

Bizony földhöz ragadt szegények voltak mindketten, kis kunyhójukba ott a ház megett koczogás nélkül rohant be a szél és szalmából egybehányt fekhelyük felett ruhadarabokkal volt bedugdosva a padozat, hogy ne zavarja álmukat az átfutó eső, mert ők csak alva vol-

— Nem lehet azt így kivenni, hogy kicsoda, mondá Klári.

— Én az elébb tisztán láttam, hogy ő az!

Mariska aztán csendesen zokogott, daczára Klári minden vigasztalásának.

Egyszer csak csendes lett az utcza. Az emberek bementek aludni az igazak álmát. Késő éj borúlt a tájra, a denevérek szárnycsattogása, s a kutyák vakkantása hallatszott csak a csendes éjben.

Csak Mariska és Klári maradtak az utcán.

Alig várták azt a percet, hogy az emberek be-menjenek; ők rögtön ott termettek a Nyakig láb Iczik korcsmája ablaka alatt.

Leselkedtek, hallgatóztak.

Az Iczik korcsmárosnak szép csapos leánya volt: Kaczér Borcza. Valaha jó módú gazda-ember leánya volt, hanem az idők megváltoztak s a házi leányból, csapos leány lett.

Hangos is volt a zsidó korcsmája mióta Borcza mérte benne a bort. Sok legény eljárt oda idogálni, meg a Borcza szemébe nézegetni. Szép is volt ő a szó legteljesebb értelmében. Közép természetű, szabályos barna arcához olykép illettek égszínű kék szemei, arany sárga haja, mint a nefelejtshéz a zöld levél.

Egy nézésével megtudta ígézni az embert. Hát még a tánczával. Híre is ment, hogy nála még az úri kis-asszonyok sem fejtik jobban a tánczot.

Mariska és Klára még mindig leselkedtek s hallgatóztak. A beszédet ugyan, a mit bent folytattak, nem lehet összefüggésében megérteni, de egy pár szót igen. Ők is tisztán hallották, a mint bent egy erős férfi hang borosan ezt kijáltá: Borcza lelkem tölts, igyunk, hiszen

én már. . . A többit nem lehetett hallani, mert a cigányok egy csárdást zendítettek rá.

Mariska, midőn azt a pár szót meghallotta, szívéhez kapott és tántorgott, Klára tartá fel ölelő karjaival.

— Mi volt ez. . . mondá Mariska. Az ő hangját hallottam volna? Nem! Nem lehet! Vagy nyitott szemmel alszom, hogy fülem minden éji álom kinos szavát hallja! . . . Jer Klári! jer, menjünk e helyről míg be nem teljesedik a kinos álom.

A zene elnémúl a csárdában s az előbbi hang ismét szólott: Borcza lelkem ülj ide az ölembe, ha már a szívembe nem szabad ülnöd.

— Csakugyan ő az! Szavát megismertem! Nem álom hát, hanem valóság. Jer Klára, nem akarok többet hallani. . . Megcsalt! Igaz hát a mit félfüllel hallottam! Ferencz, Ferencz, megölted a lelkemet! Mariska s Klári hazamentek. Az utcán nem volt egy lélek sem, a csárdából is nem soká szállingózni kezdtek de azért a zene szólott tovább szilajúl, hangosan.

* * *

Boncz Ferencz és Mariska egy pár hónapos házasságok voltak. Ott laktak az öreg Boncz házában, béke-ségben; szerelemben. Szerették egymást, mint a gerlicze a párját. Zavartalan boldogságban is éltek volna, talán egészen a sírig, ha a rossz nyelvek egyet-mást nem pletykáltak volna. Azt pletykálták, hogy Ferencz házasság ember léttére a felesége mellett a csapos leányt szereti: Borczát.

Ferencz legény korában jó ismeretségben volt Borczával, a ki még akkor csapos leány volt. Egy párszor meg is fordult a házuknál, míg végre az lett a dolog

tak valódi boldogok. Az öreg napszámot járt a szomszédos faluba, korán kelt és késő éjjel feküdt le s a megszolgált kis összeg még is alig, hogy elég velt kettőjük számára.

Mindennap bejárta ismerős helyeit, nevetve játszott, dalolva járt-kelt mindenütt. Így az évek gyorsan multak el s egyszer csak a tesló bimbóból gyönyörű virág lett azzal az üde kedélyvel, mely egyedül csak neki adatott. Atyja homloka is redőt hányt idővel, kékes szemei mélyre beestek s haja galambfehérbe változott.

Egy hármatos reggelen történt az eset. Magasan állott már a nap az égen, foszlányos piros fellegek mentek át a sötétbe és a hárszon ott az ablak előtt dalba kapott már régen a szárnyas sereg. Ő is felkelt, ruháit ölté fel magára s mikor már készen volt ezzel is, anyja fölé hajlott halkan, hogy lehuny szemeiről szépen felsókolja az álmát. — Így szokta a jó leány tenni mindig ezt.

Forró ajka melegét mohón szita el a meghalt hideg arcza, — anyja e földről elköltözött.

Tovább nézte az öregét némán, szótlánul és felfogni nem volt képes helyzetét. Fejére bogozta pirosba futó babos kendőjét, magára vette varrottas ünnepi inget s így ment el a pópához és bejelentette az esetet. Eljött a szelid arczú lelkiatya s ők elkísérték a

megboldogultat arra a hosszú hosszú útra, mely ott veszi kezdetét a falu aljában ama pár lábnyi széles földkapún s melyről még eddig nem tért vissza senki sem.

Még csak sírni sem tudott. Tenyerével hánytanya anyja felé a sárga rőgeket, mert ez nálunk így szokás és egyedül tért haza. Lassan ért fel házikójukig, olykor visszanezett ama táj felé, hol anyja már pihent s csendesen lépett szobájába, abba a hangtalan magányba.

Este lett, a hold világa elterült a természet felett. Ő is lefeküdt. Szíve most olyan fájó szorulást kezdte érezni és olyan zavartnak találta magát: úgy jött, mintha fázott volna és zavartan szoritá keblére szétfoszlott ingét. Még fel is kelt s kinézett a papírral foldozott ablakon. Ott kinn minden olyan csendes, csak a hold világa imbolyg a fa lombjain. Jött, hogy sirjon, de mintha nem tudná miért, ő sírni nem szokott soha.

Újból lefeküdt s fejére vonta a lompos takaróját.

Itt a földön nem volt már neki senkije, szolgálatba állott be tehát. Eddig még sohase dolgozott s ügyetlenül siklott ki kezei közül a munka. Asszonya naphosszant korholta, társai folyton csúfolták és kinevették. Égette lelkét e mostoha bánás, de ő magába zárta könyeit. Itt tanult meg sírni is.

Napkeltével élelmet csomagolt egybe a számadó juhásznak és felvitte neki, fel oda a hegyek közé. Na-

vége, hogy Borcza belészeretett Ferenczbe, a mit nem is átalott a legénynek tudtára adni.

Hizelgett ez Ferencznek s bár az ő szíve nem volt tele olyan édes szerelemmel, mint a Borczáé, mégis hitegette, hogy feleségül veszi. Pedig eszeágában sem volt. Szerette Borczát, úgy mint szeretőt szoktak, időtöltésből. De azért az a szegény leány hitt neki. De hogyne, mikor úgy a szívére tudott beszélni, meg aztán a fonóban mindig ő vele tánczolt először.

Egyszer aztán vége szakadt a szerelemnek.

Ferencz csakugyan a szerelem rabja lett. Beleszeretett a szép Mariskába, a kit aztán feleségül is vett, a kit aztán csakugyan szeretett is szívből, igazán.

Mariska, mikor már egy pár hónapos asszony volt, olyasmit hallott, mintha az ura még most is el-eljárógatna Borczához.

Szerelemfáltás ütött tanyát a Mariska szívében. Ferenczet bálványozta. Mariska ettől fogva minden lépését figyelte Ferencznek. Akkor este is Ferenczet leste, mikor az Iczik ablaka alatt lesekldődött Klárral. Azt gyanította, hogy az ura bent van és mulat Borczával s Mariska csakugyan nem tévedett, mert Ferencz volt az, a ki Borczával enyelgett.

Mikor Mariska meg Klári a korcsma ablaka alól haza mentek, nyomban lefeküdtek, de álom nem jött a szemükre, Klári vigasztalta ezt a szegény asszonyt, Mariskát meg a bánat s kétségbeesés kinozta.

— Ugyan ki mondhatta néked azt a bolondot, hogy Ferencz Borczát szereti? kérde Klári.

— A faluban beszélük.

— Nem lehet az igaz, hogy ő tégedet megcsaljon, hiszen nincsen másod a faluba, a legények mind irigy

szemmel néznek bátyámra miattad, a leányok meg őt irigylik téled.

— Óh, ha igaz volna!

— No, azt elhiheted, hiszen tudod, hogy én sohasem szoktam hazudni.

— Ugy, úgy Klári vigasztalj, hisz olyan jól esik a vigasztalás, óh mert egy hét óta úgy fáj a lelkem, mintha idegen telekben laknék — óh mert úgy szeretem Ferenczet, hogyha nevét hallom más szájából kiejteni, azt is irigylem. Hidd el Klári, hogyha ő megcsalt, akkor azt nem élem túl.

— Ne higj Mariska a falu gonosz nyelvének. Irigység az egész!

— Igazad lehet Klári, hogy az irigyek — de hát a szavát tisztán megismertem, aztán még most se jött haza. . .

— A mit mondott részeg fővel mondta, hiszen a részeg ember mindenkit szeret! . . .

Klári még sokáig vigasztalta Mariskát, míg végre elnyomta őket az álom.

Ferencz reggel vetődött haza boros fővel.

Mariska még aludt, Klári már fent volt, épen az udvart sepregette. — Jól megmosta a tegnap esteliért a bátyja fejét, de amúgy szappan nélkül.

— Klári húgom, hát te is azt hiszed, hogy én megcsalom Mariskát?

— Én nem hiszem, de hát mit segít az a bajon, ha az a szegény asszony meg azt hiszi. Minek is jár kelmed Iczikhez?!

— Egy kis sorom volt a zsidóval, a szénám áráért mentem be hozzá, alig hogy leülök, hát egy-két kato-

gyon hosszú volt az út, de ő ezt nem bánta. Egyedül találta ilyenkor magát a felfutó ösvényen, körülötte mindenütt csak virág és lomb s legalább zavartalanul kisorshatta magát és úgy megkönnyebbült szíve ezután. Mikor felért oda, hol sik róna fut szét a magasba, átadta holmiját. Gyakran kérdezték a legény, mi bántja őt. sokáig vonakodott megmondani a valót; félt, hogy árulója lehet ez is.

Egyszer furulyázva lepte meg. Nyája szanaszét legelt előtte a dombokon és úgy sirt, úgy búsult ujjai között az az egyszerű hangszer, mintha épen szívért rakta volna belé. Meg megállva ért el háta mögé és szeliden érinté meg vállait.

Látom te nagyon szenvedhetel és mintha közös volna bánatod velem, úgy átjárta agyamat az a te nótád. Új le ide mellém és csináld csak tovább, oly jól esik hallgatnom dalodat! Nem várt több biztatást, újból megrikatá fehér furulyáját, hogy szeme is könnyezett belé s mikor egy-egy lájós részletet ada ki a hang, egybetalálkozott szemeik nézése és ő mintha megértették volna egymást. — Barátsággra léptek bánatuk felett.

É percztől fogva szíve megmozdult, úgy megzavarta az a fiú. Folyton fülében volt az a kedves hangja és az a bánatos nóta. Feledni akarta és nem volt ereje hozzá. Sokszor találkoztak még ezután is és játszadoztak

együtt hosszasan. Messze elbolyongtak a sűrű fák között vad virágot gyűjtve egy csomóba és a patak partjain, hol vad szeder-inda mosdik a habokban. Vig volt, jó kedvű lett, a milyen a szabad természet egy elkényeztetett gyermeke lehet, és az idő futott tova fejük felett.

Valami történhetett vele, egy idő óta úgy megváltozhatott, mintha épen kicserélték volna. Ha feljön hozzám, nem szalad örömmel elém, nem tűz bokkrétát kalapom fölé. És ha jó is, nem telik benne már semmi örömem, siet folyton, mintha utának, mintha felne tőlem. Itten van ételed. láss jóízűen hozzá, magam készítem el. Nekem a városba kell szaladnom, sok dologgal bízott meg asszonyom. Isten veled, no de ne haragudjál, nemsokára ismét itt leszek! A bokrok széliről még egyszer vissza nézett s eltűnt előle, mint egy fantom. Selyem ruha suhogott most már utána s fehér nyakán lépései szerint igazi arany pénz csilingelt.

Azt mondják otthon sem ül sokat és ha késve tért haza, a kertek megett kerül elé, hogy ne lássák az emberek. Egyszer aztán egészen kimaradt s a szegény fiu ott maradt fenn a hegyek közé zárva emlékezetével. Egy hódító álom volt csupán, gondolta magában, mely nap jöttével messzi elrepült.

naságtól kiszabadult volt czimborám vetődött be; a kik aztán erőnek erejével ott tartottak. Elismerem, hogy czudarság volt tőlem, a mit tettem, de hát a bor elvette az eszemet.

— Jól van, mind elhiszem én azt; a mit kelmed mond, hanem hát az a szegény asszony nem hinné ám el, vagy ha el is hinné, de a lelke mégse nyugodna meg, mert tisztán hallotta a kelmed hangját, a mint Borczával enyelgett. Én hát azt eszeltem most itt ki hamarjában, hogy kelmed azt fogja mondani Mariskának, hogy épen azért ment kelmed a csárdába, mert megtudta, hogy egyet más pletyka ment a fülébe, kiakarta hát tudni, hogy adott-e valamit a pletykára, meg hogy igazán szereti-e.

— Hát hazudjam Klári?!

— Ártatlan hazugság ez, mert másnak nem árt vele, magának meg sokat használ vele. Megszerzi a maga meg a Mariska boldogságát.

— Mindent megteszek, csak a szíve el ne forduljon tőlem.

— Azután — folytatá Klári — azt fogja kelmed mondani, hogy minket is jól látott, a mikor az ablak alatt hallgatóztunk, s épen azért mondta szántsándékkal, a mit mondott.

— Fortélyos vagy húgom, nem hiába fehércseléd vagy, áldja meg az Isten azt a jó lelket, de szíveden viseled a boldogságunkat.

— No lát csak kölcsönbe, mert kend is szót emelt Barna Pista mellett.

— Egy pár is lesz ti belőletek még ebbe az esztendőbe!

Ezután még sok tavasz hullatta el virágát és a lányt rég elfeledte a falu.

* * *

Viharos éj volt, a sötét ég meg meghasadt és csapkodó záporban szórta nyilait az ég. Az erdő mélye zúgott, a hegység nyögött utána és ijedten szaladt csomóba a báránysereg. A szikár fenyők mozogva hajladoztak egy oldalra meg, miként a sűrű vetés a futó szél előtt és lombjaik közt szerte csapkodott a nagyszemű eső. Borzasztó volt a kép nagyon.

És mikor leginkább zengett az ég, mintha segélykiáltás hallanék oda. Ijedve lép ki kunyhójából a juhászlegény és mikor kekes villámot vet az ég. ott látja a leányt megtörve, sulyos betegen. Ruhája finom szövet, mit összeáztatott a nagy vihar és kincsek csillognak karjain s kezén. Ölében emeli egyszerű lakába őt és mire a nap felkelt s sugár özönnel szórta be az erdőt, a leány elhagyta a földet.

És ott fenn a magas sziklatetőn, hol esti csillagfénynél csak a szellő susogja dalra, szerelemre hívó szavát, áll a néma sír és hantján nap-nap után kiújul a mezei virág.

E. József.

— Most se szó, se beszéd, hanem jöjjön kelmed Mariskához!

II.

A fiatal pár között egy par nap múlva elmúlt a vihar s a nádfedcles kis házban ismét a béke s szerelem honolt. Mindezt Klárinak köszönhatték.

Szegény Klári milyen jó szolgálatot tett a fiatal párnak, azok most már ismét boldogok s ő még sem nevelhet, örülhet velök, mert az ő szívére nagy bánat borult.

Kocsordinak — a falu jegyzőjének — a szolgálégyne, Barna Pista régen birta már a Klári szívét, ki is csinálták ők már azt egymás között, hogy még aratás után megtartják a lakzit, vagy legfeljebb a télen. Dehát ember tervez, Isten végez.

Kocsordi uram is rávetette a szemét Klarira s az lett a dolog vége, hogy egy szép vasárnap reggel be is állított ő kigyelme Bonczihoz s megkérte a Klári kezét. Mikor a mondókáját elmondotta, mellét hatalmasan kibökte s úgy várta a választ, minek kedvező voltában nem kételkedett egy pillanatig sem. Volt is reá oka, hiszen a leányzó minden istenadott nap kétszer, háromszor járt el a háza előtt, no meg aztán ő kigyelme se madár-ijesztő. . .

Bonczi habogott, Klári irult pirult.

— Válaszoljon hát Bonczi uram!

Bonczi aztán nagy röstelkedve meg is adta a választ, hogy hát bármennyire is megtiszteli őt a jegyző uram ajánlata, annak még sem tehet eleget, mert már mást szeret a leány.

— Mást szeret . . . Ki az? Kérdé Kocsordi.

— Hát a Barna Pista az! felelé Bonczi.

A jegyző kalapját véve szó nélkül távozott.

Haza ment. Az udvaron Pistával találkozott. Boszankodott reá szörnyen, hogy azt a szép leányt elhalászta az orra elől, azért hát örült, hogy épen most jött kapóra vele találkozni.

— A lovak megvannak-e már vakarva? Kérdé dühösen.

— Bizony nincsenek azok! válaszolá Pista, de hát hogy is volnának, mikor a nemzetes uram ma egész nap a faluházán dolgoztatott velem.

— Mi az, még felelsz te paraszt?! kiáltá Kocsordi dühösen s a legényt hatalmasan arczúl ütö.

A magyar emberre nézve nincs megalázóbb, mintha arczúl ütök, ez agyába kergeti minden véré, mély aztán vak dühre, boszura ragadja. Pista is rögtön a jegyzőre rontott s a földre teperte.

Másik héten katona-sorozás volt a faluban. Pista is sor alá állott, mégpedig harmadszor. A jegyző a feletti boszúságában, hogy a rajta elkövetett csúfért Pista csak két napot ült, bevétette katonának.

E miatt volt Klárinak nagy szomorúsága. Azt hitte, hogy már nem sokára a Pista asszonya lesz, mert a

jegyző még tavaly megigérte Pistának, hogy kiszabadítja a katonaságtól és hát most egyszerre elviszik a szegényt.

Hát bizony el is vitték azt, mégpedig honvéd-bakának.

Hiába volt minden sírás-rívás.

* * *

Kocsordi meg a falu csárdása Iczik jó barátságban voltak egymással. Sok dologban egy húron pendültek, de meg is értették egymást, mert hát egyik holló nem vájja ki a másik szemét.

Egy délután a nagy ivóban sokáig tanakodtak valami felett. Igen fontos dolog lehet, mert Iczik nem szűnik meg a jegyzőt egyre kínálni: thessék Khocsordi úr, thessék.

És Kocsordi ivott, mint a csap.

— Hát mit is akarsz Iczik, mondd ki már!

— Nü, mith akharok mást, mint a thiszta igazságot!

— Igazságot!! Iczik, te és az igazság . . . he-he-he.

— Mit nevet a jegyző úr!? Bonczi Ferencznek adtam 300 frtot külsőn és mastan azt akarom behajtani rajta.

— Nagy akasztófa vagy te Iczik!

— Iczik, hát igaz volna ez?

— Minthogy most világosság van.

— Hát írásod van e róla?

— Írás. . . írás. Bonczinak írás nélkül is adhattam.

— Hej Iczik. . .

A jegyző nagyot nevetett.

— Ogyan ne nevéssen már a jegyző ór, mert Isten bizony azt hiszem, hogy ellenem van.

— Hát tanud van e rá, hogy 300 frtot adtal Bonczinak?

— Thanu, thanu. . . hát thanu lesz reá jegyzű ór! Ezt a kis szívességet megteheti.

— Én is elvállaltam thavaly magaménak a válthón azt az aláírást, a mit pedig a jegyző ór írt alá. Khéz khezet mos. Ha én el nem vállalom magaménak azt az írást, akkor most Jehovára mondom nem Kocsordi volna most ebbe a faluba a jegyző.

Na, jól van Iczik, menkő üssön beléd, tanu leszek, pedig úgy adtal te Bonczinak 300 frtot, mint én.

Az mindegy csak ez a fű, hogy jegyzű ór lesz thanu.

— No hát megegyeztünk volna Iczik, csak az árát nem szabtuk meg annak a kalamajkának, a mi pedig veszélyes kis játék.

— Miféle árát?

— Ej te veres ördög, hát a tanunak, tanu pénzt szoktak adni. Mi lesz az én tanu pénzem!?

— Phénz. . . phénz. . . hiszen az a legkevesebb. Hanem mondok valamit, nem kívánom a shegítségét photyára, hát ihatik nálam a jegyzű úr ebben az évben krétára, soha megadásra.

— Azt sem bánom.

— No most pedig menjen a jegyző úr Bonczihoz, és próbálja meg rábeszélni, hogy perelés nélkül adja meg a 300 frtot. Ijesszen reá.

A jegyző távozott. Iczik pedig öröm sugárzó arccal járkált fel s alá.

— Csak menj jegyzű — mondá magában Iczik — te büles thürvinythodó. Csak thürd rajta khupunyádat, hogy adtam egy szóra annyi pénzt. Ha nem hiszed, az se baj. Én tudom, hogy inkább nekem adja Bonczi minden gazdagságát, mintsem a falu szájára adjam, hogy a Borcza gyermeke az üvé. Nü most nincs pénzem. (Ez a titok egy kumat, bolond vulnék, ha nem vennék a khumatból, mikor szükségem van rá.) Ez a titok egy tőke, bolond volnék, ha nem vennék khamatot a tőkétől. He. he. he.

Elég sukat khamatoz a tőke. Thavaly fizetett 300 forint készpénzt, egy véka kholompért.

És most megint háromszáz florén, aztán jüvöre khét annyi.

Thiz évig iltesse ú khelmét az Isten és én akkor thőke pénzes leszek. Zaj. . . zaj. . .

Rám fog derülni még az ég!

(Vége köv.)

Ifj. Kiss Rezső.

A darázs.

Dezső egyre titokzatosabb lett előttünk. Hosszan nézett maga elé, a mi nem volt szokása, csinosan kezdett öltözködni, és ruháját gondosan kefélte, kényesen járt, és sokat fel-felnézett egy ablak fehér függönyei közé. Minden héten új nyakkendőt viselt, s hónapos jegyet vett a borbélynál. Járt a bálókba, tánczolt és unalmas, blazirt arcot csinált.

Összesügtünk, a kik környezetét képeztük, és abban állapotunk meg, hogy Dezsőt nem értjük. Olykor dúdolta, hogy »Szüret után én leszek a párja,« s mivel teljesen zárkózott volt előttünk, mit volt mit tenni, mint várni a szüretet, mert Dezső sohasem hazudott.

Eközben társaságba jártunk, hol egyik, hol másik családhoz, a szerint, a mint a nagy városban a mi kis körünk megállapította. Dezső ott volt mindenütt és figyelmünket nem kerülhette ki, hogy a szép szőke Miczike az, kire minden szeretetreméltóságát pazarolja. Ha csak lehetett, mindig mellé ült, s halkan sugdosva, tekintetével csaknem elnyelve, beszélt neki a pókokról, a csápnak különös alakulatairól tekintettel a repülésre, a lepkékről, virágról.

Miczike teljesen értette őt, de nem értette a rovar-tant, — mi értettük Dezsőt, de Dezső nem értette Miczikét.

A kis lány szép szemével olyan vágyón nézett felénk, midőn jóízűn kaczagva mulattunk, s ő neki azt kellett hallgatnia, hogy a szarvasbogár háta szarunemű, és sokkal erősebb, mint a cserebogaré.

De Dezső nem kegyelmezett; beszélt halkán, csaknem sugdosva; néha a Miczike puha kis fehér kezét is kérte, és ügyetlenül mutogatta rajta, hogy milyen a vespa sylvestris csipése. — Szóval unalmas volt, mint egy ködös novemberi nap.

Így tartott ez néhány hónapig. Unták Dezsőt mindenütt, sokat beszélt, de oly unalmasan, hogy egy egész társaságot képes volt lehangolni.

Egy szép májusi délután én épen Miczikéékknél voltam, benn voltunk a kertben, a kis szőke, fején óriási szalmakalappal, dicsekedve mutatta a virító szilva s barack fák alatt ápolt plántáit, mikor Dezsőt láttuk bejönni a kapun s tartani a lakóház felé.

Miczike nem titkolhatott előttem egy hamis mosolygást; de oly komikus is volt a Dezső alakja, mert mindketten tudtuk, hogy mi járatban van, s miért nem jött a kertbe, mikor bennünket ott látott.

Vagy egy félóra múlva jött Dezső a kertbe diadalmas arcczal, csaknem tánczolva; Miczike, mint illett, eleibe ment, míg én hátrább maradtam.

A mint Dezső közel ért, félhangon mondá:

Mamája magától tette függővé a dolgot, kérem szóljon.

Ekkor szállt el köztük nagy zümmögve egy bogár.

Miczike felkaczagott, s nagy szalmakalapját lekapta fejéről, szőke fürtöcskéi összekuszálódtak és nevetve, mint a csengő, szaladt a bogár után.

— Ni-ni, vespa sylvestris.

Dezső pedig ügyetlenül koczogott utána, — most nem érdekelte a darázs.

Lieutenant.

APRÓ HIREK.

— Az egyházból január hó 14-én, a lehető legfényesebb erkölcsi és anyagi siker mellett, a város és vidék értelmiségének tömeges részvételével tartatott meg. A bál kezdeményezője: Bálint Dezső ref. lelkész úré az érdem, hogy a jótékony célra, a református templom kijavításának költségére, a bál rendezésével, oly szép összeget juttatott. A református egyház pedig hálás első sorban Mecznér Béláné úrnő önegységének, ki a bál védnöknője volt, s kinek jelenléte, s az általa vonzott szép társaság tették az estét az idej farsang legsikerültebb multságává. Bármily kellemes emlék köt is bennünket január 14-éhez, mégis már oly messze vagyunk, hogy olvasó-közönségünket egy hosszabb tudósítással mulattatnánk, s így csak a névsor leírására szorítkozunk.

Ott voltak lányok: Abaházy nővérek (Liszka), Andriányi Irma (Tolcsva), Bencsik Iza (Király-Helmec), Bogyay Vilma, Boronkay Olga (Véke), Csuka Margit (Ujhely), Debreczeni Jolán, Dókus Róza (Ujhely), Hajzer Erzsike (Hardicsa), Inczedy Etelka, Katona Mariska, Keresztúry Gizike (Semjén), Kérészy Emma, Láczy Olga, Maklári Margit, Mecznér Anna (Rad), Mikecz nővérek (Kemece), Pallos Veronka, Pekáry Berta, Pozsgay Aranka (Liszka), Rácz nővérek (Mád), Szentimrey Margit (M.-Szi-

get), Szép Zsuzsanna (Ujhely), Szinyei nővérek, Utassy Paula, Vass Gizella, Zsindely Mariska.

Urnők: Abaházy Józsefné (Liszka), Adriányi Kálmánné (Tolcsva), Dr. Ballagi Gézané, Barthos Józsefné (Ujhely), Dr. Bartha Béláné, Bogyay Zsigmondné, Búza Jánosné, Debreczeni Bertalanné, Dókus Gyuláné (Ujhely) Dókus Mihályné (Ujhely), Hodossy Béláné, Katona Zsigmondné, Kérészy Istvánné, Dr. Kondor Miksáné, Korláth Árpádné, Dr. Láczy Lászlóné, Marasca Julia, Mecznér Béláné (Rad), Mikecz Istvánné (Kemece) Molnár Béláné (Gálszécs), Mitrovics Gyuláné, Nagy Barnáné (Tolcsva), Pálkövy Antalné, Pásztor Sámuelné, Pozsgay Miklósné, Dr. Rácz Lajosné, Steinfeld Jenőné, Szakácsy Jánosné, Szép Gedeonné (Ujhely), Szebényi Karolin, Utassy Istvánné, Ujlaky Istvánné. Özv. Zsindely Istvánné.

— *Egyleti életünk* egyáltalában nincs. Karácsony óta a colloquiumok annyira igénybe veszik az ifjúság idejét, hogy a szórakozásra időnk nincs, pedig már sok ügy várna elintézését.

— *A Magyar Irodalmi Önképző-Társulat* a napokban nyílt ülésen verseny-szavaleletet tart, s ezzel mintegy megadja a jelt a csoportosulásra, a pezsgő ifjúsági élet kezdetére.

Komoly, s vig irányú versenyszavaleti darabokat tűzött ki; a jelentkezési határidőig bizonyosan többen lesznek, a kik a díjra pályázni fognak.

— *Ellend József* fizika tanár úr felolvasása folyó hó 5-én, nagy közönség előtt volt. A tanár úr a »Repülésről« olvasott fel szellemesen tudományos irányban egy rövid értekezést, melyben elcintén azon kísérletekről tett említést, melyek a legrégebb idők óta a levegőt, mint közlekedési tért, az ember számára lehetővé igyekeztek tenni; azután a léghajozási legújabb vívmányokat említette fel felolvasása folyamán, míg végre a kolozsvári egyetem egyik jeles tanárának a repülés megvalósítására tett kísérleteiről emlékezett meg. Az előadás élénk figyelem tárgya volt, s bizonynyal kellemes és hasznos órát szerzett a népszerű tudomány a hallgatóságának.

Felolvasás tartására a tanár urat a Magyar Irodalmi Önképző Társulat kérte fel.

— **A sárospataki ipartestület** folyó hó 11-én tombolával egybekötött tánczestélyt rendez. Az értelmiség körében szintén nagy érdeklődés nyilvánul az est iránt. Védnöknő, mint halljuk, Dr. Ballagi Géza akadémiai tanár úr s iparhatósági biztos kedves neje: Lengyel Ilona ő nagysága lesz.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

— *Sz. B.* Budapest. Igen köszönjük, nagyon tetszik, magán levél meggy. —

— *R. K.* Bécs. Küldjük.

— *Antiquus.* Ne vegye rossz néven, de a »tuberkulózisról« irt tárczáját nem közölhetjük.

— *Távolí Endre.* A beküldött versek elhanyagódtak, szívesen vennék, ha fáradságot venne magának, még egyszer beküldeni. — Leveled megérkezett, a hiányzó lapok elküldettek, meg kapta-e? (sj)

— *Sz. E.* Miskolcz. Régen várjuk az ígért dolgokat.

SÁROSPATAKI IFJÚSÁGI KÖZLÖNY.

MEGJELEN MINDEN HÓNAP 1-ÉN.

— Előfizetési díj: egész évre 2 forint. —

— Kiadja: az „Irodalmi önképző-társulat.” —

— Szerkesztőség: Kovács-útcza 100. szám. —

Felelős szerkesztő:
SZEREMLEY GYULA.

Főmunkatársak:
KÉRCHY PÉTER, DEMETER BERTALAN.

Előfizetési felhívás.

Tisztelettel felkérjük lapunk t. olvasó közönségét, hogy a mennyiben az I. félév eltelt, kegyeskedjenek a II. félévi előfizetési díjat a szerkesztőséghez, félreértések elkerülése végett, mielőbb beküldeni.

Tisztelettel

a szerkesztőség.

A márczius 15-iki óda-pályázatról.

Főiskolánk ifjúsága minden évben nagyszerű ünnepélyt rendez márczius idusán. Az ifjúság csorbulatlan hazafiassága ilyenkor édes-bús magyar dalokban, gyújtó tüzes szónoklásban és egy lendületes ódában szokott megnyilatkozni. Az ünnepély programját maga az ifjúság, egy jólevele tartott egyetemes gyűlésen állapítja meg.

Igy történt ez az idén is. A program szép, mint rendesen, nincs is kifogásunk ellene: csupán az egy pontjával kapcsolatos óda-pályázatra kívánunk néhány rövid megjegyzést tenni.

Az ifjúság közgyűlésileg elhatározta, hogy az idén is pályázatot hirdet egy márczius 15-ét dicsőítő hazafias ódára. A pályázat ki is hirdettetett: ünnepélyesen ott ragyog a fekete tábla hivatalos papírjai közt. Ez mind igen szép! Hahem van ebben a pályázatban valami, a mi nekünk mindjárt első látásra visszatetszett:

„A legjobb óda díjja: tíz korona, öt forint.”
Ez a tíz koronás pályadíj provokált bennünket, hogy komolyan foglalkozzunk ezzel a dologgal.

Jól tudjuk ugyanis, hogy ezelőtt az ifjúság gavallérosan minig két aranynyal, vagy tíz forinttal tisztelte meg a legjobb óda szerzőjét: s most épen azért szólunk hozzá az ez évi pályázathoz; mert nem értjük és még kevésbé tudjuk

helyeselni, hogy miért oly szűkkeblű most ebben a tekintetben éppen az ifjúság maga?

Midőn a pályázatnak említett pontjára hívjuk fel az ifjúság figyelmét: tesszük ezt azért, mert mi nem tartjuk annyira avasnak és elrozsdásodottnak a régi szép gyakorlatot, hogy a finom csengésű koronák kedvéért egyszerűen csak félrelökjük azt: tesszük ezt azért, mert semmi oknál fogva sem tarthatjuk elődeink humanus eljárását olyan pazarlásnak, melyet a koronarendszer segélyével be lehetne es okvetlenül be is kellene szüntetnünk.

Hirtelen alig tudjuk magunknak megmagyarázni, miért szakított az ifjúság — illetőleg az ifjúságnak az a része, a mely bennünket leszavazott — a hagyományos szép szokással, s a régi tíz forint helyett, miért csupán tíz koronát tűzött ki?

Szerintünk ennek más oka nem lehet mint, hogy soknak találták tíz forintot kidobni egy költemény megírásával járó fáradságért, s úgy gondolkoznak, hogy tíz korona is tökéletesen elég lesz a dicsőségen fölül — munkadíjnak. Hát az igaz, hogy jól hangzik; de azért egy fillérel sem több az öt forintnál s beláthatják, hogy ha ezentúl a koronákat forintszámba vesszük: a pályadíjak valósággal össze fognak zsugorodni.

Lehet, hogy az új pénz forgalomba jövétele után a fővárosi 1000 forintos díjak helyett nagyon sok 1000 koronás lesz; de ez még akkor is szép summa: míg a mi jutalmaink, illetve pályadíjaink hasonló eljárás mellett valósággal elkallódnak, nevetségesen csekélyek lesznek.

Ez a tíz koronás díj azért még csak maradhat. De midőn valaki azt ajánlotta a gyűlésen, hogy az előző évek mintájára ezuttal is tíz forintot szavazzon meg az ifjúság: még olyan indítvány is tétetett, melynek elfogadása után csupán két forint tűzetett volna ki pályadíjúl. (Az első gimnazisták futás-versenyén éppen ennyi az első díj.)

Sokan — talán eredetiségeért — helyeselték is az indítványt: az előbbi ajánlat megbukott, s szerencse, hogy legalább a tíz koronából magával nem rántott vagy hat darabot.

A két forintos díj indítványozója ajánlatát azzal okolta meg, hogy a márcziusi nagy eszmék dicsőítésére minden pályadíj kitűzése nélkül is vállalkozniok kellene a poétáknak! Hát jól van. Vesse el az ifjúság a több mint negyedszázados gyakorlatot, ne szavazzon meg semmit, csak a „dicsőséget“ tűzze ki pályadíjjul: az ifjúság tagjai között bizonyára lesznek akkor is mindig idealisták, s a szabadság napján azoknak a nagy eszméknek talán sikerültebb költeményben fognak adórálni, mint most, a midőn ilyen csekélységgel valósággal lehűtjük a lelkesedést!

Érthetetlen takarékoskodás igazán! A husvéti számolás alkalmával mindenünknek a zsebében hat fillérel fog több megmaradni. Ez is valami?

De — már most valljuk meg őszintén — mit szólnánk hozzá, ha majd legátiónkban velünk szemben is hasonló szemfényvesztést követnének el?

Vajjon tetszenék-e ezeknek a takarékos fiatal embereknek, ha arra a felfedezésre jutnának, hogy a mélyen tisztelt requirendusok — kikhez pedig oly szép remények közt kopogtatnak be — velök szemben hasonló taktikával élnek?

Vajjon mit szólnának hozzá, ha a requirálás alkalmával azt tapasztalnák, hogy az eddig forintot adó meczenás egy ragyogó koronával szúrja ki a szemüket?

Végül, hogy esnék nekik, ha így a korona-

rendszer következtében a hajdani 40 forint 40 koronára olvadna le? Ugy-e nagy lenne a differenzia?

Bizony nem igazság, hogy azok, a kik egy pátens elviteleért is szívesen teszik zsebre a ropogós öt forintost: még azt a pár fillért is megvonják attól a fiatal embertől, a ki nemes és egyszersmind fárasztó szellemi munkájáért nagyon is megérdemelné azt a tíz forintnyi tiszteletdíjat. Mert csak nehezebb talán ódát írni, mint a pátens fedezete alatt tisztelegni?

Nem akarunk most annak az ügynek még mélyebb analizisébe bocsátkozni; de — hisszük — nem is szükséges. Erősen reméljük, az ifjúság, mely áldozatkészségének nem egyszer adta igazán fényes tanujelét: jövő alkalommal bizonyára a kisebb dolgokban sem fog szűkkeblűnek mutatkozni s a nemes tradíciókat minden ok nélkül nem fogja ignorálni.

Reméljük, nem fogunk csalatkozni?!

Köbölkúti.

A szíve halottja.

IV.

A jegyző Iczikhez ment, s elmondta, hogy Ferenczcel semmire sem ment. Bementek a nagy ivóba tanácskozni.

János, a harangozó ott feküdt az ivóban holt rézszen, de azért a két gonosz lassan beszélt, mert mint mondják, a falnak is van füle.

— De talán jobb volna ebből a szobából másikba

TÁRCZA.

Szöveg

Zeng a zene mélán, kábitóan,
A mennyi lány, annyi hódító van,
Szemem mégis csak egyen felejttem,
Ez az egy az én kis nefelejtsem.

Hogy ha karom egyszer átölelte,
Nem is hisszük, hogy az idő telne,
S míg enyelgek mosolyogva véle,
Szavainknak se' hossza se' vége.

S ha búcsúznak hajnal hasadáskor,
Nem kérdezem: eljön-e még máskor?
Eltűnik az én kis nefelejtsem:
Azt se mondja, hogy el ne felejtsem.

Retépy.

A mit ők nem tudtak.

Az öreg Gáspár bácsi maga nem tudta, hogyan került hozzá unokahúga a Magduska. Csak azt vette észre, hogy egyszerre vidámabb lett a háza tájéka meg a virágos kert is tele lett szép nyíló bimbókkal, pedig az előtt már jól felverte a gyom; minden rendesebb lett a házban, még bent a szobában is megakadt a pohárban egy-egy száll lavendula vagy rezeda, az öreg úr még meg is szagolgatta, ámbár ezt az öreg Teréz néni, a gazdasszony nem igen jó szemmel nézte, mert itt azelőtt csak ő uralkodott. Husz esztendeig korholta az öreg úr mindig az ételekért, meg holmi apróságokért, de azért Teréztől meg nem vált volna semmiért. Most azonban igen jólesett az öreg úrnak ha néha-néha megcsendülni hallotta a Magduska ajkán azokat a régi szép nótákat, a mint a konyhában forgolódott. Az öreg Teréz tanította egyre másra, hogy Gáspár bácsi a levest gyömbérral szereti meg egy kis szerecsendióval, a krumplit meg jól megtörve, a húst pedig igen puhára sütvé, mert már csak kevés foga van.

Bizony olyan örökségféle volt Magduska az öreg úrnál. Úgy hozta a dolog sorja, hogy a kis leány édes anyját elvesztette és minden gyámolító nélkül állt a világon. Már csaknem zárdába akart menni, a mikor az öreg úr testvére haláláról értesülve megtudta, hogy

menni, mondá a jegyző, mert ez a részeg józanodni is talál, pedig nem jó volna, ha valamit hallana.

— Nincs mit félni jegyző úr! János részeg, mint a csap! Egész nap itt ivott.

Hortyogás hallatszott.

— Nü, most meg már alszik — mondá Iczik.

A jegyző meg a zsidó sokáig beszélgettek.

No Iczik hát nem bánom, elvehetjük a házat, de fele seftre.

Áll az alku, válaszolá Iczik.

— Abba bizony nem vásik a fogad veres ördög! kiálta kívülről egy hang.

Iczik meg a jegyző megrettentek.

János a másik oldalára fordult.

Mi ez!? Aj, vaj, gesrie! Ez a Borcsa hangja volt Khi hallgatott...

— És biztosan elárul — egészíté ki Kocsordi.

— Ha most bajba keveredek, te veres zsidó, hogy a nyila csapjon meg, akkor reád vallok, elárulom gazdaságaidat.

— Te vagy az oka mindennek. Mondtam neked, hogy óvatosabb légy, hogy ne itthon tanácskozzunk, hanem valami rejtett helyen.

A zsidó kezeit tördelte s átkozódott.

A jegyző pedig haragjában egyre ivott, míg végre teljesen elázva a padozatra fordult le.

Ekkor János nagy ásítás, dünnögések között felbredett s távozott.

A zsidó hívta vissza.

De biz az nem jött.

— Jehova segits! Jehova segits! kiáltozá a zsidó kezeit tördelve, s mint örült szaladgált fel s le.

Boncz Ferencz úgy estenden csakugyan kiment a nádashoz,

Várta Borcsát. Igen izgatott volt, egy ideig türel-

metlenül járkált, majd leült egy köre, s fegyverére támaszkodva, hosszan bámult maga elé.

Minden csendes, — mondá magában — még a falevél sem mozdul, hej pedig inkább szél fújna, a fergeteg tánczolna, hogy a szívem nyögését túl kiáltaná. De nyughatatlan vagyok. Óh ha az a szegény asszony meg tudná, hogy mily rossz voltam én! Ha talán elhagyna!... Elhagyna?!... Akkor jobb lesz, ha eleve nem rám hanyják a földet.

Mig így merengett, a távolból nóta hangjai üték meg füleit. A hang mindig közelebb hangzott Ferencz felállott és körülnézett

Borcsa jött dalolva, karján gyermekével.

A nóta utolsó sorai így hangzottak:

»Sírva, ríva foglalak én csak feledni,
De a sírban szabad lesz majd szeretni.«

Ferencz válaszolt reá:

»Kaczér Borcsa ne halljam a nótádat,
Másé vagyok, nem járhatok utánnad
Elfelejték, te is felejts el engem,
Aldjon Isten, ne is gondolj már velem!«

Ez alatt Borcsa Ferenczhez érkezett. Szomorúan, bánatosan nézett Ferenczre

Ne higye Ferencz, — mondá — hogy romlására vagyok, de a szívem újra meg-megnyílik, a hogy kendet látom. Csak azt kérdezem, mondja meg kend igaz szíve szerint, hogy csakugyan nem állhat, nem szeret már engemet.

— Állhatlak én téged, tagadni sem tudnám, hiszen te jó vagy, jobb, mint hinné az ember. Ilyen fehér cselekedet csak egyet teremtett az Úr Isten. Te jó vagy... én vagyok a rossz, a miért reád borítottam a világ mocskát, s a te jó, áldott lelked szó nélkül tűrte azt. Borcsa! nem tudok mást mondani, minthogy az a felettünk lakó Isten áldjon meg a jószágodért. De lásd, nem tudok a szívemnek parancsolni, téged már nem tudlak szeretni, mert szívem, lelkem a Marié, a kit úgy szerettek, hogy meg is halnék érte. De hát minek is

annak leánya is maradt. Mert úgy volt biz az, hogy igen pereskedtek ők, mikor az anyai részükről volt szó a keresztesi birtokról. Gáspár bácsi jól tudta, hogy ha megosztják a birtokot, vagy ketten gazdálkodnak benne a milyen ékes szólású asszony volt testvére. *nem igen volna nyugta a csevegésétől és a szemszédság sem volna kellemes, úgy hát azt akarta és azért perelt, hogy a birtok az övé legyen, a testvérét pedig kielégítse pénzzel. Úgy is lett. A keresztesi birtok most a Gáspár bácsié, a feleárban kifizetett pénz pedig az ördögé, mert azt a Magduska fivére, egy igen kedves, szeretetre méltó fiu, különben naplopó és nagy gavallér, egész rendesen eltette láb alól. Most is valahol külföldön kóborolt nem is tudva, hogy édes anyja a más világra költözött s testvére, a kit rajongással szeretett minden könnyelműségre daczára, egyedül áll a nagy világon. Különben sem segíthetett volna rajta, mert a kávéházak és játékbárlangok voltak tanyái, azok pedig egy fiatal leánynak otthont és oltalmat nem adhatnak.*

Gáspár bácsi hát magához vette Magduskát és öreg napjait bearanyozta a kis leány virágos kedve és napsugaras ártatlan lelke. Eleinte a rideg környezet, az édes anya halála ugyan szomoruvá tették Magdát, tartózkodóvá a Teréz néni méltóságos és hideg magaviselete, de a mint teltek a napok, a mint mindjobban meggyőződtek a Magduska kedves ártatlanságáról, szeretetre-

méltóságáról, Gáspár bácsi elfeledte testvérevel való nagy perlekedését és haragját, Teréz pedig mindjobban kezdte szeretni a leánykát.

Együtt kényeztették az öreg urat. Kedvében jártak mindketten, s mosolyogva nézte ő ezt a versenygésüket. A nagy karosszékekben elgondolkozott, hogy bizony bár hűsz esztendeje megszokta már a Teréz fonatosait meg a jó levelensültre, azért mégis a mit Magduska csinál, csak jobb izü az. Aztán meg a szerencsندیónál jobb fűszer az ebédhez az az aranyos jókedv. az az üde csendesü kaczagás, meg az a piros hamvas mosolygó arca Magduskának, a mely majd kicsattant a meleg konyha után. Úgy elmulatott az öreg úr azon, mikor az ebédből torzonborz bajuszára, szakalára is jutott és ezen a kis leány oly igen jó izüen tudott nevetni, hogy magát az öreg urat is kaczagásra hozta. Ebéd után a nagy csibukot már nem Teréz töltötte meg többé, hanem Magduska. Ilyenkor lefeküdt az öreg úr a nagy bőrkanapéra oszt elszándikált. Magda ott ült mellette s kézimunkával foglalkozott, beszélt, kedves dallamos hangon és kergette a legyeket az öreg úr fejről, a míg az szépen elaludt. Magda még akkor is beszélt, mikor Gáspár bácsi már mélyen aludt. Gyönyörű okos szemével ilyenkor rá nézett az öreg úrra és azt látva, hogy az alszik, alig bírt jó kedvével. Akkor aztán lábujhegyen kiment a szobából. Mikor Gáspár bácsi felkelt, egyenesen oda nézett, a

mondom? Hiszen tudod. Azt mondom el inkább, a miért ide hivattalak. Borcsa! te nem tudod mi szándéka van a zsidónak velem? . .

— Dehogyan nem tudom. Tudom én, éppen azért siettem ide jönni, hogy mihamarabb tudtára adjam kelmednek. Hát a zsidó meg a potrohos jegyző a nagy ivóban a kelmed romlását fábrikálják. Véletlenül kihallgattam őket. Azt főzték ki, hogy reá fogják kelmedre, hogy 300 frttal adós a zsidónak, a mire aztán tanu lesz a jegyző, osztán ha kelmed nem akar szép szerével fizetni, hát akkor beperelik, s elvételik a házát.

— Soha sem vettem kölcsönt a zsidótól!

— Tudom azt én is. A zsidónak az a szándéka, úgy mutatkozik, hogy kelmedtől még pénzt zsarolhasson ki, azért, a miért az apaságot ő vállalta el.

— Én is ezt sejtettem mindjárt, verje meg a büne! Hej mit mér még reám az Isten?!

— Ne féljen kelmed semmit. Én kívülről hallgattam a két zsvány gonoszságát; János, a harangozó pedig, a ki részegnek tette magát, a lócza alatt feküdvé, szintén tanuja volt beszélgetésüknek. Én bekiáltottam, hogy abból, a mit kifőztek, semmi sem lesz. Mostan hát már nincsen is kelmednek mitől tartani, mert ha a zsidó be találja perelni is, rajta veszi a gázságán, mert én meg János kiderítjük az igazságot. Mi tudjuk, hogy mi vitte őket rá erre a gonoszságra. A jegyzőt az vitte bele ebbe gonosz dologba, a miért a kelmed huga nem ment hozzá, meg hogy Barna Pista jól megdögönyözte. A zsidó meg azért ravaszkodik, hogy kevesli a 300 frtot az apaságért,

Jaj az istentelen zsidaja! Ha talán az én tanuskodásom nem is volna elég, én akkor sem engedem, hogy kelmeden valami csúf essék. Inkább rá esküszöm a kettőnk bajára a törvény előtt, hogy nem kend, hanem a zsidó a szeretőm, meg hogy ő a gyermekem apja. Rajtam áll a vásár. Kivel bizonyítja majd, hogy nem így van?! Már úgy is mindegy. A falu gúnyja lettem, nem bánom hát hadd száradjon rajtam halálomig, csak a kend asszonya meg kend miattam ne háborogjanak.

Csak arra kérem kendet, hogy ha teheti, ne haragudjék azért reám, a miért sohasem fogom felejteni, s azért, hogy tovább hagyom élni azt az édes hajtást, a mit kend ültetett dobogó szívembe.

— Áldjon meg az Isten! de jó vagy te Borcsa. Oly jól esett a beszéded meg a vigasztalásod, hogy szinte megnyugodott ez a sajgó lelkem, de azért elme-nyek ahoz a zsidóhoz, aztán a képéhez verem a gázságát.

— Soh' se bántsa, nem lesz most már a fenyegetőzéstől semmi sem!

Egy kis szünet állott be, aztán Borcsa törte meg a csöndet.

— Hát a kis fiát már meg se látja, hej pedig de régen látta.

— Ne hidd Borcsa hogy nem látom. éjjel, nappal előttem a képe, ő az én búbanatom nevelő dajkája.

— Ha már engem nem szeret, szeresse legalább a kis fiát.

Borcsa könnyezett.

Ne csinálj magadnak Borcsa még több keserőséget, mert hej nehéz azt elviselni. Lásd én nem tudlak szeretni, de azért a javadat kívánom: áss ki a szivedből és felejts el!

Jól van, nem háborítom hát a nyugalmát még a hangommal sem, hanem azért én mindig szeretni fogom kelmedet, mert Isten a tanum, hogy emlékét nem tudnám kitépni, még ha kend parancsolná is. Azért hát megtartom a kelmed emlékét hű szívemnek, az egyetlen vigasztalóját a rám borult tenger búbanatnak.

Ferencz e közben ölébe vette a kis fiút s csirógatta, csókolgatta, Borcsa meg az ő vállára borult.

— Éppen szakasztott olyan, mint kelmed; az orra, szeme, szája, a kendé.

Az igaz, meg sem lehetne tagadni.

Az utóbbi szavaknál egy éles sikoly volt hallható a hátuk megett.

Borcsa és Ferencz megrettenve néztek hátra. Mariska állott előttük.

hol Magduska ült s csakhamar kiáltott utána, mire a leányka jó reggelt kívánva szaladt be, hogy az öreg úr kívánságát teljesítse.

Magduskának az öreg úr szépen berendeztetett egy kis szobát a Terézé mellett, kertre nyíló két kis ablakkal, melyet sűrűn befutott a kékvirágu folyóka. Olyan tiszta rendes volt itt minden, a fehér csipke függönyök, a fehér terítők, hogy néha, néha, ha az öreg úr bejött, olyan szívesen időzött itt, hogy csak a Teréz zsörtölődésére hagyta azt el, a mint mondá:

No hiszen illik is legény embernek egy fiatal leány szobájában úgy megnézni mindent.

Mosolyogva hagyta ott e szavakra az öreg úr a kedves kis szobát.

Éltek hárman boldogan, a csendes kis faluban, hol rajtuk és a tiszteletesen kívül úri ember nem lakott, s a Gáspár bácsi öreg napjainak igazán édesen felderítője, vidítója volt Magduska.

A tizennyolczadik tavasz mosolygó ébredését élte Magduska s lelke örült, mikor ismét fakadni látta a fákat és zöldelni a füvet, nyilni kedvenczét az ibolyát, az unalmas hosszú tél után. Nagy szalma kalappal fején egész nap a kertben időzött s rendezgetett, plántálgatott. Óvé volt a virágos kert, a Teréz nénié pedig a veteményes. Naphosszat eldalolgatott régi és új magyar nótákat,

rendesen búsat, a mit csak igen ritkán élénkített egy-egy vidámabbal Kedvenczei fölé hajolva, rendesen szomorú, bánatos arcczal, néha halkabban, majd hangosabban énekelt, kedves csengő hangon, de azért mégis volt valami vágyódás-féle azokban a nótában, valami messze kalandozó gondolat pedig üde arcán, a mosolygása ritkábban tette kedvessé, szemeivel gyakran keresett a messze kéklő hegyek közt valamit, mintha ottan érdekelte volna őt valami, pedig csak saját lelkének bensejével foglalkozott.

Ábrándos lett. Szerette Gáspár bácsit mint édes atyát szoktak szeretni, szerette az öreg Terézt, s őt is szerették azok. Nem is volt ő boldogtalan hiszen áldhatta a végzetet, mikor elhagyatott állapotában ilyen derék, igazán a szüléket pótló emberek mellett lehetett, de meg nem is hiányzott neki a boldogsághoz semmi sem.

Az öreg úr észrevette a változást, bármennyire is titkolta előtte Magduska szomorúságát, észrevette, hogy a kis leány nem olyan gyermekesen vidám, pajkos többé, mint volt. De hát ő ehhez nem értett, neki soha sem volt családja, nem voltak gyermekei s Magduskán kívül tán nem is szeretett senkit. Mit értett ő a szívhez, mit a lelki világhoz. Neki egy szorgalmas, munkás élet után öreg korára minden irányban bő tapasztalatai voltak, de nem is sejtette a Magduska megváltozásának okát.

— Borcsa itt van kenddel a mezőn, és az elébb mondott szavak!?!... Én Istenem, hát csakugyan Borcsa a szeretője, s én csak elámitott ráadás voltam?!... Csak hitegetett, csalogatott szép szavával?!...

— Hallgasd meg bánatos panaszom, áldjon meg az Isten! — mondá Ferencz megrendülve.

— Nem tud felőlem az Isten, ha tudna, nem hagyna így veszendőben. Éltem, haltam érette, szerettem megkövült hűséggel, és ő megcsalt. . . (Oh... Fakadj ki keblem, s váljék mindenik szavam halálos átokká.

— Ne átkozz, hallgasd meg szavamat!

— Ne szóljon kend, mert kiszakad a lélek belőlem; hagyja kend a szavát csak a szeretőjének, engem már csak öldösní tud vele. Ne féljen, nem leszek ezután már útjokba — kitérek, s aztán kívánom, hogy mindkettőjüket áldja meg... nem! verje meg... verje meg a három Isten!...

— Megátkozta, peddig én nem vagyok bűnös, mondá Ferencz tompán.

— Nem? Hát ez itt mi?

Ezen szavaknál pillantását a földön levő gyermekre veté, s azt hirtelen felkapta.

— Itt van bűnének gyümölcse — kiáltá Mariska élesen — a mit én most a halálnak adok.

Mariska a gyermeket a közel levő folyóhoz vitte, s abba dobta, aztán rohant a falu felé.

Borcsa látván, hogy Mariska gyermekét a folyóba dobta, egy szívtepő kiáltást hallatott, s aztán a földre rogyott. de azért Ferencz nem vesztette el a fejét, hanem rohant a folyóhoz, s a kis fiút szerencsésen kimenté. Borcsa midőn gyermekét ismét keblén tartotta, leborult a földre, s hangosan zokogta: örök Isten a porban imádlak!

Ez alatt Barna Pistáéknál nagy vígasság volt.

A Pista jegyváltását tartották Klárival. A vendégsereg már összegyűlt, csak Mariska hiányzott meg Ferencz.

Egy kis ideig várták őket, aztán elkezdték a mulat-

ságot. Hiszen majd előjönnek. A jó bornak nem kell czéger. A kinek a torka száraz, meg a talpa viszket, úgy se marad az olyan el a jegyváltásokról, meg a lakodalmakról.

A nagy házban megszólalt a zene, pohár csengett. Mulattak már javában.

Egyszer csak Ferencz is megérkezett; a mint be akar menni a házba, hát megbotlik valamibe, lenéz, a felesége feküdt ott a földön, mint a félhalott.

A zene folyton szólott.

— Ezt húzatta az ablakom alatt mennyegzőm éjszakáján, mondá, vagyis inkább suttogá Mariska önmagához. Majd homlokához kapott.

Hideg! Ez nem lehet az én homlokom, az enyémet most is égeti az a sok forró csók . .

Ferencz reá borult a szegény elalélt asszonyra, majdnem hogy sírt, úgy meg volt indulva. Költögette.

— Ki az? kérdé Mariska. Te vagy drága aranyom Borcsám? Jer a keblemre édesem... — ugy-e te szeretsz — de mégse jer, hanem fuss, mert megöllek...

Istenem, mi lesz még velem?! — sóhajtá Ferencz. — Szegény asszony az eszét is elvesztette, olyan zűrzavarosan beszél. És mindennek én vagyok az oka... Hej de gonosz lettem!

Ferencz bezörgetett az ablakon. A zene abba maradt, a sok nép tódult kifelé az udvarra.

Ferencz kétségbeesve mondotta el, hogy mi történt. Mindenki megpróbálta költögetni, észre téríteni Mariskát, de nem sikerült, zavartan válaszolt, s mozdulatlanul feküdt tovább.

Egyszer csak Borcsa is ott termett a népség között, karján kis gyermekével.

Nagy lett erre a bámulás. Mindenki bámulva kiáltott fel: Kaczér Borcsa!

Borcsa oda ment Mariskához, költögette, aztán sugdosott a fülébe.

Esküszöm itt, ezek előtt az emberek előtt, hogy az urad ártatlan, ő téged szeret s nem engem.

Mig a kis leány a kertben foglalatoskodott, Teréz lassan benyitott a szobába, hol Gáspár bácsi olvasgatott.

Engedjen meg a tekintetes úr, szóló kötőjének szögletét fogdosva, hogy valamit kérdeni bejövök. Nem a magam ügye, mert ezért nem zavarnám, hanem azé az ártatlan gyereké a Magduskáé

Az öreg úr érdeklődő arcczal nézett fel olvasmányából.

— Olyan szomorú az a gyermek néhány nap óta és tegnap a szobában még zokogását is hallottam, hogy mondom, már megkérdem a tekintetes úrtól nem bántotta e meg valamivel.

Nem én Teréz semmivel, én is észrevettem szomorúságát, de okát megfejtteni nem tudom.

Teréz megszokta húsz éven át ura szükségességét, a két öreg egymásra nézett s váll vonogatva ment ki a szobából az öreg Teréz.

Hiszen ennyit ő is tudott.

Nem is azt akarta megkérdezni, mert azt tudta, hogy Magduskát Gáspár bácsi meg nem bántotta, mert igen jó a szíve, hanem arra volt kíváncsi, mit gondol az öreg úr.

Magduska velök szemben mindenkép takargatta szomorúságát, ha egyedül volt és a barackfa ezer kinyílt virága alatt üldögélt, hol a méhek dongva szállottak

virágról-virágra a májusi aranyos napsugárban, harmatszallatig ábrándozott.

Nem is kérdezték hát, tisztelték hallgatását, csak együtt sügtak s találgatták a Magduska szomorúságának okát. Szerették a kis lányt, tiszta szívük szerint s nekik is igen fájt, hogy a Magduska szívét bántja valamiféle bánat.

Talán csak most siratja meg az édes anyját, gondolta Gáspár bácsi.

— Vagy tán velünk nincs megelevedve mondta rá Teréz, pedig mi szeretjük, s egy könnyet törölt ki szeméből. —

— Ne pityeregjen öreg, mondta Gáspár bácsi, inkább menjen Magduskához azután szórakoztassa valamivel. —

Mikor aztán egyedül maradt az öreg úr, akkor volt csak nagy feladat neki a gondolkozás, de nem is sejtette a Magduska baját.

Két éve van nálam, gondolá, és az első évben vídám a másodikban pedig szomorú, ennek más oka nem lehet mint, mint . . . . . de nem jutott az öreg úr megállapodásra, olyan rosszul esett neki kimondani: hogy mint velünk nincs megelevedve.

Teréz néni pedig a kötője szögletével törülgette öreg szeméit és ő is magát vádolta.

Mariska mintegy álomból felrettenve felállott, s így szólt: Ki az, Ki szólít? Majd körülnézett: én teremtom mi ez? ez a sok ember kit keres?

— Tégedet angyalom — mondá Ferencz — miközben megölelé Mariskát. Úgy-úgy eszmélj aranyom, mindenem...

Mariska kibontakozott a Ferencz ölelő karjai közül, s tőle messze húzódott.

— Ah! már eszmélek — mondá Mariska — a mezőn...

Nem vagyok bűnös. — válaszolá Ferencz — csak téged szeretlek, a mit igaz szóval megfogadtam már ezerszer is.

— Azt én is bizonyíthatom, — mondá Borcsa — hogy Ferencz csak téged szeret Mariska. Hej bár olyan nagyon ne szeretett volna, most az én szívem is boldogabban dobogna! Ne hidd, hogy az urad bűnös. Én szerettem őt. — most bátran kimondom — de ő engemet meg nem szeret, csak téged. Még serdülő voltam — apám temetésén láttam először, árva lettem, senki sem szólott hozzám, és én keservesen sirtam. Egyszer csak hozzám szól egy legény: »ne sírj, ne búsulj szentem — jó az Isten!« Rávettem könnyes szemeimet, szólni nem bírtam, de most is érzem, hogy az a szerelem lobog szívemben, a mi felmelegített akkor. Temetés után aztán drága jó anyámmal együtt sokáig el vigasztalt. Megesmerkedtünk úgy, hogy azután a házukhoz is eljárt.

— És tudják meg — mondá Ferencz — mit tett ez az áldott teremtés érettem. A helyett, hogy üldözött, volna azért, a mit reá borítottam, csendesen tűrte a falu rosszaló beszédét. És mindezt éretted tette Mariska, nehogy búsongásodba elepezd magadat, meg hogy a falu meg ne tudja a valóságot. Rávette a zsidót, Icziket, hogy vállalja el az apaságot, s mindezt azért tette, hogy köztünk a békét meg ne törje, pedig jól tudta, hogy tied lelkem, tied szívem.

— Áldja meg érette az Isten! — mondá Mariska.

Magduska e közben egyre halványabb lett, s olyan könnyen állott rajta a sirás, hogy szemei azok a szép fekete gyémántok egészen veresek lettek a sok bánkodástól.

Az öregek vállukat vonogatták s nem értették a leányt.

* * *

Szeptember közepére járt az idő, a napok igen kellemesek voltak s a sárga levél is még alig akart megválni az ágtól.

A ház előtt a kis kertben üldögélt Gáspár bácsi pipálva, tőle valamivel távolabb az öreg Teréz, így szokták tölteni az alkonyi időt a hazatérő csorda csendes kolumpjai s az estharangszó megkondulásaig. A kert igen hosszú volt, közepén széles egyenes úttal, mely az utcza kapuhoz vezetett.

Magduska az öregektől kissé távolabb, fejét tőlük elfordítva, szokásos közönyös arcczal nézte haldokló virágait.

A távoli kocsizörgés zaja, mely ritka volt ez utcza, kíváncsiakká tette őket s arra néztek, honnan a zörgés jött. Csodálkozva állott fel Gáspár bácsi, mikor a kocsit az ajtaja előtt megállani látta.

— Szánlak szegény Borcsa, mert nem vagy te olyan rossz, mint a milyennek a falu tart — mondá az öreg Boncezi. Gyarló szerelemből már szebb cselekedetet nem is tehetnél volna. No de most már meg én azt mondom, hogy ne búsulj jó lélek, a gyermekről gondoskodni fogunk. A ki apja, hát legyen apja! Nem bánom.

— Felvelem mint a magamét — szólt közbe Mariska.

— Köszönöm a szívük jóságát — mondá síró hangon Borcsa.

E közben a harangozó nagy lélekszakadva szaladt be az utczaról a csoport közé, s kiálta: utól érte az Isten verése!

— Kit? — kérdék mindnyájan.

— Hát a veres Icziket meg a potrohos jegyzőt!

— Hogy-hogy? — kérdé Boncezi.

— Hát a csendörök épen ebben a szent minutában fogták el őket, a mint együtt settenkedtek megint valami gonoszságon.

— Hát aztán miért? — kérdé Ferencz türelmetlenül.

— Azért, mert hát én jelentést tettem a Borcsával együtt la, hogy kihallgattuk őket, a mint a kend megrontásán tanakodtak. Mind a kettőnek elég volt már a rováson, a jegyző tegnap óta úgy is vizsgálat alatt van a sikkasztott pénzek miatt: így hát a csendörök most letartóztatták ő kelmét a kedves czimborájával, Iczikkel, a kinek a lelke már régen megérett a pokolra.

Mindenki örült ennek az ujságnak.

— Ha megfogták őket jól tették, mert bizony megérdemlik; hanem most már felejtünk el mindent, aztán hadd szóljon a zene. Borcsa, te is légy itt köztünk, aztán mulass arra a sok keserűségre egy jót!

A cigányok hangolni kezdtek, mialatt János a kit csak elől-utól fogott maga mellett, még egyszer elmondta mindegyiknek külön-külön, hogy hát mibe sántikált a jegyző meg a zsidó, hanem hát hogy ő meg Borcsa keresztül húzták a számításukat. Mikor a mondókáját befejezte, Borcsával együtt átment a korcsmába tanuja lenni a zsidó megkötötzetésének.

Magduskát is fel riasztotta gondolataiból a zaj, s lassan fordítá fejét a kapu felé.

Nagyot sikoltott, aztán a két öreg legnagyobb csudálkozására sirva és kaczagva futott sebesen a kapu felé, végig azon a porondos úton, mely oda vezetett s nem is ügyelt reá, hogy a kihajló rózsáágak szalma-kalapját letépik fejéről.

— Béla édes Bélám! —

A kocsiban volt fiatal ember porköpenyét ledobva, a kedves hangra szintén tárt karokkal nyitott be a rácsos kapun.

— Testvére lesz, mondá Gáspár bácsi. —

— Az, az, hagyta Teréz helyben.

Igen sokáig tartották egymást átkarolva s egy csókba fojtotta Magduska, egy évi bánatát.

Aztán mikor a sirás elég volt, karonfogva mentek fel a széles hosszú úton, melyen az öreg elébük jött, utána pedig Teréz a strikolással.

Magduska arcza kipirulva mosolygott a boldogságtól belekapaszkodott a szép, magas, barna férfi karjaiba s úgy mentek.

Mikor egész közel értek s egymással szemben álltak, Magduska bemutatva mondá a férfire mutatva:

Négy csendőr volt a csapszékben. Kettő a zsidót kötözte meg, mert minden áron szökni akart. Kettő pedig Kocsordit fűllette le.

Ezalatt Barnaéknál odaát szólott a zene, járta a táncz, midőn egyszer csak a zene vidám hangjai közé egy lövés robaja vegyült.

Mindenki azt hitte, hogy talán a gazemberek valamelyike után lőttek a csendőrök, a mint megszökni igyekezett, de alig hogy eldőrdült a lövés, János sírva szaladt be az udvarra a mulatók közé. Alig bírta a szavakat fördelni:

— Nincs többé, nincs, meghalt...

— Kicsoda? — kérdték egyszerre

— Az a szegény jó lélek: Borcsa. Az egyik csendőr a lóczára tette a fegyverét, míg a zsidót kötözte, Borcsa magához vette a fegyvert, átment a másik házba, s ott a szívébe bocsátott egy golyót.

Mindenki rohant át a csapszékbe.

Csakugyan ott feküdt Borcsa a padlón kinyúlva, mint a halott. A golyó egészen keresztül vitte. Ferencz felemelte s az asztalra tette.

— Csak egyszer nyisd még szára szádat, — remegve mondá Ferencz.

Borcsa nem mozdult.

— Miért dobtad el magadtól az életet, mikor már derülni kezdett? — kérde Ferencz; majd kezét Borcsa szíve tájkára tevén, felkiáltott: még egy kicsit ver a szíve... még él... hamar orvosért!...

Borcsa felnyitá szemeit s halkán susogá: nem tudok kelmed nélkül élni... szeresse a kis fiamat, ha engemet nem szeretett. Mariska! nem akarok köztetek gát lenni, ezért ha...

A többit nem mondhatta ki, visszaesett. s tagjai megmerevültek.

— Meghalt, — mondá Ferencz — a szíve halottja lett.

A jó falusiak lelke annyira megesett a szegény Borcsa sorsán, hogy a szobában hangos zokogás volt hallható, mit csak a zsidó jajgatása, meg a Kocsordi káromkodásai zavartak meg.

Ifj. Kiss Rezső.

— Csetneky Béla ügyvéd. —

Az öreg úr csudálkozva nézett mindkettőjökre s kérdé:

Hát nem testvéred?

Magduska olyan piros lett, mint a láng, a Béla karjára rejtve arcát sutogta, hogy:

Nem!!!!!!!

Ahá szólt Gáspár bácsi s Terézt kereste a háta megett, a kinek az arcza ép olyan meglepetést árult el, mint a Gáspár bácsié, és hátra szólt:

— No ugy-e hogy tudtam?

— De hiszen én is tudtam mondta diadalmas arcczal Teréz.

— Pedig egyik sem tudta. —

— Kerülj beljebb édes öcsém, a kit úgy szeretnek mint téged, az csak derék ember lehet. —

Mentek is mind a hárman, Magduska csak mindig kaczagott, de az öreg Terézt nem bírták utól érni, sietett a jó öreg egy kis riadalmat csinálni a baromfiak közt.

Szeremley Gyula.

Deczember.

— Juhász László költeményei. — Szerző sajátja. — Nyomatott Sárospatakon. —

Itt vannak előttem Juhász László költeményei. A mint olvasgatom ezeket a csinos nyomású verseket, úgy érzem, mintha valami láthatatlan démon egy kis darab Kóbor Tamást bujtatott volna belém: meditálnom kell. Istenem mi is lesz a világból?! Hiszen mi most olyan beteges, holdkóros életet folytatunk, a minő még a XIX. század végén is megdőbbsé. Talán a kőszénfüsttel együtt vesszük be magunkba a delirium bacillusait, vagy mi? De én igazán csudálkozni tudok magamon, hogy mikor előadásra szándékozom menni: a kollégium helyett nem a Bodrognak megyek neki. Ezt vagy divináczióknak, vagy az ösztön finomságának köszönhetem. Hogyne! mikor mindenütt csak azt látom, hogy embertársaim épen az ellenkezőjét akarják, sőt gyakran teszik is annak, a mit tulajdonképen akarniok, illetve tenniök kellene. A csizmadia politizál, s irigyli a földműves embert, rustikalni szeretne: míg az izzadó kévekövőnek a kaptafa melletti hűvösre és nyugalomra vássik a foga. A poéták fényes álmaikat szívesen bevaltanák a földi jókért, egy jól táplált háziur zavartalan élete után áhítoznak: a husz évet betöltött ambiciozus fiatal emberek pedig, a kiknek gyakran először poétikát kellene tanulniok s hivatottság hiányában jeles művek tanulmányozása által kellene distingváltniok és önkritikára szert tenniök: ábrándoznak, merengenek, dalolnak, s mint a legközelebbi eset is mutatja, sokszor egész verskötetettel akarják rákényszeríteni a világot, hogy *öket komolyan vegyék.*

Pedig nem megy az olyan könnyen! A földműves ugyan megtanulhatná a csizmavarrás művészetét, a poéta is játszhatná a háziur szerepét, ha palotái lennének az Andrassy-úton, de valamint a csizmadia sohasem lesz politikus a szó igazi értelmében, hiába ábrándoztok fűzfa-poéták, sohasem lesz belőletek sem lyrikus, sem elbeszélő, sem drámaíró! (Pláne ha még a grammatikai és poétikai ismereteitek is sántítatlanok.) Régi igazság: poeta nascitur.

Eszembe jutnak az antik római szavai: «Milyen romlott ez a társadalom!» Nem tud valami hatásos preventívát alkalmazni az ellen a fűzfa-poéta — invasio ellen! Pedig ma már annyian gázolnak a költészet szent berkeiben, hogy rövid idő múlva egy bírónak intelligensebb vádlottól nem csak azt kell kérdeznie: «volt-e már büntetve? hanem ezt is: adott-e már ki költeményeket?» (kiadatlan versei csaknem minden intelligens embernek vannak.)

Jó messze elmentem. Szerencsére egyik barátom lélekszakadva fut be hozzám: «Láttad a zajlást?»

Zajlik a Bodrog. Esemény itt minden. Esemény a zajlás, esemény az is, hogy most jelentek meg Juhász László költeményei «Deczember» cím alatt. Hogyne lenne esemény, mikor ő, dacára annak, hogy nem «két-ségtelen tehetség,» még csak nem is «tehetséges fiatal poeta.» E mellett absolute semmi önkritikája nincs: tüneményszerűleg egy egész verskötetettel jelenik meg.

Sohasem ment ilyen nehezen a munka. Fáradok. A milyen elfáradt voltam a «Deczember» átolvasása után: olyan fáradt vagyok most is, a mikor kritikát kellene reá írnom. Csak meg ne ígértem volna a szerkesztőnek. Istenem; de hogy is vegyem én komolyan ezt a munkát, mikor ő sem vette komolyan a dolgot, midőn ezeket a gyöngye poémákat egy csomóba összegyűjtve kinyomatta. Bizonyosan azt hitte, hogy az er-

dőtől nem látjuk meg majd az egyes fákat. Csalódott. Bementünk az erdőbe s bizony csak levegő és napsugár nélkül senyvedő, lombtalan fákat találtunk ott.

Pedig mi jobb szerettünk volna valami szép akáczosban, virágesőben járni.

Juhász László költeményeinek címe: «Deczember.»

A verskötet címét nem fogadhatjuk ugyan el készpénz gyanánt, de annyit elismerünk, hogy találó. Szerzőjének egész poétái énje — ha ugyan lehet szó énről — gondolatai, képei, hasonlatai és így összes költeményei annyira unalmasak, akár egy ködös deczemberi nap. Nincs itt semmi invenczió, nincs egy kép, hasonlat, melyet már valahol ne olvastunk volna. Gondolatokat hiába keressünk, pedig ha már a tárgyak nem újak, legalább ügyes ötletekkel, fordulatokkal kellene megmenteni a becsületet. Annál nagyobb számmal ötlenek szemünkbe az elhasznált, elcsépelet, régen megunt frázisok. Ugy látszik, modern poétának szeretne látszani; de csak a címek moderne: Szieszta, Füst, Aranykőd stb. a versek tartalma a 60-as évek hold-sugaras, émelygős költészetével homogen.

E mellett sok helyt olyan affektált komolyság nyilvánul e költeményekben, mintha szerzője az «Entreprise des pompes funebres» fekete ruhás hivatalnoka lenne.

Sokan — s talán a szerző is — azt fogják mondani, hogy tulságosan gáncoskodunk, pedig mi világért sem ódon schemák szerint kritizálunk, nem holt szabályok magaslatáról nézzük e kötetet: mi csupán azt kívánjuk meg a poétától, a mit jogunkban is van megvárni.

Mi nem betanult szabályokat alkalmazunk: az írótól gondolatokat, érzéseket akarunk, azt kívánjuk, hogy a poétának legyen «individualitása» s tudjon hangulatot kelteni.

Sokan mondják, hogy miről írjon ma a költő, hiszen mindent elírtak már előle? Pedig tévednek. Ha a lyrikusnak van énje: akkor most is új hangokat fog hallatni, akárminő régi témáról ír. De természetes, hogy ha a poéta egyénisége köznapi: akkor gondolatai, érzései, hangulatai sohasem lesznek újak, megkapók.

Ez a baja a «Deczember» szerzőjének is, nincs határozott egyénisége s ezért egész kötetében alig van egy pár hangulatot ébresztő költeménye. A lányka szeméről, a tavaszról s a viszonzatlan szeremről dalol; de épen úgy, mint azt más költőknél százszor meg százszor s talán nagyobb élvezettel olvastuk. Kölcsönként gondolatok, képek, hasonlatok mindenütt. E mellett verseinek nagy részéből szinte kirínak az erőszakolt hangulatok; nincs meg bennök az a közvetlenség, mely azonnal elárúlja, igazán szenved-e a költő vagy csak kérkedik, affektál.

Látszik, hogy sokat olvasott — könyvekből, s az idegen behatások nem suhantak el mellette nyom nélkül, de a szív és az élet hieroglifáit nem látja. Ezen különben nem csodálkozom, hisz ezeket csak igazi költői lélek látja és érti. Ide iktatok Czóbel Minkától egy versecskét:

Zug a harang de csendesen,
Csak úgy lassan, szegényesen,
A ki húzza, az is tudja;
Nincs ki érte megfizessen.

Megkérdezem elmenőbe',
«Ki jut most a temetőbe?»
Azt felelik az emberek:
„Senki — csak egy cigánygyerek.»

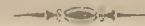
Ime ez a nyolcz soros apróság rögtön elárúlja, hogy itt egy látó és érző lélekkel, egy igazi poétával van dolgunk. Mily igénytelen kicsiség, s milyen megkapó, gyönyörű költemény! Egyszerű átolvasás után belopja magát a szívbe, hangulatot kelt, gondolkodásra, elmélkedésre kész. Nem tudok betelni vele, könyv nélkül tudom s mégis számtalanszor átolvasom.

És én jó lélekkel mondom, hogy ezt az igénytelen verset többre becsülöm, mint a «Deczember» összes költeményeit; mert annak egyszerű, igaz hangja, mindig tetszeni fog, míg a «Deczember» nagyhangú, üres frázisai egyszeri átolvasás után leverték, kifárasztottak.

Ha tehát költeményeinek belső költészetével nem képes hatni, akkor talán legalább azoknak a formája lesz kifogástalan? Nem mondhatjuk. Sokszor egész légiójával találkozunk a formai szabálytalanságoknak, pedig ha már a belső költészet gyöngé, legalább a zenei hatásra kellett volna törekednie. Főlöslges bizonyítgatunk, hogy az ügyes technika emeli a költemények értékét, sőt újabban olyan irodalmi szekta is keletkezett, mely a formák tökéletességét sürgeti. Ide tartoznak a szimbolista költők, kiknél a rhytmus és a szín a fődolog.

A «Deczember»-ben van egy pár türhető darab, mely az önképző-körök katona-mértékét megüti, nagyrész azonban még azoknak a nivóján is alul áll.

Ennyit általánosságban a Juhász László költeményeiről. Minthogy azonban közöttünk nem mindennapi dolog, hogy valaki kiadja a költeményeit, jövő számunkban részletesen fogunk kiterjeszkedni a kötet darabjaira. — Addig is béke velünk! **Demeter Bertalan.**

A II. felolvasó- dal- és zene estély.

Az Irodalmi Önképző Társulat által a felállítandó Tompa-szobor javára tervbe vett felolvasó- dal- és zene estélyek közül a második, folyó hó 4-én tartatott meg. Már az első ilyen estély megtartása után az illetékes körök nem egy tagjának ajakáról hallottunk buzditó dicséretet; de még akkor a kétely is felmerült bennünk, nem tudva megmenekülni attól a gondolattól, hát ha a kezdet nehézségei iránt való elnézés mutatja a dolgozat a kritika fehér szemüvegén. Most azonban bárki nézi is az estély lefolyását, a legsötétebb szemüvegen nézve is, csak elismerését felelheti ki annak a társulatnak, mely a nemes czélért ily szép eszközökkel küzd; a mely midőn egy nemes czélt tűz ki maga elé, nem feledkezik meg ezen estélyeknek culturalis jelentőségéről.

Már a műsor választékossága általános érdeklődést keltett, s annak igazolására, hogy az egy koncerti műsor helyén is megállhatna, ide igtatjuk.

1. *Török induló.* »A szultán« című operettéből. Előadta a főiskolai zenekar.
2. *Csendes éj van.* (Boruth Elemér). Zenéjét írta Ábrányi Kornél. Énekli Maklárny Ilona úrhölgy, Szentimrey Margit úrhölgy zongora kísérete mellett.
3. *Nyári séták.* Vig elbeszélés. Irta Csengey Gusztáv úr. Felolvasta Dr. Bartha Béla úr.
4. *Marche Triomphale* Herzától és Farriéetől. Zongorán négy kézre előadták: Szinyei Mariiska úrhölgy és Benda Béla úr.
5. *Erdei rózsa.* Fischer C. I.-tól. Előadta: a főiskolai énekkar.
6. *Bosnyák Zsófia.* Tompa Mihálytól. Szavalta: Eperjessy Lajos úr.

7. *Suspinul.* Ivanoviczi J.-tól. Előadta: a főiskolai zenekar.

8. *Mókázó nóták.* Szentirmay Elemértől. Előadta: a főiskolai énekkar.

Valóban nem tudta az ember, hogy a Maklári Ilona úrhölgy énekének érzelmeteljes hangjaiban; a költeményben kifejezett édes, bús merengés művészi visszatükrözésében gyönyörködjek-e, vagy a zongorázó úrhölgyek művészi játékát tapsolja meg? Óriási tapsvihár zúgott fel a zsúfolt terem minden részéből, midőn a szereplő úrhölgyek lejátszották számaikat. A tapsolás, a megérdemelt babér, őszinte volt, minő a köszönet, melyet kifejezni e helyen sem mulasztunk el.

A főiskolai zenekar ez alkalommal mutatta be magát először ez éven. Már ez első fellépése biztosította számára a közönség régi rokonszenvét, mely mostan sem késett tapsokkal jutalmazni a derek műkedvelőket.

Az énekkar a megszokott pontossággal, igazi művészi érzéssel adta elő darabjait, s újabb babérokat fűzött régi koszorúihoz.

Benda Béla és Eperjessy Lajos t. tagokat szintén nagy rész illet a felolvasó estély sikerében. Amaz művészi zongora játékaival, emez szépen sikerült szavalatával érdemelte ki nemcsak a zúgó éljent, hanem a mi köszönetünket is.

Mielőtt azonban egyes szereplőknek köszönetünket fejezzük ki, nem mulaszthatjuk el újlag kifejezni szívünknek azt a háláját, a melyet kell, hogy érezzén társulatunknak minden tagja Dr. Bartha Béla tanár-elnökünk iránt. Ő nemcsak elvi kimondását tette lehetővé ezen estélyeknek, hanem ténylegi megvalósításában is annyit fáradozik, hogy ezért hálánkat s köszönetünket méltó képen ki sem tudjuk fejezni. Ő nemcsak rendez, hanem anyagról is gondoskodik, s távol Eperjesről, az ismert írótól, Csengy Gusztáv úrtól kér egy elbeszélést hogy Patak város közönségét kacagtassa meg legelőször a *Nyári séták* szikrázó humorával, a mely az egyes alakok jellemében sziporkázik. Nagy köszönet érte mind a két tanár úrnak.

A hasznos csak a kellemessel összekötve jó — elvől indulva ki, a műsor lejátszása után tánczra perdült az ifjúság, mely csak a késő reggeli órákban ért véget. A tánczban részt vettek: Abaházy Erzsike, Árvay Ilona, Debreczeni nővérek, Fodor Mariska, Gérecz Vilma, Görgey Jolán (Gálszécs), Inczedy Etelka, Katona Mariska, Kapitány Bella, Láczyay nővérek, Maklári Ilona, Marikovszky Anna, Szentimrey Margit, Szinyei nővérek, Ringelhann Margit (Tokaj). Az úrnők sorában ott láttuk: Abaházy Istvánnét, Dr. Bartha Bélánét, Debreczeni Bertalanét, Görgey Gyulánét (Gálszécs), Katona Zsigmondnét, Kapitány Jánosnét, Dr. Kondor Miksánét, Láczyay Lászlónét, Maklár Miklósnét, Marikovszky Péternét, Szinyei Gerzsonnét, Szinyei Endrénét, Pálkövy Antalét, Tarnóczy Tivadarnét, s másokat.

Reporter.

Az ősök.

Tóni bácsi megöregedett. Gyűjtött fületlen gombot és volt egy légycsapója. Fehérre meszelt szobája fala egész temető volt. Hosszas vizsgálódás után vehette az ember észre, hogy ezernyi kihűlt légytetemek képezték a freskókat.

Agglegény volt, jóságos, szelid természet és éktelen nagy orr voltak kiváló tulajdonságai. Megtakarított kis vagyonkája ha nem szaporodott is, de nem is fogyott.

Szenvedélyesen szeretett minden régiséget. Gazdaszszonya is járhatott már a hatvanasban. Azonkívül volt egy óriási pere, a melyet testvére a pap ellen folytatott bizonyos családi arczképek kiadatása iránt, a mely képek azonban a tisztelendő testvér állítása szerint nem is léteztek. Hetenkint egyszer bejárt a városba, és minden hivatalt végig járt perének érdekében. Mindenütt ösmerték, és egy hivatalnok sem hagyta magát általa zavartatni, hanem folytatta rendes munkáját, míg Tóni bácsi beszélt.

Egy napon aztán mosolyogva fogadta az egész hivatal, s érzékenyen búcsúztak el az öreg úrtól. mert hát a tisztelendő testvér megunva a sok pereskedést, hajlandó volt az egyezkedésre és reversálist adott magáról, hogy a per tárgyát képező családi képeket nyolcz nap lefolyása után általadja. Ezt az írást kézbesítette neki az nap egyik hivatalnok olyan peresomó kíséretében, hogy az öreg úr ugyancsak izzadt, míg haza vitte.

* * *

Nagyokat ásitottunk az irodában; a princípális benn volt elfoglalva a kliensekkel, zárt ajtók megett, s így mi sem dolgoztunk valami buzgósággal. Kopogtatás után belép egy idősebb úr papi öltözetben. Helylyel kínáltuk meg, s mi is az íráshoz fanyarodtunk. A kliensek elmentek, s a princípális a tisztelendőt togadni kijött.

Aztán mi kivülről az egész beszélgetést hallottuk, a mely bizonyos családi képek körül forgott.

A mint elvégezték s kifele jöttek, az ügyvéd úr a tisztelendő kezét rázva, ezeket mondta:

Legjobb lesz a családi képeket valakivel megfestetni, és a tisztelendő úr fivérének átadni. A konok perlekedővel legjobb egyezkedni.

Az öreg úr mormogott valamit, s aztán kiment.

* * *

Hazatért s ott gondolkodott. Ha perel és talán rá is esküszik, hogy a képek elvesztek, a bátyja a milyen bogaras, sohasem békül ki. Mert olyan természete volt, hogy mindig inkább elhitte azt, a mi valószínűtlen, mint a mi megtörténhetett. Elhatározta tehát, — pedig ez egy kicsit lelkiismeretlen dolog — hogy valahonnan kerít két régi arczképet.

Meg is történt. A zsihárusnál akadt egy férfi és egy nő. Öltözetük megfelelt annak a kornak, mikor a Tóni bácsi nagyszülei élhettek. Az öreg meg nem ösmerte őket soh' se. Hat éves volt, mikor elháltak.

Csak egy hiba volt. A férfi fegyverrel volt rajzolva. A tisztelendő úr azonban úgy gondolkozott, hogy hiszen abban az időben is voltak katonák.

Elküldte tehát a két képet Tóni bácsinak a nyolcz napi határidőn belől. Le nem lehet írni azt az örömet, a mi az öreg Tóni bácsit eltöltötte a képek megpillantásakor. Mellére vert és büszkén nézett fegyveres ösére az egykori sajtkereskedő. A hitelesség bizonyítására szolgált neki az a szintén nagy orr, mely a puskás bácsit ékesítette.

Történik egyszer, hogy egy úri ember megy be Tóni bácsihoz, és bizonyos két képért ígér olyan árt, a melyet az kér. Nem lehetett félreértés, mert Tóni bácsinak csak három képe volt: a fegyveres nagyapa és a főköfős nagymama képe, meg a Kossuth-naptár czimlapja, a mely szintén légyhullákkal volt a falhoz ragasztva. Olyan képeket vágott az öreg, a melyet nem csinált azóta, mióta a sajtos bolt egyszer megbukott, és készült gorombáskodni az idegennel.

De uram, — szolt ez — hiszen az arczkép cserdubai és tarjáni Balmaz Márton, nekem ötödik ősöm, s egyik elszegényedett rokonomtól került zsidárús kezébe.

Hosszas tanakodás után a rámából kivették a képet, s csakugyan ott volt az ős neve.

Tóni bácsi nem kért semmi árt. Földhöz vágta kedvencét: a légycesapót és mintegy borzasztó gondolatként fejéhez kapva, ránézett az arczképre, melynek kezéből kiesni vélte a puskát.

Aztán hörögte:

Hátha az öreg is sajtos volt.

Lieutenant.

EGYLETI ÉLET.

— Az „Irodalmi önképző társulat“ szokásos félévi szaválás-versenyét február hó 19-én tartotta meg. az ifjúságnak általános érdeklődése mellett. Versenyszavallati darabokul ki voltak tűzve, komoly irányban: „Bosnyák Zsófia“ Tompa Mihálytól; vig irányban: „A bajusz“ Arany Jánostól. A komoly szavallat díját, 5 forintot, Eperjesy Lajos III. jh.; a vig szavallat díját pedig, szintén 5 forintot, Janka Károly II. hh. nyerte el. — A komoly irányú szavallásra pályázott még Juhász László IV. hh., kinek szavallatáért a társulat elismerését nyilvánította. — Ezenkívül Kérészy Árpád II. jh., versenyen kívül szavallta a „Fekete frakkban“ című monológot, kinek sikerült szavallatát a szintén jelen lévő Nikházy László, szentandrászi földbirtokos úr 5 forinttal jutalmazta meg. Buzgóságáért a társulat jegyzőkönyvileg fejezte ki köszönetét.

— „Az Irodalmi Önképző Társulat“ beszély pályázata február hó 12-én járt le. Az említett határidőre három munka érkezett be a titkári hivatalhoz. A társulat által kiküldött bizottság a 12 frtnyi díjat a 2-ik számú műnek ítélte oda, melynek jelígeje ez volt: „A virágnak megtiltani nem lehet, hogy ne nyiljék ha jó a szép kikelet.“ A jelíges levélke a társulatnak e hó 8 iki ülésén felbontatván, abból Kirila György II. é. h. h. neve tűnt elő. Beszélyének tárgya az oláh népéletből van merítve.

— Vitatkozás. Nt. Mitrovics Gyula úr a III. és IV. éves hittanhallgatók számára még az iskolai év elején vita tárgyául tűzte ki a következő tételt: „A vegyes házasságból származott gyermekek vallásának meghatározásánál igazolható-e a szülék joga: 1) Természeti és családjog tekintetében; 2) Protestáns szempontból?“ Mult hó 24-én szinte váratlanul vetette fel a régen kitűzött tételt, fölhevén egyszersmind hallgatóit, hogy a minket kiválóan érdeklő kérdésre minél többen nyilvánítsák véleményüket. Erdélyi András IV. é. h. h. és Kalassay Sándor III. é. h. h. beszédjökben a kérdés ellen foglaltak állást: előbbi az élethől hordott fel meggyőző érveket álláspontja védelmére, míg utóbbi a tételek történeti fejlődését taglalta, finom tapintattal emelvén

ki abban a főbb momentumokat. A vitának igazi jellegét Tóth Béla IV. é. h. h. adott, a ki a tételt — csupán a vita kedvéért — az előtte szólókkal szemben ügyes dialektikával védelmezte, s ellenfeleinek nem egy állítását sikerült — látszólag — megdöntenie. Győzni természetesen nem lehetett. Mindhárman elismerést arattak.

APRÓ HIREK.

— A márczius 15-iki emlékűnnepélyre folynak az előkészületek; délután az imateremben alkalmi beszédet a főiskolai szénior mond; a programmot ezen kívül a főiskolai kórus dalai és egy alkalmi óda egészítik ki. Este zártkörű ifjúsági bál tartatik, melyre a meghívók már szétküldettek.

— Változás a szerkesztőségben. Kalassay Sándor és Kirila György lapunk volt főmunkatársai túlságos elfoglaltságuk következtében eddigi állásuktól visszaléptek. A társulat jegyzőkönyvi köszönetet szavazván részökre, a régi gyakorlathoz tért vissza, s helyökbe csupán egy munkatársat választott Demeter Bertalan III. é. h. h. személyében.

— P. Nagy Gusztáv theol. tanár úr családját súlyos gyász érte a napokban, a mennyiben kis fia Sándor, a halál áldozata lett. Mitrovics Gyula főiskolai lelkész úr mondott felette a szüléket megnyugtató imát.

— Nyilvános köszönet „A Magyar Irodalmi Önképző Társulat“ nevében kedves kötelességet teljesíték akkor, midőn Szinyei Mariska, Maklári Ilona, Szentimrey Margit úrhölgyeknek, Benda Béla és Eperjessy Lajos uraknak a márczius 4-én tartott felolvasó estélyen való közreműködésükért, Csengey Gusztáv eperjesi theol. tanár úrnak „Nyári séták“ című elbeszélése átengedéseért, Pásztor Sámuel úrnak a zene- és énekkar vezetésében tanusított buzgóságáért, a főiskolai zene- és énekkarnak szíves közreműködéseért hálás köszönetünket fejezem ki. Sárospatak, 1893. márcz 6.

Dr. Bartha Béla,

a magy. irod. önk. társulat elnöke.

— Hivatalos nyugtázás. A 4-én rendezett felolvasó estély alkalmával a Tompa-szobor-alap javára felülfizetni szívesek voltak: Hodossy Béla 40 kr, Buza János 40 kr, N. N. 10 kr, Radácsi György 1 frt 10 kr, Dr. Zsindely István 70 kr, Bálint Dezső 1 frt, N. N. 50 kr, Ellend József 70 kr, N. N. 20 kr, Herepei Károly 70 kr, Dr. Kondor Miksa 40 kr, Debreczeni Bertalan 50 kr. Összesen 7 frt 50. kr.

A Magy. Irod. Önk. Társulat.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

P. K. Szerencs. Kaptá-e válaszat? Kérem S. J. urat megsüiregetni, hogy a lap érdekében is, a legközelebbi számban betehető legyen, s ha esetleg nem teheti, úgy kénytelen leszek másnál kopogtatni.

SÁROSPATAKI IFJÚSÁGI KÖZLÖNY.

MEGJELEN MINDEN HÓNAP 1-ÉN.

— Előfizetési díj: egész évre 2 forint. —

— Kiadja: az „Irodalmi önképző-társulat.” —

— Szerkesztőség: Kovács-útcza 100. szám. —

Felelős szerkesztő:
SZEREMLEY GYULA.

Főmunkatársak:
KÉRCHY PÉTER, DEMETER BERTALAN.

1848. márczius 15.

(Pályadíj-nyertes óda)

Negyvenöt év! Fel nemzetem ma újra
Megünnepelni a dicső napot:
Boruljatok le szent emlékinél
És zengő hymnust szóljon ajkatok.
Boruljatok le! Annyi év után
Szabadság napja fénylett im felénk,
Negyvenöt éve most derült le ránk
Hogy a bilincset összetördelénk.

Óh hányszor, hányszor hangzott jajszavunk
Hogy nincsen, megszűnt élni nemzetünk,
Hogy a dicsőség régi fényiből
Emésztő tespedésbe sülyedünk.
Rabszolga lélek szálla tán belénk,
S a bátor régen a sírban pihen?
Hiába szólt a költő . . . lángoló
Szavát nem érté senki, senki sem.

Hiába volt. A szózat nem hatott.
S ha pusztán hangzott is e földön el,
Hallá az Ur! És mennydörgő szavával
Buzgó imánkra biztatón felel,
Mert megsokallá szenvedéseinek:
S által hallatszott völgyön és hegyen:
„Ébredjete fel! Ujra élni fog
E nemzet mindörökké. Ugy legyen!”

Felébredtünk. A multnak szégyene
A rabbilincscsel együtt megtörött,
A véres kardot újra hordozák
A négy folyónak partjai között.
S mint napsugártól hajnal pirjain
A fésző rózsabimbó kifakadt:
A gyermek, ifjú és erőtlen agg
Mind megjelent a szent zászló alatt.

Küzdöttek ők, zsarnokság! ellened.
A régi láng, mely égett egykor ott
A hős szívekben, újra éledett
S borúlt egünkre újra fényt hozott.
És a világ csak ámult: rabja lőn
Csodálatnak, mely elfogá szívet szívet:
„A szolga nép lerázta jármait
És felemelte porba dőlt fejét.

És nemzetünk azt hitte álmodik. . .
Pedig nem csalfa ábrándkép, való:
A gondolat szabad, mint a madár
S hangozhat újra ajkunkon a szó.
Nincs szolga többé: a „Testvériség”
„Egyenlővő” tett gazdagot, szegényt,
„Szabadság” lett a jelszónk és szívénk
Egy új életre hordott szebb reményt.

De hajh! Öröme újra gyász jöve,
Elhullt a hős, megtört az akarat,
A honfiak bitón lettek halált
S népünknek Golgotája lett Arad.
. . . De a szabadságfája kivirult,
A mit egy nemzet vérrel öntözött,
Ki nem vezett és nyilik minden ága
Es újra hoz édes gyümölcsöket.

Óh szent nap! a mely annyi év után
Egy új, egy boldog kort hoztál reánk,
Midőn nem tudtuk, hogy mi a jövő,
Szabadságról pedig csak álmodánk:
Szívénk mélyébe irt téged Klió,
Emléked mindörökké élni fog,
És szent nevedre még a sírban is
A hamvadó szív újra feldobog.

Negyvenöt év! Idusa márcziusnak
A régi fény im újra visszatért;
A küzdelem meghozta díjait
S a vértanu megkapta a babért.
Honunk szabad, a nemzet felvirúlt
Szívünk nem bántja semmi, semmi más;
— De mindennél fájdalmasabb ez egy —
Hogy számkivetve él a Messiás.

Vezérül a ki adta őt nekünk!
Óh önts szívébe új reményt vigaszt,
Feledni, hogy nagy tettét nem lehet,
Susogd fülébe; óh hadd tudja azt,
Hogy nem hiába küzdött s hontalan,
Hogy a mit ránk bízott mi megtevének,
És márczius megszentelt Idusán
Egy szebb jövő reménye int felénk.

Janka Kálmán.

„De szabadíts meg a gonosztól.“

(Elbeszélés.)

I.

November eleje volt, s a napnak az a szaka, mikor a nappal még küzd az éjszakával a világosság a sötétséggel, de a győztes csakhamar a setétség lön. Alkonyodik. A nap immár lenyugodott, biborvörössége eltűnt az ég aljáról, s a csendes völgyekre őszi köd ereszkedik alá. A pásztor összegyűjti nyáját s lassan-lassan a falu felé tereli.

A jószág bőgése, majd a pásztor tilinkója, közbe-közbe egy-egy kutya vakkantás s a terelgető gulyás nógató szava, bájos harmóniába olvad össze.

A juhnyáj melancholikus csengője, melyet a pásztor búbanatos nótája kísér, megragadják lelkedet s a szívet kimondhatatlan édes érzéssel töltik el.

És így alkonyatkor a kisdud oláh falu minden lánya eljő a közös kúthoz, hogy megmerítse korsóját éjszakára a kristály forrásból. Nem mennek mindjárt haza, hisz ma ügyis szombat este van, hanem sorba leteszik tele korsójukat s hozzá kezdenek a vidám trécseléshez, nótázáshoz, hanczurozáshoz.

Oda vetődik egy-egy legény is, de a világért sem azért, hogy ő is vizet vigyen haza, hanem, hogy babájával találkozzék, vagy pedig, hogy vizet húzzon a lányoknak és hogy azok korsóját ő meríthesse meg.

Mert meg van ám azért a legény jutalma. Vasárnaponként annyi bokrétát kap, hogy akár minden nap újat tegyen süvege mellé.

Isten mentsen, hogy vagy egy korsót is eltörjön. Na hiszen jaj lenne szegény fejének, ugyancsak kapna, ugyancsak megszólának szapulnák, hogy elülhetne, s akár egész télen elő se jöjjön az ilyen ügyetlen legény. . . .

Bár hüvös volt, a lányok nem öltöztek még téliessen, csak egy-kettő, a gazdagabbak húzták fel piros eszímácskájukat s öltötték fel módos ködmönüket.

A legtöbb azonban még mindig mezitláb s feltűrt ruhával volt, mely látni engedé varottas szoknyácskájukat. . . .

Nótájuk messze elhallatszott. Messze-messze túl a falun, — melyre mint viszhang felelt vissza a pásztor tilinkója.

Ha a dalolást megúnták, ismét beáll a terefere, ki-ki igyekszik valami újdonságot mondani.

No hisz van trécselés! elé szedik a falu történetét elejétől végig. Melyik lánynak volt már kérője, a mult vasárnap ki tánczolt a legtöbbet, kinek ki a rózsája; majd meg a legényekről, ki a szebb, ki a derekabb?

— Annyit mondhatok, hogy nincs derekabb legény az öreg Kolompár Togyerjénél, kezdé a barna Maricza,

TÁRCZA.

Ha néha . . .

Ha néha néha elgondolkodom
A multakon, s te rajtad édesem,
Boldogságunknak szép emlékei
Ringatnak lágyan, édesen.

A sejtelem, mely lopva, titkosan
Szívünk' szép szókkal csalva vette meg,
Elhozta azt a kínosabbat is,
A melytől lelkünk félve megremeget.

Érted küzdve, minden óh mi könnyű,
Egymást feledni mily nehéz lehet.
Én dolgozom, te kis szívedbe rejtésd,
S őrizd meg titkon hű szerelmedet.

—a.—

Dr. Komoly Tamás.

Mikor Komoly Tamás a doctorátusra készülve; ahelyett, hogy tanulna. ebéd után belemerült tekintete, a száraz brittanika kékes füstjébe, úgy tanálta, hogy az a brittanika jó, a Dr.-t oda írni a név elé szép, hanem a kettő együtt sincs olyan élvezetes, mint egy szép lánynak udvarolni.

És amint oda jutott és sok hányás- vetés után megállapította, hogy ez oly kétségtelen hitelességű axioma, amelynek helyességét semmi féle érveléssel meg támadni nem lehet, vagy legalább ő nem tudná, elmosolyodott és zamatos gondolatokkal merült a múltba. Végig czikázott ifjúságának himes mezején a leghalványabb rózsától a barna pirosig, az első kis szöktétől az utolsó magas barna lányig, akiknek zsebkendőjét a sifonérban, nevét pedig a szívében rejtegette és ekkor úgy tetszett neki, mintha azok mindenike mosolyogna, a könyv pedig előtte nagyot ásítana. Mivel pedig practicus ember volt, a ki két jó közül mindig a kellemebbiket választja, — becsapta a könyvet és teljes élvezettel merült gondolataiba.

Ábrándozott egy fél óráig azután mintha belőle a consequentiat akarná levonni, összekulcsolta a kezét a könyv felett, a két hüvelyk ujjára rátámasztotta az állát és okoskodott eképen:

módos, egész telek juhnyáj gazdája, aztán meg négy ökör jár udvarába.

— Ej ha! de derék legény, tán bizony mióta kedveseddé lett?! jegyzé meg Irina, egy szép sugár szőke lány; bezzeg még a multkoriba egy haszontalan részeges korhely volt ugye? kivel még tánczolni sem érdemes.

— Halljátok csak, szakitá félbe az unatkozókat a kis Szálicza, megmondom én igazán ki a legszebb, legderékabb legény! Nohát nincsen hét faluban sem párja a kopasz hegyi pakulárnak,* Juonnak. Sugár mint a jege nye s arca oly fehér, mint valami urfié. Aztán mikor megfújja búbanatos tilinkóját, hej! majd megreped az ember szive; — s mennyi nótát tud! én istenem, mintha csak könyvből olvasná

— Igazad van Szálicza, mondák mindnyájan.

S meglőn állapítva, hogy a faluban nincsen olyan legény, mint Juon a kopasz hegyi pakulár.

— Aztán tudjátok-e, kit szeret Juon? folytatá tovább Szálicza oly hangon, melyből világosan látszott, hogy ő tudja.

— Kit? Hát senkit! felel rá a pöske Jelicza, ki eddig korsójával volt elfoglalva s csak most vegyült a társaságba, hisz ha egész héten a tetőn legeltette nyáját s aztán vasárnap le jő a faluba, egyformán sorba tánczol mindegyikünkkel, nem veszi el egyikünk kendőjét sem, mint a többi legény, aztán még soha bokréta sincs süvege mellett; az ilyen legénynek bizony nincs szeretője.

— No hát tudjátok meg folytatá Szálicza, Juon az az öreg granicsár, Kincses Mitru leányát, Aniczát szereti!...

Mindnyájan elbámultak ezen az újságon, kétkedve annak valóságán.

— Hát hiszen a mi azt illeti, szeretheti a meddig csak neki tetszik, de tudom istenem, hogy az öreg granicsár lányát nem adja olyan legénynek, kinek a rajta

* Hegyi juhász. Olyan számadó bojtár féle. Télen nyáron a hegyeken lakik künn.

levőjén kívül alig van egyebe, — nem azért a «Kincses granicsár» ő.

— Nem biz a folytatá Jelicza. — hej! sok különb kérőnek kiadták már ott az utat. Valami úrhoz adják, ténsasszony lesz belőle, mert bizony van ott mit aprítani a tejbe. Mint én bába Dórától* hallottam, meg is kérte már egy pópa, bizonyosan papné lesz belőle, akkor aztán hintóval járhat a vásárra.

— Nem lesz biz a szegény Anicza, még csak a világ világ lesz, sem papné, sem más, mert bizony a mint nekem bágye** Stéfán mondta, már pedig ő mindent tud, a gonosz lélek, a «Márcz szárá» az ő kedvese. . . .

E váratlan felfedezésre megdöbbenve néztek egymásra a lányok. *Ez az oláh lány réme a megszemélyesített kedd este*, a «Márcz szárá» ki eljő a lányhoz, ha fonna, vagy dolgozni talál kedden este s különösen Szt. György viliáján s aztán halálra gyötri.

Egy felbontott hajú furia ez, ki folyton ott leselkedik a hosszú téli estéken, hogy kit csipjen meg áldozatul. Nem is merne az oláh leány kedden este valami munkához fogni s különösen fonna. . . . isten mentes ettől. Remegve húzódik meg a kuczikba, örül, ha elműlik a végzetes kedd s nem jön hozzá a «Márcz szárá». Hiába ez ellen minden kapacitálás, oly babonás e nép s annyira meg van győződve annak valóságáról, hogy ebbeli hitét lehetetlen megdönteni s minden faluban tudnak egyet-egyet mutatni, kihez a «Márcz szárá» jár.

Most is felelem szállta meg a trécselő lányokat, már csak a puszta névre is. A félenkebbek keresztet is vetettek magukra, mondván:

— Szabadíts meg uram a gonosztól.

— Aztán tudjátok meg, beszélé tovább borzongva Szálicza, a kihez a «Márcz szárá» jár, nem mehet az férjhez, mert ha meg tudja ezt az a gonosz lélek, addig, addig szeretgeti, míg a lelkét is kiszivja.

*bába — anyóka, anyó, néné stb.

**bágye — bátyó, bácsi. bá.

— Sokat udvaroltam jurátus koromban, megszoktam, ez nekem életszükség; ez nekem olyan, mint a madárnak az ének, mint a hivatalnoknak a holnap elseje; nem nélkülözhetem. Előbb, vagy később teszem le egy hóval a doctorátust, avval sem nem nyerek, sem nem veszitek semmit, de ha én most nem fogok udvarolni, — beteg leszek; tehát — udvarolni fogok! A kérdés tehát csak az, hogy kinek?

— Eddigélé mindenik platonikus szerelmem sértetlen hagyott, ebből következik, hogy hódíthatatlan vagyok s mert már tetszettem is, igaz hogy többnyire olyannak, a ki nekem nem tetszett, ez mutatja, hogy csunya nem vagyok. Tehát most udvarolni fogok egy olyan lánynak, a kit még nem birt meghódítani senki, a baj csak az, hogy még alig ismerem egy-két lányt ebben a városban. . . . Megvan! igen neki, okvetlen neki fogok udvarolni Vidori Pálmának. Még ugyan sohasem láttam, de már nagyon sokszor hallottam, hogy gyönyörű teremtés, szőke és eddig minden fiatal embert kinevetett. Az egyikre azt mondta, hogy nem divatos a cipője, tehát otromba; a másikra, hogy az egyik bajusza hosszabb, mint a másik, tehát izléstelen.

— És én őt meg fogom hódítani!

— Kitűnő! felséges!

És amint ez utolsó szavakat, oly erős hangon,

mely kiáltásnak is beillett, kiejtette, ajkán szélesre futott a mosoly és felugrott.

A könyvet lecsapta a szekrényre, a szivart letette a hamvas tányérra, balkezébe fogta a sétabot szarvas agancsát, jobb kezével megigazította a nyakkendőjét, fejére tette kalapját, belenézett a tükörbe; még egyet mosolygott, s aztán elindult zsebében a szobakulccsal, szivében azzal az édes érzéssel, hogy ő most hódítani fog.

*

Szép őszi délután volt. A nap ugyan nem lövelé meleg sugaraival a földre, mert ebben megakadályozták a fellegek, hanem azért mégis szép volt, mert nem volt sár és nem esett; a másnapra hirdetett bérnyúlásra abban a városban, a hol Komoly Tamás készült a doctorátusra.

A disz magyarba öltözött bandérium már elment az érkező főpap elé, hogy megadják neki a földi tisztességet is. S a város főutcáján roppant tömegbe verődött a kíváncsi nép; az ablakok, az erkélyek tömve voltak, midőn két fiatal ember tolongott a járdán, bosszankodva az emberek kíváncsiságán, hogy elállják az utat és minduntalan lökdösődnek.

Hanem azért tovább mentek s körülbelől ilyenforma párbeszéd folyt köztük.

— Szegény Anicza. . . . .

— Hát bizony Szt. György nap estején szőtt font s nem tett csalánt ablakába, hogy elűzze a rossz lelkeket, nincs is azóta, egy jó napja, minden este megjelenik nála a gonosz s addig-addig tánczoltatja, míg majd a lelkét adja ki, hát nem láttatok milyen sápadt, sárga mint a viasz s oly vézna szegény, hogy a szél is majd el fújja; mentsen meg a teremtő mindenkit az ilyen sorstól, fejezé be részvétellel Szalicza.

— Ments meg uram, teremtőm, mondá a többi! Ez a kísérteties újdonság elvette minden további kedvöket, kiki megragadá korszóját s

— Nyugogalmas jóéjszakát — mondván, haza mentek.

Soká gondoltak még a szegény Anicza sorsára s összeborzadtak, ha a «Márcz szárá» neve jutott eszökbé.

II.

A lányok elmentek. Sehöl senki. Néma lett az útcza s a kút környékén is mély csend honolt — csak a forrás csobogása zavarta meg a némaságot.

De ni ni, amott az útcza végén egy alak tűnik elé, biztosan valamelyik lány késett meg, s most gyors léptekkel közeledik a kúthoz, pótolni a mulasztottakat, vizet vinni éjszakára.

E közben egészen beesteledett. Sűrű setétség borult a tájra. Nemsokára azonban feltűnt a hold s eloszlatá a sötétséget — most láthatóvá lett, hogy a kúthoz siető alak csakugyan egy leány, ki már oda is ért. A kútnál megállott. Hallgatózik, majd körültekint, hogy valjon nem lát e valakit?

Tekintete végig futott a völgyön, a hegytetőn, figyelemmel vizsgált abba az irányba, hol a karámok s a pásztorok kunyhói állanak, de nem hall, nem lát semmit, pedig valakit biztosan vár.

— Kunyhójába nincs világosság; — valjon hol lehet, hogy nem vár reám? mondja magában a leány.

— Te Dezső! mi lesz itt, mit vár ez a tömeg?

— Kit, kit! barátom, hahaha. Ilyen kérdés? ropant el vagy maradva a kortól. látszik, hogy kitüntetéssel akarsz doctorátust tenni.

— Ugyan hadd el! Épen ma halasztottam el későbbre egy hónappal, már meguntam szórakozni kívánok, — inkább felelj előbbi kérdésemre.

— Ha már ilyen szép elhatározással vagy Tamás, csak megmondom, hogy mástól ne kérdezd meg, mert kinevetnek. A püspök jön!

De míg a doctorátust le lehet tenni később is, az kétséges, hogy szabad lesz e később Pálma. Mivel pedig többre becsülte Pálmát a doctorátusnál, a más holnapnál, elhalasztotta ismét egy hónappal későbbre s elhatározta, hogy előbb meghódítja Pálmát, azután leteszi a doctorátust.

Tervéhez következetes maradt, hűségesen eljárt Pálmaékhoz, de csak abban az időben, midőn tudta, hogy nincsen náluk senki sem, a ki zavarhatná az együttlétét Pálmával. És 3 hét múlva eljutott az udvarlás és szerelem azon stádiumához, midőn nem csak a legkedvesebben kínálta meg Pálma cigarettával, hanem csak arra a cigarettre volt szabad rágyújtani, a melyet Pálma sajtá kezűleg készített és amidőn már nem volt semmi egyéb hátra, csak a — vallomás.

Aztán megint körülnéz, hogy valjon nem hallotta-e meg valaki?

Felragadja korszóját, megmeríti, s a tele korszót, hogy a víz alá csuroghasson róla, leteszi, ő maga pedig a kút kámvájához támaszkodva elmereng.

A hold már jó magasra hágott, tényes tényérja egész ragyogó pompájában tünt elé, körös körül nappali világosság áradt szét, csak a mély csend s a tárgyak hosszú árnyéka mutatta, hogy most a nyugalom ideje van. . . . .

A leány elmerengve még mindig ott állott. A kámvára támaszkodva bámulta a habzó forrást. A hold sugarai bevilágíták szép magas termetét, dús szöke haját.

A bűbajos világitás mellett, valóban egy gyönyörű kép terült el körös körül, méltó a festő ecsetére.

— Jó estét Anicza, — mondá egy dallamos hang, felébresztvén őt merengéséből.

— Adjon Isten felelt megrezenve a leány, — azt gondoltam, már el se jössz.

— Oh de hogy nem jövök édesem, mikor oly igazán, oly nagyon szeretlek! felelt a jövevény gyönyörrel tekintvén Aniczára.

— Soká vártam rád, édes anyám megszid aztán, ha a vízzel későn érek haza.

— Megkéstem édes Aniczám eltelt az idő, míg nyájamat elhelyeztem; míg elbúcsúztam tőle. . . . mert ki tudja, látom-e még azt valaha, vagy sem? . . .

— Az istenért, mit beszélsz Juone? kérdé Anicza megrettenve.

Mert a jövevény Juon, a kopasz hegyi pakulár, Anicza kedvese volt.

— Édes Aniczám, szólta Juon megfogva a leány formás kezét — tudod, hogy szeretlek jobban, mint életemet, szeretlek, mint virág a harmatot s jobban szeretlek, mint madár a tavaszt szereti, jobban mint a gerle bűgő párját. Óh édes drágám ez a szerelem elhervaszt, a vágy megöl, mert tudom, mert érzem, hogy

Hanem Tamás azok közé tartozott, kik a más káran tanúlnak és logicusan így gondolkozott:

— Ha én bevallom neki előszóval ezt a végtelen szerelmet, úgy járhatok, mint már sok boldogtalan előttem: — kikaczag, és ekkor nincs más hátra mint — egy golyó . . . Tehát meg írom neki levélben, ekkor legrosszabb esetben is csak a levelemet nevetheti ki.

És úgy tett, irt egy, két, három levelet tele érzellemmel, fájdalommal, boldogsággal, ha nem a felelet nem volt semmi.

Várt, várt egy hétig, kettőig s mikor már türelmetlen volt, egy délután azt kérdé tőle Pálma:

— Szokott maga szerelmes leveleket írni Komoly? És Tamás hallgatott bölcsen és elpirult.

— Már 3 levelet kaptam a maga nevében, ime nézze! ki írhatta ezt? ki akarhatta magát megtréfálni?

— Én irtam ezeket Pálma, mondá halkán, szégyenkezve.

— Nem rossz! hahaha, hahaha hisz nekem azt mondták, hogy maga komoly, hogy maga a doctorátusra készül! No képzelem azt a doctorátust! hahaha!

A többire már nem emlékezett Komoly Tamás, csak még arra, hogy nagyon imbolyogva jött le a fehér lépcsőn.

soha sem lehetsz az enyém. Mióta szeretlek tilinkóm nem ad oly vidám hangokat, mint annak előtte, csak bánatosan zokog az most. Hangom megcsuklik, ha dalolni akarok s nótám csendes, bánatos, mint egy hallott dal.... Óh ez nem mutat jóra!

Vágytam tudni az igazat..... akarom ismerni a valót... beszéltem Sára anyóval.... megkértem nézze meg, mi szerencse vár reám s jósolja meg jövőmet. Ha azt találja mondani, hogy nem szeretsz, hogy nem lehetsz enyém soha — elmegyek messze, messze, a meddig csak két szemem lát, a meddig csak a lábam bír. Elbujdokolok innen oda, honnan hirt sem hallottok felőlem.

— Én szeretlek Juáne — szakítá félbe szeliden a leány — nem kell, hogy meg jósolja senki, — s nincs okod elbujdokolni.

— Tudom, hogy szeretsz, de azt is jól tudom, hogy apád sohse adna hozzám. Ezt, ezt akarom én megtudni Sára anyótól.

— S vajjon csakugyan megtudja mondani?

— Igen — megtudja!

— Istenem, istenem de szeretném, ha nekem is jövendőne valamit. s ha kicsinálná, hogy egymásé legyünk — tevé hozzá félénken a leány.

Ó is tartott attól, épen mint Juon, hogy nem adják majd ehhez a szegény pásztorhoz. Hogy is adnák mikor pópa kérője akad.

Juon hallgattagon állott, mintegy küzdve önön magával, hogy vajjon elvigye-e a leányt is éjnek idején a veszedelmes varázslóhoz. Azután hirtelen a leány felé fordulva mondá:

— Jól van. Jer ma a fonóba, aztán ha vége lesz éjjél felé már mindenki hazatér, az első kakas kukorékolásakor, midőn már ember, állat elpihent mikor a fák lombja is alszik, elmegyünk a varázslóhoz, megmondja ő majd mindkettőnk jövendőjét.

Jöjj el velem oda drága Aniczám, — tudjuk meg a bizonyosat, — mert így élni — bizonytalanságban — óh az borzasztó.

Ha nem, ha azt képzelik, hogy az uton golyóra, méregre, vagy kötélre gondolt, — roppant csalódnak. Nem gondolt semmit, csak végtelen nagyokat sohajtott.

Negyednapra előszedte a könyveket letörölte róluk a port és tanulni kezdett. És amint az első paragrafust átolvasta, azt vette észre, hogy amint tudott, azt nem tudja, amit pedig nem tudott, az nem akar egykönnyen a fejébe menni. Hanem azért a doctorátust, nem kitüntetéssel ugyan, — de letette és kinevezték tavaszra fogalmazónak a pénzügyigazgatósághoz.

Szeptemberben pedig gyakran lehetett látni a sétatérren fiatal feleségével, akit egy csomó gavallér özőnlőtt körül. Gyakran lehetett hallani amint egymásnak sugták: »Kedves egy asszony lett abból a kis Pálmából.«

Hanem legtöbbször lehetett hallani, a mint Komoly Tamás a fekete kávé mellett nagyokat sóhajt. S ha ilyenkor valamely fiatal collegája megkérdezte csak anynyit felelt:

— Barátom sohse tégy doctorátust!

Kérchy Péter.

— Tán eljöhetek, ha édes anyám a fonóba enged, felele a leány s felvette korsóját, hogy haza menjen.

Juon elvette tőle a korsót, s elkísérte a kis kapuig. Elváltak — de még egyszer megígérték, hogy találkoznak.

— Várlak, mond Juon.

— Elmegyek. felelt Anicza s belépett az ajtón.

Anicza anyja, a féle kardos asszony, kinek gögjét nagyban fokozta az a tudat is, hogy ők a faluban a leggazdagabbak, türelmetlenül várta már: nem tudta elgondolni, hol késhet leánya oly soká? minden perczen kinézett, vajjon jön e már? Mikor Anicza haza ért, édes anyja haragosan fogadta.

— Talán bizony most ásták azt a kutat, hogy oly soká maradtunk? vagy tán a forrás apadt ki?

Anicza nem szólt semmit. Elhelyezte korsóját a lóczán, előkereste guzsalyát s csendesen lonni kezdett.

— Nem hallod vagy mi?! hol maradtál oly soká, mondá anyja még haragosabban.

— A kútnál — felel Anicza.

— Jaj te haszontalan! biztosan vártál valakire. Szégyeld magad, módos lány létedre egy jött ment után vetni magad — pergeté anyja csipőre tett kézzel, nyomtatékül minden szó után fejével biezentve — eredj, láss a vacsora után.

Anicza félretette guzsalyát s a konyhára ment.

Hm, hm! — morgott az asszony, ennek a lánynak bizonyosan van valakije — ha ezt meg tudja a pópa, ki megkérte, bizony soha sem veszi el; itt vénül meg a nyakamon, vagy ha ezt nem akarom, valami szegény bagolyhoz kell feleségül adnom. De majd teszek én róla! a fonóba sem engedem többé.

Igy akarta Aniczát édes anyja erővel ténsasszonyá tenni, s e végett megtiltotta még a falubeli lányokkal való barátkozást is, — a legények elől meg épen elzárta. Gazdagok voltak s a jámbor azt hitte, hogy pénzért mindent lehet venni, még boldogságot is.

Oh ez a rangkórság mindenütt felüti fejét, megmételeyezi a társadalom minden rétegét s elüzi a régi jó erkölcsöt, mely egyedüli alapja a boldog házasságnak.

Dehát Aniczának daczára minden magas planumnak, ma el kell menie a fonóba s férjhez is megy.

(Folyt. köv.)

Páter Gregor.

Deczember.

Juhász László költeményei. — Szerző sajátja. — Nyomatott Sárospatakon.

Legközelebbi számunkban tett ígérletünknek megfelelően, ez alkalommal mondjuk el nézeteinket a »Deczember« egyes darabjaira. Az említett czim alá foglalt versek közt van egy pár óda, elégia, s egy Uhland, Goethe és Lenau fordítás.

A kötet darabjait három osztályba sorozhatjuk. Az elsőbe csak néhány vers tartozik, ezek: »Füst«, »Kontempláció, az »Agról-ágra« czimű dalcziklusból a 11-ik sz., Vasárnap és egy jó adag optimismussal ide lehet még sorozni két vagy három verset: ezek a meglehetősen, türethető darabok. — A második osztályba a rosszak tartoznak, ilyenek: »Egy villanás«, »Kórházban«, az »Agról-ágra« czimű dalcziklusból a 3-ik, 4-ik, 6-ik, 8-ik, 10-ik sz., »Vizio«, »Nyomor«, »A vér«. A harmadik osztályt a kötet többi poémái képezik, azok a versek, melyekre se azt nem lehet mondani, hogy jók, se azt, hogy rosszak, hanem azt, hogy nem jók. Ezek a

nem jó versek azok, melyekkel én részemről legkevésbé tudok szimpatizálni, ezek olyan Ephialtések, melyek elárulják nekünk, hogy szerzőjük minden egyéb lehet, csak poéta nem. Az ilyen verseknek ugyanis vagy a tartalma értéktelen, unalmas, mert számtalanszor hallott és olvasott gondolatok s eszmék képezik: vagy a technikája, kidolgozása annyira gyenge, hogy általa legújabb legmegkapóbb gondolatok is hatástalanokká válnának. A »Deczember« című kötetbe foglalt versek háromnegyedrésze ilyen.

A kötetet az »Őszi impressziók« című vers nyitja meg: egy 17 strófából álló elégia. Ez a vers is a nem jó versek közé tartozik, s ha figyelmesen átolvassuk: szerzőjének egész poézisével tisztában lehetünk. Imittamott van benne gondolat, egy-egy strófával tud is hangulatot kelteni; de emellett olyan fogyatkozásai vannak, melyek tökéletesen tönkreteszik.

Az elégiának már természetében rejlik, hogy kellemes, lágy tónusával jóleső, békés hangulatot, hogy a lélekben; de én valahányszor ezt a verset átolvasom, mindig indulatos leszek: bosszant az érzelmeknek és gondolatoknak az a chaosa, melyből ez a vers formálódott.

Mint hogy e kötet poémáinak tulnyomó része az »Őszi impressziók«-kal egyértékű: itt kissé megállapodunk, hogy egyet mást elmondjunk.

Az előttünk lévő költeményekből arra a meggyőződésre jutottunk, hogy a »Deczember« szerzője bizonyosan azt hiszi, hogy ha ő prózáilag, terjengősen ugyan, de rimes beszédben zengi el érzelmeit, gondolatait: készen van a költemény. Nem fogadhatjuk el merev, szükkörű poétikáját: ismerjük mi is a költői művek alkotására vonatkozó szabályokat, s ha nem gimnáziumi tanulmányainkból is; de valahonnan tudjuk azt is, hogy azoknak a művészeti szabályoknak vannak olyan finomabb árnyalataik is, melyeket a jó poéták nagyon jól ismernek: azoknak pedig a kik nem születtek költőnek, de minden áron jó verset akarnak írni: sokkal jobban kell ismerniök.

A költemények elengedhetetlen kelléke a tömörség, s mihelyt a poéta szélesen, áradozva ír: összekeresheti a legcsengőbb rimeket, használhat fiülbemászó szép szavakat, verse mindezek daczára is csak próza marad, sőt annál is rosszabb, mert a prózától is megkívánjuk bizonyos mértékben a tömörséget.

Ez minden esetre a szép stylus titka, s ha a próza-írónak ügyelnie kell rá: a versirótól méginkább megvárjuk. Ennek a hiánya a »Deczember« költeményeinek egyik sarkalatos hibája.

Ime az »Őszi impressziók«-ból egy pár strófa:

Most olyan a lelkem, mint a pusztá róna,
Mintha aliből minden élet kihalt volna.
Kihalt a reményben.
Mintha még a hervadt virág is így szólna:
Az ábránd sines vélem.
Nem fényes hirnévről szól a patak habja,
Dicsvágyam a sötét koporsóban halva,
Halva fekszik régen,
A szerelmem napját a felhő takarja
A borongó égen.

Bizony ez nem poézis, ez csak olyan szintelen, erőltetett valami, mint a fának másodvirágzása.

Egy dalának első strófája ez:

Mennyire szeretlek, azt kérdezed édes.
Tudom is én! Milyen furcsa egy kérdés ez!!
Vágyban égő szívem, mely egészen tied,
Örökre megőrzi a te emlékedet.

Hát ezt el lehet mondani egy ennivaló kis bakfisch-nak, s lehet, hogy az örömeiben ezt fogja mondani: »Milyen szépen tud beszélni, hiszen maga költő, második Petőfi«; de azért ne nyomassa ki senki, mert a kritika disztinált izlésű vén kisasszonya szánó mosolylyal fogadja, s bizonyára nem teszi zsebre az ilyen összefüggés nélküli prózai ömlengéseket.

Jó poéták titka az is, hogy nem mondanak el mindent egy-egy költeményükben, valamit biznak az olvasóra is, hogy találja ki; mert tudják, hogy legtöbbször nem az a legbecesebb, a mit mondanak, hanem az, a mit elhallgattak.

A költészetnek úgynevezett rejtett kellemeit szeretjük leginkább, épenúgy, mint a katolikusnak a maga templomában legérdekesebb a sekrestye homálya, miszticizmusa.

A holdvilágos estnek épen abban rejlik a bűbája, hogy a tárgyakat olyan misztikus homályban látjuk, s ilyenkor az előttünk levő bokrok bozótok, a legismeretebb fák és helyek is mind poézissel telnek meg.

A költészet remekeiben is meg van ez a finom titokzatosság, úgy hogy egyes nagy alkotásokat csak valóban művelt ember tud megérteni és élvezni.

A »Deczember« szerzőjének is súlyt kellett volna fektetnie versírás közben ezekre a magasabb művészi szempontokra: hiszen genialitás nélkül is nagyon sokan tudnak jó verseket készíteni; de az ilyen poéták tudnak ám alkalmazkodni ezekhez a finomabb szempontokhoz, s egyszersmind tudnak önmagukkal szemben is szigorú kritikát alkalmazni.

De ő — költeményeiből úgy látszik — tulteszi magát mindenféle költészeti törvényen, s szerinte semmi egyéb nem kell a versirashoz, mint: rimek, szépszavak és egy jó adag ál-páthósz.

Ideiktatom »Bosszu« című versének két első versszakát azt hiszem elég erős argumentum lesz állításom mellett.

Nem gondoltam reád halottak estélyén
En kedves halottam!
Másnak lábainál tűzbe-lázba égven
Kerestem az üdvöt és fel nem találtam.

Pedig, hogy lehajtád ábrándos fejecskéd
A halálos ágyra.
Szívemet a kínok majd szétrepesztették,
Agyvelőm kiégett összeested látva.

Igen nagy hibája a »Deczember« szerzőjének, hogy mindig nagyot akar mondani és ezt — gyakran az értelem rovására meg is teszi. — Mi ez?

Agyvelőm kiégett összeested látva!

Nem vagyok képes felfogni, hogy az agynak ilyen égési processusa hogy szokott végbemenni. Azt értem, ha valakinél a tulságos szellemi produkció következtében beáll a paralízis, vagy az alkohol élvezése folytán a delirium; de hogy a fájdalom következtében kiégjen az ember agyveleje, nem hiszem. Ha kiégett, hogy írta meg ezt a költeményt?

Ne fejtegetjük, tovább ezt a dolgot, a kiégett agyvelőről.

Mint emittettük, van e kötetben egy pár óda is: »A szabadság napján«, »Nemzeti gyász.« Az óda íráshoz nincs ereje, a helyett, hogy fölséges eszméket, gondolatokat nyújtana, krónikánk csupán és eddig hallatlan kifejezéseket használ. Pl. azt »A szabadság napján« című versében:

Zsarnok gyanánt ült a világ fölött
A tél s teremtet éjszakát s fagyot;
S e télidőben harcza' üldözött
Szegény magyar szabadság megfagyott.

A következő versszak utolsó négy sorában:

Az árny, a köd jajgatva messze szállt,
Hintvén sugárt, mosolyt az új tavasz . . .
S a napsugárnak vége-hossza nincs . . .
Lehullt a láncz; széttörve a bilincs,

Fogadni mernék, hogy ezt a két utolsó sort a rim kedveért ütötte össze.

»A nemzeti gyász« negyedik strófájának a végén:

Hiszen kevés egy. Van vitéz Aradban
Tizenhárom! S ha kell több is telik.
Csak rajta hát! Hiszen bitó elég van
S csinálnak egy rettentő reggelit.

Ugy látszik, hogy a telik szóra nagyon nehéz rimet találni, s szerző bizonyosan ezért követte el ezt az ízléstelenséget. Ugyancsak a »Nemzeti gyász«-ban:

Nem haltak ők meg! Hisz bitójuk alján
Virágba szökkent a nagy gondolat.
Hisz sirjaik, a bimbókat kinyitván,
Meghozták a rég várt virágokat.

Ezekből az idézetekből az a tanulság, hogy a kinek nincs ereje, gondolata, ne fogjon bele az ódairásba; mert ilyen képtelenségekkel fogja kitölteni a szokásos 7—8 strófát.

Az »Agról-ágra« című dalciklusban szerintünk a 4-ik sz. dalocska utolsó strófája ér legtöbbet. Fájdalom csak ennyi:

Hogyha ez az én szerelmem
Zugó vihar lehetne:
A világról minden hamis
Szeretőt leseperne.

De ennek a dalnak meg a középső versszaka kifogásolható:

Ha szerelmem virág lenne
S házad előtt nyilna ki:
Olyan lenne, hogy a felhőt
Eltakarják lombjai.

Ilyen hatalmas lombozatú virágot nem ismer a botánika; de ilyen talán a mammuthok korában sem igen volt.

De mit szólunk azután az ilyen verseléshez?

Sötét fejfád oly szomorú
Mint a hervadt sirkoszorú,
Majd vigabb lesz a te fejfád,
Ha az enyém is kihozák.

vagy az 5-ik sz. dalhoz, mely így végződik:

De azt zsongják a levelek,
Hogyha vele egybe kelek:
Megirigylik az angyalok.
Hogy én olyan boldog vagyok.

Egyik kitűnő élcslapunknak ismert alakja, Vigyázó Laczika, épen így pengeti a lantot (Szerk.) különben az egész dalciklus — a 11-ik sz. dal kivételével — érték-telen versifikálás, egyéb semmi.

A »Visió« cz. költemény egyike a kötet leggyöngébb darabjainak. Ezzel a négy sorral végződik:

Hogy ne lássam ezt a képet,
Óh Isten, esengve kérlek,
Tépd ki, szórd szét agyvelőmet,
S villámodat sujtsd le rám.

Ugyan hogy mer így beszélni? Hisz ez valóságos istenkisértés. Nem jó ilyeneket kérni, a vakmerő szavakat sokszor elnémitotta már a villám. (Azt hiszem különben, hogy szerző maga sem venné tréfára a dolgot, ha tudná, hogy csengő kérése csakugyan meghallgattatik.)

A »Vizió«-t nyomban követi a »Vergődés« című költemény, mely így kezdődik:

Sirva feküdtem lábaidnál
És te felrugtál engemet.
Arczomat a kezembe hajtvá
Elsirtam minden könnyemet.

Petőfi azt mondja, hogy legnagyobb boldogsága volt másokat fölvidítani. Ha hatás után lehetne itélnünk, ezt a verset tarthatnók a legsikerültebb darabnak. Engem legalább még mindig földérintett. Valahányszor rányitottam, mindig jóízűt kaczagtam; nem tudom hamarjában eldönteni, szerzőjének naivitásán-e, hogy ilyet is kiadhatott, vagy azon az abszurd szituáczió, melyet e négy sor után el kell képzelni.

Az »Orgiák után« című versében — ha nem csatlakozunk — Don Juan — poétának akar látszani; de szerintünk ennek a költeménynek a hangja inkább illik egy chevalier d'industrie félc embernek a szájába, mint egy igazi Don Juanak. Mutatóul egy pár versszakot idézünk:

Csókoltam festett s hamvas ajkakat,
A földi mámort végig élvezém.
Töltém magamba a champagne-kat,
Tanultam a konyhák művészetén.

Nyertem promessen és lóversenyen.
Játszám roulettet, wisthet egyaránt.
Bolyongtam erdön, réten, téreken
Megfixiroztam minden szép leányt.

A »Deczemberben« van egy részlet is egy költői elbeszélésből: »A mélységből« címmel. Sokan — köztük a »Bereg« is — szerző sikerültebb költeményei közé sorozzák: mi nem tarthatunk velök, mert nekünk már a frázis nem imponál. Ebben a költeményben pedig mi csak szerző nagy mondásainak superlativusait látjuk. Ebben a modern világban, a midőn indulataink, szenvedélyeink kifejezésében sokkal diszkrétebbek, egyszerűbbek vagyunk, mint valaha: inkább komikusnak, mint nagyszerűnek tűnik fel előttünk egy olyan hős, a ki ilyeneket szaval:

Mert ön magasan áll felettem,
Nem mondom — ön nagy, büszke vér,
Ezért vívodom érte épűgy,
Mint Anyegin Tjanettjeér!
Ezért rombolja bennem Ámor
Smith Ádám szillogizmusát,
Ezért dül bennem Bánk viharja,
Ezért a hősz shekspiri láng.

Talán shakspeari nagyszerűséget találnak benne? Egészen más ez:

Ti gondolatnál gyorsabb kényűzek,
Kengyelfutói a tölgyhasgató
Menykönek, hamvaszszátok el
Ez ősz fejet. Világot rengető
Villám, dörgesd laposra e kemény
Kerek világot. Rombold el a
Természet műhelyét, s egyszerre fojts meg
Minden csirát, miből a háládatlan
Ember keletkezik.

(I.eár kir.)

Ég és föld kettő között a különbség. Amabban ál-páthős, ebben pedig erő és fenség nyilvánul.

A »Nyomor« című költemény végsoraiban igen keserű pessimizmus nyilatkozik meg:

Ha nincs zsebedbe' egy csomó arany,
Becsület, elme, szív mind hasztalan,
Neved: »bitang, rongyos, haszontalan!«

Szerencsére ez nem igaz. Ne féltsük a fényes elméket, a művelt XIX. század mindig többre becsüli a szellem arisztokráciáját a pénz-arisztokráciánál. A fentebbi maxíma tehát ez idő szerint nem állhat meg.

A »Vér« című kaotikus történetben Nana-féle materializmus nyilvánul — en miniature. Ha átolvastuk, majdnem olyan kellemetlen valamit érzünk, mint a Zola némely regényeinek olvasása alkalmával.

A túlságba vitt naturalizmusnak regényekben talán van, de költeményekben nincs helye. Ha olykor-olykor előveszünk egy kötet költeményt, bizonyára sokkal inkább fog gyönyörködtetni, ha a lapokon az idealizmus üde leheletét érezzük, mintha ott is az élet materializmusa fogad bennünket.

Ezzel befejezzük részletes bírálatunkat. Nagyon háladatlan munka volt, mert a Szaharán aránylag közelebb lehetnek egymáshoz az oázok, mint a »Deczember«-ben a meglehetős poémák — és így kevés gyönyörűséggel kárpótolhatott.

Ezzel ugyan nem tartoznánk, a mi itt következni fog, de minthogy nagyon sok a rövidlátó, s még több az elfogult ember, s minthogy a félremagyarázott szavak helyreigazítása most mindenütt napirenden van: a konvenciónak megfelelőleg, bírálatunk felett mi is világot gyújtunk, hogy annak gyöngye reflexe valamivel kedvezőbb színben mutassa czikkeinket. Sokan erősnek, s talán elfogultnak is tartják bírálatunkat, pedig nincs igazuk. Egy állatorvos hidegvérével vizsgáltam meg a »Deczember« szerzőjének pegazusát, s a legnagyobb objektivitással konstatalem, hogy most nagyon gyöngye kondícióban van, s nagyon jó tartásra és alapos dressurára van még szükség, hogy valamikor dícséretet nyerhessen.

Higyje el a »Deczember« szerzője, hogy sokkal több barátság, őszinteség van bennünk, mint azokban, a kik neki bókolnak. Mi azzal az őszinteséggel mondtuk meg az igazat, melylyel a magyar ember odaszól a bojtár gyerekhez: »Nem jól szól az a tilinkó pajtás!« Nincs könnyebb, mint a köpenyeget forgatni. Lelkiismeretünk rovására mi is el tudtuk volna ütni dícsérő frázisokkal a bírálatot, de minthogy az ilyen frázisok nekünk sem imponálnak, s nem adunk rájuk semmit: mi sem akarunk mások előtt szappangolyókat fuvogatva eldefelírozni.

Kimondtuk őszintén véleményünket, s ha a »Deczember« szerzőjében csakugyan van poétai ér, ezzel — azt hisszük — inkább használtunk, mint ártottunk neki. Volt már olyan ember is, a ki megborzadt a maga nagyságától: hisszük, hogy a »Deczember« szerzője, ha még egyszer ki akarja adni költeményeit, legalább is magába száll.

Ha kritikánkban esetleg itt-ott kelletnél erősebb kifejezést használtunk, vagy elszóltuk volna magunkat: mentsen bennünket az, hogy ezt költeményeiben a »Deczember« szerzője is nem egyszer megteszi.

Demeter Bertalan.

1893 márczius 15-ike Sárospatakon.

Mint évek hosszú során át, úgy ezúttal is az e nap-hoz fűződő nagy eszmékhez és vívmányokhoz méltóan ünnepelte meg a sárospataki főiskola ifjúsága a szabadság nyilatának ünnepét, márczius idusát.

Talán e háromszázados főiskola gondosan dajkáló keze, a mely vén barna falai között új, szabad eszméket növel, talán a sasok omladozó fészkeiből, a melynek körében él, a Rákóczyak szelleme oltja itt az ifjúság lelkébe a szabadság iránti lelkesedést; talán már ez a föld olyan, mely merészebb szárnyat ad a léleknek? vagy legyen bármi más az ok, elég, hogy a mint közeleg márczius, itt az ifjúságnak egy gondolata van: ünnepelni, mint egy vágya a csalogany-nak kikeletkor: énekelni. S ez ünnepély részletezésében lehetnek ugyan eltérések, de az egészenek, mint elvnek kimondásában az ifjúság összesége mindig egy és egy marad.

Igy volt most is; száz ajak egy érzéssel csüggött az ünnepélyen, melynek kétféle alakban kívánt kifejezést adni. Mint komoly, lelkes ifjúság, hogy igaz kegyelettel adózzék a nagy nap emlékének, visszaszárnyaljon a multa egy újult ünnepélyen a főiskola imatermében, tehát megadja a honfi léleknek a magáét — és mint eleven magyar ifjúság, a melynek öröme van, hódoljon a könnyebbfajta élvezetnek is a városháza termeiben rendezett táncmulatságon.

A tulajdonképeni ünnepély d. u. 3 órára volt kitzúve. S már fél 3-kor egész hosszában megeléknül a Kovács-útcza s hullámozó csoportokban vonult a város közönsége a főiskola tricolor felé. E különben egyhangu, kis város ünnepies színt mutatott; az enyhén mosolygó márcziusi napsugár, a szelid tavaszias levegő emelni igyekezett az ünnepély fényét.

S 3 órakor már csakugyan telítve is volt a tágas imaterem a város minden rendű és rangú, sok vidékiek lelkes közönségével és a főiskola ifjúságával, szóval ott láttuk e város ismert tisztos matrónáitól a piruló leánykákig, egy pár őszhajú 48-as aggastyántól, az alsóbb osztálybeli csemetéig. S középen, a szónoki emelvény oldalán mosolygott az öreg *Kossuth Lajos* borostyán koszorúba kerített arczképe.

Pontban 3 órakor megnyitotta a főiskolai énekkar a hazafias ünnepélyt Mosonyi M. »Szentelt hantok« című darabjával, majd Eperjessy Lajos lépett a szószékre s szavalta el elég hévvel, a különben szavalatra nem igen alkalmas darabot, Reviczky Gyula »Márczius 15.« című költeményét. Utána a főiskolai zenekar játszott, tele érzelemmel Kossuth-dalokat, s az utána előtört tapsvihart csak »hogyvót« állította el, a melyért a közönség ismételten tapsal adózott. Még alig csillapult a zaj, midőn Gasko (Gyula) főiskolai szénior lépett az emelvényre s olvasta fel szépen kidolgozott, lendületes, alkalmi beszédét, melyet a közönség feszült figyelemmel hallgatott végig. Ezt követte a főiskolai énekkar a »Dalszabadság«-gal Marschner H.-tól, majd a Janka Kálmán pályadíjnyertes ódájának felolvasása, mely után a főiskolai zenekar játszotta Erkel Ferencz »Hunyadi

induló"-ját. Még a Juhász László szavalata következett s miután Ábrányi Emiltől „A koldust“ átézve s öntudatos páthosszal elszavalta, a főiskolai énekkar a „Talpra magyar“-ral, ifj. Sz. Nagy Károlytól, az ünnepélyt bezárta.

Mondanunk sem kell, hogy a szereplők szereplési köreit, nemkülönben a Gasko Gyula főiskolai szénior beszédének nyugvó pontjait a közönség lelkes éljennel és tapssal töltötte be, azonban e mellett önkéntelen ki kell emelnünk, hogy a főiskolai zenekar ügyes játékaival és Juhász László meleg szavalatával, igen kedvesen lepték meg a közönséget.

A mint az énekkar „Talpra magyar“-ja elhangzott, a távozó közönség kezdte rá, hogy „Kossuth Lajos azt üzenete“ s így énekelve vonult ki az imateremből. Öt óra fele volt az idő, midőn ismét olárasztotta az útczát az ünneplők serege s kiki sietett laza, hogy megtegye a vágó készületet az ünnepély második részéhez, a táncmulatsághoz.

Négy óra múlva azután ismét együtt volt e közönség nagyobb része a városháza termeiben. Ezúttal ugyan nem igen aggasztotta a nagyszámú fiatalságot sem, hogy kivel fog táncolni? mert ritka szép számmal érkeztek hölgyek „távolból, közelből.“ S már $\frac{3}{4}$ órakor, midőn Jóska rápendítette az első csárdást, úgy tüzesen, czigányosan, kaczagtatva a hegedűt, mint a hogy ő szokta, ha jó kedve van, — látni lehetett, hogy a mulatság kitűnően sikerült; hiába torlódtak a párok a czigány elé divatszerűleg, félig telve volt a terem tánczoló párokkal, — pedig még nem érkeztek be teljesen a lányok. Később azután, tudta és érezte mindenkik, hogy nem csak jól sikerült a bál, de ritka, nagy számmal is vannak vendégek, érezte pedig különösen azt, hogy kicsi a terem. És bizony a szükség nem egynek ajkára adta azt a népdalt, hogy „Kicsi nekem ez a ház. . . .“ Sőt talán, ha tehetségében állt, folytatását érvényesítette volna is. Bizony méltán, mert nagy jutalmat lehetett volna osztogatni annak, ki egy tourt hibátlanul végig járt, anélkül hogy valaki egy tyukszem taposással, vagy egy csekély lökessel ne kedveskedett volna, s hiszem, hogy a jutalom nem lett volna kiadható. Azonban a hiba semmi esetre sem az volt, hogy sokan voltak, hanem, hogy a terem volt kicsiny. És bár ezen a bajon segíteni nem lehetett, ez nem zárta ki sőt növelte azt, hogy márczius 15-éhez illő jó kedv uralkodjék. Uralkodott is az egész éjjel. S nagy kár, hogy még egy csorbát ejtett rajta a szünóra alatt a kredenczben büllfet-ben a kiszolgálát felette hiányos volta. Itt ugyanis lehetett kapni mindent és semmit. Az az parancsolni parancsolhatott mindent az ember, hanem ha kapott valamit, azt is jó későn, midőn már elment az étvágya, az csak az illető privat szerencséje volt. Nagy köszönet azon egy pár rendező urnak, a ki (bocsánat: udvarias stilban értem) igyekezett a hölgyekkel szemben a kelner szerepét játszani. Bizony ezen segíteni kellene már egyszer! Mindazon által ez sem okozta azt, hogy az a kerekszám 40 pár tánczos, mosolygó arczczal ne járja a négyeseket, s hogy előbb gondoljanak hajnal hasadásnál a távozásra a hölgyek, kiknek körében ott voltak asszonyok:

Abaházy Istvánné, Abaházy Józsefné (O.-Liszka), Buza Jánosné, Borsos Györgyné, Csajka Jánosné (Abauj-Szánthó),

Debreczeni Bertalanné, Gyarmathy Sománé (B.-Ujlak), Janka Gyuláné (Barkaszó, Beregh m.), Katona Zsigmondné, Kapitány Jánosné, Kolosné Bánóczy Irma, Korláth Árpádné, Kerekes Jánosné (Liszka), Maklári Pap Miklósné, Marasca Julia, Mókné (Vajdácska), Radácsi Györgyné, Rácz Józsefné (N.-Kázmér), Ruda Lajosné, Sárkány Imréné (Gálszécs), Steinfeld Jenőné, Szabó Istvánné (Liszka), Szabó Pálné (Hotyka), Szekeres Ferenczné (T. Becs, Szatmárm.). Szunyoghy Sándorné, Wojnarovits Lászlóné (Borsi), Özv. Zsindely Istvánné.

Leányok: Abaházy Erzsike, Abaházy Irma és Margit (O.-Liszka), Árvay Ilona, Borsos Berta, Csajka Emma (Abauj-Szánthó), Debreczeni Jolán, Demják Gizella (Trauczon), Gyarmathy Margit (B.-Ujlak), Hatvany Gizella (Ladmócz), Inczedy Etelka, Janka Ilona (Barkaszó Beregh m.), Kálniczky Margit (Mihalyi), Kapitány Bella, Karácsonyi Gizella, Katona Mariska, Kerekes Matild és Vilma (Liszka), Kormány nővérek, Korláth Jolán, Maklár P. Margit, Mók Margit (Vajdácska), Pallos Veronka, Rácz Jozefin (N.-Kázmér), Radácsi Erzsike, Ruda Tinka, Sárkány Etelka és Vilma (Gálszécs), Solcz Róza (Leibicz), Szabó Emma (Liszka), Szabónyi Karolin, Szekeres Eleonóra és Sarolta (T.-Becs, Szatmárm.), Szentimrey Margit, Ujj Anna (Ladmócz), Vass Gizella, Wajnarovits Ida (Borsi), Zsindely Mariska.

A derengő hajnal már jól áttört az ablaktáblákon, midőn még egyre rakták a viradtig csárdást. 5 óra múltával szakadt azután egyszerre vége a táncznak s vele a mulatságnak. Nem volt lány, ki reggelre nagyon el ne lett volna fáradva, de gavallér sem, ki kedvére ki nem tánczolta magát. — S amint a nap előbujt a láthatár mögül, fontos vita tárgyát képezte, hogy ki volt a legszebb leány? S az eredmény végre is az lett, hogy nem legszebb, de legszebbek voltak hárman, még pedig kettő pataki és egy vidéki, — amint ellesve hallottuk. Kik is lehetnek azok?

—y.

NÉPDAL.

Húzd rá czigány! hadd nevensen
régi szolgád húrja,
Örömedet a mi csak van,
töltsd belé a húrba,
Víg nótádra, hadd kaczagjon
bennem is a lélek:
Réges-régen bús tanya már
nékem ez az élet!

* * *

Húzd rá czigány! hadd keser'gjen
régi szolgád húrja,
Fájdalmadat a mi csak van,
töltsd belé a húrba,
Bús nótádra hadd vigadjon
bennem is a lélek:
Réges-régen víg tanya már
nékem ez az élet!

Tóth Lajos.

Ágota kisasszony.

Nem volt tavasz, a nap sugarai nem lövelltek a földre égetőn, a fák leveleit nem ringatta a sugdosó esti szellő, az estharangszó nem kongatta a nap elmúlását; a nyáj sem tért haza kolompolva.

Ágota kisasszony nem volt fiatal, sem szép. Szalmakalppal pajkos hajfürtein nem járkált a parkban, hallgatva az esti szellő szerelemről suttagó halk nesztét, nem is nézett vörös szemével a távol kéklő hegyek messze körvonalaiba. Lelkében nem volt tavasz és szíve nem dobogott, hanem delután a cselédleánnyal csinált olyan patáliát, hogy mindenki igyekezett szeretetreméltó környezetéből menekülni. Ilyenkor kiegyenesedett egész hosszában szeméit, kekre nyitotta s míg az egyik kezében abbahagyott kötését tartotta, a másikkal oly kimért gesztusokat alkalmazott, hogy az Erzsi kénytelen volt egy sarokba kapitulálni. Így történt a Julcsával, Borcsával, az Andris kocsissal, sőt még a Józska gyerek is megérezte, ha Ágota kisasszony esti sétáját végezte a gazdaság körül.

Egészen egyedül lakott a csinos falusi úri házban. Rokonai csak a nyári időszakban keresték fel. Budapestiek voltak s így jó soká ott ültek az Ágota kisasszony nagy örömére, nem is bocsátotta volna ő vissza, a kedves cousinnet aranyos leányával két hónapi ott időzés előtt. Ezalatt a két hónap alatt volt csak Ágotának társasága, szórakozása, a többi tiz hónapot a legridegebb magányban tölté.

Komoly, félelmesen komoly arcza volt, sovány magas alakja, a mindig felemelt fő, sima magas homlokkal, melyen szürkülő haja erősen lefésült volt, rideggé tették egész jelenségét.

A junius elejét rendesen megkeserülték a cselédek. A készülődés a vendégek fogadására oly zajjal történt, oly rendesen lett minden előkészítve hogy mire a nap leszállt Ágota kisasszony elfáradva a sok csetepatéban, kiabálásban, örömmel vonult csendes szobájába.

Rettegett tőle mindenki, mosolyogni alig látták s környezete közt sok ember volt, olyan a ki meg nem bírta érteni azt a hideg, rideg lelket, mely az Ágota kisasszonyé volt.

Sokszor, mikor úgy összejött a falu értelmisége s szóba jött Ágota, a kit csak rövid elkerülhetetlen érintkezésből ismertek, megérteni ők sem tudták.

Ágota kisasszony magára zárta a szoba ajtaját. A plafonról lefüggő lámpa kékes és halvány világosságot terjesztett a feltűnő izléses, tiszta szobában.

Ágota a lámpa ernyőjét még sötétebbre igazította s kényelmes chaises-lognera dőlt, szeméit behunyta, s soká, ily helyzetben maradt.

Mikor a külső zaj is elcsendesedett, a falusi kutyák is megbarátkoztak a bujkáló holdvilággal, akkor Ágotha kinyitott két nagy ablakszárnyat s kikönyökölve szivta magába a hús léget, szemével a távol kéklő hegyek messze körvonalaikat nézte melyeket a hold gyönyörűen világítá meg. — Az arcza átszellemült a múlt emlékeinek érintésére, s ilyenkor régi szépségének romjai látszottak tisztas arcán.

Azután bezárta az ablakokat elővett egy remek kötetű imádságos könyvet s lelkébe merülten imádkozott. . . Újjai idegesen játszottak az aranyozott lapokkal. Tovább fordított egygyet s ölébe hült egy arczkép, a mely sárga és régi volt s egy feltűnő szép fiatal katonának halottas párnán nyugvó fejét mutatta.

Ágota szívéhez szorította száraz újjaival a szeretett férfi képét és egy lelkéből jött sóhajtással pamlagára dőlt. Hosszan, soká maradt egy helyzetben.

Köszíve igazira vált s keservesen zokogott . . . . .
Mióta már?
Lientenant.

EGYLETI ÉLET.

Az ifjusági egyesületeknek azelőtt oly pezsgő élete az idén a mily nehezen indult meg, ép oly csendes most mindenfelé. Nincsenek üléseink, mert nincs tárgy, nincsenek felolvasások, vitatkozások, nincs érdeklődés semmi féle ifjusági közügy iránt.

Az egyletek elnökeiktől semmi féle értesítést nem kaptunk s így csupán a *Magyar Irodalmi Önképző-Társulat* múlt ülésén lejárt költői beszély pályázatról referálhatunk. A díj már másodszor lett kitűzve, s az a leghargia, mely most még ezt a legvirágzóbb egyletet is uralja, akkor nyilvánul legjobban, s mutatja az ifjuság munkakedvének kicsinységét, mikor azt kell constátálnunk, hogy ez elég szép díjra mindössze két pályamű érkezett.

Egyik mű sem ütötte meg azt a mértéket, a melyet várni jogunk lett volna e pályázattól s így a díj, tőkéjéhez visszacsatoltatott.

E nemes törekvésű egyletet is veszély fenyegeti a tagok részvétlensége s indolentiája miatt, melytől csak úgy menthetjük meg, ha a jövőben nemcsak kifelé adunk magunkról életjelt, hanem belső munkásságunk lesz mindenben méltó nagy elődeinkhez. —Sz.—

APRÓ HIREK.

— **Kun Béla** akadémiai tanár úr, hosszas gyengélkedéséből felépülvén, tanszékét az ifjuság legnagyobb örömére e napokban foglalta el. Egészséget kívánunk a szeretett tanár úrnak s szívesen üdvözljük a hosszas távollét után.

— **Nyilvános nyugtázás és köszönet.** A folyó évi márczius hó 15-én rendezett ifjusági bál alkalmával a «Kossuth alap» javára felülfizetni szíveskedtek 1. Bernáth Elemér kir. tábla tanácselnök 10 frt, 2. Mocsáry Miklós 10 frt, 3. Kormány Gyuláné 1 frt, 4. Fodor Jenő 1 frt, 5. Csontos József 1 frt, 6. Özv. Matuszka Mihályné 1 frt, 7. Buza János 1 frt, 8. Bálint Dezső 1 frt, 9. Persenszky Károly 1 frt, 10. Zsindely István dr. 1 frt, 11. Radácsi György 1 frt, 12. Bartha Béla dr. 1 frt, 13. Ellend József 1 frt, 14. Kássa Mihály 3 frt, 15. Özv. Zsindely Istvánné 1 frt, 16. Csajka Endre 1 frt, 17. Both József 1 frt, 18. Kiss Zsigmond 1 frt, 19. Kolossy Ferencz 2 frt, 20. Lengyel Endre dr. 2 frt, 21. Mikecz Ferencz 1 frt, 22. Csécsy Pál (Vámos Ujfalu) 2 frt, 23. Debreceni Barna 1 frt, 24. Warga Lajos 2 frt, 25. Kapy József (Alpár) 2 frt, 26. Pavlik József főerdész (Izsnýete) 2 frt, 27. Katona Zsigmondné 1 frt, 28. Bódogh Károly 2 frt, 29. Gasko Gyula 2 frt, 30. Niezner Ferencz 1 frt, 31. Reményi Vendel 1 frt : Összesen 59 forint. Fogadják nemes áldozatkészségükért legőszintébb köszönetünket. Sárospatak 1893 márczius hó 17-én. *Füsti Molnár Antal* b. b. ellenőr, *Kirila György* b. b. pénztárnok.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

Sz. M. A szokás az, hogy a szerkesztőséghez beküldött dolgozatok névtelenül nem fogadtatnak el, ezért kérjük becses nevét velünk tudatni s akkor nyilatkozunk a tárczájáról. — *P. K. Helyben.* Semmi esetre sem. — Tessék ilyett elképzelni. — »Hogyha nekem száz szeretőm volna mind hü. — *B. L.* A románcz nem jó, nem a mi hibánk, ha nem közhittük hanem az öné. — *K. E.* Ha népdalt írunk, abban ilyen szó: hogy »mindazonáltal« nem fordulhat elő. A kir. Curia. döntvényeiben megjárna az is, hogy »kézbesíték a levelet«, de ott hol ön alkalmazza, — merénylet. — *Tübbeknek* a jövő számbau.

SÁROSPATAKI IFJÚSÁGI KÖZLÖNY.

MEGJELEN MINDEN HÓNAP 1-ÉN.

— Előfizetési díj: egész évre 2 forint. —

— Kiadja: az „Irodalmi önképző-társulat.” —

— Szerkesztőség: Kovács-útcza 100. szám. —

Felelős szerkesztő:
SZEREMLEY GYULA.

Főmunkatársak:
KÉRCHY PÉTER, DEMETER BERTALÁN.

Lethargia és kritikátlanság.

Az „Ifjúsági Közlöny” az „Irodalmi Önképző-Társulat”-nak körülbelül a tüdeje. Ennek a lélegzéséről majdnem biztosan lehet következtetni az egész organizmus kvalitására. S minthogy ez a kettő ilyen organikusan függ össze: azt hiszem, nem lesz fölösleges, ha e lapokon az „Önképző-Társulat” beléletére, illetőleg ennek egyes fázisaira vonatkozó egy pár szerény észrevételemet hangosan nyilvánítom. Nem vagyok barátja legkevésbé sem a nagyképüsködésnek és a hosszas ajánlgatásoknak, a fölhúzott szemöldök és a czopf mindig ellenszenves volt előttem: s ezért a jövő iránti kötelességből — ha megköveznek is — őszintén szólok s az „Irodalmi Önképző-Társulat”-ot leleplezem. Az a meggyőződése, hogy a kritika szondáját jögnünk van bárkinek nyilvános szereplésébe beléltetni s így ezzel a cikkel jogtalanságra egyáltalában nem szolgállok rá. Jó lesz egy kicsit szellőztetni, hadd csapja át ez a friss tavaszi szellő az „Önképző-Társulat”-nak régóta álló fülledt levegőjét.

Ennek a cikknek a megírására az a mélyseges ragaszkodás ösztönöz, melylyel én ez egylet iránt viseltetem. És a mily erős vágyakozással lehet teli a szárazra került hal a víz után: úgy óhajtom én is, hogy ennek az egyletnek megfeneklett egzisztenciáját az a fényes ragyogás váltsa fel, melyben valaha úszott. Nem akarom itt hosszasan kutatni az okokat, melyek ezt az egyletet a mostani, szárnalmas pangásra juttatták: csupán konstatom, hogy ez a hajdan hatalmas, erős társulat folytonosan sorvad s ha mi nem orvosoljuk: végelgyengülésének szymptomái már a mi időnkben csalhatatlanul mutatkozni fognak.

Valósággal megdöbentő az a lethargia, melyet a tagok ez egylet iránt tanúsítanak. Mint-

ha a társulatba való iratkozás csupán annyi erkölcsi következménnyel járna, hogy mulasztásainkért a törvényes díjat befizessük! Sokszor oly nagymérvű a közönyösség, hogy a tagok részvétlensége miatt lehetetlen ülést tartani.

Én — megvallom — nem tudom kikutatni ennek az okát. Hogy nem lehet élvezettel járni annak a társulatnak üléseire, melynek előnöki székében olyan férfiú ül, a kinek nemeségét, egyszerűségét valóságos banalitás emlegetni, a ki velünk együtt lelkesedik, lángol az ideálért? Nem vagyok képes magamnak megmagyarázni sok embernek ezt a csökönyös magatartását.

Vagy annyira bevégeztek vagyunk, hogy ránk nézve az önképzés túlhaladott álláspont?

Erre sehol nem látok bizonyítékot.

Nem vagyunk sem bevégeztek, sem túlfinomultak, hanem talán közénk is belopta már magát az a fin de Siécle-blazirtság: nem szeretjük a hullámokat, nincsenek szenvedélyeink, csendes egykedvűséggel veszünk mindent, nem tudunk lelkesedni.

Mindenből azt szeretem, a mi modern, csak ne lenne annyi átka ennek a szónak! Szeretjük fennen hirdetni, hogy a mai diák-élet minden ízében különbözik a régítől: modern fiatal emberek vagyunk, az ős-diákélet ferde kinövései csak a krónikáéi s az ósditól a mi modern szellemünk annyira különbözik, mint az előöltő fegyvertől a Manlicher-puska. Pedig kár így kiporozni a multat. Én részemről szívesen fölcserélném ezt a sivár, egyhangú modern diák-életet a régivel, annak minden félszegségével együtt. Ha szakálas, bajuszos elődeink kissé durvábbak, érdesebbek voltak is, mint mi, ha életök hébe-korba szilajabb hullámokat vetett is, mint a miénk: mindenkor tisztelettel emlékezem róluk, mert azt el kell ismernünk, hogy sokkal több energia volt bennük, mint mi

bennünk, tudtak lelkesedni s virágzó egyleteket hagytak ránk.

Azért ennek a mostani generációnak szent kötelessége — ha nem is magasabbra emelni a nivót — de lehetőleg megtartani azon a fokon, a hová elődeink juttatták. Kötelességünk rajta lenni, hogy az a régi fény ne homályosúljon, sőt a mennyire tőlünk telik, lehetőleg fennmaradjon. Az ősök dicsőségét s az általok elért nagy eredményeket, egyedül szorgalmunk, buzgóságunk, lelkesedésünk glórifikálhatja.

Most tehát arra kérem igen tisztelt tagtársaimat, győzzék le ezt a fin de Siécle-hangulatot magukban, jöjjenek fel szorgalmasan arra a heti pár órára s mentsük meg ezt a szép multú egyletet. Hiszen csak egy kis adag lelkesedés szükséges s az „Önképző-Társulat”-nak mostani tengődését friss pezsgő élet fogja felváltani.

Még a szellemi verseny productiói is sokkal érdekesebbek és jelentősebbek, ha több szem nézi, illetve több elme kritizálja azokat.

* * *

Cikkemnek még hátralévő részében arra hívom fel a társulat tagjainak figyelmét, hogy igazi és modern kritikát alkalmazzunk úgy a szavalatok, mint a szellemi productumok megítélésénél.

Ha valamikor szükség volt erre: most nélkülözhetlen, midőn majdnem túlfinomult az izlés s raffinált, elkényeztetett az olvasó közönség.

TÁRCZA.

A kik nem beszéltek együtt.

Végre ott volt Maday Barna abban a homokos, intelligens, nagy faluban, a hova a lelke már három éve vágott.

Még sohasem volt benne, azt se tudta, hol fekszik, csak úgy mappáról. — Nem is ismert benne Pándyné ő nagyságán és szép leányán, Elzán kívül egy lelket sem. Hallani sem sokat hallott róla, mindössze annyit, hogy sok úri család lakik abban a faluban, s azok körében az ismerős jól érezheti magát; azután, hogy messze a falu délnyugati határán emelkedik egy mesterségesen előállított magas halom, melyről a történet hűvárok azt mesélik, hogy az a Bocskay és Rákóczy mozgalmak idején őrhelyül szolgált, a nép pedig, hogy az egy tábor temetkezési helye és hogy mindkét állítás bizonytalan és bizonyos nem lesz soha; végül tudta halálomás útján, hogy Béry Katinka az Elza unoka testvére, évente több idejét, különösen az ünnepeket itt tölti.

Nem volt tehát sem érdekes történeti nevezetesség, sem valami különös motivum, mely őt a faluba csábította. És mégis vágott.

Az ambíziósusabbaknak mennyivel könnyebb lesz majd a tollforgatás künn az irodalmi versenyben, ha már itt kezdünk tisztán látni.

Szerintem most épen ez a tisztán-látás hiányzik. Mindentitt csak árnyék, homályosság, sehol egy kis józan napfény.

Egy-egy szavalat után következő bírálatban szinte hemzsegnek az ócska közhelyek.

E mellett gyakran excédálunk. Ha exaltált állapotban vagyunk: egy közepes szavalatra is dicsériádák hangzanak, máskor meg a többet érdemlőt is megbuktatjuk.

Sokszor attól teszik függővé a szavalat értékét: hatott-e az illető szavaló vagy nem? Ez pedig nem lehet irányadó, mert egyes darabok már tartalmuknál fogva olyanok, hogy egyszerű, értelmes felolvasás mellett is rendkívüli hatást gyakorolnak. Egy hatalmas organum pedig kevesebb művészettel is nagyobb hatást ér el, mint az, a ki gyenge organummal rendelkezik, bárminő bravuros művészettel szaval is.

Szerintem, nekünk nem azt kell néznünk, hogy az illető szavalónak pásztorsíp, avagy orgonaszerű hangja van e, hanem igenis azt, hogy mennyi művészetet nyilvánít a darab fölfogásában, a szenvedélyek és érzelmek visszaadásában és árnyékolásában, szóval lehetőleg művészi szaválást kívánjunk.

A nagy Sarah Bernhardt démoni játékát Duse egyszerű, finom művészetével felülmulta, pedig hangja kissé rekedtes is.

Szigorúbb mértéket alkalmazzunk továbbá a szellemi productumok megítélésénél is.

De hát, ki tehet arról, ha az a bohó szív vágyik!? ha három évig nem ün meg dobogni, csak lesi az alkalmat, midőn parancsolhasson az észnek, az akarattal, hogy oda vigye, a hol neki tetszik, a hol neki olyan jól esik lenni.

És az alkalom, melyet Maday Barna százszor újra, meg újra óhajtott és remélt, s a melyet a sors, e nagy contrajátékos, mindannyiszor elűtött a kezéről, — végre meg volt.

Alig fél éve együtt utazott a vonaton Dénes Bertivel. Csak ketten voltak egy szakaszban, s mindketten nagyokat ásítottak s hogy eme kelemetlen lélekzet vételet megszüntessék, unalomból közös akarattal ismeret-seget kötöttek, mit a találkozás öregbített. Azután keletkezett a téli szezon alatt Dénes Bertinek egy kisebb affaireje, melynek lovagias elintézésében már Maday Barna volt egyik segéde. S ettől fogva az ismeretséget a legjobb baráti viszony váltotta fel s tavasszal Dénes meghívta barátját a husvétii ünnepekre birtokára.

S Maday Barna elment, mert érezte, hogy ezt a meghívást nem lehet, s nem tudja megtagadni. Szíve megdobogott a gondolatra, hogy vágya teljesül. Keblét előre is végtelen öröm töltötte el, hogy milyen jól fog ő mulatni. — Nos, hát ott volt, már végig járta az utcza porát, végig vizitelte Dénessel az egyes családokat

A mi önképzőnkben felolvasott rajzok és novellák olyan szelleműek, mintha még most is a 60-as éveket taposnók. Egyáltalában nem reflektálunk a szépirodalom újabb áramlataira, s az önképző-körben olyan hús, romantikus históriák peregnek le előttünk, akár csak a régi, jó Szabó Richárd-féle novellákban.

Mit szólnának vajjon ezekhez a modern szépirodalom novellistái, a kiknek minden munkáját mohó élvezettel olvassa az ember, mert erős realizmussal írnak, s az élet alakjai mozognak előttünk a lapokon.

Azt hiszem, nem szükséges hosszasan bizonyítgatnom, hiszen olvassuk mindnyájan Guy de Maupassant, Copee vagy a magyar elbeszélők közül Herczeg, Bródy novelláit, s ezeknek a műveiből bárki következtethet.

Novelláikból, rajzaikból láthatjuk, hogy azokban nem csupán romantikus ábrándozókkal, szerelmesekkel találkozunk, hanem az élet valódi alakjaival s ezek közt a kaczer, de igaz asszonykák, ennivaló, szerelmes kis leányok jelleme és története épen olyan megkapó, mint azoké a szánandó teremtetéseké, a kiknek arczáról szinte lerí a kenyérért folytatott küzdelem.

Nem csupán fényes termekbe vezetnek, a hol tejfehér, villanyfény s andalító zene fogad bennünket, hanem elvisznek a füstös műhelyekbe is, a hol gyenge vibráló világítás mellett durva emberek izzadnak s a gépek démoni herregése fogadja a belépőt.

De hát a mi társulatunkban — úgy látszik — nem tanácsos romantikus szerelmeseken,

nagyságos kisasszonyokon, vagy lovagokon kívül más valakit még novellában vagy rajzban is bemutatni, mert kicsinylőleg megmosolyogják. Volt rá precedens. Hát egy közönséges halandónak nincs létjoga még a szépirodalom rak-tárában sem?

Nem jó lenne Herczeg Ferencztől a »Lélek-analízis«-t, vagy a »Protektor«-t felolvasni, mert ha nem tudnák, ki írta: egyeseket talán meg is botránkoztatna s a jó Brandynak és Szultánnak esetleg herau-t kiáltanának.

Pedig milyen szép két állat: valóságos jellem mind a kettő.

A kik tollat forgatnak, ne a romanticizmus aszott vén kisasszonyának udvaroljanak, jobban megérdemli azt az egészséges realizmus tüzes, piros arczú leánya.

Amaz olyan, mint a fonnyadt csipkerózsa, se színe, se illata többé, míg emez izmos, illatos, mint egy virágzó orgona-ág.

Ezeket akartam elmondani — jó remény fejében. A természet és a nemzetek életében is vannak időszakok, midőn egy vagy más tekintetben hanyatlás áll elő: lehet, hogy az »Önképző-Társulat« kebelében jelenleg észlelhető álmatagság is csak ilyen természetű s a legközelebbi jövő fényesen fogja megezáfolni azokat, a miket mondtam. Ennek én tudnék legjobban örülni.

Ez alkalommal azért fogtam tollat, hogy mintegy fölszólítsam tisztelt tagtársaimat ennek a reményben lévő, tartalmasabb jövőnek mielőbbi megteremtésére.

Köbölküti.

és — ekkor úgy érezte magát, mint a ki keres valami drága kincset, de nem találja meg, és — unatkozott.

* * *

Husvét első napjának délutánja volt.

A Gilányi kastély tele vendéggel.

A hölgyek a szalonban maradtak, a férfiak a kertbe mentek élvezni a tavaszi üde levegőt.

— Ha úgy tetszik, — mondá az öreg Gilányi, megállva az újonnan zöldre mázolt kerti lóczák előtt, — akár le is ülhetünk.

Szó nélkül fogadták el az ajánlatot, hanem mindenki sietett bizonyosságot szerezni, nem szerelmes-e olyan nagyon a ruhába a zöld festék, a minőnek látszik. Leültek és megeredt a társalgás.

Az öreg Gilányi gunyosan, jóízűt kaczagott a főtisztelendő úr naivitásán, a ki nagyszombatán reggel kihirdette, hogy teendő másfele vezérelvén, ma nem lesz feltámadás: Az ifj. Gilányi mint végzett gazdász, szeretetteljesen simogatta az angol Lord vizsla okos fejét, vitatva, hogy kutyában több ész és hűség már nem lehet, mint az övében. Benedek bosszusan adta elő, hogy mennyire ostoba, vagy elfogult az ő gouvernanteja, a ki a kis leányának azt magyarázta, hogy a Gilányi sírboltjában van eltemetve a Jézus. — Dénes Berti pedig

utazási élményeiből beszélt el egyet-mást. — Ezek voltak a husvéti témák. S tárgyalták jóízűen, míg a társaság egyik kimagasló (testileg) tagja helyeselt mindent. s a legkisebbike pedig lehetőleg ellenkezni igyekezett.

A leghűségesebb hallgató volt pedig, vagy legalább annak látszott. — Maday Barna. A hol nevetni kellett, ott mosolygott, a hol komolynak kellett lenni, ott sentimentális arczott vágott. Megis kapta érte jutalmát, mindenki ő hozzá beszélt, mindenki őt gyötörte beszédével és tekintetével. És ő továbbra is a leghűségesebb hallgató közönség maradt, habár a ki legkevesebbet hallott és értett az egészből, az mindenestre ő volt.

Nyílt becsületes arczán látszott, hogy jó szívvvel hallgat, mivel azoknak e hallgatás jól esik, de kék szeme nem tudta eltitkolni, hogy ez neki teher, hogy gondolata másutt van, míg egész testén, a mint a lóczán hanyagul ült, valami végtelen unalom áradt el. — Azután éppenséggel nem volt képes figyelni.

Enyhe tavaszi délután volt. A nap már jót siklott a nyugoti égen, de sugarai még jól áthatottak a kabáton. Ezüstös fényű tenger volt a levegő tele ozonnal, a fakadó rügyeknek és a gyöngye fünek erős illatával, tele költészettel. S a még lombtalan ágak nyílásai közt a majorságból víg, szakgatott, falusi cigányzene hangjait csapkodta a langyos fuvalat.

Apologia.

(Reflexiók a «December» kritikáira.)

És a mi legnagyobb hibája,
— Mondják szegény könyvem felett —
Hogy a fájdalmat affektálja
S a kint, mit át nem érezett.

— Lemondó nimmal kell felelnem:
Minden szavam, betűm — igaz.
Vérig tiport, sajtó szívemben
Nem nyil, nem nyilhat több tavasz.
Ah, összes kínját a világnak
Faustként egyre érzem,
Reményeim mind ködre válnak,
Emészt Ádámi gyöttelem.
A bízva-bízás nem sajátom,
Undorral tölt el a világ,
Nyomor, s csalódás a barátom
Jelképem: a száraz faág.

De hisz oly víg, ha forgolódik?
S mosolylyal tölti el körét?
Mért hát, a bú!? — ilyen fonódik
Tovább-tovább a vádbeszéd. —
Sokszor láttuk kacagni fennen,
Fájdalma így hát érthetetlen.
Inkább csak képzeli a kint.
Vig arcza kétkedésre int.

— Az a mosoly csak őszi rózsa,
A mely dúsan azért virit,
Hogy eltakarja mult időknél —
— Lelkemnek pusztá romjait.
— A mely derűbe vonja arczom,

És Maday Barna csak hallgatott, a tavasz mesés költészete a bódító, zsidbasztó illatár elkábitották. Csak szívta mohón, egymásután a cigarettéket, s gondolatai csapongtak gyorsan, rohamosan, azután csodálkozott, hogyan lehet most másról gondolkozni és beszélni, mint arról a tiszta ideális érzésről, mely előmlik az illatárban, ott ragyog a csepp fűszálon, az ibolya szirmán, ott hizeleg a zene dallamában, — a melynek neve: a végtelen szerelem.

Gondolatai feltüzelték lelkét, nem bírta tovább az unalmat, azon a ponton volt, hogy megszökik a társaságból. Szerencséjére, segítségére voltak a hölgyek, kik feléjük közeledtek a porondos kerti uton, s egy két ifju felkelt, hogy hozzájuk csatlakozzék.

— Nem megyünk mi is Barna? Kérdé Dénes.

— De szívesen, — felelte Maday, — s elindultak.

— És most nézd meg jól milyen rózsa bimbókat nevel ez a falu, — sugta tréfálkozva Dénes, — hanem vigyázz, mert nem oly dolog, hogy még valamelyiken rajta felejtéd a szemed. Külömben mulass jól!

— Igyekezni fogok.

Csatlakoztak s a hölgyekkel folytatták a sétát. Vidáman beszélgettek könnyed témákról. Maday Barna Gilányi Saroltával és Benedek Idával. Majd letértek az útról a pázsitra, hol egész rondellát képezett a nyiló

Az a csalóka nevetés,
Csak délibáb tűnő szívárvány
Káprázat, fantóm, tettetés.
Mondom — hisz mondtam már ezerszer
Arczom derüje — tettetett.
Fájdalmam árja, mint a tenger,
A testem s lelkem lázbeteg.
A földnek összes kinja-búját
Faustként egyre érzem
Minden reményem ködre vált át,
Emészt Ádámi gyöttelem.
A sors haragja szüntelen ver,
Szívemre ült a bú December,
Óh hát csak ennek higyjetek
Csak a szívemnek higyjetek!

JUHÁSZ JASZLÓ.

„De szabadíts meg a gonosztól.“

(Elbeszélés.)

III.

Juon midőn Aniczától elvált, Izráelhez tért be, ki-nél holmi eladott gyapjú és levágandó birkáért még némi követelése, számolni valója volt.

Izráel, a kisedd falu nagy kereskedője s kocsmárosa, Ő mindent adott, mindent vett, sokszor bizony a szegény nép házacskáját is elvette. Külömben sok mindent árult: pipát, gyufát, csipkét, kendőt, — mért pálinkát, bort.

Midőn Juon belépett, Izráel nagy alázattal fogadta, megemelté prémes sapkáját, mely örökösen fején volt, megsimogatta szakállát, meghuzogatta tincseit s várta a rendelkezést.

A nagy ivóban már sokan ülték körül a hosszú asztalt, mindegyik előtt ital: bor, pálinka, kinek-kinek a hogy a vágya hozta magával.

ibolya, s elkezdtek szedni a kékszemű virágot. Maday szedett három csokrot, az egyiket Saroltának adta, a szép, fehér arczu, mosolygós, barma lánynak, de azt nem látta senki, és így nem szóltak rá semmit. A másikat adta Idának, azt látta mindenki és megjegyzéseket tettek rá. Ő pedig csak tartotta kezében a harmadik csokrot olyan gondolkodva, mosolyogva, s hallgatott, hagyta, hogy higyje mindenki, a mi jól esik.

Azután lementek a gazdasági majorba, hogy megnézzék s megmosolyogják a tánczát a cselédeknek, kiknek az öreg Gilányi bált tartott.

— No, Barna, hát nincs igazam? kérdé Dénes Berti hallkan menetközben, a mint karra fogta barátját, — úgy-e hogy kedvesek és kedélyesen lehet velük tölteni az időt?

— Igazad van! különben én mindig szerettem a lányok társaságát.

— No, de nem mindenikét?

— A szellemes és kedves lányokét mindig.

— És a szépeket?

— Azt is, de legjobban szerettem azokét, kiknél mind e három tulajdonság meg van

— Nos barátom, hát holnap ilyenekkel leszesz. Pándyékhoz vagyunk hiva ebédre, Én már mint garçon ember az efféle meghívásokat megszoktam s a neved-

Az asztalfőn kipódrött hegyes bajuszú, ősz hajú pór ült. Szemei, daczára ősz hajszálainak, még mindig villogók voltak, s a bozontos szemöldök alól úgy ragyogtak, mint hamu közül a parázs. A mint kurtaszárú makra pipájából bodor füstöket eregetett, szinte látszott rajta, hogy ebben a társaságban ő tartja magát legelső embernek.

Ez a férfi »Verbunkos« Stefa, vagy a mint közönségesen hívták, a »Hirharang« volt. Mindkét nevét ugyancsak kiérdemelte. Az első azért ragadt rá, mert hajdanában verbunkos volt, a másik pedig onnan, hogy nem történt hét falu határában sem olyan valami, a mit ő töviről-hegyire ne tudott volna, s nincs olyan vén asszony, ki úgy el tudta volna mondani, hogy volt, miért volt, hogy lesz?

Épen most is valami érdekeset mesélhet, mert mindnyájan figyelemmel hallgatják, s maga Ráchel asszony is eldőjt a szomszéd szobából, hogy egy ideig bágye Stefánt hallgassa.

Jó estét, jó estét, — hozta Isten — fogadta Izráel az új vendéget — hej de ritkán látogat meg kigyelmed bennünket, ha tudná pedig milyen jó italom van. Hé Ráchel! széket a pakulárnak!

Ráchel teljesítette a parancsot.

— Így la! üljön le nálunk — folytatá Izráel — hozzák pálinkát? vagy talán bort iszik?

— Nem inni jöttem — mond Juon elfogadva a kínált széket — nincs most pénzem, s ép azért a kis summáért tértem be, a mim még itt van.

— Jól van jól! — szakítá félbe kézdörzsölve a zsidó — hisz ha pénze nincs kigyelmednek adok én hitelbe is.

— Mondtam már egyszer, hogy nem kell semmi! — kiálta fel a pakulár mérgesen.

Bágye¹ Stefán félbeszakítá elbeszélését, s igyekezett tekintetével keresztül hatni a gyér világosságon, hogy megtudja, ki beszél ott olyan mérgesen. De bizony bajos volt a homályon — mit még a füst is növelt — keresztülláttni, s ezért bágye Stefán, ki mindent tudni

¹ Bágye — bátyó stb.

akart, de meg azért is, mert a háborgatásért bosszankodott, — olyan fél neheztelő, fél kíváncsi hangon kérdé:

— Ki lármázik ott?!

— Én — mondá Juon.

— Kicsoda az az én?

— Hát én! a pakulár Juon.

— Te vagy az?! hát szerbucz! — azt hittem, a zsidót viszik a gonosz lelkek, hogy rátámadtál, — mondá némileg kiengesztelődve, mialatt üvegét fenéig itta.

— Hozzon még egy üveggel Ráchel asszonyság — parancsolá bágye Stefán borizú hangon. Ezután Juon felé fordulva mondá:

Ülj mellém komám! igyunk egyet, aztán vedd elő tilinkódat, fujd el az én legénykori nótámat, ezt la:

Jaj de búsan harangoznak Tarjánba,
Meggalt egy legény buvába.²

Juon nem soká kérette magát, kivette tilinkóját, s rá kezdé a szomorú dalt.

— Hej a ki áldója van, ne fujjad olyan keservesen! — szakítá félbe bágye Stefán a nótát, egy jó kortyot nyelve üvegéből — hagyd el, ne fűdd olyan bánatosan. Jertek, gyűjtsunk rá egy vig nótára fiúk:

»Elesett a lúd a jégen,
Majd fel kél a jövő héten
Hajnalba, hajnal előtt
Nyilik a rózsafa házam előtt«

Általános kacaj követte a tréfás dalt, s állíták, hogy szép nóta ez is, de az előbbi mégis csak szebb volt.

— Hát jól van, daloljatok ti, ha jobban tudjátok; dalolj te Joane! — kiáltá az öreg, ráütve az asztalra, hogy minden üveg táncolt azon, — daloljatok csak, majd én hallgatlak benneteket.

Juon el volt keseredve, jól esett neki bánatát nótába kiönteni, nem kérette hát magát. Hisz mostanig sem volt más vigasztalója, mint a tilinkó, melybe kiönthette búját, bánatát. A nótához fordult, valahányszor könnyíteni akart bánatos lelkén.

Rákezdte hát most is:

² Készakarva adok itt szereplőim ajakára magyar népdalokat, mert oláh dalok kezemnél nincsenek.

ben is ígéretet tettem, hogy elmegyünk és remélem nem is bánod meg, mert ott ama tulajdonságokat párosával megtalálod.

— Párosával mondod?

— Igen Elzában és cousinejében Béry Katinkában. Ma délután jött édes atyjával, és mondhatom igen szép leány.

— Szép!? Ismételte Maday gépiesen.

Elhallgattak. Ott voltak a hosszú cselédház udvarán. A cigány dühösen rángatta a vonót, a legények tüzesen járták az „ugróst,“ és Maday Barnának örömeiben kedve lett volna, végtelen kedve, táncolni.

* * *

Volt tíz óra este, midőn Maday Barna szobájába tért...

A két karu ezüst gyertyatartót rátette az éjjeli szekrény márvány fedelére s hagyta, hogy lobogjon hosszú sárgás lángja, amely így olyan bohókásan táncoltatta az árnyékokat a falon. Maga néhányszor föl s alá járt a szobában s lépteit alatt meg meg siklott a puha szőnyeg a sikos padozaton. Majd megállott, jobb kezét rászorította forró homlokára, mosolygott és ledőlt az oltománra.

Boldog volt és nem tudott aludni, gondolkozott. Lelke előtt rohamosan vonultak el újra meg újra édes

képek, a melyeknek csak a kerete volt más, a kép az mindig ugyanaz maradt. Homályos háttérben nemesmetzésű, ovál alaku arc, finom fehér bőrrel, dús barna hajjal. Szelid kék szemében annyi ártatlansággal, annyi jósággal, mintegy Madonna; a 14 éves Béry Katinka arca.

És gondolata csak e kép körül csapongott, mely varázsával annyira lebilincselte, míg képzelete visszavért oda, hol legelőször látta Pándy Elzával a közös nagybácsinál. Ekkor is husvét volt, ekkor is úgy fakadt a rügy, mint most. Akkor még ő is fiatalabb volt, a két leány pedig alig volt több, mint gyermek. Katinka szelid volt, mint a házi galamb, a kis szőke Elza pedig pajkos, mint a vad galamb. És neki megtetszett a pajzán kis Elza, mert olyan kedvesen tudta bosszantani a nagy bácsit. De kevés ideig volt ott, nem is beszéltek.

Szeptemberben azután Katinkát bevitték még az utolsó évre a zárdába. S Maday Barna szintén utóljára iratkozott be az egyetemen s igyekezett látni Katinkát. Órákhosszat sétált a zárdá előtt, órákhosszat töltött a sétatéren, hol a zárdai növendékek sétálni szoktak, hogy láthassa. Elhatározott szándéka volt közelebről megismerkedni véle, hogy üzenhessen Elzának.

És elhatározásához hű volt, megtanulta az apácák tanrendjét, Katinkát csak nem naponként látta, hanem beszélni nem beszélhetett vele soha. Így múlt el az ősz,

»Őszi eső rezeg a fa levelén,
Kérem tőle, boldog mikor leszek én;
Őszi eső oly szomorún, csendesen
Azt suttogja, azt suttogja sohasem.

— Jól van, nagyon jól van, — hagyta helybe az öreg.

— Hej fiúk! én is így tudtam danolni legény kóromba, mint most Juon, mondá az asztal végéről egy öreg bátyó, nagyot pödörve bajuszán. Aztán hogy megmutassa, hogy még mindig tud, rákezdé reszketeg hangon:

»Kidőlt a fa mandolástól.«

Elvégezvén nótáját, önnönmagával meglegedve, fenéig kiüríté üvegét.

A társalgás mindinkább, mindinkább zavarosabbá lett. Egynémelyik nagy hangon azt állítá, hogy az öreg bágye Petre most is dalol úgy, mint Juon, mások ezt kétségbe vonták, s annyira belemerültek a vitába, hogy saját hangjukat sem hallották már a nagy lármától.

— Ne lármázzanak úgy kigyelmetek, ne veszekedjenek, — könyörgött Izráel — mert felébrednek a jermekek, s a Ráchelkém megijed, — ne kiabáljon úgy bágye Stefán.

De bágye Stefán, mintha nem is neki szóltak volna, oda se hederített a zsidó könyörgésére, s még hangosabban kiáltá:

— Na a mi igaz, az igaz, Juon szebben dalol mint Petre, de hát a »Márcz szára« túl tesz mind a kettőn.

A »Márcz szára?« hallotta már valaki a »Márcz szarát?« kérdék mindnyájan bizonyos félelemmel.

— A bizony, a »Márcz szára« a gonosz lélek, — folytató bágye Stefán — én hallottam őt, láttam is. Minden áldott éjszakán, kakas kukurikuláskor élfélen eljő a gonosz a faluba, akár olyan rusnya idő van is, hogy a jó kutyát sem kéne a házból kihajtani, s jár házrul-házra, míg csak egy olyan lányra nem bukkan, a ki felett ő hatalmas; azt aztán tánczoltatja, míg majd a lelkét adja ki szegény... Hajnal felé, második kakas-szóláskor, kifut a falúból, mert csak eddig tart az ő hatalma. Mikor így kifelé fut, olyan szépen nótázik, olyan bánatosan, hogy a szívem majd elolvad.

Igy jött el a tavasz, és keblében még erősebb lett a vágy, hogy vele beszélhessen; hanem emlékezetében a szöke arc lassan elmosódott. — A tavasz vége fele járt, s Maday Barna aggódással tekintett az iskolai év végére. Szívében egy kép élt s úgy érezte, hogy ez neki drága kincse, s hogy ezt most el kell veszítenie. De szó nélkül nem birta. Levelet írt; minden szerelmes merész, de gondatlan is.

Még most is elpirult, a mint reá gondolt, mennyi kellemetlen perczet és könyvet okozott vele annak a kedves, ártatlan, érzékeny leánynak.

De megtörtént, a szíve ösztönözte reá. Úgyesen jutatta be egyik barátnőjével, kezéhez is jutott, sőt még tovább és — ez volt a baj, — a főnöknő kezéhez véletlenül.

És erre az esetre mindig önmagára boszankodva és szégyenkezve gondolt. Szemrehányást tett magának, hogy anyai szenvedést okozott neki. Napokon át vallatták az író neveért mivel ál név alatt küldötte, melyet csak Katinka érthetett, s ő napokon át sirt, hanem a nevét nem mondta meg soha.

Hanem e nemes tetteért, — melyet már szászor annyira óhajtott megböszöni, mint bocsánatot kérni a levélért, — nem tudta elfelejteni soha, úgy élt emlékezetében mint egy szent, mint egy Madonna, a kiben, a mily szép, ép oly nagy és nemes lélek lakik.

— Legénynyé változik ez a rossz lélek, így lesi meg a lányokat, jaj annak, a ki kedden este fon, a felett aztán hatalmas lesz... A melyik lányhoz egyszer a »Márcz szára« beült, az szegény soha többet férjhez nem mehet; nem bizony, mert nem olyan könnyen bocsátja ki markából, a kit megszeretett, s ha látja, hogy több kettőnél, hát addig-addig csiklandozza áldozatát, míg az a nagy nevetéstől³ meghal. Inkább megöli, mintsem elveszítse, mert azt tudjátok meg, ha a lány férjhez mehet, egyszerre vége a »Márcz szára« hatalmának... Lám, a kincses Anicza sem megy férjhez, pedig már azt pópa is kérte, derék ember, bibliás ember!...

— De azt látnátok csak még, hogy milyen furcsán jön a gonosz a faluba! Hej! az még csak a fura! Olyan a formája, mint egy bak kecskéé, hosszú szakállal. Rövid vastag a szarva, két lábon jár, mint az ember, a nyomdoka olyan, mint egy lóé, hanem ha kedveséhez ér, egyszerre bukfenchez hány, s abba a minútában a legszebb legény lesz belőle.

... Egy éjszaka kilencz formába tudja magát átváltoztatni!

Borzalommal haligatták ezt a rémes elbeszélést, egynémelyek irtózva vetettek keresztet magukra, mások pedig önkénytelenül rebegték:

— »Szabadíts meg uram a gonosztól!«

Csak Juon ült ott nyugodtan. Nem borzongott, nem hányt keresztet magára, mert vagy nem hitte, vagy pedig ha hitte is, cseppet sem félt a gonosztól.

Az idő jól előre haladott, régen elhangzott a harangszó, mely a kis falu népét nyugalomra inté. Izráel vendégei is lassanként eloszladoztak, csak Juon és bágye Stefán, a »Hirharang« maradtak meg ott.

Juon az asztal egyik sarkán ült, fejét könyökére támasztva bámult a semmibe. Eötte az italos üveg még érintetlenül állott. Ki tudja, az ő esze hol kalandozik most?!

Bágye Stefán, ki örökké fecsegni szeretett, meg-

³ Általános hiedelem, hogy az a »pecziális gonosz lélek áldozatát csiklandozással öli meg.

Azután nemsokára vége lett az évnek. Katinkát haza vitték végképen a szülei házhoz. Őt pedig más vidékre vitte a küzdés, az élet.

Nem látták többé egymást.

De az évek a képet s a hozzá fűződő emléket kitörölni nem voltak képesek soha szívéből.

Nem is igen hallott róla, csak annyit, hogy már egész nagy lány. Mig aztán körülbelül egy félév előtt egyik barátnőjétől, ki együtt volt velük egy felvidéki fürdőben, értesült, hogy kérdezősködött róla s igen jó emlékekkel van iránta.

És most ott volt ugyanabban a faluban, a hol ő, és holnap megláthatja...

Úgy örült, úgy dobogott a szíve, elgondolta, hogy fog tőle bocsánatot kérni, azután úgy elképzelgette, milyen nagy leány lehet már; meg fogja-e majd ismerni? Majd aggodalom szállotta meg, hogy ugyan nem változott-e meg? Olyan ártatlan, jószívü-e még, vagy büszke? Hiszen ő közönséges kis hivatalnok, aljegyző.

Igaz, hogy van jó neve, ősi czimere, de nincs ősi vagyona; a munka a szorgalom pedig azt nem mindenki előtt pótolja. És ő büszke nevére, szorgalmára s neki fájna, ha valaki ezt keveselné.

Csak füzte, füzte gondolatát, majd örült a holnapi napnak, és újra meg újra ott lebegett előtte a régi kép, képzelete nem tudott változtatni rajta.

unta már ezt a szomorúságot, igyekezett hát társát me-rengéséből felverni:

— Hé Joane! ugyancsak bűnnek adtad magad. Hadd a pokolba! búsuljon a ló, elég nagy a feje!... tudod mit?! gyere velem a fonóba, ott vígan vannak, majd csak lerázod te is a bánatot.

Juon felállott székéről, szótlanul kezébe vette botját, megigazítá süvegét s várta, hogy menjenek.

IV.

A házakból sehel sem látszik már világosság, setét van mindenütt, semmi nesz, semmi zaj nem hallható; a házikók feketék, mint a setét éjszaka, s csendesek, mintha kihaltak volnának.

Csak egy ház ablakából lövel ki világosság, a honnan még nóta hangja is hallatszik; innen-onnan egy alak is előbukkan, ki egyenesen oda igyekezik.

Abba a házba van a fonóka.

Fonóka... valami kimondhatatlan varázsa van ennek az oláh leány előtt.

A mi az úri kisasszonynak az első hosszú ruha, az első bál édes emléke: az az oláh lánynak a fonóka. A mikor először jelenhetik meg guzsalyával a fonóban — attól a perctől fogva lesz ő is hosszú ruhás leánynya, eladó leánynya.

Alig is várja, hogy kinőjjön a guzsajüllőfü,⁴ hogy elővehesse a guzsalyt, s megkezdje a fonóba járást, el nem mulasztana egy szombat estét sem. Így tart ez aztán egész hosszú télen át, míg elkövetkezik végre az az idő, hogy elmondhatják:

— Dugjuk a csalánba a guzsalyt, mert már kinőtt a csanál...

A fal mellett köröskörül lóczák vannak, a hol a lányok ülnek sorba. A szoba egyik sarkába van az asztal, ez a legények helye. A nyílt kemence mellett, a kis patkán egy-két néném asszony, s a fonóka tartó házi asszony ül, ki éberem őrködik a jó rend felett, a tűzre egy egy galyat dob, s vigyáz, hogy a babos ku-

⁴ A guzsajüllőfü = öszike.

A gyertya már jól leégett, hosszukás lángja még mindig lobogott sárga hullámokat hányva és a Maday Barna szemén nem vett erőt az álom.

* * *

Parkirozott kert közepén állott a Pándy nagy úri kastélya, az utczára néző kicsiny terrászsza. A terrász előtti utakkal átszelt szabad téren, már zöld volt a pázsit. A kastély oldaláról visszavetett napsugarak itt emelték a lég hőmérsékét.

E téren sétált Pándyné, Pándy és Béry, a mint déltájban a két barát megérkezett.

Szívélyesen fogadták őket s beszélgetésbe merültek, de Maday tekintetével a leányokat kereste.

Vizitre mentek Gilányiékhoz.

Epen kocsi zörgés hallatszott, a mint Pándy meg-elégelve a sétát, mondá:

— Gyerünk be urak rágyujtani, még talán elszívunk egy szivart ebédig.

Idegennek nem lehet ellenkezni, bementek. Rágyujtottak. — A lányok hazzajöttek, hanem ők csak továbbra is beszélgettek a dohányzóban, míg jelenté az inas, hogy találva van.

koricza jól megfőjjön, mert munka után ezzel a cseme-gével kínálja meg vendégeit.

Serényen folyik a munka; egy egy módosabb előtt kerekas rokka duruzsól, a többi pedig egyszerű guzsalyával pörgeti le a finom fonalat. Míg a fonás folyik, találós meséket mondanak, vagy ha ezt megunták, rágyujtanak a szebbnél szebb nótára. Valami melancholia fogott el, valahányszor hallottam ezeket a nótákat. Tudja Isten mi oka, de az oláh dal oly bánatos, úgy kifejezi a lélek keservét, hogy egy dal dalolása után oly könnyű az ember lelke, mintha legalább is jól kisírta volna magát. Ilyen az egész nép. Szelid, bánatos, — de sajnós, a rossz vezetők, gonosz önző tanácsadók elámitják szegényt, s oly tettekre vezérik sokszor, hogy annak szennyét soha semmi le nem moshatja többé...

Minden fonóba elvetődik az oláh speciális zenész is: a csimpojás, s a fonóka vége rendszeren táncz. Itt láthatók e nép legártatlanabb tréfái, naiv játéka. Egy-egy legény elkapja valamelyik lány orsóját, azt aztán ki kell váltani. Váltságdíj: egy csók.

A szegény lány kénytelen-kelletlen megadja, ha azt nem akarja, hogy munkája szüneteljen, s a többiek túl tegyenek rajta.

Itt a fonóba találkozzunk mi is mindazokkal, kiket a kútnál lattunk alkonyatkor — sőt Anicza is itt van, a mi elég okot adott a suttogásra, hámulásra.

— A mint látszik, semmi sem lesz a pópával, — sugja oda Jeliczának egy barna leányka — mert ha volna valami a dologban, bizony nem eresztette volna édes anyja fonókába!

— Csakugyan úgy látszik, semmi sem lesz abból, bizonyosan retteg a »Márcz szarától« — jegyzé meg válaszul Jelicza.

— Boldogságos szent anyám!... Még emlegetni sem jó a gonoszt, — tevé hozzá a kis barna, keresztet vetve magára.⁵

Már jó késő volt. A lányok kaskájában mindegyiknek 3—4 tömött orsója is feküdt. A háziasszony is fel-

⁵ Az oláhnak az is szokása, hogy lépten-nyomon keresztet vet magára. Ha csodálkozik, ha megijed s mindenkor.

A hölgyek már asztalnál ültek. Itt történt a bemutatás. És senki se tudta, hogy a két vis — a — vis régi ismerős, s ők nem szóltak egy szót sem. — Mit érezhetett Katinka, azt Maday Barna nem tudta, csak azt érezte, hogy az ő szíve nagyot dobban, a vére lázasan kering, és azt látta, hogy Katinka nem mer feltekinteni. Azután lopva elnézte azt a halvány Madonna arcot, mely ébren és álmaiban folyton kíséri, a mely most előtte volt életben és úgy találta, hogy a kettő egy, csak az élő fejlettebb és szebb. Hogy sötét haja dúsabb, arcbőre finomabb. — A változás csak a gyöngé pir volt arcán. — Vonásain most is a szelidség, jóság ömlött el. Az ártatlan gyermek ült előtte a nagy leányban.

És Maday Barna végig ette az ebédet csekély mérvben és végig gondolkozta nagy mérvben. A szép szöke Elza vig kedélye, rózsás arca, vérpiros ajka, — valamint az asztaltársaság beszéde, nem tudta lebilincselni figyelmét. Beszélt gépiesen mindenkivel, csak Katinkával nem tudott szót váltani, vele, a ki egyedüli tárgya volt gondolatának. Majd biztatta magát, hogy ebéd után kárpótolhatja magát, hisz három órákor kell indulnia, s addig felhasználja azt a kevés időt.

Azután csak azon törte a fejét, hogy ugyan, mit érezhet, mit gondolhat most Katinka.

tálalta a cukros kukuriczáat — a munkát félre téve, most ezt szemelgették.

A találós mesék egész áradata ömlött szét, nem győztek eleget kérdezni, eleget felelni.

— Ki találja ki? — kézdé Jelicza — két tyúkom van nekem: fehér az egyik, fekete a másik: a fekete összehordja, a fehér széjjel szórja.

— Hát a fehér a nappal, a fekete pedig az éjjel — kiált fel Szalicza; a nappal széjjel szórja az embereket a mezőre munkához, az éjszaka pedig megint összehordja őket, mikor nyugalomra térnek.

— Ugy van, igaz! igen bizony — hangzott minden oldalról.

— Na! ezt nem hinném, hogy kitalálnátok — folytatá Jelicza:

Hegyen megyen henderi,
Hátán viszi kenderit;
Ha nem szánám henderit,
Meggyűjtánám kenderit.

Mindnyájan törték rajta fejöket, vajjon mi lehet az?!

— Hát a juhok a hegyen — kiált fel bágye Stefán: ki épen akkor toppant be Juonnal együtt — úgye Joane! Juon csendesesen bólintott, hogy igen úgy van.

— De már most hadd mondjak én egyet! — kiált élénken Maricza — tudom Istenem, hogy bágye Stefán sem találja ki!

Hegyen hó, gödörbe tó,
Harminczkettőbe egy sincs jó.

Mindnyájan a hírharangra tekintettek, s kíváncsiak voltak, hogy ő, ki mindent tud, vajjon kitalálja-e a mesét? de az öreg bölesen hallgatott, Bajuszát pödörve fejét bólintgatta, s elgondolta, hogy ez a kis lány bizony szépen lefőzte.

Látván Maricza, hogy senki sem bírja megfejteni, oda lépett az öreg elé, s meséjét tréfásan megfejté:

— Bágye Stefán haja szürke: az a hó; a szeme mindjár-mindjár megtelik könnyel: az a tó; harminczkét foga közül egy sincs jó.

Általános nevetés tört ki erre, az öreg pedig mosolyogva rángatá bajuszát.

Ha tekintetével találkozott, nagy kék szemeiben annyi nyíltság, annyi határozottság tündökölt, hogy Maday Barna mert hinni, remélni. Az ebédnek végén voltak s Maday örömmel gondolt az asztal bontásra, hiszen a többi urakkal és elhagyni 3—4 percz és ő beszélhet.

— A fekete kávé kész, — a dohányzóban. Hangzott az inas szava, a mely olyan, de olyan rossz hatással volt Madayra. Erre nem számított, — A nagyságos asszony felbontotta az asztalt, és Madaynak azután az egy mondat után, az ebéd megköszönése után menni kellett a hölgyeket a szivarozásért.

És ő ment, nem is jött ki, csak midőn 3 óraker jött a kocsí, hogy a vonathoz vigye. Tartották beszédet, szivarral, és cigarettel, s ő hallgatott, szívta möhön a szivart, a cigarettet és — boszankodott végtelenül.

Felült a kocsira bocsánat kérés, s búcsu nélkül.

Egy tekintet, egy ostorpattanás, s a kocsí gyorsan fordult ki az udvarról az állomáshoz vezető utra.

Balra maradt a Pándy kastély, jobbról melegen mosolygott a nap korongja a lombtalan akácok mögül.

A lovak gyorsan ügettek, a kocsí porfelhőbe burkolózott, melyet szeszélyesen most egy, majd más oldalra vetett az áprilisi szellő.

— Mordózom adta kis fruskája, ezt találd ki no, ha olyan híres vagy:

Nyáirfa nyilalla,
Cserfa csattana,
Ezer madár megindula,
Egynek szárnya szakada,
S mind az ezer megállta.

Ez bizony furfangos egy kérdés volt, s hiába gondolkodtak, nem bírták értelmét adni.

— Mondtam úgye, — kiáltá fel diadalmasan az öreg, — nem is olyan könnyű az. Na Maricza, na Jelicza, had látom most mit tudtok?

De hijába, kitalálni nem bírták.

— No hát megmondom én — folytatá — hát a fonal, ha elszakad az osztóvátán.⁶ Általános csodálkozás morajlott végig; némelyek azt mondták: »hisz nem jó volt a mese, azért nem találtuk ki,« mások ellenben: »de jó volt, csakhogy furfangos volt... ebbe az általános zajba egyszer csak bele szólt a csimpoja hangja, a mi szépen be is fejezte a vitát.

Hosszú sorban állottak fel, kiki a párjával. Szép csendes taktusban megkezdték az »Argyelánát.«⁷ Szorosan figyeltek az első párra, mert a táncot az első pár legénye vezeti. Ő a »vatáf.«⁸ A merre ő vezet, arra kanyarodik az egész sor, mint valami kanyargó láncz.

A »vatáf,« az első, legény — most Juon, ki hamar elkapta Aniczáját, nehogy elvegyék előle.

— Szót a táncznak fiaim! — biztatá a párokat bágye Stefán. Nem is kellett sok biztatás. Elkezdték a »deszkintálást,«⁹ versmondást, mi nélkül oláh táncz nem is képzelhető. A »vatáf,« pakulár Juon kezdé el, taktusra mondván minden sort:

⁶ Osztóvátá — a szövésnél használatos szerszám, a min a fonalat elosztják.

⁷ Csinos oláh táncz, melyben a tánczosok párosan állanak fel egy hosszú coloneba.

⁸ A »vatáf« — a colone első párjának legénye, főtánczos féle. Erre figyel mindenki, ez vezeti a tánczot.

⁹ Deszkintálás — tánczszók mondása, a zene ütemei szerint.

Azt indulóház már sárgállott a száraz akácok közt s Maday Barna még mindig boszankodott, és halgatott, míg Dénes Bertí szivarral kínálta meg.

— Köszönöm. Nem szivarozom többet. Lemondok mindenről, leszokom erről az ostobaságról, felelte izgatottan, — örült, kötni való volt, a ki kitalálta.

És nem gyűjtött rá.

* * *

Harmadik napja volt már otthon Maday Barna s még mindig leverten gondolkodott. Szórakozottan merült tekintetével szobáinak falain túl a messzeségbe és egész lelkével csüggött egy képen.

Küzdött önmagával.

Egyszerre szeme felvillant, arcza határozott vonásokat öltött s felkiáltott:

— Nem, nem mondok le *semmiről*. Kétszer találkoztunk, harmadikszor még kell találkozoznunk és akkor fogok vele beszélni. — Tehát kezdjük újra, hisz küzdés az élet és a mellett az ostoba füst mellett, mintha könnyebb volna terhét viselni és — remélni.

Azzal elővett egy szépen himzett cigarette tárczát és — rágyújtott.

Hozd el Isten szombat estét,
A vasárnapot is esmét;
E két napon gyöngy életem,
A rózsámmal vígan életem.
Édes rózsám úgy szeretlek,
Ha nem hiszed, megkérelek.

Egy magas barna legény, ki rég irigye volt Juon-
nak, hirtelen rá vágta:

Késő immár édes bátyám!
Másnak ígért édes anyám!

De Juon nem sokat adott erre, hanem megszorítva
Anicza kezét, mintegy titkos célzással mondá tovább:

Csukros¹⁰ székfű, havadi,
Szeret engem valaki;
De ne kérjé akárki,
Titkos az a valaki.

A szeretőm arany alma,
Se nem szőke, se nem barna.
Nincs hat ökröm, csak kettő,
Engem így is szeret ő.

De akár milyen vígan ment is a táncz, Juonnak —
bár erőltette — az igazi kedve nem jött meg sehogy
sem. Úgy nézett ki a szende Aniczával, mint kis gyöngy-
virág mellett a komor tölgy.

Mig Juon csak csendesen vezette a sort, a többi
legény egész hévvel tánczolt. Az ő lelke messze elrepült
innen. Nem hatott reá a jelen öröme, az ő szerelmes
szíve, bábá Dóra jövődőlő mondásától remélte az örö-
met, az üdvöt.

Pedig hát, ha tudta volna, hogy ez a remény milyen
csalfa!...

A táncz folyt tovább. A kakas még egyszer sem
szólt, így hát rá érnek, még nincs itt a hazamenetel
ideje.

A legények tovább verseltek:

Házassodjál, ne válogass,
Ne okoskodj, ne halogass.
Már biz én nem válogatok,
Társat veszek mihent kapok.

Úgy-úgy, kiáltanak mindenfelől.

A csimpojás más nótára fordítja a tánczot, s egy-
szersmind hozzá is teszi: »ez az utolsó.«

Juon is a többivel, a mint megkezdte, verssel fe-
jezi be a tánczot:

Gyönyörű kicsi virágom,
Ne irigyeld boldogságom,
Mert boldog csak addig vagyok,
A meddig hozzád járhatok.

De csak jól is tudja ez a pakulár, mintha csak
könyvből olvasná, úgy folyik a szájából a vers. Meg
kéne aranyozni a száját. Mondák egymás közt néném-
asszonyék a sutban.

A táncznak vége lett. A lányok karjukra vették
kaskájukat, s üres guzsalyukat hónuk alá fogva, útra
készén állottak.

— Ohohó!

»Ide lábam, ne tova,
Háttra van még a java!

— kiált bágye Stefán, — nem addig a, hogy csak men-
jünk! én még nem tánczoltam... Még egyet csimpojás!
A csimpojás újra rákezdé.

A »hírharang« minden lányhoz sorba járt, de azok
enyelegve szépen kikoszorúzták.

— Na e se baj, — mondá, s egyedül kezdé járni.
Ugrált, mint egy kecske, az asztaltól az ajtóig; majd

¹⁰ Csukros = csokorszegfű. (Erdélyben hívják csukrosnak).

felvette a házat. Aztán tréfásan a lányokra mutatva,
még »deszkintálni« is kezdett:

Piros csizma fejelés,
Jaj be furcsa teremés. Hip!
Hogysem veled tánczolnék,
Inkább tőkét bütülnék.¹¹ Hip!
Török buza csuzika,
Volt szeretőm Zsuzsika. Hip!
Nem kell nekem iskola,
Dőljön be az oldala. Hip!
Csak eczezer láttam csudát,
Vénasszony bornyúfogát. Hip!

Ezzel aztán betetezte. Nem is engedték, hogy to-
vább mondja, hanem véne, fiatalja rátámadt, s tréfából
ugyancsak megtépázták.

Befejeződött a nap mulatsága is. Elszéledtek, sie-
tett kiki nyugvó helyét felkeresni.

Juon házáig kísérté Aniczát. Körültekintették a há-
zat, hallgatóztak, mindenütt csend volt, Anicza szülei
mélyen aludtak.

Anicza előbb habozott, de csakhamar legyőzte ezt,
s reszketve követé Juont bába Dórához, hogy megtud-
ják jövőjüket, hogy kiesirválják boldogságukat.

(Vége köv.)

Páter Gregor.

A Schvókok.

Az a felvidéki kis város, a hol én a nyarat eltöl-
teni szoktam, csupa nyárspolgárokból áll.

Bivalynyakú, konzervatív lakosai dolgoznak, esznek,
aluszak és boldogok. Ebben a háromban majdnem
felülmulthatatlanok, de élni, élvezni nem tudnak, a szó-
rakozásban valósággal kontárok.

Ennek az ódon, szürke városnak van annyi
aranya, ezüstje, hogy egy megyét is megvásárolhatna;
de azért nincs egy tisztességes vendéglője, egy elegáns
kávéháza.

Valami csodálatosan egyhangú életet élnek itt az
emberek. Mindenben ügyesek, kitűnők, a hol fizikai
munkát végeznek; de nincs köztök olyan, a kinek egy
biztos karambola lenne, nincs, a ki szépen tudna ferblizni.

A kaszinóban elismert tekintély az öreg Schvób
két fia, Rafael, a mészáros a billárd-, Gyula, a ki a 20
hold föld kebelét hasogatja, a kártya-asztalnál.

A poharellai kaszinóban határozott respektussal
bírnak; de mikor a múlt nyáron Debreczenben voltak
csikókkal, egy előkelő kávéházban valósággal szenzá-
ciót keltettek az ügyetlenségökkel.

A mészáros poharellai szokás szerint oly erővel
karambolázott, hogy a golyókkal tíz perc alatt bevverte
a kávéház tükör-üvegeit; Gyula pedig oly naivitással
játszott, hogy a csikók ára négy-öt kaszszába beúszott.

A két fiú pipacsvörös arcczal beszélte el otthon
apjának a debreczeni szereplés meglehetősen drága rész-
leteit; az öreg Schvób pedig lelkükre kötötte, hogy
Poharellán mulathatnak, játszhatnak, mert ott csak be-
csületes emberek vannak, de máskor idegen helyeken
holmi svindlerekkel ne tegyenek fel. Az oktatás után
pedig jókora csapást mért mind a két kamasz fiára.

¹¹ Bütülni = kovácsolni. (Erdélyi székely kifejezés.)

Van ennek az öreg Schvóbnak egy bátyja, a 75 éves Schvób Gábor — egy telivér spiszburger.

Iskolákat is végzett. Később azonban a családi tradíciókat megőrizve, fakereskedő lett, meggazdagodott, most pedig — évek óta semmivel sem törődve — csupán fizikai életet él. Meglehetősen őszbe csavarodott már, mikor egyik nagynénémmel megösmékedett Pöstyénben. Mindketten köszvényesek voltak, s a közös szerencsétlenség csakhamar jó barátokká tette őket. Néném különben igen reális nő, tudta, hogy az öreg gazdag ember, s ha elvonná: jövője biztosítva lenne.

Ezért minden szeretetreméltóságát az öreg úrra pazarolta; a stratégia fényesen sikerült, s a szezon végén mint férj és feleség tértek vissza Poharellára. Gábor bácsi nagyban tartja a rokonságot, nekem pedig jól esik nyárra ott hagyni a budapesti égő aszfaltot, a füstös, poros levegőt, s szívesebben szívom a poharellai ájert, a mely mindig olyan édes, kellemes, mint a milyen a paradicsomban enyelegetett Éva hullámos gesztenye hajával. Évek óta nagy bámolója vagyok a kis város, különösen pedig a Gábor bácsi életének.

Szakadatlanul füstöl, mint egy viczinális vasút lokomotívja, s órák hosszú során át elbámolja az ablakból a kis város felett lihegő apró hámorok koromfekete füstfellegeit.

Ha leutazom hozzájuk, pár óráig tudunk beszélgetni, azután csak az öreg úr beszél; régi, mánta-családok érdektelen történeteit ismerem meg egy élő krónikából.

Hébe-korba átszalad hozzánk a Bőhmék Mariskája, ez a kedves kis bakfisch telekiabálja a szobát, az öreg úr fölvidül, ennyi a derű; máskülönben az egész nap egy nagy ásitás.

Sokszor elgondolom, hogy vajjon csakugyan élte-e ez, a mit ezek az egyszerű igénytelen emberek élnek? Vagy talán csak az én zajhoz, lármához szokott fülemet sérti ez az örökös csend, egyhangúság?!

Talán nem is másért megyek én hozzájuk, mint üdülni. Jól esik ennek a fővárosi organismus filigrán tüdejének az ozónos levegő: lehet, hogy az én ideges természetemet csak az békíti ki ezzel az örökös ásitással.

Mikor aztán ismét visszakerülök a nagy városba, s egy hét múlva unatkozva hallgatom a primadonnát, eszembe jutnak azok az egyszerű, becsületes mánták, s megirigylem őket.

Soha nem hallottam tőlük ezt a szót: »unatkozom.«

EGYLETI ÉLET.

— A „Magyar Irodalmi Önképző-Társulat“nak mult hó 12-én igen hangulatos ülése volt. A programot fontos okok miatt betartani nem lehetvén: önkéntes ajánlkozók szereztek a társulat tagjainak szellemi élvezetet, lelki gyönyörűséget. Kérészy Árpád II. é. jh. fel-

olvasta »A patak« című költeményét és egy népdalát; mindkét darab megdicsértetett. Janka Károly II. é. th. pedig »Itthon« című költeményét olvastatta fel, melyet emlékkönyvbe való felvételre érdemesített a társulat.

Végül Juhász László IV. é. hh. szavalta Kiss Józsefnek »Gedővár asszonya« című tragoediáját, s egészben és részleteiben sikerült szavalatot adott. Főérdeme volt, hogy a könnyelmű gróf szerepét bravourosan oldotta meg.

A »Kazinczyt dicsőítő óda« című pályakérdés ápril 19-én járt le. A kitűzött határidőre egy munka érkezett be a titkári hivatalhoz, a melynek azonban a díj ki nem adatott s így a társulat újból kitzúzte a fentebbi pályatételt.

APRÓ HIREK.

— Az ideai másodéves hittanhallgatók egy értelműleg elhatározták, hogy a theologiai alapvizsgát még a jelen tanév folyamán leteszik. Ebbeli kérelmüket már be is nyújtották illetékes hatóságukhoz. Ez a dolog szinte újdonság számba megy, mert mióta az alapvizsgát kötelezettsége kimondatott, ez úttal történik másodsor, hogy annak megengedése a júniusi határidőre kéretik — a többiek mind szeptemberre halasztották.

— Szeremley Gyula, felelős szerkesztő hadgyakorlaton távol levén, jelen lapszám szerkesztéseért Kérchy Péter, főmunkatárs felelős.

— Lapunk legközelebbi (ápril. 1.) számában K. P. Dr. Komoly Tamás című tárczája hiányosan, összetörve jelent meg, amennyiben a közepe táján egy egész és két fél részlet tévedésből a nyomtatásból kimaradt. Minthogy helyreigazítása másképp nem lehetséges, — ez úton kérünk szerzőtől és a t. olvasó közönségtől érte elnézést.

— A Kazinczy ünnepély Széphalmon, mint értesültünk, — okvetlen meg lesz tartva ez évben, azonban az ünnepély napja még nincs megállapítva. — Nem lehetne, — és nem volna kedve az ifjúságnak ezzel összeköttetésben egy majálist rendezni??!

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

Sz. M. Sárospatak, Tárcaját nem olvastuk; a szerkesztő úr az, előtt nem mutatta, most pedig zár alatt tartja. Hanem azért így is jó lélekkel válaszolhatjuk, hogy bizonyára gyöngédségből válaszolt a szerkesztő úr csak annyit és nem többet. Levele után itélve, bizony az a tárcza gyöngé lehet, mint a női nem, a melynek körébe tartozónak akar látszani naiv álnév alkotásával. Erős tárczát, ha álnévvel is! És akkor a szokástól talán eltékinttünk. Tegyen próbára. Ide vele! — Sz. Gy. Görcz. Izzadsz-e sokat és gyönyörködöl-e eleget a természet pazar szépségében? Mi felette sajnáljuk, hogy legalább egy röpke rajzban nem küldhetéd képét az ott viruló kikeletnek. Tudathatnál talán, mikor látunk? hogy tájékozva lehetnénk a lap jövő számára vonatkozólag. Leveled várjuk és kívánjuk, hogy könnyű legyen neked a tour! — L. R. Helyben: Legyen meggyőződve, jót bárkitől szívesen, rosszat ismerőstől sem közlünk — K. J. urnak: Ujhely. Szívesen vesszük! — D. Mitnak. Üdvözlí a huhu a huhut. — P. B. úrnak: Ny.-Mada. Mi nem feledkezünk!

SÁROSPATAKI IFJÚSÁGI KÖZLÖNY.

MEGJELEN MINDEN HÓNAP 15-ÉN.

— Előfizetési díj: egész évre 2 forint. —

— Kiadja: az „Irodalmi önképző-társulat.” —

— Szerkesztőség: Kovács-útcza 100. szám. —

Felelős szerkesztő:
SZEREMLEY GYULA.

Főmunkatársak:
KÉRCHY PÉTER, DEMETER BERTALÁN.

SZÉPHÁLMON.

— Pályadíjnyertes óda. —

Miért zavarják fel nyugalmad,
Magányos csened' Széphalom?!
— Berkednek fülmiléje hallgat
S figyel a lombos ágakon.
Csendes maganyod összecomlik,
Helyére víg zaj költözött...
— Miért e zaj? Mi nép tolong itt
Árnyékos bokraid között?

Talán *tudóst* jött ünnepelni
Távol — s közelből e tömeg?
Vagy *hadvezért*, ki győzedelmi
Dalt és babért érdemle meg?
Talán *költő* volt, a ki annyi
Népet gyűjtött most össze itt?
Nagy *honfi*, kinek dalolni
S dicsérni kell most tetteit?

Ki az, a kit e néma föld főd?
Ez emlék-épület kié?
Lelkünkbe ihletet ki töltött?
Imánk *kiért* száll ég felé?
Kazinczy az, ki egy személyben
Tudós, költő s *vezér* vala
S jó honfi mert e „*nép nyelvében*
Még most is él“ ő általa.

Kazinczy az, a halhatatlan,
Kinek nevére nincs halál.
Örök sugár tündöklik abban,
Örök derűben s fényben áll.
Kazinczy, kit bár üldözének
A viharok, szilárd maradt
S mint százados tölgy állt az élet
Villámi közt, orkán alatt.

»A boldogság elérhetetlen«
Otthon is *tövis* várta őt.
A hetven évi küzdelemben
Nagyon kevés *virága* nőtt.
A mig betelt lelkének álma
Kapott lelkén ezer sebet,
A *pálya* hosszú és a *pálma*
Az ut legvégén integet.

De az, kit eszmények hevítnek
Nem ismer gátot, akadályt.
Ő is — óltalmában a hitnek —
Felén az utnak meg nem állt.
Szitkok között, viharba,' vészbe'
Előtte tündökölt a *czél*,
Szünetlenül csak erre néze
S eltűnt előle gát, veszély.

Sirassuk-e hát szenvedésit?
Hiszen előre látta azt...
A kinnal a szent *czél* kibékít...
Tél árán érzük a tavaszt...
— Vigadni kell most s lelkesedni,
Mint hősök diadal után
Virágot szedni s énekelni...
— Hisz *nagy veszély* volt a hazán.

Igen! Nyelvünk, a nemzet háza
Bábelként rommá roskadott.
Nyelvünk, ah mindenütt kizárva!
Helyet csak kunyhókban kapott,
Ott is lethargiába dőlt be,
Életre hívni nem lehet,
Hiszen vak éj borult a földre
S megbénítá a nyelveket.

De ám Kazinczy lelkes ajka
 Kiejti a bűvös „legyen“-t.
 — Felkél a nemzet régi napja,
 A zúrbe visszaáll a rend.
 Hajnal derül magyar hazánkra
 S e fényes hajnal idején
 Leül, leszáll a harmat árja
 S nyelvünk virága nyíl' üdén,
 — S ma már ajkunk — a szív tüzébe'
 Onnyelvén zengi el dalát.
 Magyar nyelven szállunk az égbe,
 Ezen szeretjük a hazát,
 S a népek versenyébe állva
 Egyetlen üdvünk, vigaszunk:
 Hogy ezer év ezer csatája
 Se vert le s magyarok vagyunk.
 E vívmányért kié az érdem
 Kié légycn hálánk szava?
 Kazinczyé, ki egy személyben
 Tudós, költő s vezér vala.
 Ki győzött a kemény tusákban
 S kit nem győzött le guny, viszály...
 Kazinczyé, ki halhatatlan,
 Kinek nevére nincs halál.
 Őt, mint tudóst jött ünnepelni
 Távolság — s közelből e tömeg,
 És mint vezért, ki győzedelmi
 Dalt és babért érdemle meg.
 És mint költő, ő az, ki annyi
 Népet gyűjtött most össze itt,
 A honfi ő, kinek riadni
 S dalolni kell most tetteit.

Zendülj meg hát Sátor-hegy orma
 S völgynek virága ott alatt!
 Te nap! sugározz Széphalomra,
 Vetkezd le gyászod siri hant!
 Repülj elő kicsiny madárka
 S dalolj, — ajkak daloljatok:
 Hogy „*mig magyar szó zeng hazánkba,*“
 Kazinczy élni, élni fog.“

Juhász László.

„De szabadíts meg a gonosztól.“

(Elbeszélés.)

V.

Furesa nép az oláh az ő babonáival!..

Ha pénzre van szüksége, a zsidóhoz fordul, ki jó kamatra kisegíti; ha lelkét valami nyomja, a pópához megy, meggyón s megkönnyebbülve tér haza. — Ha pedig beteg; vagy ha jövőjébe akar egy pillantást vetni, ha valami felsőbb hatalomhoz akar fordulni, vagy ha a legény, leány szive fáj, hát akkor ott van mindig a különböző kiadású — bába Dóra.

Ez mindenre tud irt, minden füvet, minden gizgagt ismer s a hol ezek sem segítenek, hát mire valók a természetfölöttiek, — ő ezekkel a lelkekkel jó cimboraságban van. — Hja bábá Dórának nagy hatalma van.

Ha Péter, Pál, János, . . . vagy akárki nagyon szerelmes?! Bábá Dóra ezen is segít, — vigyen csak hozzá egy almát, elcsinálja, hogy csak egy harapást kell belőle a lánynak enni, úgy megszereti a legényt, hogy ne tovább.

Bábá Dóra orvos és jövődö mondó egy személyben. A mint mondják — különösen a szerelmesek — ő mindenható.

TÁRCZA.

A mentő.

Lesinay Gyurkát még csinosnak se lehetett mondani. Vörös arcú, hórihorgas ember volt, s mikor jegyben járt a feleségével: mindenki tudta, hogy a szép Éva csak azért megy hozzá, mert így Monaszterlytól rendelheti a toilettjeit, s a férje pompás, szeszélyes alakú brieskáiban csupa fajlovakat kergethet.

Az esküvő megtörtént, s a lakodalmat minden nagyobb teketória nélkül ütötték nyélbe.

Nem valami szép idő volt, mikor az új pár hazafelé hajtattott. Az égen hamuszürke felhőrongyok úsztak kelet felé, s a hirtelen támadt forgószél erősen lógatta az ut szélén fölbujánzózt orosz túske ernyős virágait; de azért Éva láthatólag élvezte a vidék panorámáját, boldog volt: tetszett neki az a gondolat, hogy ettől a percztől egy félmilliomosnak a felesége.

Mikor megérkeztek a lépcsőház elé, s férje karján kilépett a finoman porondozott udvarra: szívesen bölintgatott a hajlongó inasoknak, s sorba czirógatta az okos, melegszerű bulldogkutyákat.

Azután végigjártatta szemeit a kastély hatalmas parkján, gyönyörködött a tropikus növények borpiros és arany színű virágaiban, végül perczekig elnézte a tarkalevelű zea japonica rózsaröppenéseit.

Majd egy hirtelen szeszélyének engedve, átöltözködött, s kérte férjét, hogy járják be a parkot.

Megnézegettek mindent; Éva mohó élvezettel szivta magába az orgonailatot, s kimondhatatlanul örült, midőn a kastély taván csónakba ültek, s fehér morzsákat szórhatott a szelid, bizalmasan feléjük úszó hattyúknak.

Jókora időt töltöttek már a tón, midőn az eső szemelni kezdett, s hogy meg ne ázzanak: visszafelé igyekeztek a kastélyba.

A mint kiértek a parkból, eddig nem hallott, sajtós hang ütötte meg az Éva fülét. A nem messze lévő kovácsműhelyből ide hallatszott az üllőcsengés. — Rávette férjét, hogy nézzenek el oda is; itt aztán szemmel láthatólag gyönyörködött a fuvó előtt fellobogó tűzfényben, s nagyokat kaczagott az izzó vason a kalapácsütések után támadt szikraoszlopoknak.

Mindez olyan új volt neki, s mindennek gyermekes naivsággal tudott örülni.

Majd kiültek a verandára, s Éva boldogan hajtotta fejét férje vállára. A mint félszemmél fölpillantott rá, úgy találta, hogy Gyurkának érdekes, jó arca van.

Egy kis putriban lakik a falú végén, lakása külbömbnél külbömb füvekkel meg lélekidézõ szerszámokkal van tele. — Senki sem tudja hány éves, arczán ezer meg ezer ráncz van. A legöregebb emberek is ilyennek ismerték. A külvilágban nagy viharok voltak, roppant társadalmi átalakulások szülei, — mind ez a bábát nem érdekli, — sem a múlt, sem a jövő. — Honnan jött? hogy hívják? ki tudná azt? ott találták nemzedékrõl, nemzedékre s úgy ragasztottak reá valami nevet. Ha nagyon firtatják, hát nehezen elmond annyit, hogy a nagy éhínség idején bejárta Moldvát, Törökországot s hogy bühájós mesterségét is ott tanulta. De hát mikor volt ez én istenem!? melyik éhínségrõl beszél, ki tudná megmondani?

A minthogy minden faluban van egy naplopó, egy-egy «hirharang» fele, úgy van minden oláh faluban is egy-egy vén Sybilla, mint a minõ bábá Dóra is.

Ehez a mindentévõhöz fordult Juon és Anicza. Ime oda értek már a bábá putrijához. Itt vannak hát, hol megtudnak mindent, honnan majd boldogan térnek vissza. . . .

Reszketve léptek a titokzatos barlangba. A «bábá» várta már õket szûk odújába, melybe úgy állva is, — hárman alig fértek el.

— Minden készen van, — mondá a varázsló, mintegy jóslatszerûen.

Aztán nagy hókusz-pókusz között egy marék búzát s egy vasnyársat vett elõ, melyeket Aniczának nyujta:

— Nesze lelkem, itt van 99 búzaszem, indulj el vele s menj, mendegélj mindig napkelet felé tartva, míg hármas határdombhoz nem érsz. Ha oda érsz, hol az utak keresztezik egymást, egy nagy-nagy akáczfára találsz. — Menetközben elmondod a «Miatyánkot» 99-szer, minden «Miatyánk» után dobj hátra egy búza szemet; jól vigyáz, hogy mire az akáczfához érsz, egyetlen egy se maradjon, — aztán arra is vigyázz, hogy egyetlen egy se vesszen el. Ha oda érkeztél, fogd ezt a vasnyársat a bal kezedbe, teljes erõvel döfjed az akáczfa tövébe, — ha jaj szót is hallsz, ne félj semmit, csak

te döfjed, a míg egész be nem szúrtad, ekkor ki fog jönni valami onnan, az elmondja a te jövendõdet s boldoggá is tesz.

Anicza remegve kerekre nyíllott szemekkel hallgatá a titkos utasítást, átvette a rejtélyes dolgokat, — a búzaszemeket kötényébe szórta.

A bábá most Juonhoz fordult s nagy seprõ nyelet nyomot a markába:

— Joane! te is mész-mendegélsz mindig napnyugatnak, a míg csak rá nem bukkansz a keresztúttra, ott, ráülsz a seprõnyélre — mint a lóra szokás — ez aztán abban a pillanatban, mikor a bühájós lélek Aniczának megjelenik, oda repít hozzá, — te is meg hallod, mit mond az, és boldogokká leszte.

— De azt mondom Anicza! — fejezé be a bábá — a világért hátra ne nézzél, mert ha hátra nézel, haszon-talan minden; — de meg arra is vigyázz, hogy éjféli kakasszóláskor beledõfd a nyársat, mert más külbömbben jaj lesz nekünk mindhármunknak, izre porrá tépnek a szellemek.

Anicza reszketett, mint a falevél.

— Na most menjetek!

A szerelmesek kiléptek a putriból, szótlanul indultak el ellenkezõ irányban egyik fel-, másik lefelé.

Remény — kétség között indultak; remegõ szívvel gondoltak arra a percze, mikor egy túlvilági hatalom ismét össze hozza õket, hogy aztán boldogok legyenek.

— Így lesz e valjon? . . . ki tudja, mit rejt a jövő. . . .

VI.

Az éj csendes és sötét vala, — az égboltozaton szürke felhõk gyülekeztek, melyek el-elfedék a holdat. Itt van nemsokára az éjfél, a szellemek borzalmas órája. . . .

E kísérteties idõpontra senki sem jár, még az erdei vad is fészkébe húzódik vissza ilyenkor. Ime a hold

Lassankint beesteledett, kialudt a fény, s csak az alábukó csillagok voltak pillanatra ragyogó tüzesókokat a sötétkék égre.

A kastélyban nagyon érdekes élet kezdõdött. A férj igazi gentleman volt, e mellett eredetiben olvasta nejjének Ohnet regényeit; az asszonykát pedig ennivaló kedves teremtésnek tartotta mindenki.

Nem volt nap, hogy vendég ne érkezett volna a Lesinay kastélyba, — s így a nyarat pompásan töltötték el, a mi külbömbben Évának a következõ levelébõl is kintünk.

Drága anyám!

Nem is képzeled, hogy az új életbe milyen könnyen beleszoktam: mintha mindig asszony lettem volna. Nagyon sok vendégünk van állandóan; Göbl báró fõhadnagy pedig az egész nyarat nálunk fogja tölteni. — Férjem kedves, elõzékeny ember, s a mi fõ: egy cseppet sem féltékeny, ezért nagyon szeretem. — Holnapután hajtóvadászatot rendezünk: ott lesz Göbl fõhadnagy is; a báró férjemnek régi barátja, velem szemben igen udvariasan viselkedik.

Nagyszerûen töltjük a napokat, sohsem unatkozunk.

Ezerszer csókol

Éva.

Mikor anyja végigfutotta a levelet, csak ennyit szólt férjének, a jól táplált alispánnak:

— Nem szeretem a dolgot, Éva föltünõen emleget itt valami katonatisztet.

A Lesinay kastélyban változatos kedvtelésekkel töltötték a nyarakat, télére pedig a fõvárosba költöztek.

Évának nemsokára kis lánya született, a kinek Matild nevet adtak: maguk között azonban csak Médikének neveztették.

Nagy volt az öröm, s ettõl fogva végét szakították a tulságos költekezéseknek: szerényebb életet kezdtek. — Minthogy õk is ritkán mentek látogatóba, hozzájuk is gyérebbe jártak a vendégek; csupán Göbl báró töltötte náluk állandóan a nyarat.

A fõhadnagy szívesen tartózkodott Lesinaynál, mert szerelmes volt Évába, s évek óta csak a kedvezõ pillanatra lesett, hogy ezt neki megvallhassa.

Évának jól esett a fõhadnagy finom modora, szerette kellemes társalgását, s gyakran — a mint elnézte annak athléta alakját, hatalmas, bronzsínü profilját — talán érezte is, hogy õ ezt a szép katonát tudná szeretni. Hiszen az õ férje olyan közönséges e mellett a szép Herkules mellett! De ettõl a gondolattól mindig megijedhetett, mert ilyenkor rendszerint odahagyta a fõhadnagy társaságát.

*

is elbúvik egy felhő háta mögé: az egész természet nyugszik, csak a szellemek járnak most...

E rossz órában két alak lép ki bábá Dóra konyhájából, szótlanul válnak el mint két sötét árny.

Mind egyik csendes léptekkel halad egy kitűzött cél felé; mindinkább távolodnak egymástól, egyik se tekint se jobbra, se balra, — sem pedig hátra, hanem elfut egymástól, mint a világosság mellől a homály. — Valjon találkoznak e még valaha? vagy örökre elváltak?.....

A két árny végkép eltűnt már a sötétben. — De ni! ugyanabból a putriból ismét előtűnik egy alak — egy fantóm, mely ide-oda jár, majd egyik majd másik távozó után lebeg, mint egy szellem.

Ki is járna itt más valaki ebben a rémes órában?!

Végül egy határozott irányt vesz fel a fantóm is — arra, napkelet felé, hol a hármás határon a keresztút és a nagy akácza van.

Az előbbi árny csendes, kimért léptekkel halad előre, valamit mormog magában s végzi:

— Ne vigy minket kísértetbe, de szabadíts meg a gonosztól!

Mikor e szavakhoz jut, valamit hátra dob, a nélkül, hogy hátra tekintene. — Aztán valamivel hangosabban megint újra kezdi:

— Mi Atyánk, ki vagy a menyekben... s bevégzi ismét:

— ... De szabadíts meg a gonosztól.

A fantóm kimért távolságban még mindig követé ezt az alakot.

Az árny oda ért már a hármás halomhoz, a kereszt úton megállott, meglátja az akáczlát, reszketve közeledik felé, s alig rebeget már az utolsó szavakat:

— ... De szabadíts meg a gonosztól... Kimért távolságban megállott a fantóm is.

Az akác ágai között szél suhan el, rémitően rezgetteti meg a száraz galyakat, — mintha mondani akarná a közeledő árnyék:

Tavaly nyáron Lesinayt valami kisebbszerű betegség ágyba fektette, s Éva, miután férjével egy ideig beszélgetett, sétálni ment a parkba. A góliáth-akácok alatt összejött a főhadnagygyal, — a ki észrevetődően véletlenül igyekezett föltüntetni találkozásukat. — Együtt mentek tovább. — A napsugarak vékony sávokban szűrődtek át a sűrű lombok között, a tágabb réseken pedig meleg fényfürdőt alkottak a röpködő bogaraknak. — Valami vakító szinesség volt a levegőben, a mely elkápráztatta a szemet.

Mikor a szállólugashoz értek, a főhadnagy óvatosan szétnézett. — Nem volt senki körülök.

A következő pillanatban oly hevesen ragadta meg Éva kezét, hogy az akarva sem menekülhetett.

— Tudja-e Éva, hogy én magát régen szeretem, s hogy eddig nem mertem bevallani, csak az az oka, mert mindig olyan kimért volt velem szemben. Ne tagadja, tudom hogy szeret, bármily ügyesen titkolta is eddig, ne kegyetlenkedjék tovább, csak egyszer mondja, hogy: igen!... s én...

A míg beszélt, szinte hömpölygött belőle a szenvedély melege, s Éva már-már gyöngének érezte magát

Ne tovább!...

A kakasok szólása kihallatszik a faluból, — épen éjfél van. — Hangjok mintha sokkal rémesebben hallatszanék most... A légben is megsuhan valami, — a szellemek szárnya...

Iszonyatos... most van a szellemeknek hatalma, most ítéhetnek élet halál felett.

A mint az akác alatt álló alak az első kakas szót hallotta, közelebb lépett a fához, döfésre emelé a vasnyársat mit kezébe fogott, — remegve tartá azt így egy darabig... nem mert döfni, megkövülve állott ott... nem merészelt a szellemet idézni.

A lenge szellő enyelgve hajtott le egy galyat a tétozázó alak fejére, — a vad akác éles tövisei belekapaszkodtak az alak dús hajába, kissé hátracsúszott fejre való kendőjébe.

Az alak még mindig ott állott felemelt nyárrsal remegő kezében, a külvilágról mit sem tudva többé.

A fantóm ekkor iszonyú túlvilági hangon kiáltá:

— Döfjed!

Az álmodozó alak megrezzent, de világért sem tekintett hátra a hang felé, előre hajlott, hogy a fa tövébe döfjön.

De ekkor egy erős kar, valami rémnek karja viszarántá s éles körmét arczába vágta. — Az alak egy rémitő sikoltással ejté el a nyársat s a földre zuhant.

A tövises galy akadt meg fejre való kendőjébe, a tövisek vágódtak arczába...

A kendő ott maradt az ágon, ott lebegett az éjjeli szélben, mint valami szellem-szárny.

A hátul álló fantóm a sikoltásra oda rohant a fához, várta, hogy az alak idézi majd a szellemeket... az alak azonban nem idéz szellemeket... — nem kíváncsi a jövődre... nem kell neki már boldogság, ott feküdt csendesen, némán — meghalva.

A fantóm lehajolt a testre, megtapogatta kiaszott kezeivel a fekvő alakot — az hideg volt, mint a jég.

ezzel a tüzes tekintetű férfival szemben, a midőn a lombokon keresztül megpillantotta Médikét a dada karján. Kifejtette magát a herkules karjaiból, odafutott a kis lányához, ráborult a kaczagó kis angyalra, s égő arczezal folytonosan csak ezt rebegette:

— Kedves aranyos kis lányom, csak hogy most ez egyszer itt vagy! Kedves kis Médikém, aranyos kis lányom!

Azzal karjára vette kis lányát s szinte futott vele be a férje szobájába. Odament hozzá, s mikor megcsókolta annak nagy, fehér homlokát: elgondolta, hogy mily iszonyu bünt követ el, ha megcsalja ezt a becsületes embert!

Mikor másnap reggel a főhadnagy fölült a könnyű homokfutóra, sapkáját mélyen szemébe huzta, s úgy hajtattott ki a kastély udvaráról.

Demeter Bertalan.

— Egy rémitő huhogást hallatott s vad futással futott a falu felé. Lihegve ért a kis putrihoz, honnan elindult, belépett s magára zárta az ajtót.

* * *

Az éj sötét és csendes vala . . . a szellemek nem járnak zajjal, nem gyűjtanak világot, ők setétben szeretnek lenni. . .

A másik árny ott állott napnyugat felé a keresztúton.

Nyugalommal várta a perczet, . . . melyben elrepülhet a másik alakhoz, kinél lelke, szíve, minden gondolata ott van már. — Szegény hiába várja.

A hajnal első sugara is csak ott találta. Most is ott ül a seprő nyelén a falunak háttal. Még most sem mert megmozdúlni, . . még mindig remélt.

Egész megviradt. A nap is szétlövellé sugarait, az alak nem mozdul, hanem ott áll, mint egy szobor.

Egyszerre megrezzent, valami bánatos hang hatol hozzá; — nem dal . . . nem zene . . . de oly bánatos, oly szomorú mégis, — ez lenne tán a lélek hívó szava?

Igen, igen, hívó szózat . . . mely ime már erősebben hallszik, még szomorúbban, mint előbb.

A harangok szóltak benn a faluban. Juon — mert az alak ő volt — hámulva tekintett körül, most látta csak, hogy már nappal van!

A harangok még mindig ugatnak.

— Meghalt valaki a faluba, — mondá s hozzá tévé — isten nyugasztalja.

Az éjjel történtek mint egy rossz álmot vonultak el előtte, a melyet sehogysem tudott kimagyarázni.

A seprőnyelet még mindig kezébe tartotta. Dühösen vágta földhöz s a falu felé ballagott, megtudni, ugyan ki halt meg?

A harangok hangja, mintha szomorúbban hangzanék most, mint máskor, — vagy Juonnak tetszik ez most így? Úgy nyomta valami szívére, önkéntelenül tört elő ismét fohászja:

— Isten nyugasztalja szegényt, akárki volt is. . . .

VII.

Harmadnapra Kincses Mitrú háza udvarán szomorú dolog volt látható. — Egy fekete koporsó.

Szegény Aniczát temették.

Az egész falu ott volt a végtisztességen. Egyrésze közülök igaz részvétellel jelent meg, — de sokan bizony pusztán kíváncsiságból.

Eljöttek meglátni, valjon hogy temetik a «Márcz szára» kedvesét.

Mert ezekkel másképp bának el, mint más halandóval. Őket arczra fektetik a koporsóba. — Igen, igen arczal lefelé, hogy ki ne jöhessen kísértetni a — sírból.

Ez erős hite az oláh népnek. Így száll ez apáról — fiúra.

A pap befejezte már litániáját, csak a kántor éneklé még szomorú búcsuztató dalát — mely alatt a népség, párosan járul a koporsóhoz s búcsu csók fejében megcsókolják egyszer még a koporsóra kitett keresztet.

Az asszonyok sirtak s még a férfiak szemében is felszökött a könny, mikor utolsó istenhözadót mondtak a szegény szelid kis Aniczának.

Csak két alak áll ott száraz szemmel, Juon a pakulár és — Bábá Dóra.

Juon elhúzódott a koporsótól, hátra a tömeg mögé, hogy ne lássa azt; hisz úgy is ott él ez a setét kép lelkébe. . . .

Kalapját egyik kezébe fogva botjára támaszkodott. — Nem szökött egy köny se szemébe, szíve mintha megkövült volna.

Bábá Dóra csak fejét bolintgatta, — ő sohasem könyezett.

Ez e két lény tudta egyedül ennek a halottnak titkát — azt a borzalmas titkot, a mely könnyeket kiapasztá, szívöket megkövíté.

Bevégződött a kántor éneke is. Hat leány felemelé a koporsót, hogy elvigyék társukat abba a hideg menyasszonyi ágyba, melyben a szív nem dobog többé.

A sokaság kikiséré a koporsót. — Elhelyezték azt a sírgödörbe. A pap beszenteli még egyszer, — s aztán rádobják a búcsu hantot, szomorúan mondva:

— Nyugodjék békével! —

A nép eloszlott. Mindegyiknek lelkén bizonyos titkos borzalom vett erőt, remegtek a gondolatától, hogy a halottat nem arczával lefelé tették — s majd visszajö kísértetni rémes éjszakákon.

Csak ketten tudták a halott titkát, s e kettő hallgatott, mint a sir. Az emberek mégis csodálatos dolgokat beszéltek egymás közt Anicza haláláról.

Az egyikben a koporsóban a kántor nem beszélgettek egyébről, mint Anicza rejtélyes haláláról.

Hát nem meg mondtam?! beszélé egy este ismét Szálicza a kútnál — mondtam előre ugye, hogy a szegény Aniczának «Márcz szára» a kedvese. Akkor nem hittetek. Lám mégis igaz volt.

— A mikor látta az a gonosz, hogy ma már férjhez megy, már-már kisiklik a markából, — hát nem engedte, kivitte a hármass határra, ott elkínózta, kiszívta vérét s szívére megette.

— A kik látták szegény Aniczát, azt mondják, hogy alig látszott egy kicsi karmolás rajta, — világos, hogy a rossz szellem ölte meg szegényt — fejezé be könyök közt Szálicza

— Óh szegény jó Anicza.

Ilyen formán, de sokkal több variációval mesélé ezt a szomorú esetet a korcsmába bágye Stefán is. Ő még azt is hozzá tette, hogy a «Márcz szára» még a sírba is szereti Aniczát.

Setét, viharos éjjeleken s a legnagyobb fagyban is egyaránt, pontban éjjélkor elmegy a sírhoz . . . ., ott aztán jajgat és siránkozik. . . .

Bágye Stefán esküvel is bizonyítá, hogy ő a hóban még nyomait is látta s hallotta jajveszékését.

Bágye Stefánnak ez egyszer némileg igaza volt.

Minden áldott éjjel hóban, fagyban, megjelent a faluban egy alak, egy tüneményes árny; megállott előbb bábá Dóra putrija előtt, valami titokzatos szavakat mormogott, megfenyegette a kunyhót botjával, — aztán folytatta útját a temető felé.

Felkereste Anicza sírját, ráborult s úgy zokogott ott, hogy borzalom volt hallgatni, kérte, hívta a halottat, hogy jöjjön ki hideg lakából . . . a sír néma maradt . . . a halottak mit sem mondanak.

Hajnali kakas szókor felemelkedett, vissza tért az uton, melyen jött. A putri előtt megint megállott, megfenyegette, aztán eltűnt.

Ez így ment minden éjjel.

A szellemek nem fáradnak el, ők nem fáznak soha.

Közelről senki sem látta még, féltek tőle, messze elkerülték.

A ki hallá az isszonyatos zokogást ott a síron, — meghorzadt, keresztet vetett magára, és igyekezett mielőbb jó távol menni onnan. — Meg volt róla szentül győződve, hogy ott a «Márcz szára» jajgat.

A legények, ha fonóba mentek, gyakran látták — de messze kerülték. A lányok remegtek s kedden este egy világért sem dolgoztak volna, — még világot sem gyújtottak.

Máskülönben a fonókba a régi multság járja. A fiatalok köréből két virág hiányzott, Juon és a szegény Anicza. — Anicza ott alussza szerelme álmát a sír hidedg ölében, — Juon pedig, — ő szegény eszét veszítette. — Így beszéltek a faluban.

* * *

A tél elmúlt, a fonóka megszűnt, a «Márcz szára» nem jár már halott látogatni a temetőbe, — a szomorú eseményt már el is felejtették.

De a nyáron megint előtűnt.

A legviharosabb, legsötétebb éjeleken a régi alak ismét felkereste a temetőt. — Ha pedig az éj csendes volt és a hold halovány sugara bevilágítja a faluszkát, a kopasz hegven telepedett le az alak, a temető felé fordulva, fújta tilinkóján a bánatos nótákat.

... a szűz erdőben senki, sem láthatta, vajh ki lehet ő?

A lányok azt mondták: a «Márcz szára», a legények, hogy az erdő szelleme, látni senki se látta. A ki hallotta tilinkóját, borzongva keresztet vetett magára s nem mert oda közelíteni.

A holdogtalan Juon volt a rém, kitől úgy rettegetek.

Végjegyzet: E kis történet lényege igaz s bűnvádi eljárás tárgyát is képezte. A babonás szokásokat saját jegyzeteim szerint egészítettem ki. A «Márcz szára» alakja universalis s egyes vidékenként csak a részletekben térnek el. Részemről három variációját dolgoztam fel. Egyet mindjárt az elbeszélés elején, egyet «bágye Stefán» hosszú elbeszélésében, a harmadik pedig Szalicza résztvevő beszédében. — ezen dolgozat végén

Páter Gregor.

A valóságosról.

(Aesthetikai tanulmány az irodalom s művészetek köréből. Irta: Ifj. Mitrovics Gyula. Budapest 1893. Nyomtatta Steinfeld B. az. ev. ref. főiskola betűivel, Sárospatakon Nagy 8°. 117 lap. Ára 70 kr.)

Azt mondja Szontagh Gusztáv a Greguss Ákos 1839-ben megjelent *Szépészet-alapvonalai* című könyvéhez írt bírálati jelentésében, illetőleg előszavában, hogy »a széptan és metaphisica a bölcsészetnek legnehezebben felvilágosítható tanai közé tartoznak.« Ez a sok igazságu mondás jutott eszembe akkor, mikor a mult hóban az Ifj. Mitrovics Gyula csinos kiállítású művét olvasni kezdtem s jöllehet a könyv szerzőjének éles eszét, világos látását s kifogástalan mondatalkotásait elszórtan megjelent írásaiból már ismertem, — épen emiatt, de tekintetbe véve az ő fiatal voltát is, bizonyos jóakarattal futottam át értekezésének I. fejezetén; megvallom, a szerény előszó után nem sokat vártam a könyvtől. Sietek azonban megjegyezni, hogy a legkellemesebben csalódtam.

Már a szép lényegeről a bölcsészek és esztetikusok által adott meghatározásoknak ügyes megbírása is egészen meglepett, a 29 ik lapon pedig, a hol egy új meghatározását adja a szépeknek, egészen úgy tűnt fel előttem szerző, a milyennek én az ő képét dolgozataiból magamnak megalkottam, — tartalmasnak, alaposnak, a kinek van mondanivalója és a ki azt ügyesen és jellemzetesen tudja előterjeszteni, s a kinek van erkölcsi bátorsága kifejezni nézeteit még a Nagyokkal szemben is.

Azon kezdi művét (I. Fejezet.) hogy a szép, jó és igaz fogalmainak meghatározása mennyi nehézségekbe ütközik, hogy e három fogalomról egy korrekt definíciót a legzsensialisabb Gondolkodók műveiben sem találhatunk, de tudja azt, hogy a széptan alapfogalmának a szépeknek, ha nem is meghatározása, de legalább körülírása nélkül kérdésének, a valóságosságnek kifejtése mily óriási bajjal járna, tehát szükségesnek látja azt, hogy keresse a szép lényegét, (8 lap). S ezt egész helyesen olyan formán akarja megtalálni, hogy »elmélkedik a nagyobb gondolkodók nézetein,« s röviden, de találó és alapos bírálati megjegyzésekkel kísérve előadja az Aristoteles, Plató, Plotinus, Philostratos. — Baumgarten, Lessing, Kant, Schelling, Schiller, Goethe, Hegel, Vicher, Hartmann, Herbart-, Tain-, Henszlmann s Greguss nézeteit s osztályozza azokat a szerint, a mint a szépben tisztán alakot vagy csak tisztán szellemi tartalmat vettek fel. Ezután elmélkedik a természeti szépről s kimondja, hogy a természetben való gyönyörködés alapja a képzettség, az elmélyedés, az eszmélkedés, a reflexió s ezen állítva támogatja egy tekintélyi érveléssel, egykori vállaltánárának valóban szellemes és klasszikus mondaságot is: »egy művelt ember a fűszálon ringó harmaton is az isten nagyságát csodálja, a nevetlen pedig sáros csizmáját törli bele« s a természeti szép fölött való elmélkedésével is bizonyítván azt, hogy a szép lényege az eszme és alak, még egyszer megrázza a kiválóbb elméleteket s kimondja Beöthyvel, hogy a szép a gondolatnak eleven és jellemzetes alakban való kifejezése. Sőt tovább megy, e meghatározást precízebbé akarja tenni s a gondolatnak a szellemi tartalom szóval való felcserélését ajánlja. (Hogy ujtása mennyiben helyes, arról később.)

Megállapodván már abban, hogy a szép az eszme és alak harmoniója, a második fejezetben tárgyalja az eszme kiemelését, az idealizálást s kihozza végeredményül, hogy »a való alakjaiban gyökerező idealizálás mindig a leghatalmasabb eszköz volt a művész kezében arra, hogy... biztosítsa a hatást s műve értékének állandóságát,« (35 l.) s az eszményítés példányaiul felhozza a görög istentípusokat, az olimpiai Zeust, a knidosi Venust stb. az ókorból s ennek pendantját, a Krisztus alakokat a renesszansz-korból, leírja Dürer 12 passzió képéből az elsőt és utolsót, Tiziánonak a drezdai gyűjteményben levő „Adó-pézt“ című festményét; tárgyalja a Mária képek idealizálását is, aztán rámutat röviden az idealizálásnak két világirodalmi példájára: Madách: Ember tragédiájára s Goethe Faustjára s egész helyesen kimondja tételét, hogy: »az idealizálásra szükség van még ott is, a hol legnagyobb hűséget lehet követelnünk, hol épen e hűség teszi a mű létalapját: az arcképfestésnél,« (60 l.) s bizonyítékul felhozza Raphaelnek II. Gyula pápáját s Tiziánonak önmagáról festett arcképét, melyet Berlinben látott; »sőt tovább megy, az eszme elevenebb kifejezhetésének kedvéért megengedhetőnek tartja a csodásságot is s állítását nem kisebb példával igazolja, mint Kaubachnak „Jeruzsálem pusztulása“ cz. képével, mely a berlini »új muzeum« lépcsőházát ékesíti. Elmélkedik ezután az ideal-

zálás tulságairól, a görög szobrászat hermafrodita alakjairól, az allegoriáról, a szentimentalizmusról a költészetben s megállapodik abban, hogy a műrecek a jól felfogott idealizálás által kapják hódító varázsukat a egyuttal a fejezet végén (68—69 l.) lerántja az idealizálásnak — szerintem zseniális — ellenségét, Zolát.

A második fejezetben az eszme jellemzetes kifejezéséről értekezett, a III. fejezet tárgya már az eszmének elevenen való előterjesztése, melyhez elkerülhetetlenül szükségesnek tartja, hogy az egyetemes törvény az egyénben jusson kifejezésre. Példát is állít tételének bizonyítására: Meckel Adolf, »Az elesett feltalálása«, »A pusztai áldozatai« című Sahara-képeit, mint a melyekben a végtelenség az egyesben jut kifejezésre (75 l.), továbbá Schornnak és Wilbroidernek a müncheni új pinakotéka középső két szomszédos termében levő Özönviz cz. képeit. Mindkettőt látta maga a szerző s mondja, hogy: »Schorn általános képet akar adni, Wilbroider pedig egy csoport emberben és egyesekben tünteti fel a pusztítás borzalmasságát« (77. l.), sőt irodalmi példákkal is bizonyít: V. Henrik, Othello és Desdemona, Romeo és Julia nem tipikus alakok, de jellemüknek mellékes, jelentéktelenebb vonásai elkerülhetetlenül szükségesek arra, hogy szenvedélyeik megjelenhessenek és kifejlődhessenek. Hogy e mellékes vonások mennyire szükségesek az eszmének eleven előterjesztésére azt igazolja a festmények háttérrel is, »mely nagyon mellékes ugyan, de mégis mellőzhetetlen. mert az embert környezetéből kiszakítva nem lehet képzelni.« (80 l.) azonban e mellékes vonásoknak is valóságosrűeknek kell lenniök, mert ha mesterkélték, mint pl. Dietrichnek a bécsi császári muzeumban levő „Szent Ágoston“-ja, roszt hatnak. Raphael madonna-képeit, a La belle Jardiniéret, „A madonna a zöldben“ cz. festményt, Munkácsy Golgotháját, melyet Drezdában s Hendrich Golgotháját, melyet a 91. kiherlini nemzetközi tárlaton látott s a szinpadai diszkrétet mind annak a bebizonyítására hozza fel, hogy a valóságos kifejezés törvénye azt hozza magával, miszerint a mellékes vonásoknak sem szabad elmaradni a műből, ha az jellemző és eleven akar lenni. Innen aztán (92—104. l.) a mellékvonásoknak tulzói, a természetutánczók, a naturalisták, illetőleg materialisták, különösen Zola ellen kel ki, sőt Haydnt s Wagnert is hibáztatja azért, hogy »a zenében festeni akartak«. (104. l.) Elítéli a materialistákat azért is, mert az ő elveik szerint a részarányosság nem érvényesülhet a szerkesztésben, a mely pedig, a mint azt a „Sixtus-Madonná“-nak méreteivel s Lionardo Da Vinci »Urvacsora« képével igazolja (106—109 l.) szintén egyik eszköze a mű hatásának, de nem érvényesülhet a szinösszhang sem, pedig hogy ez is mennyire fokozza a hatást ezt Raphael Szent Czezilija s Mackartnak képei fényesen bizonyítják. S midőn a szimmetria s a szinösszhang negligálásáért még egyszer lehordja a naturalizmust (112—114. l.) legvégső eredményül azt hozza ki a befejezésben (115—117. l.), hogy mint a legtöbb dologban, úgy itt is a középen van az igazság, tehát az idealizálásnak a realizálással kell egyesülni, ha a mű hatni akar, mert »az eszme kifejezése érdekében követett idealizálás s a valóságosság céljából alkalmazott realizálás egyenrangú tényezői a szépnek, e kettő együttes jelenléte teszi a szép valódi avatását.« (117 l.)

A könyv tartalmának már ebből a vázlatos ismeretéből is látszik, hogy a szerző helyes alapokon indul s helyes végeredményre jut, tehát a mű — szerzőjének nemcsak törekvéséről, hanem egyenesen szakavatottságáról tanuskodik.

Azonban hol van az az emberi mű, hol az a mű-

remek, melyben hiba ne lenne?! E műben is találtam egy néhány — nem mondom, hogy jelentékeny, de mégis — hibát. Nem is említve egy néhány ortografiai következetlenséget (mint pl. idealizálás (30 l.) — idalizálás (71 l.); Raphael (60 l.) — Rafael (86 l.); Tiziano (61 l.) — Ticiano (61 l.) sőt Ticanó (48 l.), mindenesetre hibának kell betudnom azt is, hogy a II. fejezet címénél jelzi hogy beszélni fog az allegoriáról s szimbolumról, de az utóbbinak tárgyalása nem található meg fejezetében, pedig tudnunk kell, hogy az allegoria nem annyi, mint szimbolum. Az allegoria tipikus alakban, vagy legalább elburkoltan adja az eszmét, tehát konkrét dolgot tesz absztrak, a szimbolum (jelkép) pedig, — ha nem tévedek — absztrakt fogalmakat akar képben jelezni, tehát konkrété tenni. Ezt azokban szerző — bár a címben megígéri. nem tárgyalja, hanem ezt átugorva, siet a szentimentalizmus felett elmélkedni s a »holdvilágláló poéták beteges csoportjára mutat.«

Lényegesebb hibája már a műnek szerény nézetem szerint az, hogy jöllehet az irodalom s művészetek köréből igéri tanulmányát, inkább művészetit ad, az irodalmat nem nagyon emlegeti. Művének ama része, a hol Madách Ember tragédiájáról és Goethe Faustjáról beszél igen rövid, sőt különösen ott, a hol az egyénben kifejezésre jutó egyetemes nyilvánulásának módja felett eszmélkedik — úgy vélem, — lehetett volna az irodalmi térről vett illusztrációkból többet adni; szerettem volna ezt annyival inkább, mert az a kevés a mit ad — szerző ezen a téren is teljesen otthonosnak érzi magát.

Egy másik tulságba esik már szerintem akkor, midőn a szimmetria fontosságát tárgyalva a Sixtus Madonnának méreteit, részarányosságát fejtegeti Riegel után s a 106—108 lapokon jobb sorsra érdemes igyekezettel mutogatja, hogy »lp=mp=ab=gc« stb. stb. s teszi ezt minden ábra nélkül. Meg vagyok győződve, hogy ez a tárgyalás pontos és teljesen korrekt, de mit ér, ha a megfelelő figuránk nincs meg hozzá? Felesleges jöcselekedet, mert nem értjük.

Már ismertetésem elején említettem, hogy a szóban forgó műnek azon lapja lepott meg legjobban, a melyen a szép fogalmának egy újabb meghatározását adja, t. i. a 29-ik, a hol a Beöthy-féle meghatározást (a szép a gondolatnak eleven és jellemzetes alakban való kifejezése) így kívánja igazítani, helyesbiteni: a szép a szellemi tartalomnak eleven és jellemzetes alakban való kifejezése. Meglepett pedig azért, mert ez arra vall, hogy a szerző nem vaktában veszi be még a Tekintélyek mondásait sem; arra vall, hogy szeret gondolkozni azon, a mit megtanul; arra, hogy szomjuhozván az igazságot: keresi azt. És ha én mégis a Beöthy definiczióját tartom helyesebbnek, ez alig von le valamit a szerző érdeméből, mert ha téved is, úgy téved, mint okos ember, elvégre tévedni emberi dolog. Könnyen megeshetik, hogy én is tévedek, midőn állításom mellett bizonyítékokat is igyekezem felhozni a következőkben: Szerintem a gondolat sokkal jellemzetesebb kifejezés, mint a szellemi tartalom, már csak azért is, mert egy szó, már pedig a definiczióknak első principiuma, hogy a lehető legrövidebb legyen. De meg ezt a szellemi tartalom kifejezést sok esetben csak erőszakolva lehet alkalmazni. Legyen szabad ezt egy példával igazolnom. Sevilla hires szülöttének Murillónak van egy ily című festménye: „Utczagyermekek“, melyen egy csomó rongyos piszkos utcza suhancz alakjában — a mint Rosenkrantz mondja: »a külső gondokkal nem törődő lélek jökedve van kifejezve.« Alkalmazzuk erre mindkét definicziót! Beöthy így mondaná: Az utczagyermekekben a jökedv gondolata van

kifejezve, *Ifj. Mitrovics* Gyula pedig így: „Az utczagyermekekben a jókedv szellemi tartalma van kifejezve, vagy: Az utczagyermek szellemi tartalma a jókedv, vagy, — nem is tudom hogy lehetne alkalmazni erőszakolás nélkül a szellemi tartalom kifejezést. Vagy még egyet! Fordítsuk meg mindkét meghatározást! E művelet után a két definíció így fog hangzani: A szép az eleven és jellemzetes alakban kifejezett gondolat. A szép az eleven és jellemzetes alakban kifejezett szellemi tartalom. Melyik helyesebb? Ez a tartalom szó itt nem valamikatakronizmus e? Azonban legokosabb lesz talán, ha az újításnak indító okait vesszük szemügyre. — Szerző a szellemi tartalom kifejezést azért ajánlja a gondolat helyett, mert — a mint mondja — a meghatározásnak oly helyesnek kell lenni, hogy abban bármely természeti vagy művészi szép helyet találhasson. »már pedig a zenében nincs gondolat (?) csupán hangulat van benne kifejezve (?), tehát ezt a meghatározást a zene-művészet remekeire nem lehet alkalmazni. Nem tekintve arra, hogy a zenében is gondolat, a szerelem, a bú, az öröm, a hazaszeretet, az istenfélelem, stb. gondolatai jutnak kifejezésre (tehát gondolatok, eszmék,) kérдем, vajjon a szellemi tartalom kifejezés alkalmazható-e a zenére minden erőszakolás nélkül? Tehát így lesz helyes: a zene (pl.) a hazaszeretet szellemi tartalmát fejezi ki s nem így: a zene a hazaszeretet eszméjét, gondolatát juttatja kifejezésre. Melyik kifejezés simább? Nem valami erőszakolt dolog-e az a szellemi tartalom itt? ... — Denikve nekem, — minden további bizonyíték nélkül, mint a meghatározása, mint könyvünk szerzőjéé, 1-ször: mert a szellemi tartalom sem tágabb körű fogalom, mint a gondolat, 2-ször, mert a gondolat kifejezést könnyedebben, simábban használhatjuk a művészetek bármely ágára, mint a szellemi tartalmat, 3-szor, mert a gondolat rövidebb, jellemzesebb s világosabb kifejezés, mint a szellemi tartalom. Egyébiránt ha azért ajánlja a szellemi tartalmat, a gondolat helyett, mert a szellemi tartalom az ember érzelmét, kedélyét, hangulatát sőt akaratát is magába öleli, míg a gondolat inkább csak a képzeteknek az összege tehát csak valami ismereti: szerintünk akkor is jobb lett volna a lelki tartalom kifejezés, mert a filozófiai fogalmak szerint csak a léleknek (animus, Seele) (melyet filozófice test nélkül nem is gondolhatunk) lehet hangulata, s a szellemnek (spiritus, Geist) nem, mert hangulat csak érzetek, ingerek uján keletkezhetik, ilyen ingerei pedig a szellemnek, mint egészen test nélküli valaminek — nem lehetnek. Na, de ne legyünk szörszálhasogatók, mint a skolasztikusok! az egész nem valami nagy dolog, s ha esetleg tévedett is a szerző, ismétlem, hogy ez a kis tévedés semmit sem von le a szerző érdeméből s műve értékéből.

Még egy dolog van, a mi nekem nem tetszik e műben, az előszó, melyben többek közt az is jelezve van van, hogy Zola és a naturalizmus le fog ránttatni. (Na nem épen ezzel a kifejezéssel.) — Az előszó azért nem tetszik — ez egészen szubjektív nézet, magam kárán tanultam — mert az előszavak már régen diszkreditáltak. Minden előszó iránypontokat akar kitűzni, melyekről kell nekünk olvasnunk a szerzők munkáit, holott a munka ugyanis beszél magáért, s egy egész munkából már csak jobban meg tudjuk ítélni a szerző álláspontját, nézeteit, mint egy néhány sorból, mely minden bizonyítás nélkül áll magában a könyv elején és az előszóknak az a baja is megvan, hogy gyakran nem válhatnak be. Pl. jelen könyv szerzője is mondja, hogy »semmi újat nem mondok«, holott egy egész új definíciót produkál, a természeti szép tárgyalása alkalmával

is sok újat mond, sőt... (a mi legnagyobb érdeme) példái is teljesen empirikiaiak lévén, egészen újak. Igaz, hogy előszavának többi részét kérlelhetetlenül beváltja. Pl. a naturalizmust annyira levágja, hogy már ezután szegény Bródy Sándort nem is merem olvasni, (annyival inkább, mert én úgy vettem ki az ő eddigi irásából, hogy ő is a naturalizmus híve), pedig nekem a Faust orvos igen tetszett. Általán véve az a hibája (szerintem az egész mű legnagyobb hibája ez) a materializmus kigunyolásának, hogy a nagy igyekezetben Zolának semmi erényét nem ismeri el. Igaz, hogy ha esztetikai elveihez konzekvens akart maradni, tennie kellett ezt, de az tagadhatatlan, hogy a naturalistáknak, különösen Zolának olyan mesteri leírásai vannak, hogy pl. a Mouret abbé vétké-ben talán a 15 és 16 fejezet, szóval az emberi test vágyainak s a buja természetnek parallel rajza, annak a regénynek a forduló pontja, vagy a templomi jelenet oly elbájoló, olyan kifogástalan, hogy ez a két fejezet magában elég volna arra, hogy Zola híret fentartsa. Hát a Jaques Damour tragikus, vagy „A paraszt halála“-nak bánatos története. Más oldalról azonban nem tagadom, hogy elveinek még egy Zolával szemben is szigorú és következetes érvényesítése és fentartása reám imponáló hatást gyakorolt.

Eddig van. Minden rosztat elmondtam e könyvről, többet nem tudok. De felesleges is. A könyv hátrányait, apró tévedéseit messze tulszárnyalják előnyei, melyek közül legnagyobb szerzőnek az elméleti és a tapasztalati anyaggyűjtésben való fáradságtalansága. Maga az a körülmény is ékes bizonytsága a könyv érdemének, hogy példait nem másodkézből veszi, hanem maga járt utána Bécsben, Münchenben, Drezdában, Berlinben. Tapasztalatait ügyesen, könnyedén veti papírra, a festményeknek leírása kifejező, eleven és jellemzetes.

Kompozíciója is teljesen kifogástalan, a tárgyakat a roppant anyagalmaz daczára is szépen csoportosítja, ez hozza aztán magával könyvének azt a másik jó tulajdonságát, hogy gondolatai egymásután, következetesen folynak, tételei logikusok, ellenmondásba sehol nem keveredik.

S jóllehet Szontagh szerint — a mint már említettem — a széptan a bölcsészettnek legnehezebben felvilágosítható tanai közé tartozik, jelen esztetikai értekezésnek nyelvezete könnyed, a nélkül, hogy pongyola lenne, szabatos, a nélkül, hogy szakgatott vagy körmönfont lenne, jellemzetes és nincs tele absztrakt műszavakkal, mint — fájdalom — a legtöbb tudományos magyar mű. Az említettem hibákat leszámítva az elmondottak alapján én ez értekezést szűkkörű esztetikai irodalmunkban nemcsak számba vehető munkának, hanem határozott nyereségnek tartom, s minden művelt izlésű (még laikus) embernek (is) igen melegen ajánlom. A szerző további működése elé a legjobb reményekkel tekintek, erre biztat, erre jogosít engem művének alapossága, logikus menete s élvezetes irmodora. Csak excelsior!

Juhász László.

Az utczai ablak.

(Elbeszélés.)

A zongora előtt ült gyermekes fesztelenséggel, mintha most is látnám, midőn először volt nálunk, mint félhosszúruhás leány.

Én a zongorára támaszkodva lestem a kitörő hangokat.

Csak ketten voltunk a szalonban.

Ép az első futamot akarta venni, midőn nagy csörrenéssel leesett arany karperece. Felvettem és visszakapcsoltam karjára. De sokáig tartott, míg összezártam, mert nagyon ügyes akartam lenni és nem mertem érinteni karját, mely olyan vakitón szép elefánt-csont színű volt. Elvakított. Ujjam megremegett, karjára siklott. Be volt zárva, de én éreztem, hogy arcom lángba borul, s nem mertem feltekinteni.

Ő visszaült a zongora székre, s kis keze pajkosan czikázott át a billentyűkön, míg szép mandulavágású barna szemeivel a játékba merült. Bátorságot vettem magamnak, reá néztem. Pirosabb volt, mint az előtt. Olyan volt, mint egy piruló hamvas kajszinbaraczk.

Sokáig néztem reá így elmerengve, gondolkozva, vajjon angyalhoz, vagy inkább madárhoz hasonlít-e ez a szoborszerű arc, mely fenséges nyugodtságával nem látszott érezni semmit. Hogy mit és hogyan játszott, nem emlékszem reá, csak arra emlékszem, hogy a zsuzsuk a karpereczen olyan éktelen csörömpöléssel kísérték minden futamot és az nekem végtelen tetszett; és hogy a homlokán dús, fekete hajának egy fürtje olyan pajkosan csintalankodott, hogy szinte ellenállhatatlanul szerettem volna félresimitani.

A zongora csak bugott, a zsuzsu csörömpölt, s mi nem szóltunk egy szót sem.

Ez volt első találkozásunk.

Ez volt egy tavaszi délután!

* * *

Vis-á-vis laktunk a szép Havassy Andreáékkel, csak egy szűk utcza választá el házukat a mienktől.

Szobám ablaka az utczára nyílt, s kicsiny íróasztalom mellől gyakran elnéztem azt a tömör épületet, midőn barna cserep fedelét bearanyozta a kelő, vagy áldozó nap sugára. Olyan impozáns volt, de olyan komikus, mint egy humoros öreg ember. A homlokzatot barna redőkkel vonta be az idő, s ez olyan mogorva volt, olyan mistikus, — a fala, s rajta a fénylő barna ablaktáblák s az átlátszó finom, fehér csipke függönyök, — olyan nyájasan mosolyogtak.

Szerettem a szobámat, órák hosszágig elültem az íróasztalom előtt, a nélkül, hogy dolgoznám, vagy végigvettem magamat a ringó ottománon, s kezemben cigarettával élveztem az életet semmit nem tevésben, s lestem, mikor mozdul meg oda át az a fehér csipke függöny. És ez így folyt napról-napra. Nem gondoltam semmivel, nem gondoltam semmire. Egész természetesen találtam, hogy az a függöny néha megmozdul, s egy élő lény jelenik meg az ablaknál az Andrea személyében, s hogy ezt én várom. Majd úgy tetszett nekem, mintha az a függöny valóságos élő lény lenne, a mely mint valami mesebeli tárgy, egyszerre csak egy szép barna leánynya változik. És mindezt én úgy megszoktam, mint megszokja az ember az öltözést. Öntudatlanul néztem a csipkefüggőnyt, lestem, hogy mikor mozdul meg. — Szokásommá vált.

Egy nap arra ébredtem, hogy nekem temérdek jó barátom van, a kik rendkívül szeretik az én cigarettámen kívül az ablakomat, meg a kapumat, de a kiket én sohasem mertem volna próbára tenni. El-eljárógattak hozzám naponként bizonytalan időben; szívták és dicsérték cigarettáimat, magasztalták az utcza ablakot és sohasem figyeltek a beszédemre. S ha kikisértem őket, a búcsúzás egy kis sétával rendszeren igénybe vett egy — minimum $\frac{1}{2}$ órát.

Végre gondolkozóba ejtett magaviseletük, mert arról meg voltam győződve, hogy nem az én személyiségemben rejlik valami rendkívüli vonzó erő; azonban legjobban bosszantott, hogy elveszik a kilátásom.

Már épen a helyes úton voltam, hogy megfejtsem e talányt, midőn egy véletlen körülmény — a minő gyakori a regényekben — a legkétségtelenebbül tisztázta a helyzetet.

— Fiam, — mondá egy este anyám az ő nyájas szeretetreméltóságával — hogy ne udvarolj, azt én nem mondom, hiszen ép abban a korban vagy, midőn legideálisabb az élet, s a melyben ezt megvonni senkitől sem lehet, hanem az az örökös »Fenster Promenade«, a mit Andreának teszték, sem hozzád, sem barátaidhoz nem illő. Sőt határozottan mondhatom, hogy nem szép, van annak más módja is; de különben — tette hozzá — egy idő óta, különösen mióta Andrea a nevelő intézetből haza jött, oly sokan járnak hozzád fiam, hogy azt hiszem, komolyabb foglalatosságaidtól is elvonnak.

— Nagyon igaz édes mama, már terhemre kezdtek lenni... valami ilyesmit felelhettem önkénytelenül.

— Csak ezt akartam mondani édes fiam, válaszolt anyám, s aztán mielőtt védekezhettem volna, magamra hagyott gondolataimmal, zavarommal és pirulásommal.

Gondolataimba merültem, elmélkedtem és teljesen megvilágítva találtam a helyzetet, s szégyeltem önmagam előtt, hogy öntudatlan annyi »Fenster Promenádót« adtam, s hogy a barátaim tervén eddig át nem láttam. Pedig természetes az egész dolog. Ők tudták, hogy én ismeretségben vagyok Andreával, hozzá vis-á-vis laktam, ők nem ismerték. Tehát engem akartak közvetítőképp felhasználni. Ők a bolygók, én a hold, a melynek segítségével megismerhették a napot, Andreát.

Ha pedig arra gondoltam, hogy Andrea is úgy vélekedhetik, mint anyám, nem tudtam miért, de éreztem, hogy ég az arcom, és szégyenlek vele találkozni. Majd attól tartottam, hogy ez a függöny ezután mozdulatlan marad. Nem fog többé az ablaknál dolgozni kézi munkáján, s éreztem, hogy e kilátás élvezetét nem tudom nélkülözni. Akaratlanul kitekintettem az ablakon.

Sötét est volt. S kedvetlenül hanyatlottam vissza hintaszékembe, s úgy éreztem, mintha ezek a barátok el akarnának tőlem valamit rabolni, mintha meg akarnák lopni nyugalmamat; majd úgy képzeltem, mintha mindegyik kigyóként alattomosan akarna megfojtani. Szóval az anyám szavai és barátaim eljárása érdekltséget keltettek bennem és féltékenységet. Féltettem valamit, a nélkül, hogy tulajdonképp még tudtam, vagy gondoltam volna, hogy mit.

Másnap azután senki számára sem voltam odahaza, hanem teljes élvezettel néztem felváltva annak a régi, masszív épületnek a komor homlokzatát, meg a mosolygó csipke függőnyét. Soha nagyobb kíváncsisággal nem vártam valamit, mint azon a napon annak a függőnynek mozdulását. Még a kelő nap alig tüzte sugarát a tető gerinczére, már áttekintgettem. A fehér spalétok még zárva voltak, — végre kinyitlak, az ablakok mosolyogtak. Égetett a türelmetlenség. 9—10 óra: senki, 11 óra: a függöny mozdulatlan. A kétség izgatottá tett. Reményem haldokolt. Lehagolt lettem.

Egyszerre egy finom rángás a függönyön, még egy, aztán egy szék támlája, majd egy fenségesen nyugodt arc, mely kitekint az ablakon, azután a mint helyet foglalt a széken, lett láthatóvá. Mégis! szakadt ki belőlem sóhajtóképen és tiszta élvezettel dőltem íróasztalomra.

Sokáig néztem, a mint himezget azzal az elefánt-csoutszínű ujjával, s a mint belemerül szoborszerű arczával, — míg távozott. Azután gyors léptekkel jártam fel s alá örömtelt arczczal, lassan mormogva:

Nem, nem engedem a szobám senkinek! Valóban igazuk volt, hogy kitűnő az útcai ablak.

* * *

Nem is tudom hogy történt, csak egy napon a legjobb barátságban voltunk Andreával, mint hosszúruhás leánynyal.

Ő mindennapos volt nálunk, én mindennapos Ő náluk.

Ha tőlünk távozott, én mindég haza kísértem és azt mondtam: mért nem maradt még?

Ha én jöttem tőlük, ő mindég azt mondta, rossz fiú vagyok, mert ritkán megyek hozzájuk.

Ha kint sétáltam a városban, sohasem kerestem és véletlenül mégis mindig találkoztunk, s a mint észrevettük egymást, mindég mosolyogtunk, azután vidáman beszélgetve, együtt mentünk haza. Ártatlan élvezet volt, de nekem fenséges. S éreztem, hogy megelegedett, boldog vagyok, hogy nincsen gondolatom, nincsen vágyam.

Szobámat kis királyságnak tartottam, a melyet nem adtam volna semmiért, hogy ismét egyedül uralkodhatam benne. Barátaim előtt egyenként kimentettem magamat, s azok egyenként elmaradtak; talán észrevettek valamit, talán jobbnak tartották más úton próbálni szerencsét. De útcaiz udvarlásukkal fel nem hagytak. Mosolyogva elnéztem őket ablakomból, mennyire versenyeznek a járda koptatásban, hogy tessenek, a mint egyik ringó, gigerli lépésekkel, a másik meredt magatartásával, a harmadik előrenyújtott monoklis fejjel mérte végig-végig a járdát. Ez, hogy új kötésű nyakkendőjét, amaz, hogy új divatú kalapját bemutassa. De mindez keveset használt. A ki észre nem vette őket, az Andrea volt. Sőt egyikök már talán nagyon is érezte, hogy nem bírja az érdekeltséget saját személyiségével felkelteni, igyekezett azt kiegészíteni, vagy talán gondolta, hogy így imponansabb lesz, egy fehér lovat bérelt, s egy délelőtt ezen a nagy csomtos vén paripán vágatott végig az utcán, s a ló csörömpölő patái borzasztó zajt csaptak a kövezeten. Jól okoskodott, az érdekeltséget kimerőszakolta. Épen másodszor galuppírozott végig, midőn nem tudva visszatartani nevetésemet, az ablakhoz léptem. Abban a pillanatban nyitotta fel ablakát Andrea, s a rohanó lovag után tekintett, s aztán felém fordult mosolygó arczczal:

— Látta? kérdé a vízhangzó zajban.

— Ugray Vincze, feleltem kitámasztva ablakomat.

— Ő is jobban tenné, ha nem lovagolna ott, a hol látják, mondá, s egy mosoly futott végig ajkán, a mely ha reám vonatkozik, halálos ítéletemet látom benne. Elgondolkozott, majd mintha gondolatát követve, valamit kérdezni akarna tőlem, halkan mondá:

— Délután Gizelláékhoz megyek.

S azzal a nélkül, hogy feleletem bevárná, vagy magyarázatot adna, sietve tette be az ablakot, hogy csak alig köszönhettem.

Négy óra lehetett délután, midőn a Gizellák felé vezető járdán találtam magam. Feltekintettem az erkélyre, üres volt. Talán már eltávozott, szólék mintegy önmagamhoz. Igazam volt. Alig tettem néhány lépést, Andreát pillantottam meg, a mint szembe jön velem.

— Most már jöjjön haza velem, nem hittem, hogy ma sétálni fog, szólt már messziről mosolyogva.

Hozzá csatlakoztam. Elindultunk, azonban alig váltottunk néhány szót, egy kéz nehezedett vállamra. Hátratekintettem, az én őrnagy bácsim jött mögöttünk.

— Szervusz öcsém, szólított meg titokzatos mosolylyal, katonásan rázva meg karomat.

Köszöntöttem, s folytatni akartam utamat.

Megállj csak, ne siess annyira, no nézze meg az ember, most megfosztalak az élvezettől, egy kis beszédem van veled fiú! folytatá tréfásan az öreg, oly erősen tartva kezemet, hogy nem szabadulhattam.

— Tüstént rendelkezésére állok Laczi bátyám, csak egy kevés időt engedjen, fogtam kérésre a dolgot, mivel láttam, hogy kevés a fizikai erőm.

— Jöjjön azért is Guszti, szólt Andrea hozzám, s incselkedve az öreg katonával.

— Tüstént megyek, feleltem mohón.

— Ahá, így vagyunk kis hugom, kezdett tréfálni az öreg, már most azért sem megy.

Andrea elpirult és elindult. Az öreg nagyon jó kedélyhangulatban volt, s ha jó kedélyhangulatban volt, szerette a tréfát. Nem eresztette el a kezemet, ott tartott és fülembé sugta:

Gratulálok öcsém, kitűnő izlésed van hehehe, gyönyörű kis lány azt mondhatom, ha még egyszer fiatal lehetnék, nem volna más feleségem hehehe!

Hátha kosárt kapna László bátyám, vágta vissza önkéntelen tréfás hangon.

— Ejnye ezer ágyu!.. I-i-igy vagyunk? No akkor eleresztelek, hanem vigyázz magadra he!

Azzal eleresztette a kezemet s én siettem Andrea után. Vissza nézett, lassan ment s nemsokára utólértem kimelegedve és kipirulva.

— Nos, mi volt az a fontos mondanivalója Laczi bácsinak? kérdé.

— Tudja, szokott tréfálni az öreg, viszonzám kitérőleg.

— Nem kérdem, folytatá, de tudom, hogy rólam volt szó.

Reá néztem.

— Igen-igen, mondá, biztosan tudom, mondja meg Guszti!

— Nos, hát igaza van, magáról volt szó.

— És miért nem akarja megmondani?

— Nem tehetem, felelém bizonyos zavarral, majd máskor.

Megnyugodott, hanem azért ha nálunk volt, vagy bárhol találkoztunk, sohasem mulasztotta el, hogy meg ne kérdezze tőlem. Míg egy nap aztán örömtelt arczczal jött hozzánk — már tudta.

— Tudom-tudom azt a nagy titkot, a mit Laczi bácsi mondott, hiába titkolta, de az nem igaz! De mondja Guszti, kérdé kevés szünet után, igazán azt mondta?

Megerősítettem, mert valóban tudta, megkérdezte Laczi bácsitól.

Ettől fogva többször lehetett mosolyogva látni, s még többször voltunk együtt. Ha náluk, vagy másutt jártam, vagy bármi más mulatság volt, ha ő ott volt, én nem maradhattam el. A felöltőjét csak én adtam fel, hogy milyen színű lesz az új ruhája, csak én tudtam. A séta-terveket a szép őszi napokon együtt állapítottuk meg és együtt élveztük. A zörgő avart együtt tapostuk, a

piruló faleveleket együtt csodáltuk. Ha együtt tánczolunk, a mamák összesúgtak: hogy együtt tánczolunk legszebben; ha a mamák előtt együtt mentünk a városban, akkor nem szóltak semmit, és én mindegyik rendkívül büszke voltam. Mások előtt pedig egész természetes volt, meg lévén győződve, hogy rokonok vagyunk.

Egyszerre azonban a sétatáinknak vége szakadt. Beálltak az esős őszi napok. Az égen komor, álmos felhők kóvályogtak. A levegő nedves lett, az útca sáros.

Kevesebbet lehattunk együtt. S én kárpótolni igyekeztem magamat a szobám ablakával. Megint órahosszat elnéztem azt a fehér csipke függönyt, azt a tömör épületet s előtte a nagy zöldes kaput. Ha egy-egy régi barátom, ki még nem adta fel reményét, olykor el-eltevedt az utcánkra egy tekintetért, sajnáltam; ha egy-egy fess egyenruhás tisztet láttam a kapun belépni, irigyeltem azt a csörgő fényes kardot, és mindenik gavallérnak izgatottan vártam a távozását. A ki sokáig maradt, arra haragudtam, s ha távozott, akkor lestem: megjelen-e Andrea az ablaknál? Ha megjelent és egykedvű volt, akkor boldog voltam, ha mosolygott, vagy nem jött az ablakhoz, az fájt nekem. És e kíváncsiság, az ablakon át való nézés őrlött szenvedélyemmé lett. Sokszor úgy éreztem, ha nem láthatnám, nem tudnék élni; majd hogy lázas izgatottság emészti a testemet, ha kedvem szerint nem láthatom. És ez csak akkor enyhült teljesen, ha vele voltam.

Talán észrevette anyám, hogy szenvedek, és enyhíteni akarta, talán egész véletlenségből, — ettől fogva sokszor egész napokra meghitta hozzánk Andreát. S ilyenkor ittas voltam az örömtől. Hosszan elnéztem mohó élvezettel mandulavágású, nedves barna szemeit, finom ovál arcát, a mint a rajta előmlő fenséges nyugodtságot át-át szeli egy-egy mosoly, azt a dús, sötétbarna hajkoronát, azt a kápráztató természetét, mely olyan remekül sugár volt, olyan édesen karcsú. El-elnéztem, s keblem majd szétszakadt a gyönyörtől s boldogságtól, s vidám kedvvel mulattunk, beszélgettünk, játszottunk egész estig.

Egy borús őszi estén azután, a mint már néhány napja tette, beszédközben ismét faggatni kezdett, hogy mondjam meg: ki tetszik nekem? Kitérő feleleteket adtam, de egyrészt rosszul esett e kérdés, másrészt mindig zavarba hozott vele, s elhatároztam magamban, hogy megmondom. És a midőn kérdezte ismét, nem volt bátorságom.

Remegtem, hogy a vallomás elidegenítheti tőlem, hogy aztán nem láthatom; féltettem titkomat, a melyben volt örömöm, életem boldogságom, s azt feleltem:

— Senki, higgye el, senki sem tetszett nekem.

De úgy látszott, hogy ez este ő is tudni akarta a határozott feleletet, mert nem hagyott fel ostromlásával.

— Nem mondja meg Guszti? kérdé ismét, a mint hazafele menve s én kísérve az alléban egymás mellett haladtunk a ködös sötét esthomályban.

— De mondom, higgye el... Még haboztam.

— Jól van, ha maga nem mondja meg, majd megkérdem mástól.

— És olyan nagyon szeretné tudni Andrea?

— Nagyon szeretném Guszti!

— És ismerni is akarja? Akarja látni?

Kérdésekre gyors mozdulatot tett, aztán kissé izgatott hangon felelte:

— Akarom!

A kapujokhoz értünk. A küszöbre lépett, kezet nyújtott és rám nézve várta a feleletet. Valami fékezhetetlen láz rohant át vadul agyamon.

— Jól van, ha akarja látni, nézzen bele, megmutatja a toilette-tükre, feleltem, aztán csak arra emlékszem, hogy az ajkam és hangom annyira reszketett, hogy az utolsó szótagot alig bírtam kiejteni, s hogy az Andrea keze remegett az enyémbe, azután egy üde hangot hallottam s egy ajtó csattanást és hogy mindez nekem felette kellemes volt.

Ez volt az őszi esték egyikén!

*

Ki volt pirulva az ég alja, mint valami szép aszszony.

A nyugati ég e biboros fénye lágyan tört meg az Andrea szép arcán, a mint a kitárt ablaknál állva kinézett a csendes nyári estbe. Mellette állottam s néztem-mint aranyozza meg az alkony fénye finom vonásait.

— Hallgattunk s mohón szittuk a nyitott ablakon át beáradó üde levegőt.

— De hiszen onnan nem is lehet a mi szobánkba látni, — töré meg a csendet Andrea, a szobám ablaka felé mutatva.

— Be nem lehet, csak a függönyig, hanem az is elég nekem.

— És mondja Guszti, igazán olyan nagyon szereti a szobáját?

— Nagyon, nagyon szeretem Andrea.

— Tehát most már nem is osztaná meg senkivel ügy-e? Hiszen most már különben nem is szükséges, mert talán barátja sincs már az ősz óta, — folytatá mosolyogva.

— Sőt ellenkezőleg van 2 jó barátom; az egyik, a ki 2 ik énem, a kiből örökké bízhatom, az messze van; a másik — hisz ismeri is talán, Ügyes Emil, az új törvénytörvényes aljegyző, szintén igen derék, művelt, ambiciózus fiú. Mostanában gyakran jár hozzánk, többnyire együtt töltjük szabad időnket.

— Igen, ismerem már, vizitelt nálunk, de én nem találom olyan gazdagnak erényekben, mint a minőnek a városban is emlegetik.

— Csodálkozom, mert szellemes fiú és igen jó modora van.

— Én csak merésznek és erőltetettnek találom.

— És a mellett higgye el Andrea, komoly, szorgalmas...

— Szép dolog, de bocsásson meg, nem néz ki belőle.

— De azt elismeri, hogy elegáns fiú?

— Ellenkezőleg igen közönségesnek találom.

— Társaságban pedig éppen megbecsülhetetlen a jó kedve.

— Ugyan Guszti, az Isten áldja meg, hagyjon fel dicséretével, válaszolt hirtelen türelmetlen, kérő hangon, azt látom, hogy maga el van telve véle, de ismétlem bocsásson meg, nekem kiállhatatlan. — Farkast emlegettünk, folytatá tovább, a mint az ablakon kitekintett, — épp magukhoz megy; — de ne menjen még haza Guszti, ne menjen azért sem, — mondá azután esengve.

— Ha maga parancsol Andrea, semmi esetre!

— Nem, én nem parancsolok Guszti, én csak kéni szoktam.

— És én mégsem megyek, felelém, s azzal egy fauteuilbe vetettem magam.

Andrea nem felelt, hanem vidám mosolylyal hosszan nézett reám, mintha e mosoly lenne a köszönet, azután mintegy gondolkozva mondá:

— Maga jó fiu Guszti! És ő is leült s elnézegettük az előttünk lévő asztalon izlésesen felhalmozott arczképeket s beszélgettünk késő estig.

— És ez így folyt a nyári napokon. Együtt töltöttük a legtöbb órát. Együtt voltunk a kirándulásokon és sohasem emlékeztünk meg a multról, el voltunk telve a jellel. A legszebb rózsát, a mely kertünkben nyílt, ő tűzte kebelére, — az első buzavirágot, melyet ő tépett le, én tűztem a gomblyukba; együtt szedtük a vad virágot, együtt kötöttük csokorba. Szóval a nyár mása volt az ősznek, a külömbiség mindössze annyi volt, hogy ez még gazdagabb volt örömeiben; hogy szívemben a féktelen láz helyet adott egy fenségesen nyugodt érzésnek, a tiszta, mély szerelemnek; és hogy volt ismét barátom, a kivel üres óráimban szórakoztam.

— A tavasszal nevezték ki Ügyes Emilt a törvényszékhez jegyzőnek. Egy pikniken egy asztalnál vacsoráltunk, pertut ittunk, s csakhamar a legjobb barátságba jutottunk.

Vézna, barna fiu volt, az orrán kétoldalt a czvikker által hagyott piros pecséttel. Dr-et irt a neve elé, kitűnően tudott sakkozni, ezért nagy tekintély volt az apák előtt, mert azt mondták rá komoly, kitartó ember, Ügyesen tudott üdvözölni, s ezért imponált a mamáknak, mert azt mondták rá életre való. Ha csokrot küldött, sohasem tette belé névjegyét, ha éjjeli zenét adott, sohasem kiabált bele, és mert nőtlen volt, kedvelték a lányok is. Nekem ugyan megsugta, mint bizalmas barátjának, hogy menyasszonya van Kolozsváron, a kihez hü is marad, de én hallgattam, sőt épen ezért becsültem. Azonkívül pedig szerettem, mert még nem ismertem.

A barátság köteléke mind szorosabbra fűződött köztünk. Mind több és több időt töltöttünk együtt. — Ha Andreáról beszéltem, az őt nem érdekelte, de ő annál többet beszélt menyasszonyáról és jól esett neki, ha ezt szívesen hallgattam, A lelkesült hang, a melyen tele érzelemmel a menyasszonyáról beszélt, rendkívül rokonszenvenné tette. Megszerettem és igyekeztem, hogy a társaságokba is együtt menjünk és csakhamar mindeütt a legszívesebben látott vendég lett.

Csak az Andrea magaviselete volt hideg, tartózkodó. Ha néha előtte egyengettem az utat Emilnek, mindig volt egy pár kicsinylő és megvető megjegyzése az Emil számára. Ha pedig beszédközben véletlenül felhoztam, szinte féltékenyen mondá:

— Guszti, Guszti ne beszéljen nekem a maga barátjáról, inkább mondjon valamit magáról, én nem akarok tudni róla semmit.

— De mégis megengedi, hogy néha eljöhessen velem? kérdém azután.

— A maga kedvéért szívesen látunk akárkit, de higye el, én nem értem, hogy tudja maga szeretni, válszolt bizonyos aggodalommal.

Ha láttam azután, hogy neki nincs kedvére e téma, elhagytam; elfeledtük és vidáman tervezgettük a más napi sétát, vagy kirándulást, a melyen aztán ismét za-

vartalanul boldogok voltunk. Ha a szabadban uzsonnáltunk, egy tányérról ettük a gyümölcsöt, egy késsel szel-tük fel és az olyan édes volt, olyan édes.

Mindazonáltal ezután néha-néha Emilt is átvittem magammal hozzájuk, s ilyenkor Andrea láthatólag, komoly lehangolt volt. Később azonban közönyösen vette, sőt néhány nap mulva elég vidáman is fogadta. Én örültem neki, látva, hogy rokonszenvez véle, legalább együtt lehettem Emillel is. Majd már felvettem, hogy sétáinkra és kirándulásainkra is hívjuk meg. Andrea néha ellenezte még, de többnyire beleegyezett. Míg végre egészen szokottá vált, hogy 2-szer menjünk Andreához. Jelen volt minden sétáinkon, s minden kirándulásainkon. Merész ötletein neveltünk, jó kedvéért csodáltuk és dicsértük. Sőt nem egyszer képezte beszédünk tárgyát Andreával.

Igy mult el julius, így jött el augusztus s mi hárman terveztünk mindent, s hárman osztakoztunk az élvezetekben s én ennek úgy örültem, olyan végtelen örültem, hogy van egy barátom, a ki tanuja boldogságnak, a ki ezt siet elősegíteni, és ezt én úgy hittem, hogy így van, olyan örült módra hittem, hogy egy napon azt kérdém Andreától:

— Ugy-e most már igazat ad nekem Andrea, hogy kitűnő fiu Ügyes Emil!?

— Igaza van Guszti, nagyon félre ismertem, valóban szellemes fiu. Visszavonom, a mit róla előzőleg mondtam, — szigorú voltam iránta, — felelé, mialatt halvány pir futott át arcán.

Szavait egész természetesnek találtam, sőt örömmel vártam, de a hang és a futó pir olyan sajátságos érzetet keltett bennem, a melyet nem tudtam megfejteni magamnak. Valami nyugtalanabb érzés vett erőt rajtam. Mintha gyöngye szellő rohant volna át lelkemen, előjeleként a követő zivatarnak. De csakhamar elmúlt.

Talán végkép elenyészik, ha a körülmények fel nem keltik újra. De észrevettem, hogy Emil kevesebbet keres fel engem, s annál többször megy nélkülem Andreához, s hogy Andrea szórakozott, ha velem beszél. És ekkor megint feltámadt az a sajátságos érzés, a mely önkéntelen gondolkozni késztetett, s a mely rosszul esett nekem. Gyanakvó lettem, néha egész napot szobámban töltöttem sóvárgva, míg lázas izgatottság üzte, hajtotta véretem s mohón figyeltem ismét a csipke függönyt, de az csak igen ritkán ingott meg s ha Andrea kitekintett, akkor is olyan ábrándos volt az arca, olyan réveteg, mintha gondolatai másutt lennének; és ez már fájt nekem. Titkos sejtélem ütött tanyát szívemben, a melyet nem voltam képes onnan kiűzni.

Harmadnap este ismét Andreáéknál voltam. Egy kirándulási tervre vártam feleletét. — Elgondolkozott.

— Holnap velünk jöjjön Guszti a «forrás völgy»-be, az elébb állapítottuk meg Emillel, nagyon jól fogunk mulatni. Eljön ugy-e? — mondá habozva a felelet helyett.

E váratlan meghívás rendkívüli hatással volt reám. Mint a kinek szeméről letépik a köteléket, hogy betekintsen a napba, a fénytől megvakítva nem lát semmit, valami ilyen hatást éreztem én, a mint agyamban kitört a tudat, hogy sejtélemem igaz, a mint megtudtam, hogy ők nélkülem terveznek kirándulást. — Majd úgy éreztem, mintha a lábam alatt mély üreg lenne, a melybe szédítő sebességgel hullok alá és köröttem valami homályos tömeg vadul forogna, — míg lassan magamhoz tértem s hosszú szünet után, mint aki elgondolkozik, lassan feleltem:

— Nem, nem megyek, bocsásson meg Andrea nem mehetek.

Hanem azért elmentem. Elmentem, mert Emil más nap folyton zaklatott és mert nem akartam gyöngé lenni, meg akartam tisztán, világosan győződni, s mert oly jól esett volna nem hinni.

Elmentem, de nem tudom mit miveltem azon a délután, midőn az első buzavirágot, melyet Andrea tépett le, az Emil gomblyukjában pillantottam meg; vadul szökött a vér arczomba s rémitően keringett velem a világ. Valami zsidbasztó zugás vett körül, a melytől nem értettem semmit. Csak a szememet használhattam még s mohón néztem, mily élvezettel tépik együtt a vad virágot, minő édes mosolylyal köszöni meg Andrea mindenik szálát és hogyan felejtí Emilen a tekintetét, azután már ezt sem bírtam nézni, a hegyi út kanyarulatánál elmaradtam s kimerülten dőltem egy sziklatömbre a tátongó hegyszakadék szélén; szemem belemeredt a mélységbe s örületes vágyat éreztem, hogy belevessem magam. A nap sugara épen a fenékre esett s fehér sugár kékében tört meg az érdes szikla oldalán, titokzatos homályt öntve a barna üregbe, s ez olyan varázsszal, olyan kelyes élvezettel hívott, kecsegtetett.

Felemelkedtem. . . . Egy kiáltást hallottam:

— Guszti!

Az Andrea hangjára ismertem és gyáva voltam.

Ez volt egy nyári délután.

*

Egy hónapig nem mozdultam ki hazulról.

Egy hónapig tanultam lemondani.

De ez a hónap az akarat és szív elkeseredett harcza volt. Órák hosszáig tépdestem a legédesebb ábrándot, a legfájdóbb sebet akarattal, hogy fájdalommal önmagam fojtsam meg magamat, vagy megedzem a szívet annyira, hogy az emberek előtt ne sajogjon.

Azán mikor már mind összetéptem, midőn már hittem, hogy nincs semmi, a minek felemlítése által fájdalom fokozhatnák az emberek szavai: akkor ki- mondtam, hogy megtanulok lemondani.

Szeptember eleje volt, nem akartam tovább gyöngé lenni, újra kerestem a társaságot, hanem ezuttal egyedül. Ismét találkoztam az ismerősökkel és mindenkinek két kérdése volt számomra: Mi bajom, hogy annyira halavány vagyok? és igaz e, hogy Úgyes Emil elveszi Andreát? Kitérő feleleteket adtam, de a kérdés mindenike fájón érintett. Azt a mély szerelmet megzabolázni igen, de elfojtani nem lehetett. És ha arra a fehér függönyre tekintettem, vagy észrevettem, hogy Emil náluk van, fel-fellázadt a vér ereimben. Sokszor rohanni akartam, hogy megkérdem Emilt, de fájdalomban is büszke voltam, nem akartam féltékeny és nevetséges lenni, mert ha találkoztam véle, akkor ismét elragadtatással beszélt menyasszonyáról.

— Kitűnően mulattunk néha Andreáéknál, csak az kár, hogy téged régen nélkülözünk. És lázasan várom a kineveztetésemét, hogy haza hozhassam az én kis feleségemet, ennyi az egész ujság, tette hozzá ilyenkor tréfás hangon.

Át kellett látnom, hogy mit sem sejt.

Majd elmentem Andreáékhoz is, hogy ne tünjék fel elmaradásom, s hogy még egyszer meggyőződjem.

Beszélggettünk, de nagyon akadozva folyt a beszéd.

— Úgy-e Guszti maga jó barátom nekem, bizhatom benne, mondá egy szünet után váratlanul, úgy-e megengedi, hogy egy kérdésemre őszinte feleletét kérjem?

— Jó barát, jó barát! . . . szakadt ki belőlem fájdalommal, az, az vagyok Andrea, bizhat bennem . . .

— Mondja őszintén, nem hallotta a városban, — folytatá szemérmes mosolylyal, igazán azt beszélik, hogy engem Emil . . . elhallgatott és elpirult.

— Igen, már tőlem is kérdezték, de hisz az nem igaz — felelém — és azon a ponton voltam, hogy megmondjam neki, hogy az nem lehet, hogy Emil vőlegény, de reá néztem és elhallgattam, arra gyáva voltam, hogy fájdalmat okozzak neki.

— Nem, még nem igaz, mondá mintegy megerősítve szavaimat.

Elhallgattunk.

Könnyű volt belátnom, hogy szereti Emilt. Olyan édes megemlékezéssel beszélt róla, olyan ábrándos mosolylyal mutatta a csokrot, melyet együtt szedtek, s melyet Emil küldött, hogy mindez kétszeresen fáj nekem, kétszeresen, mert szerettem és sajnáltam. Rosszul esett elképzelnem, mily kínos lesz majd neki a csalódás, és ekkor éreztem, hogy inkább le tudnék mondani, csak neki ne kellene szenvednie.

Azután már nem is gondoltam magamra, csak azzal foglalkoztam, mi módon kellene őt megmentenem. És e nemes eszme megedzett. Erősnek és bátornak éreztem magam.

Egy szeptemberi napon azután ép eltökéltem, hogy komolyan beszéljek Emillel, midőn ragyogó arczzal lépett be hozzám.

— Barátom, boldog vagyok, megjött a kinevezésem, mint albíró holnapután utazom Kolozsvárra, már meg is irtam, 3 hét múlva elhozom az én kis feleségemet.

Meglepetve néztem reá, s aztán hosszan elmerülve magamban tételődtem, tehát csakugyan nem lehet megmentenem.

— És te nem is gratulálsz nekem Guszti? mondá, megütközve magaviseletemen.

— Fogadd jó kívánataimat, rebegtem gépiesen.

— Köszönöm — mondá vidáman — nem tudtam megállani, hogy elsőben veled ne tudassam az örömhírt, különben nem is zavarlak, még egy pár búcsú-vizitet akarok tenni, mint vőlegény; elsőben is Andreáékhoz megyek.

Azzal elrohant, könnyű, boldog lépésekkel, mielőtt tartóztathattam volna.

Állva maradtam és megszűntem gondolkozni, csak néztem az ablakon át, a mint gyors, könnyű lépésekkel besiklik az Andreáék kapuján, nem sokára még gyorsabban kijön, aztán láttam, hogy a fehér függöny meging, s mintha ki akarna tekinteni, az ablakhoz lép Andrea, hogy arca halavány, mint a lilium, mozdulatlan, mint a szobor és minden vonásán ott ül a végtelen fájdalom, azután mintegy visszarettenve, lehull az ablaknál levő székbe, kézi munkát vesz elő és ujjai minduntalan remegnek, majd valamit törül le az arcáról és leomlik az előtte levő kis munkaasztalra és a teste megrepeg, azután nem láttam semmit, a térdem megcsuklott, ráborultam az íróasztalomra és zokogtam.

Az ő fájdalmát már nem voltam képes elviselni.

*

Beállott az ősz, de a természet még inkább nyári színt mutatott.

S Andrea sokat szenvedett, és azt nem tudta senki, csak én.

Reám valami végtelen komor érzet borult, a mely fogva tartotta lelkemet. Nem gondolkoztam, nem reméltem és nem óhajtottam semmit. Közönyös volt előttem minden, csak ösztönszerűleg igyekeztem az Andrea bánatát enyhíteni. Ismét sokat voltunk együtt. A figyelem ezer nemével halmoztam el, Ő mindezt szívesen fogadta, hanem felvidítani nem volt erőm.

— Hálátlan vagyok maga iránt Guszti, de azért legyen jó barátom, hiszen csak maga előtt lehetek őszinte — mondá néha, s ilyenkor bánatos volt és álmodozó. Elmondá, mennyit sir, mennyi éjet tölt álmatlanul, hanem az okot sohasem említette, de meg volt győződve, hogy tudom.

Igy jött el a tél. Andrea minden mulatságon ott volt, s többet mosolygott, mint valaha. A korcsolyatéren, a táncsteremben azt mondá, hogy kitűnően mulat, és mindenki hitte, csak én nem; meg tudott csálni mindenkit, csak engem nem bírt, nem akart.

Egyszer aztán mosolygott én előttem is.

Január 28-ika volt, szép téli este, a melyen Andrea 17-ik évét töltötte be, s a mely alkalomból pazar fényű estélyt rendeztek. Nagy és fényes társaság sereglett a a szalonban. De az én szememet kápráztatta a fény, untatott a beszéd és nem érdekelt semmi sem. El-elmerengtem a multon és akkor nem voltam képes mosolygó arcot ölteni.

Andrea szebb volt, mint valaha. Nagyon halvány rózsaszín selyem ruhája pompásan illett halavány arcához, s ajkán a mosoly oly fényesen szép volt, mint a milyen fájdalmas nekem.

— Mulasson jól Guszti, legyen *ma* jókedvű az én születésnapomon! szölitott meg többször.

— Köszönöm, jól mulatok Andrea, feleltem ilyenkor öntudatlanul.

De ugye fog velem táncolni egyet, egy magyar csárdást Guszti, szölt úgy éjfél körül. És még egyszer kérem, mulasson jól az én születésnapomon!

— Nagyon, nagyon jól fogok mulatni, felelém ismét gépiesen. És azután mulattam, de jól-e, vagy rosszul, azt nem tudtam volna megmondani. A végletekben csapongtam egész éjjel. Most gyötörve kinzott az eltiport szerelem, és ilyenkor jól esett volna sírnom, majd ha fellázadva már megtépte lelkemet, hogy előljem, tánczba csaptam, és ilyenkor jól esett volna felkacszagni. Tánczoltam. A húr szilajul zúgott de az nekem nem volt elég gyors. Én úgy szerettem volna, ha az tombol, mint az orkán.

Már messze elmúlt éjfél, midőn kitört szilaj jó kedvem. Előfogott a táncz édes láza, a mely pillanatra feledtetett mindent. Csárdást jártam egy fiatal asszonnyal örületes merészséggel sokáig, míg a többi párok lassanként leültek, s én éreztem, hogy lélekzetem nehezedik.

— Gyönyörű táncz volt, de különben benne van a familia vére — kiáltotta az öreg Laczi bácsi az asszonyoknak, a mint vége lett.

Széttekintettem s le akartam ülni, a mint észrevettem, hogy Andrea mosolyogva néz rám. Intett, hozzám mentem és ugyanazon mosolygós arczczal mondá:

— De most velem tánczol egyet, csak egy csárdást Guszti, de úgy, a hogy ezt tánczolta Guszti! a mint régen.

Ráhúztam. Felálltunk, ő mosolygott, de e mosoly-nak nem tudtam hinni, mert már meg volt lopva hitem, bizalmam, de a mámor ittassá tett. Tánczoltunk és nem

állt fel senki. Soha édesebb élvezetet tánczban, mint ebben az örületes gyorsaságu csárdásban, nem éreztem, a cigánynak mind gyorsabbat parancsoltam, a zene mind tüzesebben zúgott, s mi mind gyorsabban jártuk. Utóljára már csak zürzavaros fényhullám volt közöttünk minden, de valami bűvös áramlat csak ragadta a lábamat tovább. Egyszerre egy tapsvihar reszketteté meg a szoba levegőjét, s mi önkéntelen megálltunk. Andreát helyére vezettem, aztán kimerülten hanyatlottam egy fauteuilbe, nem bírtam lélekzeni, hanem ezt nem tudta senki sem.

A mint ide ért történetének elbeszélésében, elhallgatott, mintha ama kimerülést most is érezné. Nem akartam kérdésemmel zavarni, közelebb vontam széketem ágyához s várakoztam.

— Nézd, nézd, — szölt egyszerre mohón felemelkedve, lásd, ő érte, miatta voltam már közel négy hete beteg, lásd kedves alter egóm ezért imádom én ezt a kis szobát, nézd a függőnyt, most ing, most félre uszik, mint a felhő, hogy kitekinthessen az angyal.

Azzal mohón nézte, míg szeme és lelke belemerült, s valami kimondhatatlan édes élvezet tükröződött az arcán és kedves, gyöngé mosoly futott át rajta, a mely olyan fényesen, olyan végtelen nyugodt volt, mint az előmlő pir a nyugati égen. S szép szöke bajusza alatt ajka olyan volt, mint egy vérpiros rózsa.

Hallgatott, s a mint Andrea távozott az ablaktól, Guszti ismét oda támasztotta a fejét a tenyerére és folytatta:

— A mint kimerülve hanyatlottam a fauteuilbe Andrea mellett, nem bírtam lélekzeni, hanem ezt nem tudta senki. Hallgattam.

Andrea mosolyogva nézett rám sokáig.

— Ujságot mondok magának Guszti, szölt egyszerre közel hajolva hozzám. Ma este tudtam meg Laczi bácsitól. Megállott, majd habozva mondá: Tudja, hogy Ügyes Emil, midőn nekem udvarolt, már vőlegény volt?

Tudtam, felelém keserű mosolylyal.

— Tudta és nem mondta nekem Guszti?! mondá csodálkozva, kár volt! Látja én rendkívül önző és büszke vagyok. Perczig sem tudnám azt szeretni, a ki valaha mást szeretett rajtam kívül. Ezért ma a jó kedvem!

Meglepetve, csodálkozással néztem reá, míg valami végtelen édes zsihongás özönlött el egész testemen.

— Igen, igen, higgyen nekem! mondá megerősítve szavait és eloszlalni akarván mosolyával kételyeimet.

Szólani akartam valamit, a mint Laczi bácsi lépett elénk mosolygós arczczal.

— Guszti öcsém vigyázz magadra, mondá tréfálkozva az öreg, mert nehéz ám az üres kosár az ilyen szép lánytól, pedig könnyen adja úgy-e hugom?

— Egyszer könnyen kaphatott volna, felelé pajkosan Andrea és nevetett és olyan jóízűen nevtünk mind a hárman.

Reggel volt, mikor hazamentem. Alig bírtam a csengetyűt megrázni és a friss havon minduntalan siklottam. Lassan értem szobámba, s hallottam a szomszéd szobában az anyám, azután a szobalány hangját, a mint mondja: »Nagyságos asszony, az urfi vagy nagyon fáradt, vagy nagyon be van rugva!«

A kis mama.

(Rajz.)

I.

Ketten ültek az árnyas lugasban. A szellő he-belo-pódzott a zöld lombok közt, hogy lecsókolja a kis leány arczáról azt az üde pirt, a mely oly bájosná tette.

Ott pihent a lányka feje a kis mama ölén. Epedő szemeivel majd mamájára pillantott, majd szemérmesen sütötte le azokat.

— Milyen jó vagy te kis mamám, még jobb, mint az a másik. Pedig a papa azt mondja, hogy az a másik, a ki elment messze, az volt az én édes anyám. Úgy-e nem igaz kis mamácskám?

A kérdezőt még jobban magához ölelte a kis fejét; lehajolt arczához s csókolta, csókolta, hogy még a szeme is könnyezett belé.

— Úgy-e te vagy az én édes anyám, te vagy az én egyetlen, drága kis mamácskám? Tinike is azt mondta, hogy ha nem te volnál az én kis mamám, nem szeret-hetnél ennyire.

A kis mama rámosolygott a bohó gyerekekre. . . . . Gondolata bejárta a múlt idők bemohosodott emlékeit.

Miért is lett ő egy ilyen ember nevévé, kit nem szere-tett?! Csak egyszer, régen, nagyon régen.

Miért is dobtá el özvegyi fátyolát, a fátyollal együtt fájó, de kedves emlékeit?! Miért dobtá el annak nevét, kit oly forrón szeretett?!

Miért tette ki magát a világ ítéletének, a pletykának, ennek a hétfejú hydrának?!

Miért tette mindezt???

Csupán csak ezért a bohó kis lányért, ki úgy hasonlít az ő Margitkájához, még a szeme is olyan beszédes, mint a Margitkéé. Ezért a kis aranyos galambkéért, ki-nek ajkáról oly jól esik hallania ezt a nevet: „kis ma-mácskám.“

Vele tölti el az egész napot, ő tanítja az abc-re, ő öltözteti, ő éteti meg, mint a gerle pelyhesedő fiókáit. Megcsókolja egy nap ezerszer, ölénélé kapja számtalanszor s úgy néz a szeme közé, hogy majd beleőrül. Most is néz rá hosszan, epedve. Megengedi a kis leánynak, hogy pajzánan nyakába fogódzzék s úgy nevéssen a szeme közé.

Mindezt a kerítéshez dőlve szemléli Darvassy Imre. Hát igazán szereti ez az asszony gyermekemet? A tulaj-don édes anyja nem szerethetné jobban. És ő ezt az asszonyt számba sem vette. Mióta megesküdtek, még alig beszélt vele. Ő ritkán van itthon, ha pedig itthon van, az asszony el van foglalva — a gyerekekkel.

Ez az asszony nő léttére megtartotta szavát, bevál-totta ígését.

De hát mit is ígért?

Elfelejtette ő azt már régen, pedig még csak fél éve, hogy írta neki ezt a levelet.

Meg is nézi, mit ír benne.

Előkeres tárczájából, a régi emlékek közül egy le-velet, a legfehérebbet. Szétteríti s olvassa a sorokat mo-hón a mint következik:

Uram!

Van önnek egy kis leánya, a ki úgy hasonlít az én elhalt Margitkámhoz, mint egyik csillag a másikhoz. En-nek a kis leánynak akarok én édes anyja helyett édes anyja lenni.

Doboziné Virágh Klára.

Megkérte a szép özvegy kezét, pedig az özvegy nem így értette az édes anyai szerepet — a mint később megtudta, — de így még jobb, annál közelebb lesz a gyermekhez.

Nézi, nézi a levelet sokáig, azután visszateszi a többi sárgult emlékek közé. Van azok között egy pár attól az asszonytól is. Régi dolog, talán igaz sem volt. De a szíve azt mondja: igaz volt. Szerette őt ez asszony valaha, ő is szerette; miért is csalta meg?!

Ez az ő bolondos szíve a saját gyermekétől irigyli, hogy a mostoha anyja, annyira szereti.

De mennie is kellene már a kaszinóba, ott várja már a tanácsos úr, meg a tisztelendő, de biz őt hiába várják. Nem megy ő már ezentúl sehova, itthon tölti el az egész életét, mindig a kis lányát fogja nézni, meg az édes feleségét.

Rendes ember lesz ezután, kocsit vesz az édes fe-leiségének, majd azon fognak a kis Ilonkával, az ő édes gyermekével az erdőbe kijárni. Ő majd csak lopva fogja nézni, mint turbékolnak az ő galambjai.

Kedvezni kell a feleségének, mert ezt az ő bolon-dos szívét úgy húzza valami ahoz az asszonyhoz.

II.

Darvassy Imre elmaradt a casinóból, azt mondják szoknyahős lett.

De hogy is lehet valakinek egész napokat azzal töl-teni, hogy a felesége kedvét megnyerje? Élénk lett az egész ház, a kopottas öreg bútorokat újak helyettesítették, szóval az átalakulás megkezdődött, mintha mindezt egy titkos parancsszóra eszközölné valaki.

Ennek a valakinek is kellemesebb a kerti üde lég, mint a casinó füstös levegője.

Ilonkának minden óhajta parancsszó előtte s a mely pillanatban szüksége van valamire, már ugyanakkor tel-jesítve van.

Milyen más azóta az élete. A csengő aranypénznél sokkal kedvesebbek ennek a bohó kis leánynak czél-talan csevegései. Szereti is, mint a lelkét, Ilonka is édes apát.

A térdére ül, úgy lovacskazik, üti édes apácska térdeit, ha nem mozognak elég gyorsan s hozzá meg olyan kedvesen, olyan édesen tud mosolyogni.

Már az egyiket meghódította magának, de hát a másikat hogy nyerje meg?

Ilonka által — folyvást ez csengett fülébe'.

Ilonka volt köztük az érintkezési pont. Ő képezte a beszéd tárgyát az ebéd felett, a vacsoránál. Milyen szépen tud írni, olvasni Ilonka, milyen áhítattal imád-kozik Ilonka. Mindig Ilonka és Ilonka.

Szeretett volna ő már másról is beszélni, arról az ő bolondos szívéről is, de azt is meghozza az ő kedves, egyetlen gyermeke, Ilonka. — — — — —

Nem hozta meg. . . . .

. . . . . Üres lett a ház, mint ősszel a madárfészek. Nem csicsereg többé az a kedves kis madár, elment a hozzá hasonló szelid anygalkához.

A «kis mamája» is alig él már, s talán ha lehull a sárgult levél az ágról, ha az enyészet fuvalma átleng a mindenség felett, elmegy a két angyal után, hogy az ő árvájának édes anyja legyen, s megkérdezze azt a másik asszonyt, gondját viselte-e úgy annak a másik gyermekének, mint, «ő» az övének.

Janka Károly.

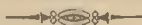
EGYLETI ÉLET.

— A „Magyar Irodalmi Önképző-Társulat-“nak folyó hó 9-én tartott ülésében két pályamunkáról olvastatott bírálati előterjesztés. — Mindkét munkát pályadíjra érdemesnek ítélte az illetékes bíráló-bizottság, s a «Br. Eötvös József regényeinek jellemzése» című pályamunka szerzője 18 frt, a műfordítás szerzője pedig 12 frt jutalomban részesült. — Amannak nyertese Kalassay Sándor III. h. h. emezé Eperjesy Lajos III. jh. A titkári hivatalhoz beérkezett legjobb vers és legjobb próza díját: 5—5 frtot Janka Károly II. h. h. nyerte el «Itthon» című költeményével és «A kis mama» című rajzával.

— Az „Ifjúsági olvasó-egylet“ elnökévé a jövő 1893/94-ik iskolai évre Pédery Bertalan III jh; az «Akadémiai ifjúsági könyvtár» örévé pedig Róthe Lajos III. h. h. választott meg.

— Az akadémiái torna-egylet folyó hó 12-én tartotta meg második félévi zártversenyét. A verseny következő eredményvel ejtetett meg: A 16 kilos súlyzót legmesszebbre (430 cztm.) Demeter János I. é. j. h. dobta, utána pedig Horkay Barna I. é. h. h. Előbbi 3 frttal, utóbbi pedig 2 frttal jutalmaztatott. Rohamdeszkáról legmagasabbat (250 cztmt.) Horkay Barna I. é. h. h. ugrott, ki ezért 3 frtot, utána pedig Szentpétery József III. é. h. h., ki 2 frt jutalmat nyert.

Az új iskolakert körét (677 mt.) legrövidebb idő alatt Szentpétery József III. é. h. h. futotta be, 2 perc 22 mpercz alatt; Horkay Barna I. é. h. h. pedig ugyanezt a kört 2 perc 32 mpercz alatt. Előbbi 3 frtot, utóbbi 2 frtot kapott.

APRÓ HIREK.

— **Választások.** Főiskolánkban a jövő iskolai évre akadémiái igazgatóvá Mitrovics Gyula theologiai tanár választott; gimnáziumi igazgatóvá pedig az igazgatótanács Szinyey Endre, gimnáziumi tanárt választotta meg.

— Csontos József, az I. gimn. osztály helyettes tanára múlt hó közepén a latin nyelv és történelemből szakvizsgát tett; Ifj. Mitrovics Gyula pedig a magyar irodalom, esztétika és művészetek történetéből tette le a doktorátust «cum laude.» Az ezen alkalomra írt «A valóságosságokról» című értekezését lapunk jelen számában bővebben ismertjük.

— **Atanévzáró-ünnepély f. hó 18-án volt.** Ez alkalommal délelőtt a városi templomban fényes gyülekezet előtt nagytt. Mitrovics Gyula főiskolai lelkész szónokolt. Istentisztelet után a közönségnek érdeklődő része a főiskola imatermébe vonult, a hol főtisztelendő és méltóságos püspök úr a hivatalos évzáró ünnepélyt meleg szavakkal nyitotta meg. — Ezután nagytt. Mitrovics Gyula akadémiái igazgató olvasta fel kitünő gonddal összeállított jelentését a lefolyt iskolai évről, végül az akadémiái pályázatok eredményének a kihirdetése következett; Az egyházi beszéd nagyobb díját (25 frt 20 krt) Szentmártony Dániel III. é. h. h., a kisebbet Kalassay Sándor III. é. h. h. nyerte el. Ezenkívül Kalassay Sándornak egy másik egyházi beszéde a múlt évi Vay-féle díjból 15 frttal jutalmaztatott. — Az ez évi Vay-féle nagyobb díjat (33 frt 60 kr) Tóth Béla IV. é. h. h., a harmadévi Vay-féle nagyobb díjat (33 frt 60 kr) Bertók Béla II. é. h. h. vitte el. A Tóth-Fischer díj (30 frt) nyertese Kalassay

Sándor III. é. h. h., a Péczely-díjé (42 frt) pedig Juhász László IV. é. h. h. — A Kazincy-díjra (10 arany) a kiszabott határ időn túl érkezett egy munka, s így nem fogadtatott el. — Az Okolicsányi-díjat (24 frt) Kocsis Andre IV. é. jh., a Kövy-féle ez évi díjat (24 frt) Janka Kálmán II. é. jh. nyerte. — A hivatalos zár-ünnepély után pár órára következett a délutáni ünnepély, melynek programja szép sikerrel vált be. Ime adjuk az ünnepély műsorát: 1. „Ébresztő.“ Szövege Bajza Józseftől. Férfi négyesre szerzette Szabados Béla. Előadja: a főiskolai énekkar. 2. Részlet Petőfi „Salgójából“. Szavalja: Eperjesy Lajos joghallgató. 3. Magyar népdalok. Előadja a főiskolai zenekar. 4. Részlet Katona „Bánk Bánjából.“ Szavalja Bajusz Andor VIII. osztály tanuló. 5. „Legény-búcsu.“ Vig monológ. Irta Szécsi Ferencz. Előadja Janka Károly hittanhallgató. 6. „Mókázó nóták.“ Szentirmay Elemertől. Előadja a főiskolai énekkar. 7. „Jehova.“ Irta Kis József. Szavalja Juhász László hittanhallgató. 8. „Éji Varázs.“ Storch A. M.-tól. Előadja a főiskolai énekkar. 9. „Egy bálrendező keservei.“ Vig monológ. Irta Bartók Lajos. Előadja Papp Ferencz VII. osztály tanuló. 10. „Tarara boom de ay.“ Induló. Előadja a főiskolai zenekar.

Általában az egész ünnepély szépen sikerült. Szavalatukért díjat nyertek: Juhász László IV. é. h. h. és Janka Károly II. é. h. h. 5—5. frtot, Eperjesy Lajos III. é. jh. 4 frtot. — Örömmel konstatáljuk, hogy ilyen fényes és szép számú közönség régen vett részt az ifjúság ünnepélyén. Valóságos tolettetenger hullámozott az imateremben. Nagyon örülünk, hogy a nagy majdnem fullasztó hőség daczára is láthatólag élvezte a közönség a műsor egyes pontjait, s szívesen várta be a meglehetősen hosszú ünnepély fináléját is. Az izzasztó hőség előállításában különben nagy részök van a természet lajbis és lepitkés gyermekeinek is, akik ilyen alkalommal igyekeznek nekünk az imaterem megtömésében segíteni, pedig nekik sem qualificációjuk, sem társadalmi állásuk nincs arra, hogy az Ő kedvükért az intelligens elem 24—25° melegben főjjon két óra hosszatt. — E mellett gyakran megjegyzéseket is koczkaztatnak, a melyekkel képesek tönkretenni az illuziót. A Jehovaszavaltat végén történt. Mikor a szavaló úr ennek a darabnak igazán megrázó tragikumát adta vissza: egy atyafi szétsugott a maga körében, de úgy, hogy mi is hallottuk: «Ni ez már ájul.» Nem való nekik műélvezet, tudjuk, hogy a legtöbb színházban is Lear királyon, vagy Othellón mosolyog a kakasuló. Az évzáró-ünnepélyen maga az intelligens publikum is megtöltötte az imatermet: kívánatos volna, ha jövőben az ifjúság megválasztott rendezői ügyelnének arra, hogy az úri közönségen kívül mennyit képes az kényelmesen befogadni. — r. n.

Az iskolai évet befejeztük hivatalosan, az ifjúság pezsgő életének oly sok irányban nyilvánuló hangos szivverése megszűnt: következik a morte saïsou. Mi is búcsút veszünk lapunk mélyen tisztelt olvasó közönségétől, midőn azonban ezt tesszük: elmulasztatlan kötelességünknek ismerjük a «Sárospataki Ifjúsági Közlöny» kiválóan tisztelt barátainak s pártfogóinak hálás köszönetünket nyilvánítani azért a nagyrabecsült támogatásért, melyben szívesek voltak az általunk szerkesztett «Közlöny» részesíteni. Köszönetünk nyilvánítása mellett arra kérjük még nagyontisztelt olvasóinkat: pártfogolják továbbra is úgy szerény vállalatunkat, mint a lefolyt évben: tartsák fenn továbbra is velünk azt a barátságos összeköttetést, a melynek igazán nemes nyilvánulásai által annyira lekötelezve érezzük magunkat.

Kiváló tisztelettel

A szerkesztőség.